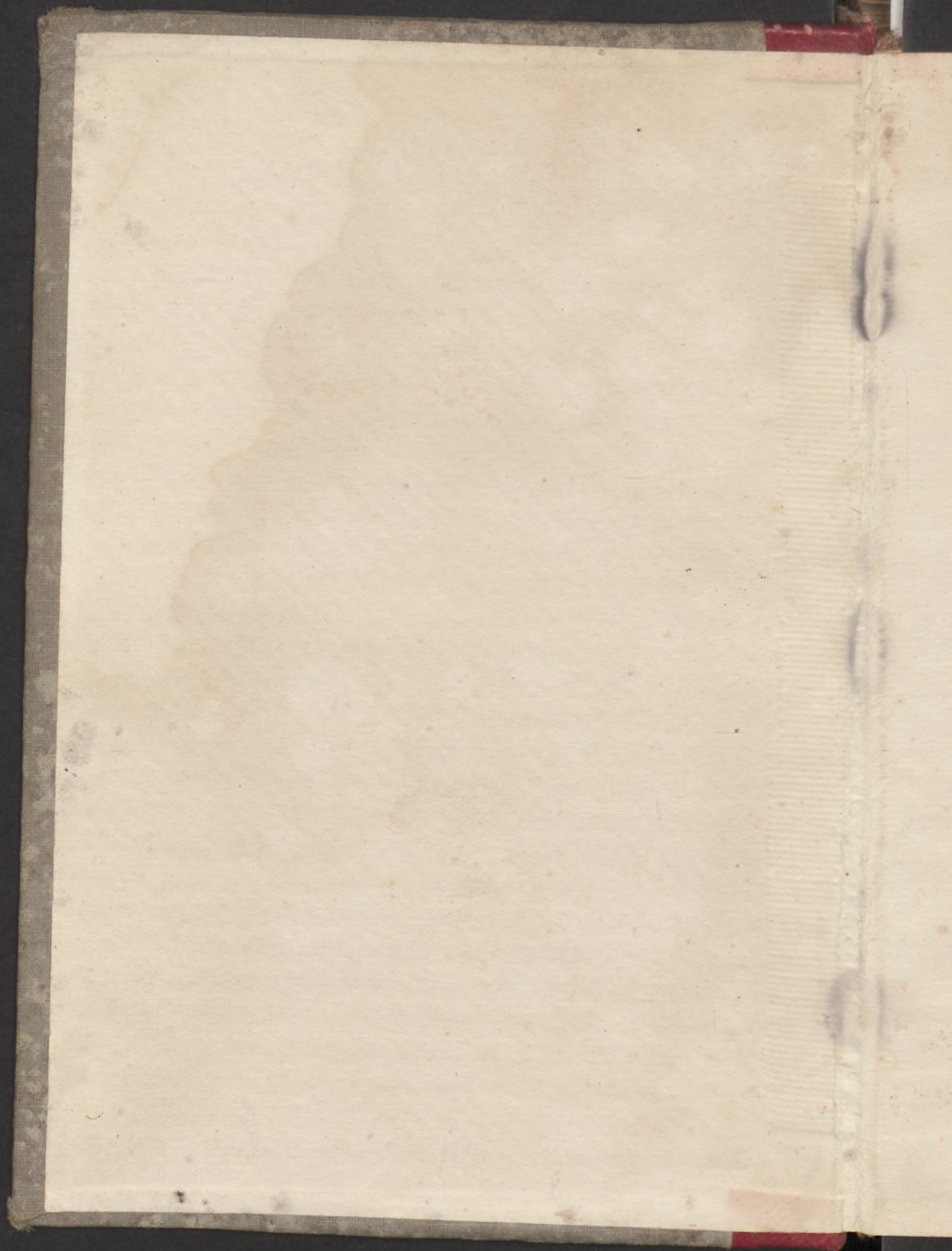

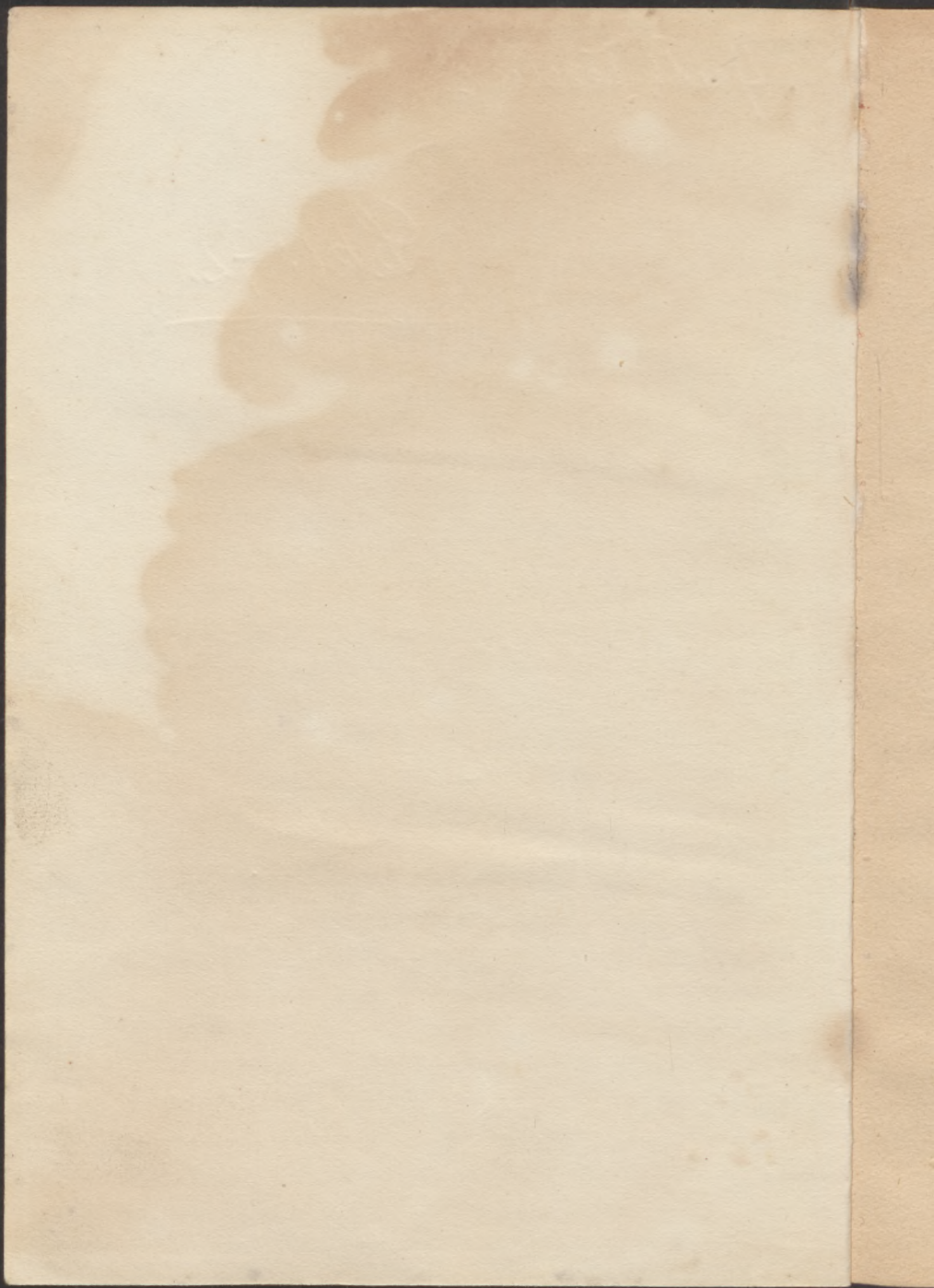

613
TYP 1

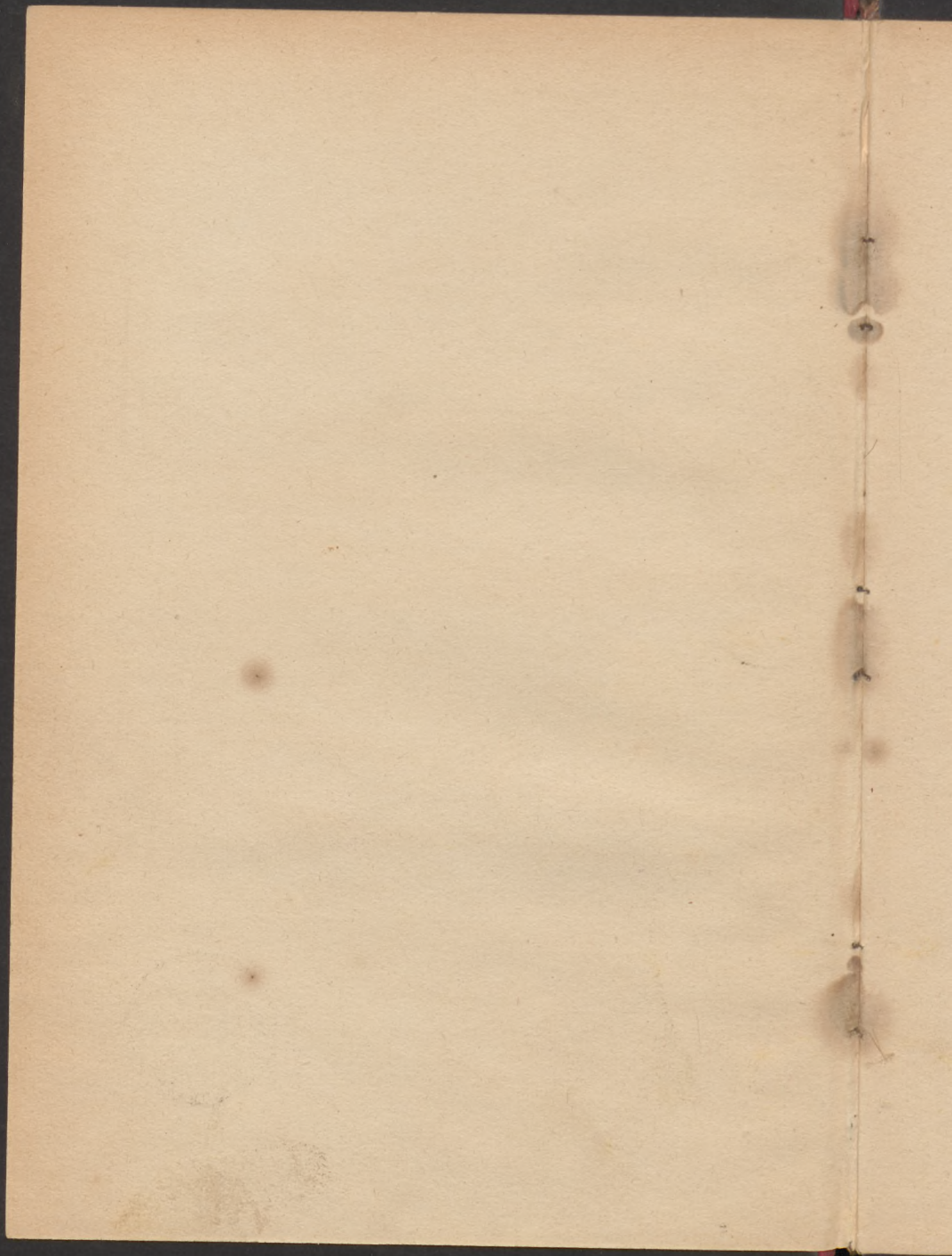

4. In France

Sept: 72.

Knut Hamsun

Tóbiás király városa

Norvégból fordította

Ács Géza

Fővárosi Könyvkiadó

255.661

Egyedül jogosított magyar kiadás

(R
2)

~~M 259, 025~~

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
1968/R leltár

Fővárosi nyomda rt

Valaki áll az új zászlódombon, ugyan mit keres ott? Ez bizonyosan megint a boltos Theodor hóbortja, de tudná csak az apja, az öreg boltos Per!

Lám, Holmengraa úrnak, a földesúrnak volt zászlórúdja is, zászlólengetője is. Ez érthető, mert szükséges. Neki a postahajónak kell jelt adnia, különösen olyankor, ha súlyosan megrakott teherhajó közeledik a rakodópart felé és búzát hoz a malomnak. De boltos Theodor nem ismert szemérmes, zászlódombot csinált csak azért, mert szatócs és mindenért lengette a lobogót, néha semmi okból, vagy csak azért, mert vasárnap volt. Bolondot csinált magából.

Most is felküldött egy embert a zászlódombra, mintha kellett volna. És az ember ott áll és kémleli a tengert. Készen tartja a lobogót, hogy felhúzhassa, mihelyest meglátja azt, amit kell. Pedig legföljebb csak a halászhajót várhatta.

Furcsa dolog, de az ifjú boltos Theodor akárhányszor lengette a lobogót és tette bolonddá az embereket, mindig megbocsátottak neki. Kíváncsivá tette, magával ragadta őket és megindította a szóbeszédet: ugyan mi van vele ma megint? Az az ördögös Theodor min-

dig tartogat valami meglepetést. Ole Johan és Lars Manuelsen mindenesetre nagyon kíváncsiak, lent az úton találkoztak és nem tudják levenni a szemüket arról a zászlós emberről.

Ole Johan még mindig ugyanaz, aki volt, évek hosszú sora óta Holmengraa úr szolgálatában áll, zsákokkal, meg súlyos terhekkkel robotol, — hosszúszerű csizmába és izlandi bőkecsbe bujt pizsokfészek.

Bizony nem vitte sokra és a családja éppen olyan nyomorúságos helyzetben van, mint azelőtt, ennyire rosszul megy a sora némelyik embernek. Lars Manuelsen ellenben felvirágzott, együtt nőtt Segelfoss városával, az ő fia L. Lassen, a nagy délnorvégiai pap, a tudós és püspökség várományosa és az ő fia Julius, a rakodóparti Larsen-szálloda gazdája. Daverdana is az ő gyermeke, a vöröshajú, aki férjhez ment a hajóhid őréhez és olyan szenvedélyesnek látszik. Így hát Lars Manuelsen családja zöldágra vergődött és ő maga is már régen önálló gazda, még senki se látta őt pénz nélkül a boltban. Ilyen jól is mehet némelyik embernek a sora. A vörös szakálla finomabb lett és megsűrűült, a haja egészen kihullott, de a fia, L. Lassen vett és küldött neki egy parókát és azt hordja most nap-nap után. Ha aztán két gombsoros bekecsében jár és a munkához hozzá sem nyúl, ez talán csak azért van, mert nincs szüksége rá, annyira megjavultak a viszonyai. Manapság már senki se beszél Larsszal bántó hangon, de persze akadtak régi pajtásai és rabszolgatársai a földön, akik megkockáztatják az ilyen kérdéseket, mint: Nem tudom megérteni, Lars, hogy miből élsz, hacsak nem lopod a pénzt! Erre Lars Manuelsen köp egy nagyot és azt feleli: Tartozom tán neked valamivel? — Dehogy

is. De bár tartoznál! — Akkor megfizetném, — mondja. Lars Manuelsen jövedelme nagyon természetesen adódott. Hát járhat-e például egy ember, akinek ilyen finom gyerekei vannak, másokhoz munkába? Ugye nem? De amikor Julius berendezte a szállodáját és vendégeket fogadott, persze az öreg apját is belekapcsolta az üzembe. Ki vinné el különben a bőröndöket meg a ládákat a hajóhídról és ki cipelné vissza? Kezdetben Lars Manuelsen szerény volt és keveset keresett, de utóbb gyarapodott a jövedelme, jött egyik-másik hajós vagy állatkereskedő és vágómarhát vett a városok számára, avagy fényképész, esetleg egyik vagy másik képeslapnak az utazó tudósítója, azonkívül egyre gyakrabban jöttek kereskedelmi utazók és árumintáikat bőröndben hozták magukkal. És ezek mind bőkezű és jóra való utasok voltak, világfiak, akiknek megért egy huszonötörést az, hogy híres ember apja cipelte a holmijukat. Erről az Ole Johanról senki se tudott semmit, Lars Manuelsenről ellenben mindenki tudta, hogy kicsoda, — sőt ő maga is tudta és nem is hallgatta el.

Nem várnak ezek se halászhajót, se vitorlást, mondja Lars Manuelsen. Mert hiszen nincsen is szél.

Az ám, nincs szél. Akkor talán vendégek, vagy idegenek jönnek, evezőscsónakon?

Mind a ketten ilyesmire gondolnak, de lehetetlennek és nevetségesnek tartják. Mert a boltos Per meg a fia, a boltos Theodor nem igen szokott vendégeket fogadni. Ellenben ha Holmengraa úr zászlódombján állt volna valaki...

Mert Holmengraa úr még mindig az a nagy ember volt, akire mindenki legelőbb gondolt. Néhány évvel ezelőtt nagy veszteséget szenvedett ugyan és azóta is

voltak veszteségei, de mi egy-két veszteség annak, aki el tudja viselni. Hiszen rozs meg búza most is éppúgy jött Segelfossba, mint azelőtt, nagy gőzösökön, Amerikából meg a Fekete-tengerről és aztán el is ment liszt alakjában minden északi országba és Finmarkenbe. Hiszen Holmengraa úr malma nem szünetelt egyetlen munkanapon sem, bár már nem járt úgy éjszakánként is, mint régente.

De ami a vendégeket és más efféléket illeti, Ole Johan és Lars Manuelsen törték a fejüket, hogy ugyan kit várhatna Holmengraa úr, a nagyember, hiszen a leánya, Mariane kisasszony, már visszatért Krisztiániából és a külföldről, vörös köpenyében, de az ördögbe is, Holmengraa úr akkor se venné igénybe a boltos Theodor zászlaját.

Ole Johan ezt mondja: Ha volna időm, akkor a zászlódomb felé venném az útamát és megtudakolnám. Nem mehetnél te, Lars?

Micsoda? Nem! Nincsen rá kedvem!

Hát akkor nem, de akkor egyikünk se tudja meg, mondja Ole Johan sértődötten. De nagyra vagy, már semmire sincs kedved.

Lars Manuelsen köp egyet és így felel: Tartozom neked valamivel? Ole Johan indulni készül, de abban a pillanatban meglátja Martin bérest, amint madarakkal a vállán közeledik feléjük. Martin béres az erdőből jön, puská van a kezében és vadat űz egész nap, a kékrőka prémje hetven korona, a nyesté pedig harminc.

Mit lőttél ma? kérdi Lars Manuelsen az előzőkenység kedvéért.

Nézd meg! feleli Martin béres röviden.

Mert Martin béres ilyen félvállról kezel mindenkit

és egy nagy ember apjával se tesz kivételt. Nagy ember — ki nagy manapság? Amióta az előbbi gazdája meghalt, Martin béres senkit se lát nagynak az emberek között, legnagyobbrészt a hadnagy napjaiból való emlékeinek él, a harmadik Willatz Holmsen napjaira gondol, amikor még a mostani Rasch ügyvédné volt a házvezetőnő a birtokon, a távirász Gottfred meg szolgál a Segelfoss-kastélyban. Azokra a napokra emlékszik. Persze most is van egy Willatz Holmsen, az a negyedik, akit ifjú Willatznak hívnak. De az művész és ritkán van odahaza, Martin béres alig ismeri.

Martin tovább megy a madaraival a vállán és a régimódi gondolkozásmódjával.

Miért nem mégy le a mi szállodánkba, ott eladhatnád a madaraidat és pénzt kaphatnál értük, mondja neki Lars Manuelsen.

Nem hallotta ezt Martin béres? Dehogy nem, jól hallotta, csak nem felelt. Annyira megvetette ezt a fenhéjázó ajánlatot.

Nem láttad, hogy ki áll a zászlódombon? kiáltja utána Ole Johan.

Martin béres megáll: A zászlódombon? A boltos Kornélius, feleli, mert hát Ole Johan kérdezte.

A boltos Kornélius?

Az.

Martin béres tovább megy. És különösen azért utálja Lars Manuelsent, mert két sor gomb van a bekecsén.

Ó, hiszen Ole Johan és Lars Manuelsen jól látta, hogy Kornélius, a szatócsinas áll odafent lesben és rajzolódik az ég hátterébe lobogóval a kezében, de hát hallani is akarták és beszélni is akartak róla. Hát ha

Kornelius van ott, akkor csak olyasmiről lehet szó, ami a boltosékat illeti, a boltos Pert, vagy a fiát, a boltos Theodort. De vajjon mi lehet az?

A bolt — egyébként ma már csak egy embert jelentett, mert az öreg P. Jensen már nyolcadik éve nyomja bénultan az ágyat és az üzlet szempontjából annyit számított, mint a nulla, ellenben a fia volt minden, nagyszerűen felvirágoztatta az üzletet, nagystílvé, vagyont érővé fejlesztette. Ez a Theodor szerencsés volt mindenben, amit kitervelt és megvalósított, felülmulta az apját, mert ő már tollasodott is, míg az apja csak takarékoskodott. Pedig ez a fiatalember még csak a huszas éveiben volt és mind e mai napig sikerült kivédeni a helyét a konkurrensok ellenében, legutóbb még a péket is elnyelte egész sütődéjével együtt, holmi fűszertartozásért.

De ha makacs és keményakú volt is ez az aranyharácsoló, alapjában véve korlátolt ember volt. Mi más is várhatott tőle az ember? Parasztnak, ostobának született, jól vezette a boltját, de az üzleten kívül nem volt több, mint az osztályából való többi legény, sőt talán hiúság és szeszélyek dolgában még rosszabb is. Az emberek sokszor látták, hogy mind a két keze tele volt gyűrűvel és gyakran szaladgált boltjának mocskos padlóján selyempántos cipővel. Még a saját falujából valók is nevettek rajta és azt mondták: Az ám, látná csak az apád!

Az apjával nem sokat törődött, azt már legyőzte, megelőzte, felülmulta. Évek óta mindig a saját szakállára spekulált és halat vett Lofotenben, amennyit csak módjában állt megvenni, minden évben többet, végül már magán-halászbarkát is. Ekkor valóban kiáll-

hatott a fiú a dombra és végigtekínthetett a birodal-
mán. Ősszel azzal lepte meg az embereket, hogy eladta
az új halászbárkáját és sok pénzt kapott érte. Vajjon
visszavonult a halászatból? Igen: egy évre. Lélegzetet
akart venni.

Tavasszal az egyik ytterőjai társaságtól megvette
az „Anna“ hajót, a nagy, korhadt tákolmányt, amely-
nek repedésein még egy esernyőt is átdughatott az em-
ber. A hajó nem ért sokat, de az ára se volt nagy. Né-
hány hónappal később a hajót a lehető legjobb és leg-
gyorsabb módon rendbehozták, átszerelték gályává,
átmázolták, bebiztosították és elküldték heringhalá-
szatra. Az „Anna“ kitartott, nem esett ki a fenéke. És
télen talán átküldték volna Lofotenbe nagyhalászatra?
Az a pusztulását jelentette volna. Ellenben Theodor
az idén teherhajót bérelt a nagyhalászatra. Ez furcsa
volt és mindenki megértette, hogy minden nap új vesz-
teséget jelentett. Veszteséget? Éppen azokban a na-
pokban tétetett a kis Theodor tűt egy arany huszko-
ronásra és ezt a feltűnő ékszer használta nyakkendő-
tűnek. De mi történt ősszel, mikor a tőkehalrakomány
kiszáradt és súlyban megcsökkent? A kis Theodor áf-
rakatta a korhadt gályába, megint biztosította és úf-
nak indította. Valóban ez volt az „Anna“ gálya utolsó
útja, mert már Follától délre elpusztult. De a kis Theo-
dor sohase csinált jobb üzletet. Ezzel a manőverrel
megszerezte a szükséges tőkét a következő híres sakk-
huzásához, amikor megvette a Henriksen kereskedő
egész lúdpehelykészletét.

És ezt a jó fogást még több másik követte. Különö-
sen az ócska hajókkal volt nagy szerencséje, így pél-
dálul most megint volt egy öreg, de használható

yachtja. És most ez a yacht volt minden nap várható, hogy az új nagyhalrakományát kiszáírtsák a hegyekben, de ez a yacht nem haladhatott szél nélkül. Tehát Korneliusnak mégsem a yacht kedvéért kellett volna elngetnie a lobogót.

Ole Johannak van egy meggyökeresedett hibája és ez örökösen kínozza. Olyan kíváncsi, mint egy nő. Azt az ajánlatot teszi, hogy hajlandó egyenesen lemenni a boltba és tudakozódni, ha azalatt Lars Manuelsen átveszi a munkáját a malomban.

Lars Manuelsen ugyan nem dolgozik már a kezével, de már annyiszor utasította vissza öreg pajtását és szomszédját, hogy ezegyszer nem akar kereken nemet mondani. A ruhám nem alkalmas arra, mondja inkább.

A ruhád? Persze nyolc gomb van a bekecsed mellén! gúnyolódik Ole Johan ingerülten és nem szabad őket belisztezned?

Ami azt illeti . . . feleli Lars Manuelsen eléggé békés hangon. De nem tudom, hogy a parókám miatt lehet-e?

A parókád miatt? Hát azt nem teheted le? És a parókád miatt kell minden munka alól kibújni? A fenébe azzal a parókával! De ha csak ünnepnap vend fel vagy olyankor, ha vecsernyére mégy, akkor nem volna rajta kivetni való.

Erre Lars Manuelsen egyenesen felmegy a malomba és nem vitatkozik tovább. Sokkal büszkébb annál. A vállán keresztül látja, hogy Ole Johan a bolt felé irányítja lépteit.

Fönt az ipartelepen még a régi időkből ismerik Lars Manuelsezt és az öreg magától megtalálja a munkáját. De nem hajol le jobban a kelletténél, nem emel-

get nagy terheket, az ilyesmi már a múlté, azóta már megundorodott a robottól.

Most a sagvikai Bertel áll a helyén. Ez az ember bizalmi emberré növekedett Holmengraa szolgálatában és a napszáma is nagyobb, mint kezdetben volt. A sagvikai Bertelnek meg a feleségének tűrhetően megy a sora, öneki magának biztos jövedelme van, a felesége pedig azok közé tartozik, akik zsákokat varrnak a malomnak és így mellékesen keresnek. A gyerekeik szépen fejlődtek és lett is belőlük valami a konfirmációk után, Gottfred például állandóan a távirdán dolgozik, a Pauline leány pedig szakácsnő a Segelfoss kastélyban és azoknak az embereknek főz, akiket az ifjú Willatz a birtok szolgálatában tart. Ez a Pauline még az öreg Willatz Holmsenéknél tanulta meg a házvezetést meg a főzést és nagyon csinos és tiszteletreméltó háziasszony lett volna belőle a Larsen-szállodában. És vajjon Julius nem gondolt erre? Hohó, sokáig gondolt ő a lányra és kitartóan csapta neki a szelet, de Pauline elutasította. Lars Manuelsen nem állhatja meg, hogy át ne lóduljon Bertelhez egy kis tereferére és először megmagyarázza, hogy nem azért jött, mintha újra dolgozni akarna itt, hanem csak hogy szívességet tehessen Ole Johannak.

Értem, feleli Bertel és egy kicsit nevet magában.

Nem dolgozom már, nem szorulok rá.

Nem a', feleli Bertel és még jobban nevet magában, mert Bertel az évek multával derüesebb és kedélyesebb lett.

Mert ami azt illeti, ott van a Julius Larsen szállodája, enni meg innivalóval, megvetett ágyakkal és minddel, amit csak kívánhat az ember.

Az ám.

Lars Manuelsen így szól:

Hát hogy áll a dolog, elveszi Julius a Paulinét? Hallottál valamit a dologról?

Nem.

Mert amondó volnék, folytatja Lars Manuelsen, hogy akkor a Larsen, a fiam eskethetné meg őket és ez többet jelent, mintha más végezné a cerimóniát.

Bertel azt feleli erre, hogy semmit se tud, Pauline azt teheti, amit akar, úgy látszik egyáltalán nem kívánczik el a kastélyból.

Persze, hogy azt teheti, amit akar. De mit akar és mi a szándéka? Ez mulatságosan hangzik. Talán bizony magára Willatzra gondol? A kóbor madárra, a vándorcigányra, aki egyszer az egyik országban van, másszor meg másikon. A birtokot pedig az a Martin béres igazgatja.

De Bertel, nyilván megőrizte a Holmsenek iránti régi tiszteletét, bosszantja az, hogy Lars Manuelsen gúnyolódik az ifjú Willatz fölött és ezt nem is rejti véka alá:

Az anyádnak volt egy kóbor madara, mondja és az te voltál, mondja. Az a Willatz olyan magasan áll fölöttem, meg az enyéim fölött, hogy meg se lát minket a földön, még kevésbé veszi észre Paulinét, aki évi bérért eszi a kenyerét. Az a Willatz úriember, de mi vagy te meg én? És a mosdatlan szádra se hederít sokat, Lars, hanem legföljebb rácsap egyet:

Erre Bertel jókora tiszteletlenséggel hosszút sercint a levegőbe.

Lars Manuelsen megnémul, mert tudja, hogy ő kicsoda. A mai napig tán még senki se beszélt vele ilyen

bántó hangon és már megy is — megy a helyére, a munkájához és otthagyja a sagvikai Bertelt.

Lent az úton Holmengraa úr közeledik, maga a malomtulajdonos. Érdekes, mennyire megváltozott ez az ember. Szürke bekecs, szürke, gyűrött nadrág, a lisztől fehér, vastag cipő és nagy, keféletlen kalap — ez az egész külső díszel! A telek enyhültek az évek folyamán és azok az emberek, akik bekecsben jártak azelőtt, most felöltöt hordanak, nagyon finomak lettek, de fagyoskodnak is eleget. Holmengraa úr azonban még mindig szürke bekecsben jár. Pedig már az urai előljárónak is aranypaszománt van a sapkáján és a parti gőzös pilótája is horgonyos, fényes gombokat hord. Holmengraa úr azonban úgy jár, mint valami halászhajós vagy mint egy munkafelügyelő. Ha az emberek nem szokták volna meg az utóbbi években és nem látták volna már másképp is, akkor nagyon csodálkoztak volna rajta. Hát nem ő volt-e ugyanezen a helyen Tóbiás király és nem ő gyűrt-e le és kényszerített térdre minden teremtményt? Ha nem lett volna még most is az a vastag aranylánc a mellényén, akkor igazán nem lehetett volna elhinni, hogy ő az. Nem, akkor igazán csak a boltos Theodor halszáritójának nézték volna.

Elhalad a sagvikai Bertel előtt és Bertel köszöni neki. Holmengraa ahoz a négy emberből álló csoport-hoz megy, amely lisztet tölt a zsákokba és bekötözi a zsákok száját. Köszönmék is neki, meg nem is, kettőbőlint egy kicsit, kettő pedig a zsákokra hajol és úgy tesz, mintha semmit se látna. Ezek modern munkások, sárcipőben járnak és kerékpáron mennek munkába, a biciklijük ott áll a közelben.

Holmengraa úr beszél hozzájuk, nem egyenesednek fel és nem hallgatnak figyelmesen, hanem a zsákokra hajolva pihennek és úgy hallgatják. Mikor a gazdájuk befejezte a szavait, kiegyenesednek, gondolkoznak rajta, hogy mit mondott, aztán hangosan, a gazda jelenlétében, maguk közt megtárgyalják a dolgot, kifejezik kétségeiket rendelkezéseinek helyessége iránt, kikérik egymás véleményét, köpködnek, tanácskoznak: Mit gondolsz, Aslak? mondják. Mit csináljunk? mondják.

A malomtulajdonos indúlni készült, már tett is néhány lépést, de amikor meghallja az utolsó szavakat, hátraszól: Hogy mit csináljatok? Azt tegyétek, amit én mondok. Ezzel, azt hiszi tán, hogy elintézte az ügyet. Ó, bizony mégsem intézte el. De a malomtulajdonos, mint már máskor is, látja, hogy vége a tekintélynek, fél a veszekedéstől és inkább elmegy. Egyebet nem mer megtenni. Már megtörtént, hogy felmondott Aslaknak, de akkor a többi alkalmazott azzal fenyegette meg, hogy ők is otthagyják. Kétszer is megesett ez már és mind a kétszer nem lett a dologból semmi, hanem maradt minden a régiben.

Történt volna csak ez a segelfossi birtok előbbi gazdájával, a hadnaggyal: A lovaglóstör megzuhant volna a levegőben — takarodj! Az évek múltán Holmengraa úrnek sokszor visszakellett emlékeznie Holmsen hadnagynak! Keveset beszélt az, két szót, de a szeme olyan volt, mint két puskagolyó! Ha a kezével megszorította az ostornyelet, akkor a csontjai kifehéredtek rajta, de ha kinyitotta a kezét és barátsággal fordult valakihez, akkor az gazdag és emlékezetes pillanat lett. Jó volt nála dolgozni, mert tudott paran-

csolni, igazi főnök volt, úr volt. Talán aranykarikát hordott a fülében, mint a nagy nyugati hajóskapitányok? Vagy ezüstveretű, hosszú tajtékpipát szívott? Kővér volt és két székre kellett ülnie, hogy elférjen rajta a nagyságával? És mégis, senkinek se csináltak akkora helyet, mint neki és senki se mert vele félvállról beszélni.

Holmengraa úr még ma is csodálkozik rajta. Hát ő nem próbálkozott meg minden módszerrel, hogy tekintélyt szerezzen magának az emberei előtt? Hát nem jutott-e eszébe még az is, hogy szabadkőműves legyen és így rejtélyes hatalmat sejtessen a háta mögött? De az emberek nem sokat törődtek ezzel, senki se félt tőle, nem volt olyan együgyű. De nem is akadt olyan, aki bizonyosan tudta volna, hogy a malomtulajdonos valóbn szabadkőműves.

Holmengraa Lars Manuelsenhez lép és azt mondja: Jónapot, Lars. Megint beléptél hozzám?

Lars így felel: Eszem ágában sincs. Ez csak amolyan időtöltés.

Ole Johan hol van?

Lenn tartóztatják. Addig is én helyettesíteném.

Ma reggel egy napszámost küldtem ide segítségül, hol van az? kérdi Holmengraa úr.

Napszámost? Tán a Konrádot? — Nem, Lars Manuelsen nem látott semmilyen Konrádot.

Nálam eszik, ott van koszton, me reggel ide kellett volna jönnie.

Akkor talán valahol üldögél és várakozik. Megkeressem?

Keresd meg.

Minden helytelenül megy és a malomtulajdonos a

szemöldökét ráncolja. Bizony, a segelfossi ipartelep királyának sok baja van. Néhány évvel ezelőtt jóindulatú, kedélyes ember volt, most már kéklenek az erek a halántékán, sovány az orra, ráncok vannak a szemek körül és a szakálla ősz. Minden vékony rajta, a keze, az arca, a lábszára, úgyszólván csak csont és bőr. De ezért jelentéktelen ember volt-e? Hiszen akkor nem lehetett volna az, aki valósággal volt! Igaz, hogy az ipartelepe már nem működött olyan tékozlóan nagy-szabású módon, mint azelőtt, a malom már csak nap-pal örölt és a személyzetet is csökkentették; de Tóbiás király maga nem tört meg, sőt még kitartóbb volt, mint valaha. Ha megáll itt, elgondolkozik és végignézi a hatalmas folyón, a hajóhidig meg a tengerig és csak a fejét dolgoztatja, akkor az arca erőt fejez ki és a szeme barátságot sugároz. Hiszen az ifjúság elmúlt már fölötte, de az öregkor még nem jött el, koros volt ugyan az évek tekintetében, de azt mondják, hogy még most is születtek gyerekei a környéken.

Lars Manuelsen jön a napszámosokkal és a malomtulajdonos azt kérdi: Mit végeztél ma?

Semmit, mostanáig csak üldögéltem, feleli Konrad.

Csak üldögélt és piházott, jelenti Lars Manuelsen.

Hát mit csináltam volna? kérdi Konrad. Nem jött az az Ole Johan.

Akkor jelentkezhetnél volna nálam, majd én adtam volna munkát, mondja Lars Manuelsen és fontoskodik.

Konrad megvetően néz rá: Nálad? Nálad jelentkeztem volna?

Igen, azt kellett volna tenned, szól rá a malomtulajdonos.

Azt már nem, mondja Konrad. És ha uraságod le akar valamit vonni ezért az időveszteségért, hát nem bánom.

És akkor minden rendben van, azt hiszed? kérdi a malomtulajdonos. De a munkád elvégezetlenül hever ott még mindig.

Az igaz, de ha egyszer nem jött az az Ole Johan. Nem tehettem mást.

És azt a két étkezést is levonjam, amit ma kaptál?

Erre a napszámos így vág vissza: Az ételt? Hát éhgyomorral kezdtem volna munkába? Nekünk, bér-rabszolgáknak egyre rosszabb lesz a dolgunk, uraságod még a szánktól is írigyli a falatot.

Szép kis szóváltás lett volna ebből megint, ha a malomtulajdonos el nem hallgat. Hiszen tudta, hogy mi lett volna a dolog vége: ez az ember maradt volna a helyén.

Tulajdonképpen mindjárt haza kellett volna téged küldenem, mondta Holmengraa és elment.

De Konrad nem maradt adós a válasszal. Gondolja uraságod? Én pedig vagyok olyan együgyű és azt hiszem, hogy van még jog és törvény az országban. És ha lemennék a laphoz, alighanem ott is így vélekednének.

Igen, a lapnál így vélekednek, gondolta Holmengraa úr, a jó Segelfossi Ujságban, amely már a hetedik évét tapossa és a városnak meg a környéknek a szellemi vezetője. A malomtulajdonos neve néhányszor megfordult már ebben a lapban, egyértelműsért felelősségre vonták, sokat gáncsolták a lisztárak miatt is, különösen a buzalisztról meg a finomszemű rozslisztről mondták, hogy drága lett a szegény ember

számára. De a Segelfossi Ujság igazságos lap is volt, a szerkesztő nem fukarkodott az elismerő szóval sem és ha elismert valamit, akkor az nem volt jelentőség nélkül való. Azt mondta: mi. Azt mondta: a mi véleményünk. Egyszer nagynehezen elismerően nyilatkozott Holmengraa úr működéséről is és ezz írtá:

A körülményekhez képest helyeselnünk kell azt, hogy a malomtulajdonos áthelyezi a malomhoz vezető kocsitutat. Így lényegesen kisebb az emelkedés, a kocsisai 100 kilóval többet rakhatnak fel. Az út hosszabb lett ugyan, de viszont, mint mondottuk, a kocsisok nagyobb szállítmányt vihetnek. Ki akarjuk fejezni azt a nézetünket, hogy az út átépítése hasznos intézkedés a városunkra nézve, de nem hallgathatjuk el azt a megjegyzést, hogy sok szegény ember lovának nehezebb munkában, nagyobb emelkedéseken is el kell mennie. Kétségtől a munkaadónak is előnyére szolgál, hogy az agyoncsigázott munkás reggelenként egészen munkahelyéig haladhat a kerékpárján és így kevésbé fogyatkozott erővel kezdheti meg a napi robotját. Ezt jegyezzétek meg, dolgozó emberek!

Végre odatotyog Ole Johan. Ő a malom egyik régi, jó embere, ostoba és korlátolt, de hűséges és erős, olyan munkás, aki nem kíméli magát, ha arra kerül a sor. Nála abban nyilvánul meg az udvariasság, hogy már messziről köszön és így kiált:

Jónapot. Csúnyán elkéstem, de hát azért küldtem addig magam helyett Lars Manuelsent.

Holmengraa úr csak bölintott és otthagya őket.

Haragudott? kérdezte Ole Johan és utána nézett.

De még mennyire! felelte Lars Manuelsen túlzott buzgalommal.

Hát bizony nem volt egészen nyugodt! tette hozzá a napszámos és kidüllesztette a mellét.

Erre aztán elmondták az egész históriát, megtárgyalták, megvitatták. A napszámos nem felejtette el megismételni, hogy mit mondott a derék uraságnak: Jog és törvény az országban? mondtam.

Igen, én is itt voltam és hallottam, szól közbe Lars Manuelsen, aki most Konrad pártjára állt. Erre a támogatásra Konrad felbuzdul és még jobban veri a mellét.

Te is tudod, Lars és te is, Ole Johan, hogy elvégzem a munkámat és teljesítem a kötelességemet. De ha ő úgy rohan rám, mint valami zsarnok vagy rabszolgahajcsár, akkor mondhatom, nem vagyok én az az ember, aki befogja a száját. Ezt az emlékezetébe vésheti. Mert vagy a szemébe mondom a véleményem vagy egy szót se szólok.

Nem, mondta Lars Manuelsen. De mit is akartam? tudja-e valaki, hogy mért akar a boltos Theodor zászlót lengetni?

Konrad megsértődött, azt hitte, hogy egy darabig, ha tudja kötni a figyelmüket. Aztán otthagyja őket, elhalad a sagvikai Bertel, meg a kerékpárok előtt, útközben szemügyre veszi őket és megáll a zsákot kötő csoportnál.

De Ole Johan ledől egy zsákra, hogy a liszt csak úgy porzik körülötte. A disznó. Ó, nem nagy baj, egy kis liszttel több vagy kevesebb nem árt a ruhájának. Azelőtt is csupa liszt volt és a kovász csomókban ül a ruháján.

Hogy mért akar lengetni? mondta. Megkérdeztem,

hogy miért fagyoskodik egy embere ott a zászlódombon. Majd kiderül idővel, felelte a Theodor:

A felelet egészen órá vall, meg az eszejárására, mondja bosszusan Lars Manuelsen.

Ole Johan felkelt, levetette a bekecsét, hogy munkához foghasson. De a kíváncsisága túlságosan nagy volt, szinte megbénította. Csak megtudhatnám! mondta. Te mit gondolsz, Lars?

Talán megint a Theodor újabb hiúsága és hencgése.

Ole Johan így szólt: Tudod mit gondolok, Lars? Azt gondolom én is, hogy semmi egyéb, mint a Theodor hiúsága és hencgése. Hogy az ördög vinné el!

De így csak magukat kínozták az esettel és üresnek érezték az eszüket. Ole Johan még mindig nem nyúlt semmihez és hirtelen így szólt:

Hátha a svéd királyi herceg! Tán az jön vadászni! Lehet!

Erre Ole Johan olyan okatlanul dühös lett, hogy megint magára kapta a bekecsét és ezt mondta: Menjünk oda Aslakhoz és hallgassuk meg, miképpen vélekedik ő meg a többi.

Igy múlt az idő. Így dolgoztak és működtek a maguk módján ezek az emberek, így szereztek táplálékot a szívüknek. Nekik is voltak látomásaik, ha elkalandoztak a képzelet birodalmában.

De a munka pihent.

Mikor odaértek Aslakhoz meg a többihez, nekik is feltalálták azt a históriát, hogy a napszámos milyen derekasan a sarkára állt és azt mondta, hogy van jog és törvény az országban. És Konrad emlékezőtehetsége nem gyengült, sőt inkább erősödött, eszébe jutott,

hogy még a „rabszolghajcsár“ szót is a malomtulajdonos arcába vágta meg aztán azt, hogy „szabadkőműves“. Hat felnőtt ember hallgatta a hetediket. Pihent a munka.

Ujmódi munkásemberek voltak ezek, kerékpáron jöttek, vászonzubbonny volt rajtuk és óralánc fityegett a mellükön, makacsul ragaszkodtak ahhoz, amit akartak és lementek a laphoz. Mindegyiknek volt nézete, ismerték a saját értéküket, sőt csak nekik volt értékük, mert sokan voltak. Hova lettek volna a többiek önélkülük? És mit tehettek ellenük? Kapitalisták, jön a leszámolás napja!

Ole Johan megpróbált előhozakodni a nagy ujságjával: a zászlódombon levő emberrel. De Aslak meg a többi nem tudott semmit, megrögzött emberek voltak, még fantáziájuk sem volt, visszatértek a Konrad ügyére. Ó, a Konrad ügyéről érdemes beszélni, azon csillapíthatták szívük szomját.

Ekkor Ole Johan csalódottan és sértődötten a maga kötelességére gondolt, fölemelt fejjel ment a helyére a munkájához és hátrakiáltott a napszámosnak:

Konrad, te is gyere, de rögtön!

Lars Manuelsen pedig a dolgára ment.

Ha megtudsz valamit, akkor gyere föl és mondd el nekünk! kiáltott utána Ole Johan.

Majd bolond vagyok! gondolta tán magában Lars Manuelsen. Ezek az öreg pajtások elfelejtik, hogy kinek vagyok az apja! elmélkedett tán magában. Lefelé ment a domboldalra és törölgette a ruháját.

Kornelius pedig még mindig ott kémlelődött a zászlódombon. Lent a szatócsboltnál ugyanolyan sűrű-forgás volt, mint máskor, vevők és nézők, gyerekek

és kutyák, ládákat és hordókat rakodó szolgák, akik az árut vitték be a boltba, kicsinyben való eladásra!

Hogy a kicsiből ilyen nagy lehetett!

2.

Ugyanaz az épület volt, ahol az öreg boltos Pera szatócskodást megkezdte, de azóta hozzáépítettek és kétszeresen megnagyobbították. Ezt mind Theodor tette.

Fönt a padlószobában feküdt az öreg boltos Per és nem akart meghalni. Valóságos csoda volt, hogy ilyen sokáig húzta, bár a bénult oldala nagyon lesóványodott és a jó végtagjai is olyanok lettek, mint a vékony női kéz és láb. Meghalni? Persze, hogy meg kellett halnia, de nem most, addig nem, amíg el nem jön az ideje! Az emberek már messziről hallották, hogy mennyire nincs kedve meghalni: ott feküdt az ágyában és a padlón kopogtatott a botjával, sokszor kopogtatott, dübörgőn és beleavatkozott mindenbe. A mellényét mindig magán tartotta, hogy legalább felül ne fessen úgy, mint a fekvő beteg. De beteg volt, számalmasan béna, szakállas és hátul fehér volt a haja töve a tarkóján. Nyáron, ha elkövetkeztek a meleg napok, ki szokták vinni a szabadba és olyankor nagy élvezettel nézte a nagy forgalmat a szatócsüzlete körül. Télen azonban, amikor rövidek voltak a napok, nem olvasott újságot meg vásári jelentést, mert drágálta a lámpaolajat, inkább sötétben feküdt és hallgatta a hattyúk dalát a messzeségből, mérföldnyi távolságból és ez kellemetlen hang volt, borzongott tőle. Mint mi-

kor a szél süvít az eresz fölött, vagy mikor a templom-
ajtó nyikorog, vagy ha a nagy kapuk recsegnek a pánt-
jaikon. Hgy az ördögbe is, mit rikácsolnak ezek a
vad madarak? Hiszen senki se bántja őket!

De nyáron, a világos éjszakákon egészen más em-
ber volt Per, olyankor tervezgetett és az üzletét ve-
zette. Persze ez csak gyerekség volt, ostobaság. Azt
hitte, a kereskedelem ma is olyan, mint az ő korában,
legföljebb is nagyobb arányokat öltött. És még mindig
hitt az olyan árukban, mint a vizesperecek, amiket a
parti hajósok üres hordóikban és koporsókban hoztak
Bergenből. Hitte, hogy nagy dolog a vasszög, sok lá-
dára való három- és négyhüvelykes vasszög, meg a
prominélirudacsok a gyerekek számára, a papírgallér
és az ingmell — pedig hát mit kezdenének ma ilyes-
mivel az emberek? Boltos Per régimódi ember volt, ta-
karékos a butaságig, mindenképpen óvatos és nyakas
szatócs. Az ám. De amikor így az ágyában üzleteket
kötött, elavult árakkal, akkor Isten tudja, vajjon ér-
tette-e a dolgát és nem gondolta-e, hogy valakit alapo-
san becsapott. Önmagát vagy valaki mást, de valakit
feltétlenül becsapott. Mintha arra született volna, hogy
alkudjon és kereskedjen, kírthatatlan hajlandósága
egyre továbbvezette, már régen túl volt azon, hogy az
üzlet körül könnyen forogjon a nyelve és könnyen fo-
gadkozzék, már kinőtt a csalás gyerekes, egyszerű
módszereiből, talán már egészen a visszájára jutott el:
becsapósdit játszott. Alamuszi, groteszk ember lett
belőle.

Megkoppantotta botjával a padlót. A felesége nagy
nehézkesen feljött a szobába, annak azt mondta, hogy
küldje fel Theodort, de mikor az asszony tovább is ott

állt előtte és egyáltalán nem sietett, az öreg röviden megismételte a kívánságát. Nem szól a feleségéhez, csak ha kénytelen vele és nem is néz rá, mert ostoba tehénnek tartja.

Az attól függ, hogy a Theodor ráér-e, mondja az asszony.

A Theodor jöjjön fel, kiáltja a boltos Per.

És Theodor felment, vagy nem ment fel, aszerint, ahogy kedve tartotta. Ha az apjának sokáig kellett várnia, akkor megint leüzent, de a hangja már ridegebb volt. Lám, az öreg keménynyakúnak még mindig volt némi hatalma, hiszen az egész üzlet az ő nevében ment: P. Jensen — ez állt a cégtáblán. Theodor nem mert cicomásan az apja elé járulni, a gyűrűt gyorsan a zsebébe csúsztatta. Így tett most is.

Megáll az ágynál és rég megszokott tiszteletből nem ül le a székre.

Nem tudtál jönni, amikor kopogtam? mondja az apja.

A pincében voltam, feleli a fiú

Nem hiszem. Van gyufánk?

Gyufánk? Van.

Nem emelkedett az ára?

A gyufának? Nem.

Ezer ládával kell venni, mondja az öreg, akkor majd emelkedik.

Ezer ládával? Hiszen az egy egész hajórakomány és hol raktározzuk el?

A csónakházban. Nem lesz többé tánc a csónakházban, az bűn. Rossz álmom volt emiatt. A vér vágyát gyufa pótolja majd a csónakházban.

Theodor rég megszokott tiszteletből nem nevet és

rem csapkodja a térdét. Az apja le akarja győzni a hús vágását, gyufával akarja kiűzni az ördögöt! Azzal nem is törődik, hogy veszíteni is lehet a dolgon, meg akarja venni az egész gyárat, azt akarja, hogy északon az övé legyen minden gyufa. Gyerekség — az apja már gyerekes lett. Ezer láda gyufát nem is lehet hajóra rakni, sok helyet foglal el, de súlya alig van. És mit jövedelmezne ezer láda gyufa? Semmit. Ha még sétabot vagy blúzkelme lenne!

Ezer láda, úgy határoztam. És van sónk? mondja az öreg és arra gondol, hogy a könnyű rakományt valami nagy teherrel kell ellensúlyozni.

Só? Annyi van, amennyi a nyárra kell.

Tele van a hordó?

Hát egészen tele éppen nincs. De hát a só a melegtől is fogy.

Zöldfülű, te akarod tanítani az apádat? Tehát száz hordó só! Menj le és írd föl!

Mindez csak üres beszéd volt. Theodor lement, de nem írt föl semmit. Meg tudta érteni az apját, amiért annyira a szívéen fekszik, hogy a hús vágásnak a rovására gyufát vegyen, sőt még azt is, hogy az üzlet kedvéért hajlandó ilyen nagy sópazarlásba bocsátkozni, de az apja beszámíthatatlan volt. A csónakházhoz nem szabad hozzányúlni, az volt a fiatalság táncterme, hihetetlenül jól jövedelmezett. Igaz, hogy a bolttól nemrég elvették a bormérési jogot, de még így is sokan jöttek a kis Theodorhoz és ő kisegítette őket egy-két palackkal a szombati bálra. És ha Theodor nagyritkán maga is lement a csónakházba felcicomázottan, selyempánttal a cipőjén, akkor úgy festett, mint valami úr, igen nagy úr, gazdag ember és az ott

levő leányok szemében a legnagyobb, elérhetetlen valaki. Egyébként a Theodor gyerek hercegnőbe volt szerelmes és a lányokra ügyet se vetett. Isten talán azért aggatta rá ezt a bajt, hogy csupa ürességtől és pöffeszkedéstől a levegőbe ne repüljön. De ez nagy baj volt.

Megint felhúzza a gyűrűit és belép a boltjába, a birodalmába. A pult előtt tolongók útat nyitnak neki, fölemeli a csapódeszkát, bemegy a nyíláson és megint lehajtja a csapódeszkát. Most ő parancsnok. A fiatal fiúnak két segédje van, a polcok és fiókok tele vannak áruval, a mennyezetről áruk lógnak le, a padlót áruk borítják, ebben a szatócsüzletben minden van, amit ember megkívánhat, selyemkélme, cserépkályha, fehér kalács. Theodor még a Segelfossi Ujságban is hirdetett a húhó kedvéért, pedig ez fölösleges volt, mert nem voltak konkurrensei, de hát modernül akarta vezetni az üzletet.

Az öreg boltos Pernek fogalma se volt róla, hogy tulajdonképpen mi történt odalent, a lába alatt, azt mondta, hogy gyufa, azt mondta, hogy só. Azt hitte, még mindig úgy van, mint az ő idejében, amikor a napi bevételt egyetlen bőrzacskába lehetett tölteni és éjszakára a párna alá dugni? Manapság a forgalmat nagy könyvekbe vezették és az irodában csak maga Theodor ült magas forgószéken és írt, írt mindenkinek a világon.

És kezdetben, amikor még kicsi volt, azt írta, hogy kiváló tisztelettel Theodor Pedersen, mert az apját Pernek hívták, most már úgy írta, hogy Theodor Jensen, mert az apjának Jensen volt a vezetékneve. Az anyja keresztelte át az apját, mindenáron kalapban

akart járni és nagyságos asszony akart lenni. Így gyarapodott a jelentőségében minden, egyik dolog a másik után, de a legjobban a kereskedés. Gyufa és só? Nem, hanem konzervdoboz és makaróni és svájci sajt. Az a nyakas nyomorék odafönt a padláson ma is kecskesajtot akart, mint azelőtt, — együgyű ember, hiszen kecskesajtot már nem is lehetett felhajsolni, mert senki se tartott kecskét. Ez az áru eltűnt, mint ahogy eltűnt a papírgallér meg a vizespereg is. Az öreg még kaphatott valami kecskesajtnak csúfolt zsírsajtot, meg juhsajtot is, hogyme, de a többi, amit mondott, annyit ért, mintha a földre köpött volna. Ő volt a bolt legrosszabb vevője, mert olyan régimódi volt. Hát nem vehetett volna a többiek módjára rochefort-t ezüstpapírban és camambert-t csinos fadobozokban? Neki ez mind család. A tejgombóchoz értett, de a makarónihoz annál kevésbbé. Nem tartott lépést a város és az emberek lendületével, már nem akadt olyan ember, aki ne vízben főtt makarónit evett volna, jobban ízlett az, mint a kalács s puha volt, igazán jó lett volna, ha itt is olyan hullámzó makarónierdők nőnek, mint a külföldön!

S ezt a sok előnyt még tetézte az új, kényelmes és könnyű háztartás. Vaj? Az emberek nem köpülnek már vaját, hanem lementek a boltba és Pellerint (növényzsírt) vásárolnak. Az éléskamra meg a kémény tele hússal, szallonával, meg hallal? Az ember halálra nevette volna magát, ha valaki még mindig besózott ételt tartott volna. Hiszen rengeteg sokfélélt lehetett már konzervformában kapni, mint konzervételt. Ez már készen volt, megfőzték, éppen csak hogy meg nem rágták, mindig készen állt arra, hogy az emberek ki-

bontsák és szopogassák. Ó, mennyit kellett a szegény asszonyoknak ezelőtt kínlódnuk a háztartással a mostani időhöz képest! Mire kellett még a szájnak fog? Hiszen a dízfogak zsinóron lógtak a fogtechnikus boltjában, a konzervételhez pedig nem kellett, csak kanál. A konzervelemek azonkívül sótlanok voltak és ez jót tett azoknak, akik gyomordaganatot kaptak a sok sótól. Hát nem volt itt föllendülés az egész vonalon?

Csak Nils varga, meg a fia vesztették el a kenyerüket. Valamikor ők voltak a legszükségesebb emberek Segelfossban és a környékén, ők varrták az erős bőrcipőket, — eltartottak egy-két évig is, — ők tudtak rávarrni cifra szegélyt, hogy díszére vált a csizmának — és mégis elvesztették a kenyerület. Manapság már a boltban vásárolnak cipőt az emberek. Az ám! A bolti cipő olyan fényes volt és olyan helyes volt az orra, hgy az embernek még a nyál is összefutott a szájában.

Nils varga néhány évig még csak bírta valahogy, de közben egyre soványodott, már csak az árnyéka volt önmagának, olyan vékony, mint egy bér málkózó gyerek. Csak somfordált a házak közt és egy-egy csésze kávé meg egy karéj kenyeret kunyerált, ahol tudott és minden szemétrakáson találkozott ezekkel a gyári cipőkkel meg gyári csizmákkal, mert azokat az emberek két hónap alatt elkoptatták, aztán elhajították. Bizony, Nils varga még bírta néhány esztendeig, aztán Amerikába küldte a fiát, maga azonban ott maradt a romok közt és átéhezte a napokat. Meg kell adni, hogy néha bőkezű és jólelkű emberekre is akadt. Például találkozott Baardseennel, a táviróállomás főnökével és néha kapott egy-két sillinget tőle. Jó barát-

ság volt köztük, úgy kezdődött, hogy Nils varga egyszerű elment a távirda főnökéhez, rámutatott annak a cipőjére és kérte, hogy talpaltassa meg vele. Nem, mondta Baardsen, arra nincsen pénzem. De van pálinkám és néhány koronám, mondta. Azóta Nils mindig kapott valamit, amit Baardsen nélkülözhetett.

Július nagyon jó volt Nilshez, a Larsen szállodájában sok falat akadt a szegény, lesóványodott éhenkórász számára. Adj Nilsnek enni, hosszú útról jött, mondta Julius az anyjának, aki a konyhát vezette, adj neki egy jókora darab húst. És ha fölmegy a kastélyba Paulinéhez, akkor ne mondd, hogy üres gyomorral jöttél el a Larsen szállodájából, mondta Julius Nils vargának. Még nem esett meg velem, hogy elmentem volna a Larsen-szálloda előtt anélkül, hogy nagy traktamentumot ne kaptam volna, adta vissza a szót Nils varga ravaszul és alázatosan. A vén róka!

Egy másik hely, ahol Nilset ugyancsak jól fogadták, Rasch ügyvédné konyhája volt. Nils varga sohase látta magát az ügyvédet. Kövér, pocakos ember volt az, mindig csak az irodájában ült, örökösen szuszogott és nagy ügyeket intézett. Nils csak az asszonyt látta, a jótét lelket, aki valamikor mint Salvesen kisasszony szolgált a Segelfoss kastélyban a hadnagy idején és azóta nagyságos asszony lett belőle. Bizony, mindenki sokra vitte a régi időkhöz képest. A hadnagyéknál Salvesen kisasszony csak bérért szolgált, és elég furcsa, de akkor is elégedett és boldog volt. Most pedig Raschné önagysága lett belőle, bőviben volt a pénznek, s azonkívül két gyermeknek az anyja, mi kellett még a boldogságához? De az asszony mégis nyomorultnak érezte magát, ideges volt és ingerlékeny, sokat sírt és

nagyon egyszerűen öltözködött, bár selyemben meg bársonyban járhatott volna. Micsoda állapot! Hát ahhoz volt ereje, hogy két gyermeket hozzon a világra? Vagy ez csak azért volt, hogy elfelejtse Holmengraa úr kikötőmesterét, — annak menyasszonya volt akkor, amikor Rasch ügyvéd jött és feleségül vette.

Ha Nils varga egy sajátmaga fabrikálta cirokseprűvel csoszogott be a konyhába, vagy egy gyermekcipőt hozott, amit az asszony megbízásából rendbehozott egy kicsit, Raschné leült mellé, mindenféle enni-valót tett elébe, beszélgetett vele a régi napokról és érdeklődött az Amerikában levő fia iránt. Az ám, tulajdonképpen ennek a furcsa Raschnénak támadt volt az az ötlete, hogy a Nils fia utazzék Amerikába, de sajnos, neki magának nem volt nélkülözhető pénze, csak néhány korona, húsz korona, amit mindenféle apró fogással csent össze a konyhapénzéből. És a boldog asszony majdnem sírt, mikor odaadta Nils vargának a húsz koronát, ezt a pár garast a fia számára, és pírba borult az arca, mert csak ilyen kevés volt a pénze. De idenézz, mondta Raschné, itt több van, az egész jegy ára, az ifjú Willatz adta, mondta az asszony, Willatz Holmsen, tudod. És Raschné elmondta továbbá, hogy írt az ifjú Willatznak, aki messze volt, kint a széles nagyvilágban, muzsikált az embereknek és híres ember volt. Bizony, írt neki, megkapott mindent, amit kért, bőségesen kapott. Pénz? írta vissza az ifjú Willatz, tessék! Akárcsak az apja tette volt annakidején, ha valaki kért tőle. Ó, a kastélybeli Holmsenék, az volt ám az uraság. És a fiú egészen az ő véruk, minden porcikájában a szüleire ütött. Az idén

nyáron hazajön és hosszú ideig megint a nagy kastélyban lakik.

Raschné különös módon megindult, és lelkesülten beszél Nilsnek, nem törődik azzal, hogy a cselédei is hallják. De ezalatt mintha tükön ülne, kéri Nils vargát, hogy gyorsan egye meg a vajaskenyeret meg a kalácsot, hogy le lehessen szedni az asztalról, mert nem jó, ha az étel ott áll. Aztán kisiet az éléskamrába és mikor visszatér, megkérdi, hogy nem vinné-e magával ezt a gyerekcipőt is egy kicsit összevarrni, már be is csomagolta egy nagy csomagba, hogy ne veszítse el egykönnyen.

Mikor aztán Nils a csomaggal a hóna alatt megint az ajtóban áll, Raschné mintha már nyugodtabb lenne és ekkor újra kezdi kérdezetni:

Tulajdonképpen hogy megy a sorod? Mert nem valami melegen öltöztél fel ebben a hidegben.

Melegen? feleli Nils varga tréfásan és nevet a fonnyadt arcával, mert most már jóllakott. Nem is bírok el magamon több ruhát, mint amennyi rajtam van. És azonkívül olyan gyorsan futok, hogy a hideg megszűnik marad mögöttem. Haha, bizony úgy tesztek, mondja Nils varga.

És Raschné megkérdi: Hát a fiadtól még semmit se kaptál?

Ó, hogyne, feleli Nils, persze. Csakhogy leginkább levelet. Mert neki se megy olyan fényesen a sora. De örülök, hogy olyan pompás dolga van.

Mást sohase kaptál, csak levelet?

Dehogynem. Fényképet.

Mást nem?

Nem a'. De azt ígérte, hogy legközelebb majd küld.

Nagy betűkkel ír és tisztán, könnyen el lehet olvasni. Úgy írja a nevét, hogy Nelson.

No hiszen, csak élne a hadnagy! mondja Raschné és ökölbe szorítja a kezét. Majd az rávénne a fiadat, hogy úgy írjon, hogy még könnyebben lehessen elolvasni.

Erre Nils varga nem felel semmit, de amikor megköszöni a vendéglátást és indulni készül, azt mondja Raschné, hogy majd az ifjú Willatzeal irat az amerikai fiúnak, annak a Nelsonnak. Erre Nils — mivel a lelke egészen elvakult az amerikai fiával szemben, akinek olyan jó sora van, — így felel:

Igen, de az nem lesz jó, mert mondom, nincs neki olyan jó dolga. Hát Isten bocsássa meg, hisezn a fényképén látom, hogy rendbentartja magát, mindene van, ami kell, ruhája, órája és miegymás. Azt mondja, hogy haza akar rándulni és én csak elleszek valahogy, amíg megjön. Mégegyszer nagyon köszönöm, nagysága.

Aztán csak gyere el hamarosan, mondja Raschné.

Mikor aztán elment Nils varga, az asszony így nyilatkozik a cselédek előtt:

Majd ő megtanítaná azt az amerikai Nelson urat! Hát nem pukkadni való? Fényképet küld, attól aztán meghízhatik a sovány apja. De várjon csak, amíg az ifjú Willatz megjön!

És erről jut eszébe, hogy egyszer már igazán fel kell néznie Segelfossba, a kastélyba, rögtön indul is, napról-napra halasztotta, már megy ebben a minutumban — hozd ki a köpenyemet, Florina. És ne felejtsetek el, lányok, hogy egyikőtöknek le kell mennie a boltba kávéért, amíg nem vagyok itthon!

Ó, a jó Raschné megígérte az ifjú Willatznak, hogy néhanapján felnéz a kastélyba és ezt meg is akarta tenni. Ott most a kis Pauline vezette a házat, szorgalmas lány volt, több cseléd dolgozott a keze alatt, a birtokot pedig Martin béres igazgatta s ő a fél-lapp Pat-ternek meg a többi béresnek parancsolt. Raschné mindig mindent rendben és tisztán talált ott, de ősszel és tavasszal az ezüstműt is látni akarta. Feltétlenül. Hiszen kötelessége is volt, mert hát megígérte, meg aztán azt az ezüstműt árdemes volt ám megnézni! Ó Istenkém, a tálak, az aranyosfülű levesestálak, a süteményestálak, a tálcák, a kancsók, a késnyelvek végén a zergefej, no meg az úr, meg az asszony szobájában az ezüst mosdószerszám. És sehol egy szoba megdöbentő pompa, festmények, márványszobrok, aranyozott csillárok, ékszeres szekrénykék nélkül.

Raschné gyönyörűségét leli ebben, gazdasszony korából kiirthatatlan tisztelet maradt meg benne minden iránt, ami a kastélyban van, sehol sincs olyan, mint ott, még ha csak a két fölépcső korlátjáról van is szó — nem tudom, miből van az, de úgy csillog, mint az arany. És mivel Raschné egyszer azt olvasta az újságban, hogy valamelyik uralkodónak arany evőkészlete van, ezt mondja a cselédeknek a konyhában: A kastélyban volt egy evőkészletünk, amelyet sohase használtunk. Aranyból volt az? kérdezték a lányok. Hát nem mondom éppen, hogy aranyból, felelte Raschné, de legalább is ezüstműből. Sohase használtuk, mert túlságosan nagy volt az értéke. Sohase volt kéznél, hanem mindig becsomagoltan feküdt a szekrényben. Gondoljátok csak el, huszonnégy személyre való tányér! Ezüst tányér? kiáltották a lányok. És Raschné így felelt:

Igen, ezüst vagy arany, nem tudom, de jól emlékszem, egyszer huszonnégy tányért láttam!

Az ám, Raschné talán túlzott és hazudott és jókedvű volt. Ezért volt emelkedett hangulatban, mikor Segelfossba ért és mikor meglátta Paulinet, így kiáltott: No, itt jön a felügyelő ellenőrizni!

És Pauline így válaszolt: Jó is lesz, mert a Martin béres éppen most kapott levelet.

Hazajön?

Nemsokára. És most tessék megmondani, hogy mit kell csinálni.

Ezt nem is volt olyan könnyű megmondani, előbb alaposan meg kellett hányni-vetni a dolgot. Az ifjú Willatznak a kastélyon kívül volt még két szobája a tégláégetőben is, ahol az apja húzódott volt meg, de vajjon hol akar majd lakni a fiú. Mind a két helyen érintetlenül álnak a bútorok.

Nem írja, hogy hol szeretne inkább lakni? Hal-lod-e, Pauline, itt kell rendbehozni mindent. Azt hiszed, hogy olyan ember, mint ő, lakhatik másutt is, mint a kastélyban? Takarítsd ki az apja szobáit, a hadnagy szobáit, az egész északi szárnyat, tudod. Gyere, nézzünk át mindent!

A két nő elindult. Minden szobában emlékek szál-longtak Raschné felé, ide-oda járkált és parancsokat adott, mint régente, magával húzta Paulinet, mutogattott ide meg oda és a helyükre tologatta székeket. Be-mentek a nagyságos asszony szobájába, azt is rendbe kell hozni, letörölgetni, a párnákat kiporolni és a függönyöket kimosni. Aztán hozzáláttak az ezüstnemű-höz. — Ó, mondta Raschné és a székre rogyott. Múlt az idő, a két nő egészen elmerült a nézelődésben, egyre

mélyebben vájkáltak az ezüstabányában, kiemelték és megint visszatették az egyes tárgyakat és nagy ezüsttálakkal az ölükben üldögéltek. Aztán a kis íróasztalra került a sor, az szegényesen festett, pedig aranyos oroslánlábakon állt. Ennek a mély fiókjait még sohase nézték át alaposan, ide a kulcsokkal! Hát persze, ott is vattába csavart ezüst, de formára régimódi és finom faragásokkal díszített evőkészlet; Pauline egyenkint emeli ki a dobozokat meg a csomagokat, legalul nagy láda van. — Vedd ki azt is, Pauline, az egész ládát, Pauline! De a láda nehéz volt, és mikor nagynehezen kiemelték, két tucat ezüstantyért találtak benne.

Raschné felugrott. Amit maga is szinte álomnak, némiképpen a saját hazugságának tartott, az valóság volt. Hát nem mondtam? kiáltotta Raschné, hiszen tudtam, hogy van, a saját szememmel láttam. Csak nem voltam benne bizonyos, hogy a hadnagy nem adta el — hogy nem tette-e ezt is pénzzé az élete végén. Jobban kellett volna tudnom. Olyan ember mint ő! Két tucat, ha nem tévedek, számold meg Pauline! Persze, hogy huszonnégy vendégnek való tányér van itt. Hát úrikasztélyban vagyunk-e vagy sem? Ó Istenkém, Istenkém!

Az asszony nagyon izgatott lett, megbánta, hogy nem hozta magával a két kisgyerekét, hogy azok is láthassanak egyszer mesét. Ki tudja, talán az egész életükre hatott volna, — talán áldott kis gyerekeim egész életükben nem felejtették volna el. De még ma este elmondom nekik, amikor lefektetem őket, tudod, Pauline, milyen szép szemük van, mind a kettőnek egyforma szép, nagy szeme, az Isten áldja meg őket! Kár, hogy nincs még néhány olyan gyerekem! De nemsokára

öreg leszek és akkor nem kapok többet és ha ez a kettő, megnő, akkor egyetlen fiókám se marad a fészekben. Erre már nem egyszer gondoltam. Pauline, ne felejts el mindent szépen letörölni és vattába csavarni, aztán visszafektetni szépen a fiókba aludni. Aludni, aludni, micsoda gazdagság alszik itt! Bizony, kis Pauline, ma mind a ketten láttunk valamit. Majd egyszer megmondom hogy hogyan kell asztalt ezüsteművel felteríteni, ahol a velencei poharakon kívül a legcsekélyebb holmi is ezüsből van. És akkor aztán nemcsak vajaskenyér, vagy főtt kecskehús van, hanem három fogás csupán csak különböző halfajta, utána öt vagy tíz fogás különböző húsétel és utána kávé meg likőr, amit a pincében álló korszókból hoznak fel. Majd egyszer azt is elmondom, hogy ünnepelnek a nagyok. Akkor keményített kötény van előttünk és fehér flórfejkötő a fejünkön, hogy haj ne kerüljön az ételbe. És a hölgyek idáig kivágott ruhát hordanak és aranyláncot a nyakukon és az urak mind frakkban vannak, akkor is, ha napközben van az étkezés. Ez már így szokás. Aztán felemelkedik a hadnagy és beszédet mond mindenkire — amikor a kis Margarete Coldevint megkeresztelték, itt tartották meg a keresztelőt és akkor olyan beszédet mondott róla a hadnagy, amilyen szépet még emberi nyelv nem mondott soha. De akkor én nem voltam itt, az még az én idóm előtt volt, maga Frederik konzul mesélte el nekem. Ó, az a Frederik konzul, Pauline! Olyan históriákat mesélt, hogy az életem végéig kacagnom kell rajta, aztán megfogta a kezemet, mint mikor valakit el akar büvölni. Olyan ember nincs még egy. Senkisémet ejtett ki a száján olyan mulatságos dolgokat, mint ő. Magára várok, szokta

mondani, de ezt csak mondta, mert hiszen akkor már régen házas volt. Ha nem lett volna, akkor Isten tudja mi történik köztünk, mert mindenkinek tele tudta beszélni a fejét. De én is csak fecsegek itt, no, gyere, gyermekeim, menjünk! Egészen megfeledkeztem a gyermekeimről, meg a vacsoráról.

Mikor Roschné már az ajtóban állt és indulni akart, eszébe jutott, hogy még nem adta ki az utolsó parancsot, visszament újra a konyhába és azt mondta Pulinenak:

Bosszant, hogy egyikünknek se jutott még eszébe. Hozd rendbe a téglaégetőben levő szobákat is. Mosd ki a függönyöket, porold ki a szőnyegeket és töröldgess le alaposan. Az olyan úr mint ő, talán több helyen is akar lakni, nem tudhatjuk.

Raschné aztán hazasietett az övéihez. És persze rögtön beavatta a cselédeket nagy élményébe, mesélt nekik az ezüstholmiról s ebből valóságos gyémántbánya, megszámlálhatatlan kincs, paradicsom lett. Letöröltük az arany evőkészletet is, mondta mintegy mellékesen, huszonnégy tányért. Aranyat? mondták a lányok és összecapták a kezüket. Raschné így felelt: Azt nem néztem meg pontosan, talán csak ezüst... De mindenesetre valódi, mert minden darabon rajta van a fémjelzés. Hiszen nincs nagy különbség az ezüst meg az arany között, akinek ezüstitányérja van, annak lehet még arany is, de ezüstitányér sokkal finomabb, különösen reggelihez. Megkapták már a gyerekek a vacsorát?

Florina leányzó viszonzásul a boltról kezdett referálni. Úgy feketélltek ott az emberek, hogy alig tudta megkapni a kávé. Mindenki arról beszélt, hogy mi

lesz, mi készül, améért Kornelius egész nap a zászlódombon áll és a tengert kémleli. Majd meg tetszik látni, felelik a segédek és azt feleli maga Theodor is. Többet nem akarnak mondani. Pedig az egész környékről eljönnek az emberek megtudni, hogy mi készül.

Az egész csak szemfényvesztés, mondja Raschné. A boltban találták ki, hogy jön valaki és azért lengetik a lobogót. Nem adok semmit az egész hűhóra, semmit, de semmit. De a lányokra már átragadt az általános izgalom, estefelé megkérdezték Raschnétól, hogy nem kell-e borsót meg árpakását hozni a boltból. No, hát hozz csak — és bár az egyik lány, a Florina, az utóbbi időben nem érezte jól magát, hányt, sokat sírángozott és fájt a foga, mégis elment, nem lehetett visszatartani, csak éppen gyapjukendőt kötött az arcára. A lányok útnak indultak, de mikor hazaértek, Kornelius inas még mindig nem jött le a zászlódombról, még mindig ott állt. Csokoládét kaptunk a segédktől, mondták a lányok és Daverdana is bejött a boltba, s azt maga Theodor kínálta meg borral. Mintha csak esküvőre vagy ilyesvalamire készülének. Ez már Raschnének is sok volt, ő se volt több húsból-vérből való embernél és tudta, hogy ha nem hoz egy csomag zselatint, vagy pár méter légyhálót, akkor holnap kell megtennie, mert holnapután vasárnap van. Igazán nem csinált belőle nagy hűhót, hanem hajadonfővel szaladt a boltba. De csak egy pillanatig akart ottmaradni hogy megmutassa nekik, hogy milyen kevésre becsüli az ötletüket.

Mikor a boltba lépett, mindenki köszönt neki, mert hiszen Raschné nagyságos asszony volt és mindenütt csak jóbarátai voltak. Csak az volt a baj, hogy ott

volt a kikötőmester is, Holmengraa úr kikötőmestere, Raschné első vőlegénye ezen a helyen. Persze udvariasan köszönt, ahogyan szokta és úgy tett, mintha nem venné észre semmit, de Raschné kellemetlenül érezte magát, amiért födetlen volt a feje és az öltözéke is kissé hanyag.

Mutassa, milyen zselatinja van, mondta első zavarában. És adjon egy félméter légyhálót is, tette hozzá azután.

A fiatal Theodor maga ment oda hozzá és sajátkezűleg szolgálta ki, de amikor felemelte a csapódeszkát és megkérte az asszonyt, hogy lépjen beljebb, Raschné így felelt: Nem, köszönöm, nagyon sietek.

És a fiatal Theodor hűsz csomag zselatint hozott elő, mintha mind másfajta lenne, és egy egész köteg légyhálót, amit aztán szélesen legöngyöltett, hogy mindenki láthassa az árut. A fiatal Theodor általában választékosan udvarias volt, a keze is csinos, csak éppen sok gyűrűt hordott. Felszólítás nélkül elmondta Raschnénak, hogy kinek a látogatását várja és kinek a kedvéért akarja lengetni a lobogót. Miután pedig a többit mind kánpadra feszítette ezzel a titokkal, neki pedig elmondta, az asszony mindjobban megkedvelte ezt a fiatalembert, hiszen Raschné se volt több, csak ember és Theodor egyébként is értelmesen és kedvesen beszélt vele:

Szóval, hogy ő egy kis tiszteletet akar meg adni annak az embernek és lobogót lenget a hajójának, mert hát az az ember nagy kereskedelmi utazó, a Didriksen & Hybrecht képviselője, magának Didriksennek a fia. Saját gőzhajója van és csak a nagyobb városokat látogatja meg... Ismeri nagyságos asszonyom

Didriksen & Hybrechtet? No, hát annak a képviselője. Néhány nappal ezelőtt azt táviratozta, hogy ma érkezik, de úgy látszik, késik... Theodor megvetette azokat a délvidéki kisstílu nagykereskedőket, akik csak egy embert küldenek s az csak egy szál bőröndöt cipel a kezében, ez semmi, ilyesmivel nem lehet nagy üzletet kötni. Hiszen mi óriási forgalmat csinálunk, mondta és alapos mennyiséget akarunk bevásárolni tavaszra és nyárra.

Mindenki odahallgatott, ő, a szemüket is kimeresztették, és előrenyújtották a nyakukat. Julius, a szállodatulajdonos, tolakodó ember volt, félbeszakította Theodort és ezt kérdezte:

Nálam fog lakni?

Nem, felelte Julius röviden.

No, hát nem. Talán uraságodnál?

Theodor mosolygott és inkább Raschnénak, mint Juliusnak mondta:

Azt hiszem, hogy sajátmagánál lakik, a tulajdon nagy szalonjában.

Erre még meglepettebben hallgatóztak az emberek. Hát olyan embertelenül nagy személyiség az illető?

De Theodor továbbra is csak Raschnét szolgálta ki, neki beszélt és egyre jobban düllesztette ki a mellet:

A szezonra vásárolunk be, mi vagyunk az egyetlen nagy cég ezekben az országrészekben és húsz-harmincezer korona értékű megrendelést akarunk tenni. Csupa kézműáru, finom és divatos kelmék, valódi struccotlak, kész toalettek Párisból és Londonból, amit csak kívánhat, nagyságos asszonyom. Remélem, lesz szerencsém, nagyságos asszonyom, amint megjön az áru.

Lesz gyermekruha is? kérdezte Raschné.

Minden, nagyságos asszonyom, minden!

Az asszony jóakaratóan bölintott, mikor elment. Senki másnak nem mondták el az ujságot csak neki, még hozzá a kikötőmester füle hallatára. Ó, annak a Theodor Jensennek nemcsak bolondságon jár az esze.

A bolt lassanként kiürül, az emberek végre megtudták, amit akartak és kisietnek az ujsággal, hogy elvigyék a házakba és elmondják azoknak, akikkel véletlenül találkoznak. Lám, nem is sejtették, hogy milyen nagy emberek a boltosék, a fiatal boltos Theodor, egy cég a saját hajóját küldi el hozzá mindenféle mintával, mi lesz még ebből? És ha magában strucctollat és gyermekruhát meg ilyesmit vásárol harmincezer korona értékben, akkor mi mindent és mennyiért kell általában vásárolnia?!

Valamelyik ember nagyon érdekesnek találta azt a finom csomagot, amelyet Raschné vett és megkérdezte, mi van benne. Zselatin? Hát az mire való? Ez az ember az alvégről jött, meglehetősen sokat ivott, míg a lovai odakint fagyoskodtak. Adjon nekem is egy csomaggal, mondta. Mikor aztán fizetnie kellett, meglepődött, hogy milyen olcsó és még négy csomagot kért, hogy jó darabig legyen zselatinja. Vett egy doboz kekszet is. Aztán kicsoszogott az üzletből.

Sötétedett és a segédek meggyújtották a lámpákat. Kornelius inas lejött a zászlódombról és kijelentette, hogy nem lát már tíz lépésnyire sem, egészen kékrefagyott és feldagadt a képe. Mikor valaki megnevetette, az emberek a hasukat fogták, annyira eltört az arca.

Daverdana még mindig ott állt és vásárolt egyet-

mást. Vörös haja volt és födetlen feje, pompás terem-
tés, és olyan szívből tudott kacagni, hogy a könnyei
kicsordultak, mikor Theodor megkérte, hogy menjen
haza a gyerekeihez. Daverdana Lars Manuelsen lánya
volt, már néhány év óta a felesége Holmengraa úr má-
sodikötömesterének és csak egy gyereke volt. Mit csi-
náljon odahaza a gyerekeinél? Hiszen csak egy van,
több nincs. Azonkívül szolgál nála egy kislány, aki
mindent el tud végezni maga is. A fiatal anya egyéb-
ként nagyon szorgalmas. Ő is azok között van, akik
zsákot varrnak a malomnak, tehát maga is keres. Az
ura fülig szerelmes bele, mindenki az, mert pompás te-
remtés és nagyon szenvedélyesnek látszik. De az ura
nem hisz el róla semmi rosszat és süket minden plety-
kával szemben.

Mit is higgyen Daverdanáról? Hát nem férjes asz-
szony-e és nincs saját ura?

3.

A Didriksen & Hybrecht képviselője másnap sem
érkezett meg. Korneliusnak, a boltosinasnak, még há-
rom napig kellett a zászlódombon fagyoskodnia, amíg
az idegen megjött. De aztán megérkezett végre és len-
gették a lobogót a zászlódombon, meg odahaza a bolt
épületén és az öreg boltos Per nem tudta elgondolni,
hogy mi zörög a feje fölött. Talán bizony az a nyomo-
rult Sjura, mondta, bizonyosan éppen ott akar fészket
rakni.

Theodor egész nap a hajón volt és reggeltől-estig
alkudott, csak akkor látták, amikor a boltba ment és

akkor egy köteg kötlevelet vitt magával. A kis gőzös is nagy feltűnést keltett, egész nap fűtötték a kazánját, és füstölgött, a város lakói közül sokan felmentek és megnézték a belsejét, nem mintha felvehette volna a versenyt azokkal a gabonaszállító óriásokkal, amelyek Holmengraa urát keresték fel a világ minden tájáról, ó dehogy, inkább éppen azért, mert személyszállító hajó volt, egyetlen nagy ember számára.

Ez az ember magas termetű volt, vakmerő, fiatal és féktelen, csak néha mutatkozott a fedélzeten prém-bundájában és gumicipőjében. Bólintott a parton bá-mészkodó fiatal lányoknak és öt-óréseket dobált a gyerekek közé, bőkezű fickó volt, ez volt az első északi útja. A kikötőmester fölment hozzá a hajóra, de fölment a Segelfossi Ujság szerkesztője, s egyben szedője is, és írt valamit a sovány nyomdász-ujjaival. Megkínáltak egy pohár itókéval mindenkit, aki csak ott volt. Az öreg Lars Manuelsen is feltolakodott a hajóra és megkérdezte, nem kell-e valamit a partra vinni. Nem. Erre megmondta, hogy kicsoda, az L. Lassen apja és megkérdezte, hogy nem lehet-e valamiben a hajótulajdonos szolgálatára. Didriksen úr erre alaposabban szemügyrevette az öreg szemét és arcvonásait és így felelt: Tyűh a teremburáját, jöjjön, hajtson fel egy pohárral, nagy kedvem van magával megismerkedni, mondta. Aztán félrevonultak és alaposan megismerkedhettek egymással, mert sokáig elbeszélgettek.

Bár fűlt a kazán, Didriksen úr mégsem akart aznap este útnakindulni, mint ahogy eredetileg szándékában volt, hanem lakomát csapott. Az igazat megvallva eredetileg néhány óra alatt végezni akart Segelfossal, és

aztán visszamenni, de Theodor megrendelése nagyobbak voltak, mint ahogy várta és ezért Didriksen úr egy kis férfiestélyt akart rendezni a jó vásárra. Magával Theodorral tárgyalta meg a dolgot és Theodor készséggel beleegyezett. Holmengraa úrra persze gondolni se lehetett, de ha Didriksen úr hajlandó látogatást tenni, akkor talán elhozhatja Rasch ügyvédet. Ezt Didriksen úr nem akarta... illetőleg, vannak fiatal hölgyek a házban? kérdezte, Nincsenek. Akkor nem megyek oda. Azonkívül szóbakerülhetett Muus, a körorvos, de az messze lakott, pedig nagyon jó, előkelő vendég lett volna. De Baardsennek okvetlenül ott kellett lennie. Ő a távirda vezetője, sokat iszik, de tud gondolkázni. Hát még kiről lehet szó?

Gondolkoztak és tanácskoztak, közben pedig megittak egy-két pohárral, előlegül az áldomásra. Mikor ez már így ment egy darabig, Didriksen úr nem tudta megérteni, hogy miért legyenek csak urak, miért? Mért ne elhessen három úr a hölgyével, illetőleg mind-egyiknek egy-egy hölgy? És milyen ember az az öregúr, aki parókát hord és Lassen lelkésznek az apja? kérdezte hirtelen. Végül kijelentette, hogy nem akar finom és unalmas embereket. Hiszen nélkülözhetjük őket, hárman vagyunk, ön, a gépmester meg én és talán csak akad olyan lány, aki feljön a hajóra táncolni, aztán egy kicsit kihajózunk velük a fjordba. A kazán mindig fűlik.

De ekkor derült ki, hogy a Theodor gyerek nem olyan fajtából való, illetve mindenre hajlandó, mondta, de hát félig-meddig vőlegény. No, ez nagyszerű, erre aztán ittak. De hát nem hívhatná meg egyszerűen azt a hölgyet is? Theodor fájdalmasan mosolygott, ó, ar-

ról szó sem lehet, a lány sokkal előkelőbb és úgysem adják hozzá soha.

Bizony az utolsó pohár úgy látszik ellágyította a fiatal Theodort, nem szokta meg az ivást és hamar a fejébe szállt a bor, aztán jött az elégia. Hétköznapias szívének volt egy kis csücske, ahol nem volt vásár és alku, — az álmok, térdreborulások és ajándékok rejtett ligete volt az.

A másíknak, Didriksen úrnak, dehogyan volt ilyen ligete, az ilyesmi elől meg szokott szökni, az ördögbe is, mondta némi hencegéssel. Úgy tett, mintha bosszankodnék a fiatal Theodor miatt és haragudnék rá, amiért elrontja az estéjét. Hát nem ácsorog elég lány a parton? Vigasztalni kezdte a fiatal fiút és buzdította, mint ahogy a vevőivel szokott beszélni: Azt mondja, hogy nem kaphatja meg azt a leányt? Olyan ember, mint maga, nagy kereskedő? Hiszen egyetlen más embernek sem adtam el ennyit az egész utamon. Majd meggondolja magát az a lány.

Ujabb elégia. A leány nagyon előkelő. És aztán végtelenül gazdag. Nem, nem sohase lehet az övé.

Hát akkor mondjon le róla!

Igen, vélekedik Theodor, mást úgyse tehet.

Jól van, hiszen akkor semmi akadály a hajóra. Két lány jöjjön ide hozzánk a hajóra.

Nem, ezt már nem akarja Theodor. Hiszen ezzel önmagát alázná meg. Makacsul ragaszkodik ez eredeti kijelentéséhez, ezt a fiatallembert senkise tudja az ujja köré tekerni. Még elég fiatalos imádat van benne, két szíve van. Bravó!

Hát akkor hozza el a távirászt, mondta Didriksen

úr. Aztán csöngetett a szakácsának és nagy vacsorát rendelt.

Tyüh, milyen nagy fiú volt ez a fiatal Didriksen! Mintha nem tudna mulatozás és mámor és lányok nélkül élni. Olyan tapasztaltnak mutatta magát. Elővette a tárcáját és megmutatta néhány varetéhölgynek az arcképét. Ezek közül az egyikén név és dedikáció volt, de ezt ő maga is írhatta. Mert hiszen mi minden nem jut a bolond fiatalság eszébe! De mindenesetre imponált a házias boltos Theodornak. Mind a ketten fiatalok voltak.

Estefelé még több ember özönlött a rakodópartra. Emberek, akik befejezték a napi munkájukat, munkánok a malomból, meg a többi ház népe. Ott állt közöttük egy ember magában, csöndesen pipázgatott, Theodor intett neki, hogy jöjjön a hajóra. De az ember csak pipázik és nem törődik az integetéssel. Az Baardsen távirász, mondja Theodor, talán máris részeg. — Hozza föl a hajóra, mondta Didriksen úr. — Theodor megint integetett, de Baardson ügyet se vetett rá. Egyszer csak Didriksen úr kiszalad a partra, leveszi a kalapját, megmondja a nvét és meghívja a távirda vezetőjét. Mind a ketten feljönnek a fedélzetre.

Baardsen hatalmas termetű ember, rosszul szabott kék öltönyt visel és járás közben ringatja széles vállát. Körülbelül a negyvenes éveiben lehet. Tiszta és borotvált, de az öltözéke hanyag, nincs rajta felöltő, még a kabátját is nyitva hagyja, kilátszik a mellénye, arról meg hiányzik egy gomb. Az orra vöröses, de ez bizonyára nemcsak attól van, hogy nagy a hideg a rakodóparton, ő nem, Baardsen nem veti meg az italt.

Holnapig itt horgonyzok a rakodóparton és kérem,

tiszteljen meg ma este a látogatásával, ha nincs jobb programja, mondta a házigazda előzőeken.

Köszönöm, mondta Baardsen.

Az urak ismerik már egymást, ugyebár? Mivel szolgálhatnék egyelőre?

Baardsen kissé bizonytalan, kívülről jön, a világosságról, a kicsiny homályos szalonba. Meglátta ugyan a palackokat és a poharakat az asztalon, de azért így felelt:

Egy kis világossággal.

Didriksen úr csöngetett.

Világossággal, ebben igaza van, haha, találó megjegyzés. Világosságot, kiáltja az ajtóban megjelenő szakácsnak és a házigazda még a lomposruhájú vendége iránt is jó és barátságos.

Leültek. Közben este lett. Baardsen úgylátszik nem érezte magát kellemetlenül. Kezdetben kissé szűkszavú volt, aztán fölengedett és jóakarattal hallgatta a fiatal kereskedelmi utazó fecsegését. De boltos Theodort már nem hallgatta olyan jóakarattal, ki tudja, mi okból, szinte nem is látta, nem is hallotta. Theodor pedig úgy vélte, hogy ő a maga részéről némi szabadsággal kezelheti a távirászt, hiszen annakidején sokat adott el neki a nyomorúságos borából és ismerte a gyöngéjét. Most azonban bakot lőtt Theodor, kiderült, hogy ugyancsak ügyelnie kell magára.

Nem szaladhatna haza a gordonkájáért, Baardson? mondta Theodor egyszerűen.

De igen. Ha maga elment, felelte Baardsen.

No! mondta Theodor és nevetett. De hamarosan megértette a gorombaságot és ezt mondta: Holnap is ilyen lóhátról beszél?

Most jut eszembe, úgy-e itt szálloda is van, mondja Didriksen gyorsan. Szálloda is, meg szállodai szolgáló is... valami öreg Manuelsen, Larsen vagy ilyesmi. Ő az apja a híres Lassen lelkésznek.

Ez igaz.

Sajnos, nem tudtam neki semmi megbízatást adni, mondta Didriksen úr nevetve. Megígértem neki, hogy legközelebb elmegyek hozzá a szállodába.

Didriksen úr mámorea kezdett eltűnni, leküzdötte, megfontolt minden szót, mielőtt kimondta volna és nagyon kedvesnek mutatkozott. Rugalmas volt és fiatal, tiszteletet akart mutatni a távirász iránt, éppen mert olyan rezes az orra és mert hiányzik egy gomb a mellényéről.

Sok érdekes van még itt Segelfossban Lars Manuelsenen kívül is, magyarázta a távirász. Van itt egy királyunk, Holmengraa úr, özvegyember és van egy hercegnője.

A fiatal Theodor a földre nézett.

Aztán van egy elhagyott kastélyunk, folytatta a távirász. Willatz Holmsen nevű nemes úr lakott benne, de az már meghalt. Ifjú Willatz, a fia, külföldön jár, az idén tavasszal jön haza.

Micsoda? Tavasszal hazajön? kérdezte Theodor.

Igen, de azért magának nem kell lemondania minden reményről.

Minden reményről? Hogyan?

Úgy láttam, mintha olyan ijedt arcot vágott volna.

Nos, akkor nagyon kellemes lehet itt, vetette közbe gyorsan Didriksen úr. És ami ide látszik onnan a szárazföldről, az ugyebár a kastély?

Igen, az a kastély.

Egyébként pompás épület, ma láttam a fedélzetről. Ha valakinek ilyen kastélya van, az kaphat már akár hercegnőt is.

Hallotta? mondta Baardsen és a fiatal Theodor arcába nézett. Legalább ilyen kastélyra van az illetőnek szüksége.

Mindenesetre, adta vissza a szót Theodor. Elpirult, de nem vesztette el a lélekjelenlétét. Nekem semmi közöm hozzá, nekem nyílt üzletem van. Nem tudom, hogy mire célozgat egész este, tette hozzá.

Baardsen folytatta.

Aztán van még itt egy régi téglaegető fönt a folyó torkolatánál. Ott már nem csinálnak téglát, megszűnt az üzem és most két lakószoba van benne. De ha a legrégibb gerenda ott elmondhatná az emlékeit...

Didriksen ezt mondta:

Igen, Segelfoss régi, nagy hely, Stenvinkel uradalom krónikájában lehet róla találni adatokat. És úgy látszik, az utóbbi időben nem lett kisebb, legalább is én olyan jó üzleteket csináltam itt, mint egyetlen délvidéki városban sem. Jensen úr, egészségére!

Csatlakozom! mondta a távirász. Már csak az ifjúság sok erénye kedvéért is!

Maga koccint velem? kérdezte Theodor.

Igen, én magával, nagyon gyanús úgy-e?

Igen.

A távirász maga elé mosolygott és ezt mondta:

A maga sok erénye kedvéért.

Nem iszom, mondta Theodor és letette a poharat.

A házigazda megint közbevetette magát és ezt ajánlotta:

Nem óhajtanak az urak fölmenni egy kicsit? Ud-

vari szakácsom bizonyára meg akarja teríteni az asztalt. Ön felöltő nélkül jött el hazulról, Baardson úr, legyen szíves, vegye fel az ulsteremet.

Felöltöztek és fölmentek. A fedélzeten élénken beszélgetett a gépész meg a révész. Mindegyik előtt egy pohár grog állt és miután hosszabb sétát tettek bent a szárazföldön, mind a kettő nyugodtan szívta a szivarját.

Világos és szélcsöndes volt az este, de még meglehetősen hűvös, a folyó felől lágy, szakadatlan zúgás hallatszott. Odaát, az erdő előtt, állt a nagy segelfossi kastély, fehér oszlopaival, két magas lépcsőjével, igazi úrilak, palota. A malom nem dolgozott, a nap véget ért.

Künn a nyílt tengeren felbukkant egy halászkutter, három ember vontatta egy nagy csónakkal, egy másik ember pedig a kormánynál állt.

Ott jön a yachtom, mondta Theodor. Nincs szele.

Az az ön yachtja? Hol akar kikötni? kérdezte Didriksen úr. Elébe megyünk. Mester! kiáltott a gépmester felé. Azt a hajót bevontatjuk, Jensen úrnak a yachtja.

Ez a munka mindössze fél óráig, az előkészületekkel együtt legfeljebb egy egész óráig tartott. Bevontatták a yachtot a csónakházig, ahol kiveszik a halakat és a lapos, sziklás parton megszáritják. A gőzhajó aztán visszasiklott az előbbi helyére. Az asztalt megterítették és az urak lementek a szalónba.

Látta a vontatócsónakban azt a lobogó sárganyak-kendős embert? kérdezte Baardsen.

Az a váltai Nils, mondta Theodor. Azért cicomázta fel magát ennyire, mert a menyasszonyát akarja ma este meglátogatni. Mi van vele?

Látja, Didriksen úr, mondta Baardsen és a házi-

gazdához fordult, az ember csak kínlódik, ön, meg ő, meg én. És semmitem olyan fontos nekünk, mint éppen a saját kínlódásunk. Az egyik dunnapelyhet vásárol nagyban, este lefekszik és a kezét dörzsöli a jó üzlet miatt, a másik tizenkét hétig utazik alkalmazásban és mire hazajön, a menyasszonya már három hete fogfájásban és hányásban szenved.

Theodor és a házigazda megértik, hogy Baardsen ezzel valami különös dologra céloz. Emögött kell lennie valaminek. Fontolgatnak, számolgatnak: tizenkét hét, három hét. De vajjon végül is nem csak egy részeg ember fecsegése az egész? Egyébként Theodor bosszús lett és azt mondta:

Maga az én dunnapelyhemre célozgat?

És az emberek, akik néhány éve, vagy tavaly, vagy csak mostanában itt meghaltak, ugyanazok, mint akik azelőtt kínlódtak errefelé, folytatta Baardsen. Vettek és eladtak és este boldogok voltak, amiért jó üzletet csináltak. Az ám. Aztán meghaltak. Hát nem lett volna mindegy, hogy megcsinálják-e azt a jó üzletet, vagy sem? Odaát a mi kis temetőnkben elolvastam a sírfeliratot Andor Nielsen Válya sírkövén. Ez annak a sárganyakkendős embernek az apja volt. Az apa körülbelül húsz évvel ezelőtt halt meg és senkise gondol rá, még a fia sem. Az is szorgalmasan kínlódott, új fedelet tétetett a házára. És mikor este lefeküdt, boldog volt, a tető miatt. Aztán meghalt és itt hagyott mindent. Most a fia kínlódik.

Igen, igen, mondta a házigazda és igyekezett megelőzni a súrlódást. Ilyen az élet. Mert úgyé hogy ilyen?

De ha az ember egy pillanatra megáll és figyel, akkor észreveszi, hogy milyen hallatlan vakmerőség és

szemérmertlenség, ha valaki mindig csak a maga adás-vételével és a maga kínládásával foglalkozik. Hát nem mindegy az?

Ezzel Baardsen távirász a poharába néz, abba a jötevő pohárba és úgylátszik, mintha mély gondolataiba merülne.

Ó, ez a Baardsen távirász, ez a csirkefogó, ez a gazember! Bizonyára csak az iszákosok megszokott fogását alkalmazza, hogy tünődéseket, élményeket és csalódásokat sejttesen az iszákossága mögött. Vagy talán nem néz majd mindjárt a csillagokra és sóhajt nagyokat anélkül, hogy szavakat találna? Talán bizony már az is meghatotta ifjú hallgatóit, amit eddig hallottak?

De Theodor hamarosan összeszedte magát, alighanem volt már része ilyen jelenetekben és teliszájjal szólt:

Nem jó dolog az Baardsen, hogy itt vagyunk ezen a hajón és ilyen finoman traktálnak bennünket? Először intettem magának, de úgy tett, mintha nem is látná.

A fiatal Theodor azonban megint túlságosan szemtelen volt, úgylátszik.

A távirász felpillantott, mint valami mély szakadékból, mint valami távoli messzeségből és lassan Theodorra fordította tekintetét.

Igen, integetett, mondta. De akkor bizonyosan fiatal házigazdánktól leste el, hogy csinálják az ilyesmit.

Vagy úgy! felelte Theodor és nevetett. De nagy zavarban volt. Azt hittem, elég jó ismerősök vagyunk arra, hogy megtehessem.

Tehát ön olvasta Stenvinkelt, Didriksen úr? kérdezte Baardsen minden átmenet nélkül.

Igen, hogy előkészüljek arra, amit majd itt útközben látok.

Nagyon helyes, mert csak így ítélni lehet meg, mekkora változások történtek azóta. Nem élünk át semmit, ahhoz képest, ami akkor volt. Adásvétel? Lappáliák. Sárga selyem nyakkendők tömegei? Az életünk kisiklott a pályájáról, a lovak kocsis nélkül járnak és mivel tudják, hogy lefelé húzni könnyebb, hát lefelé mnnek! Lefelé haladunk, lefelé! Az élet nevetségessé válik, minden cselekedetünk a ruháért, meg az enivalóért történik, csak úgy teszünk, mintha élénk. Régen nagy volt a különbség. Akkor kastély volt és sivatag, ma minden egyforma. Régen a végzet parancsolt, ma a napszám. Nagyság, mi az? A lovak azt is lehúzták, adjon nekem is egy kiló nagyságot, mibe kerül? Fogsort veszünk a szánkba, új bélrendszert tenyésztünk ki a hasunkban, mindenki egyformán, mindenki egyenlően az egész vonalon. Megosztjuk magunk közt az életet, elszívjuk egymás elől a levegőt és minden nemzedékkel zavarosabb és torzabb világot hagyunk magunk után. A herceg nő? Biciklizik, mint apjának, a királynak, a munkásai, azok csak félig térnek ki előle, köszönnek is neki, meg nem is.

Későre járt már az idő és a vacsora véget ért, de a távirász még fecsegett és ivott. A házigazda udvarias volt és csak hallgatta. De Theodor nem rejtette véka alá a türelmetlenségét, nem értett semmit ebből a sok beszédből és nem tartotta másnak, csak részegségnek. Hát bele kell ebbe törődni az embernek? Theodor az órájára nézett, a térdére csapott, hangosan ásított, a kezét összekulcsolta a tarkóján, úgy pihent, és általában minden fesztelenségét és rossz modorát kimutatta!

Pedig tudhatta volna, hogy a kabátján a hóna alatt nagyon látszik a festés, hiába olyan különben, mintha új lenne. Még azt is megkockáztatta, hogy Baardsent figyelmeztesse: nem mosná meg a fejét? Miért volt olyan bátor? Mikor új szivart vett ki és a gyufa után nyúlt, csupa fesztelenségből feldöntötte a poharat.

De a távirdász nem nézett rá szigorúan, egyáltalán nem is nézett rá, hanem csak közlékeny hangulatban volt és tovább beszélt:

Köszönnek is a hercegnőnek, meg nem is. És ő ebbe belenyugszik, mert a hercegnő is lefelé halad. Történt volna ez csak a régi időkben! A cselédlányai megtisztították volna az utat és a lakájai piros szőnyeget terítettek volna a lába elé. És mit szóltak volna az apja, a király munkásai? Örültek és büszkélkedtek volna, hogy ilyen kegyes a megtorlás, kaland és élmény lett volna ez a számukra, valóságos élmény. Ma csak tovább bicikliznek és henevnek az udvariatlanságukkal, de azért éppen olyan elégtelenek, mint azelőtt. Maga mosolyog, Theodor? kérdezte hirtelen Baardsen, mintha csak most venné észre a fiatalember jelenlétét.

Nem, felelte Theodor meglepetten.

Ekkor hozzáfordult Baardsen és atyáskodó hangon folytatta:

Ha egyszer bejut a kastélyba...

Én? Mit keressek én ott? szakította félbe Theodor.

Ha egyszer meghívást kap, mikor majd az ifjú Wil-latz idehaza lesz...

Nem hívnak meg, csattant fel Theodor ridegen és a hüvelykujját a mellénye kivágásába dugta. Hát ez meg micsoda ötlet?

Akkor majd lát néhány régi képet. Azok az ősök.

Először nem tetszenek az embernek, mert gögösöknek látszanak és nem is nagyon előkelőek. Az úr az ő fegyverzetében majomra hasonlít és csak egy kiválósága van, az akarata, az az alapvető vonása. És a hölgye? A hölgynek modelt kell ülnie, belibeg az ajtón, a selyemkelmék és aranypántok egész áradatában és letelepszik egy székre. Olyan kényes, hogy amíg a széken ül, a lábát párnán kell pihentetnie. Három sor gyöngy van azon a párnán, ahová a lábát teszi. Aztán felveti a fejét, uralkodói arcot vág, de a gögje határtalan. Látja, olyan új még a maga fenségében, hogy azt hiszi, nem is venné észre senki, ha nem hangsúlyozná. De ez a két tulajdonság: az akarat és a gög, ha pénz is van hozzá, alkotja a felsőbb osztályt.

Igen, a pénz, mondja Didriksen úr, csak azért, hogy ne üljön ott egészen némán.

A pénz. De annak nem szabad pár garasnak lennie, hanem óriási vagyonnak. A garas csak arra jó, hogy ellágyítsa a fajt, megóvja a nedves lábtól, a garassal csak az értéktelen hiúságot nevelik. Nem, valódi gazdagság kell ahhoz.

Azt hiszem, ideje, hogy elmenjünk, mondja Theodor és megint az órájára néz.

A távirász arcán az elégedetlenség kifejezése villan át. De rögtön összeszedi magát és úgy tesz, mintha semmit se hallott volna. Látszik rajta, hogy tovább is beszélne. Ó, mi mindenről beszélhetne még!

Hiszen nincsen még késő, mondja a házigazda.

De ha ezt az egész lakomát Theodornak, a kereskedőnek a tiszteletére rendezték, akkor mégis csak udvariatlanság a jó távirász részéről, hogy egész este magát tölje előtérbe. A gépmester tud harmonikázni,

ez jó megoldás lenne! Didireksen úr gondolkozik a dolgon, kicsit kidugja a nyelve hegyét, elkapja vele kicsiny bajuszát, megfogja a fogával, aztán a nyelve hegyével megint kilöki. Befejezte a gondolkozást. Behívhatja a gépmestert.

Remélem, az urak megelegszenek azzal a zenével is, amivel a házam szolgálhat, mondja mentegetőzve.

És mikor a gépmester belép a harmonikájával, ő is előbb egy pohár jó bort kap, annyira szívesen látják. A harmonika szomorúan fest, tele van szénporral, meg olajfoltokkal, de hangja van, szépen szól. Theodor felénkül, ismeri ezt a zenét a csónakházból. Kiissza a poharát és a lábával a keringő taktusát veri. A távirászt ránéz. Theodor kicsit megzavarodik, röstelli a lelkese-dését.

Miért nem hozta el a csellóját? mondja.

Miért hoztam volna el, hiszen most úgyis megkapja a muzsikáját? felelte Baardsen.

Őn csellózik? kérdi a gépész és a diványra dobja a harmonikáját. Otthonosan érzi magát ebben a szalónban, újabb poharat tölt magának, iszik és vonakodik tovább játszani. Inkább kártyázzunk, mondja.

Didriksen egyikről a másikra nézett.

Abban szívesen résztveszek, mondta Theodor.

Ramslit. Korlátozott betéttel, mondta a gépész és megkeverte a kártyát. Amióta egyik kereskedőtől a másikig utaztak végig a norvég parton, nem egyszer rendezett már játékot ebben a szalónban és már értette a módját: Hányan vagyunk? Négyen! mondta és elővette a táblákat.

Nem kártyázom, mondta Baardsen.

De a többiek nekilendültek és azt mondták, hogy

majd megtanítják. Négynél kevesebb nem játszhatja ezt a játékot.

Nagy szívességet tesz nekünk, mondta Didriksen udvariasan.

De édes istenem, akinek nincs pénz a zsebében, az nem kártyázhatik pénzbe! ellenkezik Baardsen.

Kérem, ezt a kis aprópénzt nyugodtan eljátszhatja, mondja Didriksen és valami papírpénzt ad Baardsennek. Igazán nagy szívességet tesz vele, ha résztvesz, mert különben csak hárman lennének.

A gépész már ki is osztotta a kártyát és megkezdődött a játék. Mindenki tantuszokat vesz, hogy azzal fizessen. Baardsen nyert. Almos közömbösséggel adta vissza Didriksennek a papírpénzét és tovább játszott, megint nyert, a tantuszait eladta készpénzért valamelyik partnerének és már jónéhány bankjegy feküdt előtte. Mindenki sokat ivott. A gépész jókedvű fickó volt és rossz tréfákat mondott, ha veszített. A két kereskedő azonban sokkal gazdagabb volt, semhogy egy kis veszteségért felizgult volna. Végül Theodort mégis bosszantani kezdte a balszerencséje. Ilyesmi még sohasem történt velem, mondta.

Hány óra? kiáltotta a gépész. Mostantól kezdve növekvő betétekkel játszunk. Egy kicsit meg kell kopasztanunk a nyerőt. Haha!

Didriksen úr sorban egymásután a vendégeire nézett, Theodor pedig ezt mondta:

Kettőzzük meg a tétet, én nem bánom.

És mit szól hozzá a nyerő? kérdezte Didriksen úr mosolyogva.

Baardsen ezt felelte: A nyerő? Az mindenbe bele-

egyezik. Itt van két bankjegy. Nos, uraim, mutassák meg, hogy el tudják-e kaparintani tőlem.

Olyan mindegy magának a pénz? kérdezte Theodor.

De most aztán mintha minden megbolondult volna. Baardsen megint nyert, gyakran a legnevetésesebb kártyákkal is. Mintha megboszorkányozták volna őket. Persze időközben egyszer-kétszer veszített is, másszor viszont egymásután többször is megkoppasztotta a többieket és mikor a betétek emelkedtek, az összeg végül alaposan a magasba szökött, bár a ramsli ostoba és szegényes játék.

No látja, Baardsen, mégis csak érdemes volt ma idejönnie a hajóra, mondta Theodor.

A házigazda ennél a megjegyzésnél nem támogathatta mélyen tisztelt vevőjét, de a gépész helyeselt, Baardsen felé emelte a poharát és így szólt: Ó, csak lenne itt a hajó egy hétig, akkor majd alaposan megbosszulnánk magunkat! És teli torokból nevetett.

Baardsen előtt feküdt ekkor már a tantuszok nagyobb része és azonkívül még egy halom bankjegy is. Mikor Theodor a következő játszma előtt tantuszokat vett, tapintatlanul ezt mondta:

Nem lehetne ezt a huszonöt koronát leírni a boltbeli számlájára?

Dehogynem, felelte Baardsen.

Nincs is vita a dologról.

Talán nem volt egészen helyénvaló a Theodor részéről, hogy ilyen módon fizettette ki magát, de a távirászból viselkedése egész este még furcsább volt: tartozott a fiatal kereskedőnek és mégis lóhátról beszélt vele, gúnyosan, sőt egyszerűen észre sem akarta venni. És a

hitelező nem viszonzta ezt, hanem túrte. Ennek az ördögös Baardsennek bizonyára megint megvolt ezzel a célja és alighanem hosszú és mélyértelmű magyarázatba bocsátkozott volna, ha valaki megkérdezi. De tovább játszottak. Theodor megint tantuszokat vett és azt mondta: Ezt a huszonöt koronát is levonhatom?

Igen, felelte Baardsen.

Nem emlékszem ugyan, hogy mennyivel tartozik, de ha többet fizetett, akkor majd holnap leszámolunk.

Igen, mondta Baardsen.

Ekkor a gépész letette a kártyát és azt mondta:

No, ma este nem tudjuk legyűrni a nyerőt, hagyjuk abba. Számoljunk le.

Mindegyik beváltotta a tantuszait. Közben iddógáltak és fecsegték. Csak Baardsen ült csendesen a helyén és forgatta a bankjegyeit az ujjai között, végül megszámlálatlanul vágta zsebre őket. Vajjon ezzel a többieket akarta bosszantani és azt hitte, hogy eredetien viselkedik? Akkor más módot választhatott volna, mert hiszen csak a szegények bánnak hanyagul a pénzzel, hiszen azért szegények. Senkisem olyan esztelen tétkozló, mint a csavargó.

Bankjegy feküdt a földön, a gépész felvette és így szólt:

Ez is bizonyára az öné.

Köszönöm, mondta Baardsen és a bankjegyet a többi mellé gyűrte.

Ekkor a gépész felszólítás nélkül fogta a harmonikáját és dübörgő basszusban indulót kezdett játszani. Tyüh, hogyan szólt az! Teljes erejéből játszott, az arca eltorzult és szuszogott az erőlködéstől. Aztán hirtelen abbahagyta, felkacagott és azt mondta: Ezt csinálják

utánam! A többiek kérték, hogy játsszék tovább és a gépész tovább is játszott.

Isten tudja hogyan, de a hangok végigdübörögtek a parton és az esti sétálók is meghallották. Egyre több ember gyülekezett a hajó köré és néhányan a fiatalok közül felmentek a fedélzetre. A szalónban ülő urak hallották, hogy a fejük fölött ide-oda topog valaki. Táncoltak a fedélzeten.

Ez nagyon tetszett az uraknak egy darabig. De Theodor hamar felkelt és hazament. Az ivás, a zene, meg a tánc bizonyára megint elégikus hangulatba ringatták és eszébe idézték, hogy szerelmes.

Mikor Baardsen távirász hazament, Holmengraa úr nagy gabonapajtájának egyik sarkából civakodó szerelmespár hangját hallotta. A fiú azzal vádolta a lányt, hogy sokat hallott róla, nyomorultul, hűtlenül viselkedett, amíg ő távol volt. A leány azonban sírt és mindent letagadott. És pénzről is szó esett, arról, hogy a lánynak néhány száz koronája van. De a fiú azt mondta, hogy fütyül rá, nincs szüksége rá, három hónapi bérét takarította meg. Akkor tégy, amit akarsz, mondta a lány. Jó lesz, ha hazamégy, adta vissza a szót a legény és kilépett a sarokból. A váltai Nils volt, a sárga selyemnyakkendő ember. Meg se fordult, hanem csak ment az útján egyenesen. Erre kilépett a lány is: Florina, Rasch ügyvéd cselédje. Nagy, gyapjúkendő volt a száján és az arcán, amit hátravetett, amikor beszélt, de rögtön ismét előrehúzta, amint befejezte a mondókáját. Lám, ott megy a vőlegénye és vissza se fordul. Nils! mondta a lány. A legény nem felelt. Egyszerre csak felkiáltott a lány: Most felmegyek a hajóra táncolni! Meglátod! Jó mulatást! viszonzta a legény. A lány még jó darabig

utánanézett a legénynek. A távirász elhaladt mellette, de a lány nem is vette észre, két nagy szeme csak bámult ki a gyapjúkendő mögül, ki a levegőbe. Aztán leszaladt a rakodópartra és fel a hajó fedélzetére.

Csönd ülte meg a keskeny uccákat és a házak között, a városka már nyugovóra tért és a vad hattyúk dala csak messziről hangzott. Baardsen befelé haladt a parton. A váltai Nils előtte haladt. Elszánt legény ez a vőlegény! Erős fickó, egyszer se fordult vissza. Erős? Persze. Alig mult húsz éves és három havi bére van a zsebében! De Baardsennak, amint vagy egy negyedóra hosszat egyforma távolságban ment mögötte, hirtelen az jutott eszébe: hátha egész idő alatt hallotta a lépéseimet és azt hitte, hogy a menyasszonya követi?... Hm, mondta hangosan. Továbbmegy a legény? Az ijedten fordul vissza, a látszat kedvéért tesz még néhány lépést, aztán megáll. Az erős emberből egyszerre gyenge lett, végigtapogatja magát, a zsebében keresgél, ugyan mit? Ó, csak úgy tesz, mintha elvesztett volna valamit és azt keresné, csak azért, hogy ürügye legyen a visszafordulásra. Elébe megy a távirásznak, aggodalmasan mosolyog, mikor elhaladt mellette, mosolyog, mint egy szegény kisgyerek: ott felejtettem... láttak már ilyet? Aztán gyorsan leszalad a kikötő felé. És hogy fennartsa a látszatot, folyton a zsebeiben kotorászik.

De íme, a gőzhajó elfordul a parttól és méltóság-teljesen kisiklik a nyílt tengerre!

A váltai Nils hirtelen megáll és csalódottan bámul előre. Aztán nagy ugrásokkal a part felé rohan, mintha utól akarná érni a távozó hajót. És a hattyúk éppenúgy dalolnak a távolban, mint azelőtt.

Baardsen távirász tovább baktat. Bemegy a városba,

Nils varga házába, elhalad kis tanyák, emberi lakások, irtások előtt. Itt-ott már kint vannak a juhok, bár a hó még nem olvadt el mindenütt. Egyszerre csak megfordul és bemegy a varga házába.

Láttam füstölögni a kéményedet, gondoltam, hogy már fent vagy, mondta.

Nils letöröl egy széket, meg egy zsámolyt a vendégének és nagy zavarban van. Az asztalon nagy papirdarabon hering és néhány darab burgonya fekszik.

Igen, mondja Nils, kávéfőzők. Éppen most jöttem haza a városból és kávéfőztem, bizony most tekintélyes kávékészletem van. Ó, Baardsen úr, kár magának ilyen szobába jönnie, ahol le sem ülhet.

Lerakja az asztalt, a heringet és a burgonyát az ágyra teszi és zavartan fecseg: Igen, a kémény füstölög, kávéfőztem, rengeteg kávé van. Ha szabad lenne egy csésze kávéval megkínálnom... ha nem is éppen jó...

Elfogadom a meghívást.

Nagy csodálkozás! Komoly kijelentés volt ez? Ó, édes istenem, csak legalább jó lenne... de akkor sincs mit beleaprítani. Véletlenül cukrom sincsen, ma este a boltban felejtettem. De az a legrosszabb, hogy a kávé is ott maradt, az egész staniclit ott felejtettem a pulton. Az utóbbi időben nagyon rossz az emlékezésem! mondta Nils varga.

Miféle arckép ez? kérdi Baardsen, bár nagyon jól tudja, hogy a kép kit ábrázol. A varga fiát, az amerikai U. Nelsont, felcicomázottan, jóllakottan és megfésülten, a régi Ulrichot.

És a hölgy? kérdi Baardsen.

Bizony, az még nagy titok, feleli Nils. De ha jól

megértettem, ezt akarja feleségül venni. Ki hitte volna... a kis Ulrich... nemrég még velem járt házról-házra és cipőket csinált. És kezdetben ilyen kicsi keze volt. De most? Termetes ember lett belőle. Hiába, ez már a világ sora. Egyszerre Baardsen hirtelen részegnek és durvának tettei magát, felteszi a kalapját és ezt mondja:

Vidd el innen ezt a nyomorult csészét, hiszen ez nem kávé, ilyesmit nem iszom. Mit is akartam mondani... nesze, tedd el ezeket a bankjegyeket és utazz Amerikába. Csönd, hadd mondjam végig! Tehát a bankjegyek a tied. Utazz Amerikába te is, hallod? Hát nem tudsz hallgatni, amíg én be nem fejeztem? Vedd meg a hajójegyet és utazz el. A pénz a tied. Nem akarom tovább hallgatni a fecsegésedet. Jó lesz, ha minél előbb pusztulsz innen!... Érted? ...

Baardsen már távozott a kunyhóból, de még mindig ugyanazon a hangon folytatta a beszédet. Nils utána totyogott a bankjegyekkel és még mindig szabadkozott. A távirásznak végül már a legbolondabb ellenvetéseket kell hallgatnia: hiszen olyasmije sincs, amit cipelhetnék önnek! Már minthogy ő, az óriás, ringóvállú Baardsen cipeltessen valamit ezzel a vén, keshedt csizmadiával.

Mikor Baardsen hazafelé megy, látja, hogy a kis gőzhajó ismét a part felé közeledik. Egy kis kiránduláson volt a nyílt tengeren, kélutazást tett a város lakóival, néhány fiatal teremtéssel, aki a hűvös éjszakában a fedélzeten táncolt.

Mikor Baardsen a táviróhivatal helyiségébe lépett, Gottfred a készülék előtt ült, és szorgalmasan telegrafált. A kis Gottfred Bertelsen, a sagvikai Bertel fia, éppen egy óriás táviratnak a végét adta le Didriksen & Hybrecht címére. A cég képviselője, a fiatal Didrik-

sen, emiatt a távirat miatt tartatta nyitva a táviróhivatalt. A sürgöny a nagy üzletre vonatkozott és a boltos Theodor egész megrendelését tartalmazta. Ó, ez a fiatal Didriksen, a táviróhivatal nyitvatartása nagy reklám volt és nem került sokba. A vevőire való tekintettel volt szüksége erre a fogásra, hogy hízelegjen nekik és hogy megtisztelje őket.

Gottfred befejezte a táviratot, megfordult és így szólt:

Mindenki a maga óriási szerencséjéről beszél.

Baardsen ásított.

Theodor hazamenet bekukkantott ide és ő mondta, hogy maga rengeteget nyert.

Ó, az igaz, mondta Baardsen. Mintha megbabonáztak volna.

Ennek nagyon örülök, mondta Gottfred.

Azt mégse mondanám, hogy rengeteget nyertem, mert hiszen a kiadásokat le kell vonni belőle. De a nyereség még így is nyereség marad. Mintha csak megbabonáztak volna.

Mennyi lehet?

Ó, nem is olyan sok. Magának pedig egész este dolga volt, szegénykém!

Örülök a nyereségének a maga érdekében, Baardsen úr, mert a felügyelő mindennap eljöhet és maga póruljárhat egyszer, tudja!

Az ördögbe is, értse meg hát, hogy nem maradt sok, ha az ember levonja a kiadásokat! kiáltotta Baardsen türelmetlenül.

Kiadásokat? Micsoda kiadásokat?

Hát nem kellett elszámolni? Egyszer egy bankjegy esik le a földre, másszor egy tantusz röpül ide meg oda,

mindent rendbe kell hozni. Hiszen maga nem tud kártyázni.

A fiatal Gottfred a földre néz és gondolkodik.

De azért a pénztárt rendbe tudja hozni, úgye? mondta.

Hogyne, hogyne. De maga már fáradt bizonyára. Egyébként is ez az én pénztáram és nem a magáé. Az a legnagyobb baj, hogy maga féléjszakán át itt ült, amíg én szórakoztam.

Rossz sejtelmek kezdenek ébredezni a jó kis Gottfred szívében. Már régebbi alkalmakból ismeri Baardsen hanyagságát anyagi dolgokban és nem tudja elfojtani a megjegyzését:

Az lesz a legnagyobb baj, ha maga nem fogja rögtön rendbehozni a pénztárt. Tudja, hogy mi vár akkor magára? ...

Akkor maga lesz a távirda főnöke, én helyettem, Gottfred. És én talán megkapom a maga helyét.

Ezzel ne tréfáljon! felelte Gottfred. Tessék, itt az elszámolás. Pótolja a pénztárhiányt.

Baardsennek a sarokban állt a csellója, odalép hozzá és bólint.

Nem akarja megtenni? kérdezte Gottfred.

Erre Baardsen felcsattant.

Nem akarja? Nem akarja? Mondom, hogy nem tudom rendbehozni. Nem elég ez magának? Mit jajveszékel itt?

Nem tudja rendbehozni?

Nem, nincs pénzem. Jöjjön ide és motozzon meg. Láthatja, hogy nincs pénzem, a zsebeim üresek, egyetlen óre sincs bennük.

Akkor valakinek odaadta a pénzt.

Pereze, hogy odaadtam valakinek, maga bolond!
Gottfred megint a földre nézett, gondolkozott,
aztán azt mondta:

Szegény ember!

Erre Baardsen megsértődött és így szólt:

Nem értem magát... Azt hiszi, joga van engem
sajnálni?

Ki kapta azt a pénzt?

Az ördög vigye el magát, ember! kiáltotta Baardsen.
Hogy ki kapta a pénzt? Nils vargának adtam köl-
csön. Amerikába akar menni a fiához. Nils varga. Kez-
dem hinni, hogy maga begbolondult!

Gottfred gyorsan határozott. Megesküdött, hogy
most odamegy és valamit visszahoz a pénzből a fejére
csapta a kalapját és kirohant. Baardsen tátott szájjal
nézett utána, néhány lépést tett, hogy visszahívja, de
amikor látta, hogy késő, hallgatott. Aztán leült a cselló-
jához, játszott, részegen, mint akiből teljesen hiányzik
a felelősségérzet.

4.

A postahajóból óriási zongorát raknak ki. Martin
béres öt másik legénnyel erőlködik és a súlyos ládát
szánra emeli, hogy a már meglehetősen elolvadt szán-
úton elszállítsák. A zongorát ifjú Willatz, Segelfoss ura
rendelte. Ő maga azonban nem jött meg és üzenetet se
küldött. Már most hová vigyék a zongorát? A kas-
télyba, vagy a téglaegetőbe? Martin, meg az öt másik
legény tanakodtak. Elküldtek valakit Rasch ügyvédné-
hez és ő:őle kérdezték meg. Az asszony azt mondta,
hogy a zongorát természetesen a kastélyba kell vinni,

Holmsen úr saját szobájába. Hát hová egyebüvé? A küldönc megköszönte a felvilágosítást és elment. De még nem járt messze, amikor Raschné utána kiáltott, hogy nem, vigyék a zongorát inkább a tégláégetőbe. Ki tudhatja, hogy hova kell vinni? De meg ott sem állhat a zongora, nem állhat egyszerre két szobában. Bizony az asszony se tudja, ő se tud határozni. Raschné nagy zavarban van és izgatott.

A küldönc visszamegy a rakpartra és Martin, meg az öt ember újra tanakodni kezd.

Ekkor Holmengraa úr hozzájuk lépett és azt mondta:

Allítsátok a ládát a raktárházamba, amíg az ifjú Willatz megérkezik.

Ezzel megoldódott a kérdés. Az egyik ember helyeslően bólintott és megjegyezte: Az nem is lenne rossz! Egy másik azonban akadékoskodott: addig azonban tönkremegy a szánút és hogyan akarjátok akkor elszállítani ezt a nehéz hangszert? De Martin kiadta a parancsot: Ne fecsegjetez annyi ostobaságot, ha egyszer Holmengraa úr mondta.

De Martin béres nincs mindig Holmengraa úr mellett és olyankor ugyanezek az emberek tartózkodás nélkül bírálgatják a parancsait. Holmengraa úr már kezdte unni a tevékenységét, a munkáját és a helyzetét. Ma királynak lenni Segelfossban? Még rosszabb, mint igazi királynak lenni: egyik-másik sarkutazónak audienciát adni és egyébként pedig aláírni azt, amit az ország többsége elhatároz. Holmengraa úr örült, hogy Willatz ismét Segelfossba jön. Mikor először meghallotta a híret, vidám húr rezdült meg benne. Nagyon kellemes hír volt ez, emlékezteti a régi Holmsenékra és azokra

a szép időkre, amikor még napirenden volt, hogy vastag aranylánc fityegett a mellényén, isten tudja mi volt az a hír, talán üdvözlés a magányos embernek, olyan lelki vigasztalás, végre van megint valaki, akiről gondoskodhatik.

Mert kije volt különben? Senkije. Rasch ügyvéd? Az rongyosan járt, amíg ruhát nem vásárolhatott, mikor pedig ruhája is volt, akkor pocakot szerzett, meg duplatokát. És akkor már egyébire is volt kedve, nemcsak a pénzszerzésre. Muus körorvos? Nem nagyon okos ember és azonkívül meglehetősen hüvös természetű is. Bemagolta a könyveit és hisz bennük. Az az ember sohase szokott előre köszönni... Jól van, Holmengraa úr köszönt neki előbb. Nyilatkozott az emberekről, meg a világról, az életről, meg a halálról... jól van, Holmengraa úr hallgatta. De a legrosszabb talán a körorvos külseje volt, a degeneráltsága, az alacsony feje, a keresztbefésült hajszálaival, a rövidlátása és a nagy, torz füle. Valami szörnyszülött tévedhetett valamikor a családjába, talán évszázadok teltek már el azóta, hogy eltemették, de a körorvosban ismét feltámadt.

Mikor ez a két úr Holmengraa úr házába jött, — mindig a doktor lépett be előbb az ajtón, mert ragaszkodott a rangjához és csak utána az ügyvéd, mert hát ez úgysem ártott neki, — amikor tehát a két úr megtisztelte Holmengraa-t egy vasárnapesti látogatással, mindig szívesen fogadták és bőségesen traktálták őket, sokszor csak késő éjszaka távoztak onnan.

Holmengraa úr ilyenkor meghatódott: nagyon kedves, hogy az urak az én csekélységemre is gondolnak, szokta mondani. A házvezetőnője, Irgensné, született Geelmuyden lány, mindannyiszor felhasználta az alkal-

mat, süttöt, főzött, nagyszerű vacsorát készített. Borjúhús meg szárnyas és kitűnő mártás került az asztalra, sütemény és kompót a doktornak, a konyhaművészet mindenféle remeke. Ha Mariane kisasszony krisztianiai, vagy külföldi útvjáról hazatért, olyankor ő is leült az asztalhoz és ivott egy pohárral. Ez a leány hamisítatlanul fiatal, jókedvű és különös volt, mexikói mesztic, indián arcvonású, settenkedő járású, egyszerre jó és gonosz, néha valóságos kis boszorkány. Dr. Muus az elmúlt évben megkérte ennek a gyermeknek a kezét és ez páratlanul érdekes körülmények között történt: ő is csak húsból-vérből való ember, mondta, és mivel szerencsére jó állása és tiszteletben álló neve van, most akarja megalapozni a boldogságát. A lány furesán nézett rá és indiánosan villogott a szemé. Azt akarja mondani, hogy legyen a felesége? kérdezte. Igen, azt gondoltam. Hogy házasodjunk össze? kérdezte megint a lány. A doktor nem látott ebben semmi lehetetlenséget. Igaz, hogy meglehetősen nagy a korkülönbség köztünk, de neki van állása és jó családból származik, ez viszont sokat nyom a mérleg másik oldalán. Sőt még arra is tett célzást, hogy a külsejét se lehet olyan ijesztőnek mondani. Erre mindaketten hallgattak egy darabig.

És igazán kellek magának? kérdezte újra Mariane, de most már ő volt a helyzet ura.

Alaposan megfontoltam a dolgot, felelte. Sajnos, még nem vagyok egészen bizonyos abban, hogy az egész családom beleegyezik-e, de hiszen elvégre ez csak az én dolgom, én pedig már határozta. Erre a lány néhány évi meggondolási időt kért, hogy hozzászokhassék a gondolathoz... Öt évet, mondta, és a hangja nem tűrt ellentmondást.

Tulajdonképpen nyolc évrnek kellene lennie, mondta. De erre a nyolc évre az orvos a fejét rázta, hogy ez túlhosszú idő. Nyolc év, mondta. Hova gondol, hiszen az túlzás, de úgy látom, hogy maga nemcsak önmagának, hanem nekem is meggondolási időt akar adni... A dolog kissé bonyolult, mondta Mariane kisasszony. Az anyámnak indián vér folyt az ereiben és nem tudom, hogy teljesen elszakadtam-e már a mexikói törzsemtől. Ha köteles vagyok a törzsemmel közölni az ön ajánlatát, akkor bizonyos, hogy a törzsem éppen vándorúton van és akkor még öt év is elmulhatik, amíg megtalálom. De dr. Muus azt mondta, hogy erre fűtyül és nem látja át, hogy miért kelle ebbe a kérdésbe egy mexikói néptörzset belekeverni. Erre azonban Mariane kisasszony komoly, titokzatos szavakkal megmagyarázta neki: a törzsnek törvényei vannak és jaj annak, aki megszegi. A törzs megbosszúlja magát! Erre valók a mérgezett nyilai! Ha a bosszúálló kéz nem is ér el ide Segelfossig, akkor is a Felix öcsém Mexikóban van, tengerész és a parti hajózásnál teljesít szolgálatot, őt bizonyára nem kímélnék.

A doktor egy darabig gondolkozott ezeken a szavakon, aztán nagy elhatározással mondta: Akkor hát az ön törzsének, meg az én családomnak nem lehet dolguk egymással. Bocsásson meg, hogy szóbahoztam.

Mariane bólintott. De azért továbbra is jó barátok maradhatunk, mondta dr. Muus.

Remélem, felelte a kisasszony és gyorsan kiosont az ajtón, hogy kiheverje a csapást.

Az ügyvéden, meg a doktoron kívül Holmengraa úr néha vendégül látta az ura-i előljárót is. Ez szereztetreméltó öregember volt, nem hozott magával emó-

ciót. Mariane kisasszony órák hosszat elszórakozott vele, sőt Holmengraa úr maga is szívesen hívta meg, nem éppen azért, amiket mondott vagy tett, hanem inkább kedélyessége és a szép szürke haja miatt.

Olyan volt ez az ember, mint Fritz Reuter Bräsig bácsija, de annak fecsegése nélkül.

Jöjjön el megint, minél előbb! mondta rendesen Mariane kisasszony. Köszönöm, felelte az előljáró és födetlen fővel állt a folyosón, addig nem tette fel a kalapját, amíg a kisasszony el nem ment.

*

A lelkész ezermester volt. Tudott esztergályozni, értett az asztalos, meg a kovácmesterséghez és természetesen eszeágában se volt híveit szellemi dolgokban úgy vezetni, mint Lars Manuelsen nagy fia, L. Lassen tette, akkor amikor még vikárius volt itt. Ó, a mostani pap mennyire letért a helyes útról! Ennek csak a kezűessége volt nagy, tudott kosarat fenni, még a szánját is maga készítette. Sőt ennél nagy leleményességről tett bizonyosságot. Az ülőhelyet régi zsákokból csinálta, ezeket enyvbe áztatta, aztán úgy formálta, ahogyan akarta. Mikor a forma megkeményedett, gipszet kent rá és mikor az megszáradt, tajtékkővel lecsiszolta, amíg minden szép síma nem volt. Végül háromszor átmázta az ülőszekrényt sűrű lakkfestékekkel és ezzel kész volt. Úgy érezte magát az ember a szánban, mintha valami könnyű, csodás üvegszekrényben ülne. Ezért a mesterműért választották meg a papot az egyházközség ügyvivőjévé.

A felesége egy délnorvégiai mezővároskából szár-

mazott. Minden papné délnorvégiai mezővárosból származik, az egyik a vámtisztnek a lánya, a másik a kapitányé, a harmadik a városkamarásé és így tovább, mindegyik akkor megy férjhez, amikor az ura még mint tanító van a városka alkalmazásában. Így jár mind-egyik és így járt Landmarckné is. Rendőrfőnöknek a lánya volt, négy gyermek volt a családban és szűkös viszonyok közt éltek. Feleségül ment a tanítóhoz és neki is születtek gyermekei. Mikor azután a gyerekek száma nőtt, a tanítónak az ország északi részében kellett papi stallumért folyamodnia, bár nem tudott prédikálni. Így jár minden theológus és Landmarck lelkész is így járt. Így került Segelfoss szolgálatába, bár nem értett a dologhoz... ostoba és unalmas foglalkozás ez olyan embernek, aki a kezével tud dolgozni. Asztalos és kovácsműhelyt rendezett be a paplakban és legboldogabb óráit a gyaluforgács és a kohó illata közt töltötte. Ez nem is volt olyan nagyon rossz. Hiszen még rosszabbul is mehetett volna a sora. Landmarck lelkész még csak elviselte.

De a lelkészné, az asszony, született Post leány, sohase képzelte volna ilyen szegényesnek a hivatalnokéletet, hiszen ez semmivel se jobb, mint ha egy munkásnak lett volna a felesége. Előfordult, hogy az ura kereket készített valamelyik szomszédnak a talyigájára vagy nyársat hegyezett és hogy ezért pénzt ajánlottak fel neki, sőt egyszer még egy gyermekkoporsót is készített. Hiszen rendben van, ha valaki szükségben szenvedő embereknek segítő kezet nyújt, de mindennek van határa és hogyan védekezzék az ember a tolokódásuk ellen? A papné azt mondta — s ez igaz is volt —, hogy mit fogadja ő azt a sok szomszédasz-

szonyt, akik mindenféle lehetetlen kívánsággal behatoltak a konyhájába, ott igazán nem használhatta őket, nem, nem, eredj csak haza, Oline és te is, Mattea és Lisbet! Mindezt az ura mesterségének köszönheti, ez a fúrás-faragás valóságos átok a családon. Azért mondta is — és ebben is csakugyan igaza volt —, hogy nagyon drága passzió kovács- és esztergályosműhelyt rendezni be egy paplakban, hiszen, ha elmúlnak az évek itt északon, úgyis csak el kell hagyni. Vagy magával viheti az ember az egész házat, a műhelyeivel együtt? Négy esztendő már elmúlt hálistennek, a következő négyben majd igyekeznek új parókiát szerezni valahol délen, — megint csak kisvárosban, — de legalább délen. Akkor aztán csak itt kell hagyni azt a műhelyt! Bizony drága dolog lenne beleölni néhány száz koronát, ennek a kiadásnak senki se venné hasznát, legföljebb az utódjuk, a következő segelfossi lelkész.

Holmengraa úrnál a lelkész és a felesége a négy év alatt mindössze kétszer fordultak meg, a bemutatkozó látogatás alkalmával és aztán még egy alkalommal. Másodszer azonban a látogatás már nem folyt le egészen símán, Holmengraa úr a lelkészt magával vitte a malomba, hogy megmutassa neki a gépeket és a malom berendezését, a papnéval pedig egyedül maradt Ir-gensné, született Geelmuyden lány.

Csakugyan: nem valami szerencsésen folyt le ez a látogatás. Mind a két nő nyakasan kitarzott a véleménye mellett, nem látta be, mért engedjen a másíknak. Az első ütközőpont a virágok körül volt: Land-marckné az ő déli hazájában egészen más virágok közt nőtt fel, ezt nem mondta ki nyíltan, csak célzott

rá, hogy a szülőházukban egyszer a padlóból nőtt ki egy arália. Irgensné felkapta a fejét.

Aztán az ablakokra került a sor: Landmarckné odalent a paplakban minden reggel vakítóan fényesre súroltatta az ablakokat, de a foltok mélyen belevésődtek már az üvegbe, bizony nehéz itt fönn északon fényesre tisztítani az ablakokat. Irgensné megjegyezte, hogy látott ő már északon is tiszta ablaktáblákat. Landmarckné óvatlanul megkérdezte: Ugyan hol? Szerintem például ezek az ablakok is elég szépek, felelte Irgensné. Erre Landmarckné csak elmosolyodott és azt mondta: No nem, akkor nem jól nézte meg az ablakokat odalenn délen, kedvesem.

Kínos hallgatás következett.

Remélem, nem ért félre, vette fel Landmarckné újra a fonalat, hiszen én nem önt hibáztatom, hanem az üveget! — Ó, szó sincs róla, ha az üvegnek valami fogyatéka van, az csak az én hibám lehet, felelte Irgensné. Az üveg pedig nagyon jó, Holmengraa úrnak tükörüvegből van az ablaka.

Ez tehát tükörüveg? kérdezte a lelkészné hitetlenül. Amiért egyetlen óriási tábla az egész, azért még nem bizonyos, hogy tükörüveg! — Persze, hogy nem, de azért ez mégis tükörüveg, felelte Irgensné.

Tyüh, ebből még parázs veszekedés lehetett volna, mert Irgensnének már a fejébe szállt a vér, Landmarckné azonban tudatában volt annak, hogy mint papnénak, neki kell engednie, hát úgy tett, mintha legyőzték volna.

Azaz tulajdonképpen nem is engedett, mindössze is másra terelte a szót, beszélt a szolgálókról, az ezüstneműről és a nagymosásról. Az ablaküveg dolga azon-

ban sehogyan se ment ki a fejéből. Ezt kellett tehát megérnie, hogy egy északi nő fölényeskedjék vele! Megállt a szoba külső ablakánál és azt mondta: No nézze csak, drága asszonyom, hát vannak tükörüvegben ilyen karcolások? Irgensné (született Geelmuyden lány) odalépett és azt felelte: Tudja-e, mik ezek a karcolások? Ez egy névalírás, valaki a gyémántgyűrűjével az üvegbe karcolta a nevét.

Landmarckné most Irgensnére nézett, merően és sokáig. Vajjon meddig tart még ez a tódítás és ő némán tűrje mindezt?

Gyémántgyűrűvel? mondta Landmarckné. Egy igazi gyémántgyűrű mégis csak ritka és értékes dolog. Pontosan tudja, asszonyom, hogy mit mond?

Ezzel aztán csakugyan sikerült komolyan megsértenie Irgensnét, az nyomban figyelmeztette is, hogy ne feledkezzék meg arról, kivel beszél. Mire Landmarckné se maradt adós, kijelentette, hogy ő született Post leány, de azért mégse hordja olyan magasan a fejét és nem dobálózik a gyémántgyűrűkkel.

Jóságos Isten, hát olyan lehetetlenség az? A külföldi hajóskapitányok karcolták ide be a nevüket, kiáltotta Irgensné, mikor megérkeztek a gabonarakománnyal, akkor írták ide a nevüket, lehúztak egy gyűrűt az ujjukról és úgy karcoltak az üvegbe. Ha jól látom, asszonyom, ön engem hazugságon akar kapni! És Irgensnének már könnyek ültek a szemében, még az arca is belesápadt a nagy méltatlankodásba.

De drága Irgensné, én mindent megteszek, hogy megnyugtassam! kiáltotta a papné és ellenkezni se fogok többet, mert úgy látszik, nem bírja el az ellentmondást. Bocsássa meg amit az előbb mondtam, én itt

fönn északon még nem találkoztam olyan gyémántgyűrűkkel, mint amilyent mi délen hordunk. Így már egészen másként áll a dolog. Ha ön azt mondja, hogy külföldi kapitányok karcolták a nevüket az üvegbe, akkor már nem is hihetetlen az egész. Nem, nem, kedves Irgensné, eszembe sincsen, hogy önt meghazudtoljam!

Holmengraa úr még bosszankodott, mikor meglátta, folyt tovább a szavak árja Irgenséből, akit nem lehetett egykönnyen kiengesztelni. És még kérte Mariane kisasszonyt, hogy tréfából se karcoljon semmit az üvegbe a gyémántgyűrűjével, az nem finom dolog, mondta és Mariane kisasszony mosolygott s azt felelte, hogy eszébe se volt valamit az ablakba karcolni. Pedig Mariane kisasszonynak is van három-négy drága gyémántgyűrűje és azokkal nagyon is jól karcolhatna, ha akarna.

Igen, igen, mondta rá Landmarckné, csak azért, hogy ne ellenkezzék Irgensnével.

Irgensnének azonban ismét sikerült megsértődnie, mert kérdő alakban ismételte el: Igen, igen? Aztán hozzátette: Hiszen nem azt mondtam, hogy azok az én gyűrűim, mert nekem nincs is olyan gyűrűm. De azért én se maradtam minden ékszer híján, Irgens nagyon drága ékszerrel ajándékozott meg engem, minden darab cseh gránátból van, karkötő, gyűrűk és fülbevalók, egy nyaklánc és egy diadém, ha jól emlékszem azt mondta, hogy jó néhány száz koronát adott érte.

Ezt nem vonom kétségbe, mondta Landmarckné és megint igyekezett, hogy a maga módján engedékeny legyen. Amennyire mi délen a cseh gránátot ismerjük, pontosan legalább ezer koronába kerül darabja, hát

akkor miért mondja, hogy jó néhány százast kellett adni érte, Irgensné? Vannak emberek, akiknek jobban esik azt mondani, hogy hatvan perc, mint azt, hogy egy óra. Én sose tudtam megérteni az ilyesmit.

A férfiak visszatértek a malomból és ezzel véget ért a hölgyek párjelenete. A papné azonban útközben kereken kijelentette, hogy nem lépi át még egyszer Holmengraa úr küszöbét, ezzel tartozik önmagának.

És eddig még be is tartotta a szavát.

Azonkívül legfeljebb Baardsen távirász kerülhetett még szóba, — de ő meg nem ment sehová és Holmengraa úr se találkozhatott vele másképpen, legföljebb az uccán és a postahivatalban. Mindig röviden, néhány udvarias szót váltottak egymással, de semmi több nem történt, szolgálatonkívüli viszony nem fejlődött ki közöttük. Mikor azonban Holmengraa úr már tizedik éve volt Segelfosban és így bizonyos értelemben a jubileumát ülte: a táviráda vezetője felhívta az állami lobogót. Vajjon mi célja volt ezzel? Egyébként, ha csak hivatalos okból nem, sohase tűzte ki a lobogót. Még aznap este meghívták Holmengraaékhoz, a távirász azonban kimentette magát, hogy a szolgálat nem engedi. Gottfred azt mondta: Baardsennek nincsen megfelelő ruhája, hogy látogatóba menjen.

Éppen ilyen egyhangúan folyt Segelfosban Holmengraa úr élete. Társasága nem volt és egy ember se akadt, akivel barátilag érintkezhetett és néha-néha szíve szerint elbeszélgetett volna. Az üzleti ügyei se járultak hozzá, hogy a kedélye felviduljon. A munkások morogtak, a malmok pedig gyakran csak egészen lényegtelen haszonnal örültek. Kétszer is kénytelen volt emelni az árakat, de másodszor már meg is tá-

madta érte a Segelfossi Ujság, azt írta róla, hogy kiszipolyozza a lakosságot.

Bizony a malomtulajdonos dolga se volt fenékgitejfel! Néha egy-egy spekulációja is balúl ütött ki, Indiában a termés jobban sikerült, mint ahogyan számolt vele és Holmengraa úrnak nagyon drága kötéseai voltak. Mikor ennek a kudarcnak a híre kiszivárgott, a Segelfossi Ujság megint megnyomta a tollat, azt írta, hogy a malomtulajdonos hatalmas veszteséget szenvedett, de úgy kell neki, miért akart tőkét kovácsolni az indiai éhínségből? Pusztuljon a tőke! Ez igazán kínos helyzetet teremtett, nem elég, hogy csakugyan komoly veszteségei voltak, még nyilatkoznia is kellett, eldicsekedni vele, hogy azért, hála Istennek, megáll ő még a lábán és egyelőre megvan még a betevő falatja, hehe! Hogy pedig a pletykának is végét szegje, jubileuma napján ötezer koronás alapítványt tett egy munkáspénztár megteremtésére. Akkor meg így írt a Segelfossi Ujság: No végre megtérül valami a nagy gazdagságból, melyet a munkások arcuk verejtékével kapartak össze egyetlen ember számára. Ez az igazság, munkások!

És aztán micsoda szájalmas komédia származott abból az ötezer koronából! A munkások bankot alapítottak, munkásbankot: a Segelfossi Takaré- és Kölcsönpenztárt és Rasch ügyvéd meg két másik férfi megkapta az igazgatói kinevezését. Heteken keresztül mást se tettek, mint kölcsönöket nyújtottak. Boldogboldogalan kölcsönhöz jutott, az emberek elzalogosították a házukat, a tanyájukat és a barmaikat. Persze, ha Jensnek pénzt adtak, akkor Jakobnak is kellett adniuk, valóságos ragály lett a kölcsönfölvételből, min-

denki jótállt a szomszédjáért. Boltos Theodor ezekben a napokban óriási készpénzforgalmat csinált az üzletben, eladta minden ruhakelme-, óralánc- és finomsajtkészletét. Végül is a Segelfossi Takaré- és Kölcsön-pénztárnak kifogyott minden pénze, az igazgatóság mind a tíz körmével kaparta össze az utolsó készpénzt, hogy a fizetését fölvehesse. Aztán egymásra néztek az urak: mi lesz ezután? ennek ugyan hamar a végére jártak.

Erre előállt Rasch ügyvéd: Ha szabad kezet adnak nekem, megmentem a bankot, mondta. Szabad kezet adtak neki, meg dupla fizetést és ő lett az egyedüli igazgató.

Most aztán kíméletlenül behajtottak minden követelést és Rasch ügyvédnek busásan kijutott az ügyvédi költségekből, mindenkinek felszólítóleveleket küldött, végrehajtott és árverezett, boltos Theodor nem egyszer vásárolta meg az elárverezett vágómarhákat és küldte délre a postahajóval, az ügyvéd magának is megkaparintott néhány házat és a lakók ezentúl neki fizették a bért. Micsoda felfordulás volt az, édes Istenem, valóságos földrengés, senkise hitte volna, hogy az ötezer koronás jótéteménynek milyen súlyos fejleményei lesznek.

A bank pedig talpraállt. Valóságos csoda volt, de a bank a legvalóságosabb napokban is fenn tudta tartani az üzemet. Hogyan történhetett ez? Senkise kételkedett benne, hogy a bankot Rasch ügyvéd mentette meg. Ha ez a komoly jogász nem dolgozott volna olyan megfontoltan és csodálatos gyorsasággal, — régen elveszett volna már minden. De Rasch ügyvéd megtette, hogy egyetlen nap harminc felszólítólevelet küldött

szét, elárasztotta velük Segelfosst, valóságos réme lett a városnak. Az emberek azon kapták magukat, hogy a legegyszerűbb fogásokhoz se maradt már idejük, nem íráthatták például minden vagyonukat valamelyik hozzá tartozójukra, hogy ezzel kijátsszák a bankot. Az emberek meghajtották a nyakukat Rasch ügyvéd energiája előtt, nevelhette őket, akár a gyerekeket, vagy a vágóhídra vihetette, akár a marhákat. De bárhogyan állt is a dolog, Rasch ügyvéd szépen keresett. És a munkások? A munkások zöme is elégedett volt. Csak a módosabb családapáknak volt szomorú a sora, ezek — minthogy házuk is volt, meg jószáguk is, — nemcsak a maguk számára vettek fel kölcsönt, hanem jót álltak másokért is, leginkább napszamosokért. Bizony a módosabbakra nehéz napok jártak mostanában, de a munkások többsége úgy érezte, hogy a „tehetősebb osztály“ kötelessége, hogy vállalja a részét a szerencsétlenségéből, mert hiszen ők majmolták a kapitalistákat, nagy házat vittek és már-már eltévelyedtek a nyájtól. Néhány mozgalmas gyűlést tartottak, Aslak hosszabb beszédet mondott, meg persze Konrad napszamos is, a Segelfossi Ujság pedig egyenesen a malomtulajdonost szólította fel, hogy jelenjék meg a gyűlésen és hallgassa meg a szónokokat.

Holmengraa úr éppen vastag bekecsben és lisztes cipőben tett-vett a malomban és nem ment el a gyűlésre. Kevés öröme telt a jótéteményében. Nem ment el a gyűlésre, de vajjon ezzel elsimította-e a dolgot? Hiszen a munkások annyira mentek, hogy még egy megbízottjukat is elküldték hozzá, kénytelen volt kimenteni magát, hogy nagy az elfoglaltsága és nem jöhet el. Ez már két egyenrangú fél tárgyalása volt!

Így kellett tehát élnie a csodák emberének, Tóbiásnak, a mesebeli aranyország királyának! Még nem állt be a katasztrófa, még nem omlott össze minden, de már ezer apró kellemetlenséget kellett lenyelnie mindennap. Nem voltak még olyan hatalmas akadályok, hogy a nyakát szeghették volna, de annál nagyobb rajban támadtak rá bosszantó és kínos csekélységek. Mennyire másként volt ez abban az időben, amikor még a mendemonda a Cordillerák milliomosának hirdette őt!

Holmengraa úr nem kerülhette el a sorsát, az embereknek már gyanus volt az ő gazdagsága is, már pedig ha nem volt gazdag, akkor semmibe se vették. Mert miért legyen malomüzeme egy gazdag embernek Segelfossban, ha az a gazdag ember még csak meg se hízott a jólétől, de még csak bundát se hordott? Lám, Rasch ügyvéd ugyancsak meggazdagodott, de az meg is látszik rajta! Holmengraa úr is jobban tenné, ha valami más vállalkozásba kezdene és egy kicsit összehúzná magát. Ha még egyszer visszahozhatná az isteni napokat, amikor kilépett a mondából a hajnal csodás színpompájában. Nagy Isten, micsoda napok voltak azok! Ismét valami mesés dolgot kell cselekednie, most is azon törte a fejét és ilyen próba volt a legutolsó utazása is a fővárosba, ahonnan mint szabadkőműves tért vissza. Csak legalább hasznát tudnám venni! gondolta magában. Ha ismét visszavívhatnám a régi tekintélyem!

Ma elégedett és tele van reménységgel. Ha az ifjú Willatz megérkezik, hosszú évek óta először lesz alkalom érintkeznie egy emberrel. Valóságos áldás az ilyen

várakozás, úgy érezte magát, mint akit valami nagy szerencse ért.

Holmengraa úr lemegy a boltba. Nem jár ide gyakran, úgyszólván sohase teszi be a lábát és a kis Theodor felnyitja a pult csapódeszkáját a nagy ember előtt. Ezt annál is inkább megteheti, mert hiszen Holmengraa úr a saját telkén építette az egész boltot és ő csinált P. Jensent az öreg Perből. A malomtulajdonos egyébként most is a legteljesebb jóindulattal van a boltosék iránt és még csak a bérért se nyaggatja őket. Távoli rokonságban van Theodor anyjával és tetszik neki, hogy Theodorból ilyen serény, ügyes legény lett és hogy valósággal felvirágoztatta ezt a kis szatócsüzletet. Ő maga azonban nem vásárol nála, hanem mindent a déli városokból hozat.

Tessék beljebb fáradni, mondja Theodor.

Holmengraa úr mosolyog. Jól tudja, hogy a kereskedő azzal szokta megtisztelni a vevőjét, hogy a pult mögé tessékeli. Ez csakugyan megtiszteltetés a jó segefossiaknak, de egy király szemében semmiség.

Apád még mindig fekvő beteg? kérdi a malomtulajdonos. Akkor neked kell vele megbeszélned a dolgot: Látom, hogy megint halakat rakodtok ki a yachtból és a hegyeken szárítjátok őket. Immár hatodik éve.

Theodor megzavarodik és így szól:

Hát nem a Willatz hegyi legelői azok?

Holmsen úr legelői, úgy akartad mondani, úgy-e? De igen, az övéi. Szóval se említeném, ha az enyémekek volnának. Így azonban nézetem szerint most mind a hat évért meg kell fizetnetek a bért.

Boltos Theodor azonban nem tesz lakatot a szájára és gyorsan így felel:

Willatz, már mint Holmsen úr, már itthon járt azóta, hogy a halakat ott szárítjuk a sziklákon, de még egyszer se szólt a bér miatt.

Az meglehet! bólint a király. De éppen azért kell most fizetnetek, én legalább úgy gondolom.

Beszélni fogok róla az apámmal.

Helyes. Mondd meg apádnak, én akarom, hogy fizessétek meg azt a bért.

Theodor mindedig habozott, hogy megmondja az igazságot, most azonban rászánja magát, mert azt reméli, hogy ezzel leveszi lábáról a malomtulajdonost, ezt a királyt. Ezért azt mondja neki:

Egyébként a yacht is meg a rakomány is az enyém, nem pedig a cégé.

Lehet azonban, hogy Holmengraa úr ezt már tudta és csak csökkenteni akarta a fiatalember jelentőségét. Ez bizony meglehet. Mert egyébként a boltos családdal szemben mindig barátságos és apai jóindulattal van.

No lám, hát a tieid a halak, Theodor? — kérdezi. Nos, akkor egy ilyen ügyes embernek, mint amilyen te vagy, tudnia kell, hogy elfoglalt helyért helybért kell fizetni. Akkor hát kár is tovább beszélnünk a dologról.

Theodor még mindig nem adta fel a reményt, hogy Holmengraa urat leveszi a lábáról és így folytatta:

A pékség, amely most a mi tulajdonunkban van, tudomásom szerint szintén az ön telkén épült.

Na, hiszen az egyremegy!

Mi tehát meg fogjuk önnek fizetni a bért.

Egyébként jól megy az üzlet? kérdezi Holmengraa úr.

Hát nem panaszkodhatunk.

Holmengraa úr még egyszer bólint és aztán elmegy.

Nagyon kellemes volt neki, hogy újra felléphetett valakivel szemben, mondhatott valamit, aminek súlya van és hivatkozhatott a tekintélyére. Ez nem sokszor fordult elő az utóbbi években. A tavasz is megbizsergette egy kicsit a vért az ereiben, minden évben így március táján valami változást érzett magában, a lép-
tei hosszabbak lettek és a szava határozottabb. A tavasz még egy csúnya játékot is űzött vele, még egy keresztet rakott a vállára: fölébresztette benne az ifjúság szenvedélyeit és ennek bizony ostoba és boszszantó következményei voltak.

Találkozik egy fuvarossal az úton. Az ember köszön Holmengraa úrnak, és azt mondja, hogy ő a Marcilie apja.

Ügy! feleli Holmengraa úr.

A lányom ismét önnél szolgál, mondja az ember.

Ügy! Csakugyan.

Igen, és a gyerekek most már nagy fiú lett és szeretne sielni.

Ügy. Nagyon helyes.

De nincs ám sije.

Holmengraa úr kiveszi a tárcáját és odaad egy bankjegyet. Itt van ni, vegyél neki sít! De mit fog csinálni a sível most tavasszal?

Hiszen már egész télen ezt feleltem neki, mégis folyton a síért nyafog. Egyébként nálunk fönt a hegyekben eláll a hó egészen Jánosnapjáig.

Jól van, hát vedd meg neki a sít! Marcilie nagyon rendes lány, megérdemli, hogy a kisleány sível szaladjáljon.

Mindjárt gondoltam! mondta az ember. Tudtam, hogy csak Holmengraa úrnak kell szólni és Holmengraa úr nem fogja túrni, hogy a gyerek egyre böggjön. És nagyon szépen köszönöm a pénzt az ő nevében is! Nem vihetném el a kocsimon a nagyságos urat? kiáltott az ember Holmengraa után.

Engem?

Ugy értem, hogy megfordulnék és hazavinném az urat. Szívesen megtenném, ha meglegédnék egy ilyen nyomorúságos szánnal.

Az ember már fordítja is a lovat.

Eridj csak tovább az úton! kiáltja Holmengraa úr és eltávolodik a szántól.

Bizony ostoba dolgok is történhetnek vele, ezt már nem lehet elkerülni. Mit is tehetett volna ellenük? Itt egy ember már azt ajánlja neki, hogy kapaszkodjék fel egy fahordó szán tetejére, mintha csak valami segelfossi benszülött lenne, akár az ügyvéd, vagy a boltos Theodor. Bizony ez ellen tenni kell valamit, mert az emberek már nem tisztelték őt, a tekintélye egészen megfogyatkozott.

De ennek a ravasz rókának, már mint a Marcilie apjának és Marcilie gyermeke nagyapjának bizonyára megvolt vele a célja, mikor a malomtulajdonost maga mellé szerette volna ültetni a szánra egész Segelfoss szemeláttára.

Egyszerre csak azt hallja, hogy valaki kiáltozik előtte és egy férfi a karjával hadonászik. Konrad az, a napszámos, most jön lefelé a malom felől.

Holmengraa úr nem gondolhat mást, csak hogy valami komoly baj van, alig tudja megvárni, míg Konrad a közelébe ér, és megkérdezi:

Mi történt?

Semmi, feleli Konrad. Csak annak a szános embernek kiáltottam, hogy szeretném, ha elvinne.

Holmengraa úrnak ez nem megy a fejébe. Hova akarsz menni? kérdezi.

Csak a boltba, de gyorsan, ha lehet. Kifogyott a dohányunk odafönt.

Holmengraa úr arca megvonaglik, mintha korbáccsal vágtak volna bele, de csak egy szempillantás az egész, aztán rögtön elmúlik.

Nincs egy fölösleges szivarcsutkája uraságodnak? kérdezte Konrad.

Ebben a pillanatban Holmengraa úr talán azt szeretné, ha visszatérne matrózéveinek ifjúsága és ereje. Rossz dolog, ha az ember megöregszik, Holmengraa úr tehetetlen volt. Aztán összeszedte magát és ezt mondta:

Azt a kétszáz zsákot még ma délután meg kell tölteni. Megértetted?

Lehetséges, hogy Konrad csakugyan megértette, de ez a figyelmeztetés szemmeláthatóan nem volt rá különösebb hatással, ügyet se vetett rá. Kivette a zsebkendőjét és az orrát törölte, közben pedig nyugodtan elindult a főnöke mellől.

Holmengraa úr már attól tartott, hogy elvetette a súlykot és ezzel már megint a súlyos következmények egész árját vonja magára. Végül is ő már öregember, gondolta, és azért szeliden így szólalt meg: Nem kell munkába állnod, míg meg nem ebédeltél. Vagy ettél már?

Hogy ettem-e? válaszolt Konrad és mosolygott. Hogyne, már többször is.

Azt kérdem, hogy ma ettél-e. Ebédeltél már ma?
Hát miért nem mondtad mingyárt úgy uraságod?

Holmengraa úrból kitör a bosszúság:

No ez már mégis több a soknál! Egy napig se maradsz tovább a malomban!

De Konradnak már néhányszor felmondtak így, ezt nem is érezte különösebb csapásnak, elég esze volt hozzá, hogy tudja: az ő és társai kezében van a hatalom. Megfordult és ezt mondta:

Most pedig én szólok valamit: Tóbiás, az öregembernek mérsékelnie kell a heveségét. Húszan vagyunk egy ellen és egyikünk se született rabszolgának.

És mit gondolsz? mi hányan vagyunk? mondta Holmengraa úr és egészen kikelt magából. Majd megtárlak én benneteket...!

Ja, a szabadkőművesekre gondolsz? kiáltotta Konrad. Azokban már az ördög se hisz!

És Konrad nyugodtan nekiindult az útnak. Felült az ember mellé a szánra és leszánkázott a boltba dohányért.

Holmengraa úr pedig hazamegy és azt mondja Irgensnének, a házvezetőnőnek:

Holnap reggel Délre utazom a postahajóval. Kérem, csomagolja be a bőröndömet. Csak a legszükségesebbeket viszem magammal, egy-két inget, miegymást, mert az első északi hajóval nyomban visszatérek.

Irgensné már hozzászokott az ilyen hirtelen utazásokhoz. Holmengraa úr úgy nevezte ezeket, hogy „a páholy nagygyűlése“. Az asszony megkérdezte, hogy Mariane kisasszony is utazik-e. Holmengraa úr azt fe-

lelte, hogy nem. Nagyon fontos az útja, legjobb lesz, ha egyedül utazik. — Közben majd maga vigyáz a házra, Irgensné.

Vigyázzak a házra! mondta Irgensné megsemmisülten. Ó, milyen szerencsétlen vagyok! Elveszett a kulcsom és nem találok sehol. Még éjjel az ágyban is csak azon jár a fejem!

A kulcsa?

Igen, az éléstár kulcsa, mint már mondtam. Tüvé tesszük érte az egész házat, de nem találjuk sehol.

No, ez még nem katasztrófa, mondja Holmengraa úr szórakozottan.

Pedig nagy volt a baj. Irgensnének nem volt nyugta, a kis kulcsnak nem lehetett nyomára akadni sehol, mintha elnyelte volna a föld, ősszel történt bizonyára, disznóöléskor, akkor volt nagy sürgés-forgás az éléstárban. Keresték a kulcsot künn és benn, az emberek egymást motozták meg és minden élő lelket megkérdeztek a kulcs felől. Azóta már elolvadt a hó az udvaron, de a kulcs még nem kívánczolt a napvilágra. Persze az a baj, hogy nem egy rendes, díszes szakállú nagy éléstárkulcs volt az, hanem valami silány kis jószág, könnyű kis nikkeldarab, síma, mint a papiros, és olyan rövid, mint valami lakatkulcs, vagy egy Yalekulcs, amit az óraláncán hord az ember.

És most nem tud bemenni az éléstárba? kérdezte Holmengraa úr közönyösen.

Dehogynem! mondja Irgensné és önkénytelenül elmosolyodik ennyi férfiúi tudatlanság hallatára. Hiszen egész télen át ki-bejártunk az éléstárban. De a padláson keresztül kell bemennünk, mert a padláskulcs szerencsére még megvan.

Szóval mégse komoly a baj, mondja Holmengraa úr és közben máson jár az esze.

Sőt nagyon is komoly, Irgensné attól tart, hogy valaki megtalálhatja az élestár kulcsát, kinyithatja vele az ajtót, aztán ellophat mindent, ami csak a keze ügyébe esik. Pedig az élestárban sok minden van, hús és szalonna és hal és sajt és vaj és befőtt és zsemlemorzsza és kétszersült, szóval minden, amire csak gondolhat az ember. Irgensné ezért megkéri Holmengraat, hogy vásároljon egy új lakatot a városban és a malomtulajdonos ezt meg is ígéri. Ezentúl éjjel-nappal magamnál hordom a kulcsokat, fogadkozik az asszony.

Holmengraa úr igazi kincset talált a házvezetőnjében, az asszony hűségesen szolgálta őt és a segéfszobák alatt mindig csak a gazdája érdekeit tartotta szem előtt. Most azonban egy más kérdés foglalkoztatta Holmengraa urat: elég gazdag és előkelő-e a háza ahhoz, hogy vendégül láthassa ifjú Willatzt? Ez volt ám csak a nagy probléma! Az ablakrolók több helyütt akadoztak, itt-ott már le is mondtak róla, hogy egészen felhúzzák őket és hosszú ideig ugyanabban a ferde mozdulatlanságban meredtek meg. Az ebédlőben a fálalón volt elég ezüstnemű meg csiszolt üveg, modern vázák. Egy német gyártmányú faragott falióra is lógott a falon, de ha valami különös súlyt nem erősítettek az ingára, akkor nem járt, Irgensné ezért zöld horgoló-selyemmel egy kavicsot kötött rá. Ez nem volt se szép, sem előkelő. A szalont néhány megfelelő változtatás egészen lakályossá tehetné volna. Mostanában különösen elhanyagolt volt ott minden, a jó Mariane nem tudta levetközni azt a rossz szokását, hogy mindig egy nagy csomó könyvet vitt fel a szobájába, aztán

elfelejtette őket visszatenni a helyükre, pedig a félig üres könyvszekrény nagyon szomorúan festett.

Holmengraa úr lehvta a lányát, az asztalra csapott, szemére hányta a hiányzó könyveket meg a kavicst az óra ingáján, sőt még a ferde rolókat is. De Mariane csak nevet, mert hogy az apja mindig olyan jó és tréfás kedvében van, belecsimpaszkodik a hajába és kijelenti, hogy semmi értelme sincsen az ilyen hosszú hajnak és hogy az apja utazás előtt okvetlenül meg fog nyiratkozni.

Jó jó, de most éppen nem vagyunk olyan jóbarátok, mondja az apa és még mindig rideg a hangja. Kavicst az órán! Ki látott már ilyet? És egyikteknek sincsen szemmértéke? Se neked, sem Irgensnének? Nem látod, milyen ferdén lógnak a rolók? Most pedig menj és hozd le azokat a könyveket, amíg szépen mondom!

Én pedig azt mondom neked, hogy én a te kislányod vagyok, ez volt a Mariane válasza és ha te egy helyes kis apuka lennél, akkor segítenél nekem lehozni a könyveket.

Nem köszönöd meg, ha én segítek neked, mondta Holmengraa úr csipősen, te szörnyeteg, te indián, te úgynevezett Mariane!

De azért természetesen elment vele, sőt évődött is vele öregember létére. Ez a két ember mindig így élt egymás mellett. Az apa megkísérelte néha, hogy komoly legyen és haragos, úgy tett, mintha nem hallgatna a lánya szavára, hanem egészen megkeményítené a szívét. De azért minden úgy történt, ahogy Mariane kiaszony akarta.

Hiszen Holmengraának senkije se volt Marianen kívül. A Felix fia egészen fiatal korában kiutazott már

Mexikóba, most már benszülött mexikóinak számított és hajós lett belőle, azóta már egyedül vezetett egy hajót. Ugyanúgy ment a sora, mint annakidején az apjának, olyan jól, mintha mese lenne, — tudja Isten!

Mariane egyébként nem volt különösebb szépség a sárga bőrével és a benőtt homlokával. Az orrában volt valami nyers, erőszakos, ez az orr szimatolt, nagy volt és csúnya. Mariane lelkében is egyesült sok jó és rossz, mint minden emberében és Mariane különös egyéniség volt, néha zárkózott és ravasz, néha pedig odaadón gyengéd. Fiatalkora ellenére már régen érett lány volt, ezt a koraérettséget az indiánus anyjától örökölte, hasonlóképpen a karcsú testet és a settenkedő járást, úgy hogy Mariane alapjában véve nagyon vonzó teremtés volt. Csak a világosbarna szemeit kellett megnézni, — azok se voltak tulajdonképpen szépek, de mandulaformájúak és szerfölött ragyogóak. A fülében azok a hatalmas arany félholdak, — nagyon feltűnőek voltak, viszont Mariane nem is volt közönséges segelfossi lány, elnyútt köpenyben és ódivatú kalapban. Az apjának tehát öröme telhetett benne! Holmengraa urat a saját természete hazardórrá tette, világvándorává és csak a véletlen tehet róla, ha történetesen üzletember lett belőle. Nem értett hozzá, hogy a lányát bevezesse a házvezetés ezer fortélyába, de tudott jókedélyű barát lenni — és mégis megmaradni önmagának örök titokzatosságban.

Este Mariane elkísérte az apját a kikötőbe és megvárta, amíg hajóra szállt. Sok ember állt köröskörül, ki köszönt, ki nem, de valamennyi kíváncsian odafordította a fejét, mikor Holmengraaék arra haladtak.

Mariane a partról már nem tréfált az apjával eny-

nyi ember előtt, hanem csak integetett neki, aztán hazaindult.

Itt fekszik egy kétkoronás. Ki vesztette el? mondta, mikor elhaladt a pénzdarab mellett és lemutatott a földre.

A boltos Theodor odasietett, fölkapta a levegőbe a pénzdarabot és nagyot nevetett:

Ejnye, de éget ez a pénz! Ki a gazdája? kiáltotta.

De nem jelentkezett senki. Mindenki a zsebébe nyúlt, de senkise mondta, hogy a pénz az övé. Lars Manuelsen morgott csak valamit és mélyen a zsebeiben turkált, mintha a pénzdarabot valószínűleg ő vesztette volna el.

Theodor azt mondta:

A tulajdonos nem jelentkezik. A kétkoronás az öné, Holmengraa kisasszony.

Nem az enyém, mondta Mariane és nyugodtan tovább ment.

De hiszen ön találta meg! kiáltotta utána Theodor, de hasztalanul.

Ha a boltos Theodor maga dobta le a pénzdarabot, csak hogy beszédbe elegyedhessen a lánnyal, úgy ez a kísérlete kudarcot vallott. Kissé meg is zavarodott, mikor a pénzdarabot zsebrevágta. Lars Manuelsen azonban erősködött, hogy az övé a pénz és ezt mondta: Volt nekem egy kétkoronásom és most, nézzétek, egy sincs az erszényemben! Boltos Theodortól azonban nem volt könnyű pénzt kapni, sokkal is jobban tisztelt ő minden garast.

Egyelőre megtartom, mondta.

Hát a tied? kérdezte Lars Manuelsen.

Theodor elgondolkozott, érezte, hogy sarokba szo-

ritották. Csak nem gondolják az emberek, hogy ő mindenáron beszélgetésbe akart keveredni Marianével?

Nem, a pénz nem az enyém, mondta határozottan. De azért megtartom.

Lars Manuelsen pedig sértődött hangon jelentette ki:

Nincs kedvem két koronáért vitatkozni veled. Az ilyesmire nem szorultam rá.

5.

Sjura frissen és vidáman látott a dologhoz, hogy mindent összehordjon, ami a fészkéhez szükséges. Az Isten azért küldte nekünk ezt az eleven állatot, hogy legyen miben gyönyörködnünk, mondta mindig az öreg Katrina, a kis Pauline és a kis Gottfred anyja.

Március lett és a kemény hideg már elmúlt, az öreg Katrina minduntalan rálehelte az ablaktáblákra és úgy olvasztgatta rajtuk a jeget: Hál Istennek, rövidesen elmúlik a tél, Sjura már kezdi összehordani a galyakat.

Pedig Sjura nemcsak a galyakat hordja össze, hanem összehordott biz az mindent, amit csak meglátott, csillogó holmikat, zsíros papirost és szövetholmit. A kíváncsisága és a mohósága akkora, hogy a legfurcsább dolgokat is megkívánta. Mit akart például Lars Manuelsen pápaszemével? Hiszen aligha olvasta vele a vásári jelentéseket, mint Lars Manuelsen és nem volt rá szüksége, hogy jobban lásson, mint ahogy máris látott. Lars Manuelsen elvesztette a pápaszemét, mikor egyszer hazatért a szállodából. Pontosan emlékezett a

helyre és vissza is fordult, hogy megkeresse, a pápaszem azonban nyomtalanul eltűnt. Ezt csak Sjura tehetette, mondta Lars Manuelsen.

Most azonban Sjura Holmengraa úr nagy háza fölől repült a fészke felé és valami csillogó holmit hozott a csőrében, ami se szalma, se galy nem lehetett. Leereszkedett a földre, mint egy papírdarab, amint a forgószeél szárnyán körbe-körbe libeg. A gonosz Sjura fehér-fekete volt és szép, határozottan szép, fekete tollának volt valami érces fénye. Erdemes volt elnézni, mikor elüldögélt lent a földön, ide-oda ringatta a testét, — megszépítette az egész környezetet. És Sjura eszes kis állat, bizonyos, hogy hátul is vannak szemei, mert a legkisebb veszély közeledtére azonnal felröppen. De ha aztán teljes biztonságban érzi magát, olyan széles jókedve támad, hogy csak úgy kacag belé. Néha egy macska vagy egy kutya veszi üldözőbe, ilyenkor Sjura végtelenül tudja bosszantani az ellenfelét és ez pokoli mulatságot szerez neki. Nemcsak a szórakozás viszi az emberi lakások közelébe, hanem a józan számítás is, mert itt érzi magát leginkább biztonságban az ellenségei előtt. Ilyen állat a Sjura.

De gyakran az emberek a legnagyobb ellenségei.

Nem láttad, mit vitt a csőrében? kérdezte Lars Manuelsen felesége.

Ugyan, nyughass már azzal a Sjurával! feleli Lars Manuelsen, tudod jól, hogy ellop mindent, ami elébe kerül és hogy ő lopta el a pápaszememet. De ha majd fölépült a fészke és tojás lesz benne, meg a tojásban apró fiókák, akkor lesz még néhány szavunk egymással.

Nehogy a fészkekhez nyúlj! mondta az asszony.

És ez a vita minden tavasszal megismétlődött. Lars Manuelsen mindannyiszor le akarta szedni a régi szarkafélszket a nyírfáról a háza előtt és a felesége mindannyiszor meggátolta ebben. Ó, az asszony ezt nagyszerűen meg tudta okolni: Meglásd, Sjura megbosszulja magát, Sjurának vannak titkos segítőtársai, föld alatt és föld felett, a lappok üzeneteket küldenek Sjurával, Sjura véghetetlenül jó és mértéktelenül gonosz egyidőben.

Lars Manuelsent hidegen hagyta ez a sok céltalan fecsegés és okoskodás. Vigyázz magadra! mondta Sjurának és megfenyegette az öklével. De ugyanabban a pillanatban Sjura már a levegőbe szökkent a földről és felröpült a nyírfára, egy percig nyugodtan megült az ágon, aztán csöndesen, mint egy kísértet, eltűnt a fészében. Mire ismét előbújt, valami csillogó tárgyat tartott a csőrében, hunyorgott a szemével Lars Manuelsen felé s gúnyosan nevetett. Szinte hihetetlen, — mintha csupa epe és méreg lenne az az állat. Átugrott egy másik ágra, hogy Larsot még jobban kigúnyolja, sőt továbbszökkent egy harmadikra is, ott oldalvást hajtotta fejét és lekiáltott valamit Larsnak. Ez már mégis több volt a soknál, Sjura túlságosan messze mérszkedett ezzel a játékkal és Lars Manuelsennek minden önmérsékletére szüksége volt, hogy a baltáját ne hajítsa utána.

Ne bántsd Sjurát, amnyit mondok neked! figyelmeztette Larsné újra az urát.

Most én mondok neked valamit, válaszolta Lars Manuelsen nyomatékosan. — Lars Manuelsen sok mindent mondott nyomatékkal, mióta egy nagyembernek volt az apja és parókát viselt és a szálloda vendégei

révén sok pénzt keresett. Azonkívül Lars Manuelsen imár a maga gazdája volt, a tulajdon földjén, és ez a kis föld két tehenet tudott eltartani, így már méltóan fogadhatta a nagy fiát, ha látogatóba jönne és Isten tudja, talán a fiú majd közönséges dolognak tartja a Sjura fészket az udvaron. Azért mondja most nyomatékosan Lars Manuelsen: Hol a pápaszemem? Az asszony nem tudja. Kérdezd meg Sjurát, mondja Lars Manuelsen. És akarsz még valamit tudni? kérdezi aztán. Láttál te már egy rendes udvaron szarkafészket, varjufészket és ennyi komédiát? Nem, azt még nem látta az asszony. No hát akkor ne mesélj nekem annyit! rekeszti be a vitát Lars Manuelsen.

De nemcsak Sjura készíti elő a közelgő tavaszt, hanem például Rasch ügyvéd is. Az udvarán minden havas helyet homokkal hintetett be, így siettette az olvadást. Rasch ügyvéd néhány év alatt teljesen megváltoztatta a birtoka külső képét, gyönyörű kertet és parkot varázsolt a kopár mezőből, ahol csak takarmány termett két tehen számára. Most már bezzeg nem volt itt takarmány, mindenütt bokrok csoportosultak, fák meredtek az égnek és szép kerti sövények nőttek ki a földből, örömet szereztek az embereknek és díszére váltak az ügyvédi háznak meg egész Segelfossnak.

Rasch ügyvéd nagy munkát végzett, mióta pénzhez jutott. Mihez kezdhetett volna a mezővel és a tehenekkel? Meg aztán a fejlány egy cseléddel többet jelentett volna a háztartásban. A tejet ugyanúgy beszerezhette ő is a segelfossi uradalmi tehenészetből, mint a többiek. Hiszen igaz mindaz, amit a norvég kisbirtokok fejlesztéséről irkálnak és fecsegnek, de a gyakorlatban mégsem érdemes megvalósítani. Így legalább

valami kézzelfogható eredménye volt a munkájának, szibériai borsófákat és amerikai fenyőket ültetett, de mindenféle más fákat meg bokrokat hozatott az erdőből és elültette a parkjában, ahol kitünően tenyésztek, magasra nőttek és valóságos erdő lett belőlük. Muus körorvos, valahányszor látogatóba jött, mindig az ügyvéd parkjában bolyongott, jól szemügyre vett mindent, időnként elismerően bólongatott és azt mondta, hogy mindez igazán nagyszerű. Ha néhány évig ezt még így folytatja, pacsirták fognak dalolni a berkeiben, mondta.

Ezt ugyan csak tréfának szánta, mert Muus körorvos művelt ember volt és ha akart, ügyes fordulatokat tudott alkalmazni a beszédben, Rasch ügyvéd azonban komolyan bólintott rá, mert ő viszont nem ismert lehetetlenséget és neki a pacsirták se voltak elérhetetlenek. Rávette a környékbelieket, hogy a számára mindenféle kagylókat és ritka kavicsokat gyűjtsenek össze, a virággyakat akarta csinosan bekeríteni velük, mint ahogyan a módosabb déli házakban szokás. A nyaralója oldalán borostyán és vadszőlő futott föl minden esztendőben és már csaknem elérték az eresz alját. A ház homlokzatát természetű sárkányfejek díszítették, még nyelvük és foguk is volt. A kert közepében a pázsiton volt a nyaraló legszebb ékessége, egy kis cementmedence, volt benne néhány tonna víz és abból kiemelkedett egy cső, a csövön keresztül pedig egy vízszögár szökellt föl. Kétszáz koronába került ez a berendezés, mert nehéz volt a nagy folyótól idáig vezetni a vízvezetékét, az ügyvéd azonban nem olyan ember volt, hogy ilyenkor az árak iránt érdeklődött volna. A kert alján zászlórud, a tetején ezüstös golyó.

Rasch ügyvéd nem is kívánhatott volna előkelőbb

lakást magának és a családjának. Egyetlenegy dolog volt még hátra: felavatni ezt a kertet meg a parkot az egykori takarmányosrét helyén. Minden esztendőben kítűzte ennek az ünnepségnek a napját, de aztán újra elhalasztotta, mert a bokrok még nem voltak elég sűrűek, — most ismét elhatározta, hogy ebben az esztendőben okvetlenül megtartja a felavatást. Vajjon nem kedvezett-e neki mindenképpen az élet? Néha ugyan válaszüton volt, az életnek egy, és más adományát módjában volt elfogadni, meg vissza is utasítani, de ő inkább csak elfogadta mindig. Az élet minden föltétel nélkül házhoz szállította neki a szerencsét, adómentesen, mint ő maga mondta volna, és neki nem volt más kötelessége, mint tudomásul venni, hogy a szállítmány megérkezett, nyugtát adni róla: ebben az évben tehát meg kell tartani a felavató ünnepséget.

Micsoda különbség a fiatal jogász közt, aki szegényen és nőtlenül érkezett meg Segelfossba, hogy Holmengraa úr szolgálatába lépjen, — és a hatalmas ügyvéd közt, akinek pénze is volt, pocakja is, meg tekintélye is. Hol voltak már az idők, amikor az iroda előszobájába kiakasztotta valamennyi felöltőjét és kalapját, hogy a várakozók odakünn azt higgyék: sokan vannak már bent az ügyvédnél. És ültek az emberek az előszobában és vártak türelmesen, néha hangokat is hallottak odabenn, aztán hallották, amint az ügyvéd kinyitja a hátulsó ajtót, kikíséri a kliensét és barátságosan búcsúzik tőle: Jónapot, a viszontlátásra! Bízza csak ránk, majd mi nyélbeütjük a dolgát. Aztán kilépett az ügyvéd az előszobába és nagyon szívélyesen köszöntötte a várakozót: Jónapot, bocsásson meg, ha megvárakoztattam, éppen nagyon sok volt a dolgom.

Most már azonban csakugyan mozdulni se tudott a sok pörös esettől. Közben pedig mint bankigazgató is tevékenykedett és titokban munkatársa volt a Segelfossi Ujságnak is. Most már nem volt egyszerű bejutni az irodájába, az embert előbb bejelentették. Az írnok ilyenkor kopogott az ajtón és megkérdezte, vajjon az ügyvéd úrnak van-e érkezése fogadni valakit. Rögtön! felelte Rasch ügyvéd. Vagy azt is felelhette: Egy pillanat! Ki az? Lars Manuelsen? Kérje meg Manuelsent, hogy várjon egy percig!

Az ügyvéd semmit se cselekedett ezalatt az egy perc alatt, csak a homlokát ráncolta és gondolkozott. Aztán kinyitotta az ajtót és köszönt: Jónapot, jónapot, Manuelsen! Tessék! Már régen vár?

Nem.

Lars Manuelsen előkelő akar lenni és ezért mondja, hogy nem várt sokáig. Arra ő nem szorult rá. És az ügyvéd is eszerint bánik vele.

Üljön le, Manuelsen. Hallott valami újabb hírt a fiáról?

Nem, már régen nem hallottam.

Bizonyára nagy az elfoglaltsága a fővárosban, előadásokat tart és irodalommal foglalkozik,

Valószínűleg úgy lesz.

A tudományos kutatásaival nagy feltűnést keltett. Most svédre fordít, amint látom.

Svédre?

Igen, svédre. Bizony, nagy ember lett belőle és kétségtelenül fölviszi még a püspökségig.

Gondolja uraságod?

Persze, hogy gondolom.

De semmit se küld haza, mondja a nagy férfiú apja.

Csakugyan? Ezen csodálkozom kissé. No, de alighanem megfeledezett róla.

Pedig ennyi idő alatt egyszer igazán eszébe juthatott volna.

Úgy lesz vele, hogy bizonyosan mindig halasztja, mert a munkája teljesen igénybeveszi. Tapasztalatból tudom, hogy van az ilyesmi.

No, egy utalványt kiállítani öt vagy tíz koronáról nem kerülne különösen sok időbe.

Nem, Manuelsen, de amíg elhatározza magát! Egyébként mégis csodálkozom egy kissé. És a prédikációi gyűjteményét se küldte el?

Dehogynem. Csakhogy éppen most vesztettem el a pápaszememet és ezért nem tudom elolvasni. Az az átkozott Sjura vitte el.

Sjura? Ez kitünő!

Nem is olyan nevetséges, mondja Lars Manuelsen sértődötten, bizonyosan tudom, hogy Sjura volt az. De mit is akarok mondani: Rendjén van az, hogy a boltos Theodor megtarthasson magának egy kétkoronást, ha a kikötőben egyszerűen felveszi a földről és zsebre vágja?

És Lars Manuelsen elmeséli az egész históriát, kardoskodik, hogy a pénz az övé. Az ügyvéd megígéri neki, hogy beszélni fog a dologról Theodorról, az ifjú Jensennel. Egyébként úgy találom, mondja még az ügyvéd, hogy egy olyan embernek, mint maga Manuelsen, nem illik törődni az ilyesmivel. Két korona, — mi az magának?

Az idén sokkal rosszabb a kereset, mint azelőtt

volt tavaszkor, feleli Lars Manuelsen. A szállodának kevés a vendége, a legutolsó kereskedelmi utazó már a saját hajójával érkezett és egyáltalában nem is szállt partra. Akkor se kerestem semmit.

Igen, hallottam erről az utazóról, mondja az ügyvéd.

Didriksennek hívják és a hajó fedélzetén kártyáztak, meg táncoltak és ittak. Mindünket megbotránkoztatott ez a viselkedés.

Szóval, jókedvű fiatalember volt, mondja Rasch úr és szórakozottan nyúl valami aktacsomó után az asztalon.

De még mennyire! Éjszaka félbeszakította a táncot és két lánnyal együtt kihajózott a szabad tengerre. Az egyik uraságod Florinája volt.

Florina? Ugyan, fiatalság — bolondság! Tehát Florina is ott volt?

Ne szólj szám, nem fáj fejem, felelte Lars Manuelsen, aztán szúrósan mered az ügyvéd szemébe és így folytatja: De abban bizonyos vagyok, hogy Florina ott szerezte a fogfájását.

Rasch ügyvéd nem fészkelődött a helyén és a tekintete se villant rá Lars Manuelsenre. Csak a szemét húnnya le, mintha valami a fülébe csattant volna és el-süketítené. Vajjon mire célzott ez a parókás ember? Mit tudhatott róla?

No lám, mondta Rasch ügyvéd. Hát Florina fogfájásról panaszkodik?

Igen, és hányingerről, mondja Lars Manuelsen.

Arról is? Hja, azért nem szabad tavasszal tánc közben felhevülni, mert aztán könnyen meghül az ember.

És most a váltai Nils is szakított vele.

Úgy. Szóval a baj sohase jár egyedül.

Csak azért mondtam, hogy tudja uraságod, mondja Lars Manuelsen.

Erre már mosolyogni kellett Rasch úrnak, Csak nem gondolja ez a vén kópé, hogy őt most már a kezében tartja?

Egy olyan házban, mint aminő a mienk, a háziasszony dolga, hogy rendbentartsa a szolgálóit. Fölöttük nem én rendelkezem, mondja.

Lars Manuelsen fölegyenesedik a helyén és mosolyog, valami gyöngé, ferde, különös mosollyal. Ezt már nem érthette félre az ügyvéd, sőt egy kissé meg is zavarodott tőle.

Ami egyébként azt a kétkoronást illeti, adhatok egyet magának, Manuelsen, mondja és odaadja a pénzdarabot. Annyira bizonyos vagyok benne, hogy az ifjú Jensen át fogja szolgáltatni, hiszen jár magának.

Köszönöm, mondja Lars Manuelsen. És azt hiszem, hogy ha uraságod az én Lassen fiamat beletenné az újságba, legalább olvasnának róla az emberek.

Az nem áll módomban, felelte Rasch. Nem én szerkesztem a Segelfossi Újságot. — Vannak idők, amikor az ügyvédnek nincsen ellenére, ha őt tartják akár jó, akár rossz értelemben a lap hangadójának, máskor viszont sehogyan se volt ínyére az ilyesmi. Most például itt állt előtte ezt a csavargó Lars Manuelsen és szerénytelenül úgy követelőzik, mintha valamilyen szolgáltatásért követelné a fizetséget, — de ugyan miért? Mikor a kétkoronást megkapta, akkor is csak annyit mondott, hogy köszönöm, és szó nélkül zsebrevágta.

Ohó, Rasch ügyvédet nem lehet olyan könnyen levenni a lábáról!

Lars Manuelsen azonban az idők folyamán biztos fellépést sajátított el és nem tartotta szükségesnek, hogy bárkinek is a kedvében járjon.

Egyúttal pedig, mondta tovább rendületlenül, arra is célzást tehetne uraságod, hogy kik a Lassen szülei.

Az ügyvéd csak a fejét csóválta és az iratai közt lapozgatott.

Lars Manuelsen erre eltávozott.

De néhány nap múlva már ott volt újra.

Most sok a dolgom. Mondja neki, hogy várjon, mondta Rasch az irnokának.

Lars Manuelsen várt jóideig künn az előszobában, míg végre beengedték. Az ügyvéd ekkor felnézett az írásai közül és azt mondta neki:

Fogja rövidre a mondanivalóját, Lars, mert ma még sok dolgom van.

Hát csak azt akarom mondani, hogy nem állt semmi az újságban, mondta Lars Manuelsen.

Az ügyvéd nem fojthatott el egy nyers mozdulatot, minden vére a fejébe szállt és a kövér testét ki-egyenesítette a székben.

Elég volt már ebből a szalmacsépelésből. Nem akarok hallani már arról az újságról, mondta. Menjen föl maga az újsághoz, a szerkesztőt Kopperudnak hívják, engem pedig Raschnak.

Én nem vitatkozom uraságoddal, arra nem szorílok rá, mondta Lars Manuelsen és kiment az ajtón.

Az ügyvéd összeráncolta a szemöldökét és föl-alá járt a szobában, egyszerre csak megállt az egyik falnál és még egyszer végiggondolta a dolgot.

Hirtelen kiszólt az előszobába:

Manuelsen elment már?

Igen. Menjek talán utána?

Igen. Kérje meg, hogy jöjjön vissza.

Az ügyvéd ott áll az irodája közepén és hallja, amint az írnok Lars Manuelsen után kiáltoz, aztán hallja, amint Manuelsen elutasítóan mondja: Én arra nem szorúlok rá.

A kockát talán elvetették! Csakugyan háborút akar a vén csavargó? Szerencsétlen jószág, háborút Rasch ügyvéddel! De azért ez a mai nap már elromlott. Miért kell neki háborúskodnia a vén csavargóval? Nem okosabb-e szép símán elintézni az egészet? A napja már így is, úgy is elromlott a sok izgalom következtében.

Érkezett ma valami pénzküldemény az előljárótól? kérdezi az írnoktól. Árverést tartott több száz korona erejéig és nem küld semmi pénzt. Mit jelentsen ez?

Az írnok csak a fejét rázza.

A derék ura-i előljáró is vigyázhatna magára egy kicsit.

És az ügyvéd az ebédnél is hallgatag és barátságatlan. Azt mondja, hogy még sok munkája van hátra, egész aktahalom. Mindjárt vissza kell mennem az irodába. Florina oda hozza utánam a kávé.

Mondd csak, miért van az az utálatos kendő a szádon? kérdi az ügyvéd, mikor Florina szolgálóval egyedül marad az irodában.

Fáj a fogam, feleli Florina.

Ezt igazán nem csodálom, ha annyira kimelegszel tánc közben és az ilyen fagyos éjszakákon, mint ezek a mostaniak, kihajózol a szabad tengerre.

Hát ezt már tudja a nagyságos úr? kérdi Florina. Akkor talán azt is tudja, hogy miért tettem?

Az ügyvéd röviden azt feleli, hogy nem, és nem firtatja tovább ezt a kérdést.

De Florina ajkáról csodálatos és érthetetlen szavak röpködnek, halk célzások, mint amilyenek: Isten a tanúm! Mi lesz most már belőlem! Az ügyvéd hol hevesen válaszol, hol csak nevet rajta. Ohó, mondja, mi szükség van akkor a váltai Nilsre, minden ujjadra kellene egy szerető? Eggyel már meg sem elégszel? Hogy is hívják csak ezt az ujat? Didriksen?

Tehát már ezt is tudja a nagyságos úr? mondja Florina. De akkor talán mégis tudja, hogy miért tettem mindezt?

Nem, mondja Rasch még egyszer. De mindenesetre ne járkálj itt a házban ezzel a kendővel. Ilyet még életemben se láttam. Egy ilyen szép fiatal lány, takarékkönyve is van... csak el ne veszítsd azt a takarékkönyvet!

Inkább sose lett volna takarékkönyvem! mondja Florina.

Ugyan miért? A váltai Nils örül neki, ő szívesen vesz el a takarékkönyvvel együtt is.

Az ügyvéd az iratsomó után nyúl, ezzel jelzi, hogy Florina elmehet már, de a lány könnyre fakad. Ó, Florina még nem ért a végére a mondanivalójának, ő is kifejlődött már, mint Segelfoss és mindennek megtalálja a fortélyát.

Csönd, ne bőgj olyan hangosan!

Florina azonban élvezni akarta ezeket a perceket és legalább a szíven is könnyített egy kicsit. Szívósnak és földresujtottnak mutatkozott, lassankint pedig nagy-

szerű átmenetet talált a szolgáló szaknyelvbe, folyton azt erősítette, hogy semmi szíve sincs annak a férfinak, aki pedig bezzeg máskép beszélt, mikor „liliomtiprásról” volt szó.

Liliom? kérdezte az ügyvéd és felugrott a székről. Vigyen el engem az ördög, ha liliom volt.

Itt a takarékkönyve, mondta Florina és az asztalra dobta a betétkönyvecskét, nekem nem kell!

Rasch ügyvéd egy pillanatig merőn nézett a lány arcába. Aztán kurtán fölnevetett és azt mondta: No még hozzáteszek valamit, a mai napon kerek összegre egészítem ki. Aztán mutasd majd meg a váltai Nilsnek.

Az ügyvéd beírt valamit a könyvbe, aztán visszaadta Florinának egy olyan mozdulattal, hogy az végét szegte minden további társalgásnak. A lány elvette a könyvet, talán zavaradottságában, talán csak kíváncsiságában, fölnyitotta, aztán elolvasta, hogy mi áll benne, újra bekötötte a száját a kendővel, a könyvecskét a mellébe rejtette és kiment az irodából.

No, ez is rendben volt! Sőt ezt alaposan elintéztél! Az ügyvéd elővette a bank főkönyvét és bevezette az összeget, aztán ismét elmerült a gondolataiban. Igen, minden rendben volt. De azért legokosabb lesz, ha Lars Manuelsennel szemben barátságosnak és engedékenynek mutatkozik. Úgy látszik, az öreg gézengúz nem viseli el a szigorúbb bánásmódot és így kettőjük közül — az okosabbnak kell engednie.

Az ügyvéd az ajtóba áll és levelet diktál az irnokának: Előljáró úrnak, Ura. Tisztelettel kérjük, hogy a Segelfossi Takaré- és Kölcsönpénztár javára esedékes és befizetendő árverési összegeket 8 azaz nyolc napon belül elulírotthoz eljuttatni sziveskedjék...

Hiába, ez a nap már elromlott. Rasch veszi a kalapját, botját és sétálni indul a szabad levegőre. Hallja, hogy kint a földnyelven cipekednek és ácsolnak és oda-irányítja a lépteit. Ácsok dolgoznak a csónakházon, a táncteremben, boltos Theodor kibővíti a csónakházat, egészen átépítetteti, színpad lesz benne, meg padsorok.

Mi történik itt?

Színház lesz, felelik a munkások.

Ime, a hús vágját így fojtják el gyufával! Még csak fokozni fogják evvel a színházzal.

Az ügyvéd egy pillanatig ott áll és nézi a munkát. Akkor ér oda Baardsen távirász. Nyilván van valami köze az új épülethez, mert ő ad parancsot és ide meg oda mutogat. Az ügyvéd várja, hogy a távirász köszön-e neki. Esze ágában sincs. Baardsen mérőléccel méreget egy falat, aztán megint parancsol valamit. Vajjon Rasch ügyvéd belenyugodhatik-e abba, hogy úgy bánjanak vele, mintha csak levegő lenne? Ez a távirász mindig szemtelen volt, nem köszönt, ellenben ivott és csellózott és félnék volt a lányokkal szemben. Ügyetlen fickó!

Rasch ügyvéd elmegy a boltba. Fölemelik előtte a pult csapódeszkáját s ő a súlyos lábával végigdübörög a bolton, bemegy az irodába. Ez az iroda Theodor szentélye volt, íróasztal, pénzszekrény és forgószék állt benne. Theodor ír valamit.

Az ügyvéd szóba hozza a kétkoronás dolgát. Jelen-téktelennek látszott ugyan az ügy, de Rasch ügyvéd bizonyára nem tartja kevésbé jelentékenynek, mint a többi ügyét. Miért akaszkodják össze Lars Manuelsennel két korona miatt? Hiszen az egész vagyona kis kétkoronásból épült fel.

Mikor Theodor meghallja, hogy miről van szó, elő-

szőr nem talál szavakat és az arca szinte kómikussá válik a nagy csodálkozástól. De okos ember és megérti, hogy nem szabad sokáig tétováznia.

Tessék a pénz! mondta. Egészen megfedekeztem róla. Igen, a parton találtam.

Köszönöm, mondja az ügyvéd. Mindjárt mondtam, hogy ön ideadja nekem, ha figyelmeztetem. Egyébként hogy megy a sora, Jensen?

Meglehetősen.

De a boltos Theodornak nincs nagy kedve ahhoz, hogy a pénzt így kidobálja az ablakon. Nem úgy nevelték és nem is arra született.

De azért ne tessék gondolni, hogy a pénz Lars Manuelsené volt, mondja.

Rasch ügyvéd azonban, minthogy a kára már megtérült, csak ennyit felelt:

Nem értem, hogyan lamentálhat azért a jelentéktelen pénzdarabért, hiszen maga nagy összegekkel dolgozik.

Nem lamentálok, csak mondom.

Mindjárt gondoltam. Apropos, mi az? Maga színházat épít?

Theodor a fejét rázza.

Ne is beszéljen róla. Igen, színházat építek.

De az ügyvéd nem érti a dolgot. Megkérdi, hogy mi jutott eszébe.

Hát igen, színházat építtetek, dísztermet, feleli Theodor. Ezek a művészek írtak nekem, minthogy én vagyok ebben a községben a legismertebb ember és engedélyt kértek tőlem, hogy játszhassanak. Ehhez azonban házra is van szükségük.

Rasch ügyvédet bántotta ez a beszéd.

Maga a legismertebb ember ebben a községben? kérdi. Nem is tudtam.

De a boltos Theodornak talán csak megbotlott a nyelve, bizonyára azt akarta mondani, hogy ő ismeri a legjobban ezt a községet. Tanult emberrel szemben nem tehet mást, minthogy meghátrál. És még jobban meghátrált, mikor Rasch ügyvéd ezt mondta:

Nem értem, hogy írhat valaki ilyen ügyben éppen magának. Hiszen maga nem ért az ilyesmihez.

Azért kértem meg Baardsen távirászt, hogy ő ügyeljen fel a munkánál, felelte Theodor szelíden.

No, jóhoz fordult! gúnyolódott Rasch. Ilyet még nem láttam.

Baardsen előkelő családból származik és azelőtt sokat járt színházba.

Úgy? Nem is hallottam a Baardsen családról.

Előkelő, gazdag család.

Lehetséges, mondja az ügyvéd, hiszen vannak kereskedő családok is. No nekem mindegy. És már biztosította magának ezzel kapcsolatban a Segelfossi Ujság pártfogását?

Ezt Theodor nem érti.

És a színészek se fordultak az ujsághoz az előadás ügyében?

Nem tudom.

No nekem mindegy, mondta Rasch úr.

Aztán elment, de nagyon bántotta a dolog.

Lám, hát a boltos Theodor a legismertebb ember Segelfossban? Szent együgyűség! Sancta Simplicitas! ahogy latinul mondják. Színházi ügyben nem egy Rasch ügyvédnek, vagy egy Muus körorvosnak, hanem egy boltos Theodornak írnak!

Közben, úgy látszik, Theodort is bosszantotta a dolog, mert utánaszaladt az ügyvédnek és megmutatta neki a színészek levelét. Kérem, tessék, nézze meg maga! És valóban az állt benne, hogy Theodor Jensen úr Segelfossban a legismertebb ember. Theodor tehát csak megismételte a levél szavait.

Talán ön óhajtaná átvenni az épületet? kérdezte Theodor bosszúsan.

En? Hogyan? Semmiféle épületet se veszek át.

Csak azért gondoltam, mert annyira beleavatkozott.

No, ez már sok. Ez a kis egér talán a fogait akarja mutogatni?

Vigyázz magadra, emberke! mondja az ügyvéd.

Vigyázzon maga magára, feleli Theodor. És egyszerre az öreg boltos Per fia lett belőle, dühös volt és goromba, csak azért, mert elvesztett egy kétkoronást és mert másnak a gögje felbosszantotta.

De az isten szerelméért, Theodor valóban ujjat mert húzni Rasch-sal? Az ügyvéd ment a maga útján és úgy tett, mintha a bolt, minden tulajdonosa és vevője, meg egész Segelfoss, csak az ő birodalmának kis csücske lenne. Döngő léptekkel haladt tovább. De roboghatott, ahogy csak akart. Mégse volt egészen biztos a lába alatt a talaj. Mintha ma minden ember tudott volna róla valamit.

Ekkor Theodor utána kiáltott egyetmást, előbb a két koronást emlegette. Tehát csak ezt a csekélységet tudta róla Theodor, mást nem. Az ügyvéd ismét biztos talajt érzett a lába alatt. De tudott Theodor többet is. Kicsiny, fukar és bosszúvágyó ember volt, gúnyosan nevetett az ügyvédre. Hiszen nem kiálthatott utána a

váltai Nilsről meg a Florina takarékkönyvéről semmit, anélkül, hogy az emberek azt célzásnak ne vegyék.

Theodor úgy sompolygott vissza boltjába, mint egy kutya, amikor szemérmetlenül kirohan és megugat egy-egy járókelőt. Aztán a vevői előtt könnyített a szíven és azt mondta, hogy ő állíttatott fel új zászlódobot és ő lobogtatott új lobogót, most meg színházat épít a művészeknek, úgy tervezi, hogy később még állandó fényképészt is tart itt, már érdeklődött is. És mit tett ezzel szemben Rasch ügyvéd? Azonkívül még nagy címtáblát is akar elhelyeztetni a házán, Rajta lesz a cég neve, mondja Theodor, Didriksen kereskedelmi utazó megígérte neki, hogy aranyozott és sokszínű címtáblát szerez neki. Ha nem lesz is valami nagyszerű, annyi jelentősége van mégis, hogy Segelfoss olyan lesz, mint a többi város. Mit tett ezzel szemben Rasch ügyvéd? És látták már az idei gyöngyvirágot, kérdezte Theodor. Nézzék meg, tíz óre darabja, a jövedelmet a község javára fordítjuk. Én vállaltam az eladást, hogy mindnyájan vehessünk és tűzhessünk ki gyöngyvirágot, mint a többi városok lakói.

És egy lélekzetre mindjárt kiadta a parancsot is Korneliusnak, meg a többi szatócsinasnak, de úgy, hogy az egész boltban mindenki hallhatta:

Csináljatok rendet a raktárban, fiúk! Ma este jönnek meg a tavaszi cikkeink.

Julius, a szálloda gazdája, sokszor jött el a boltba egy kis tereferére és most is éppen itt volt. Jövedelmet szimatolt, üzletet és ő még nem volt olyan előkelő, hogy ne nyujtsa ki érte a kezét. Julius — előkelő? Istentelen volt, egészséges és goromba, de nem alávaló, még nem romlott el. Az apját már demoralizálták és az a paró-

kája miatt nem tudott dolgozni többé. Az anyja egy kicsit nevetségessé tette magát, mert télen karmantyút hordott, de egyébként éppen úgy robotolt, mint azelőtt, ha L. Lassen anyja volt is. Julius azonban elfogadott minden keresetet, amit csak a keze elbírt, már pedig jókora keze volt! Megkérdezte:

Hát akkor ma este sok árut kaptok?

Körülbelül száz bála érkezik a cégünk címére, felelte Theodor.

Kell-e segítség?

Már megállapodtam néhány emberrel, felelte Theodor röviden.

Julius persze nem tudta, hogy Theodor éppen aznap juttatott két koronát az ő apjának, azt a két koronát egyszerűen odadobta egy piócának. Csak a saját keresetére gondolt.

Száz bála? No, azt nem hiszem, mondta.

A régi borozó asztalnál néhány vevő állt, ezek is beleavatkoztak, nagyot nevettek és így szóltak:

Száz bála? HENCEGÉS az egész!

Mondjuk hogy csak öt láda, legfeljebb tíz láda, mondta Julius.

Veled nem vitatkozom, mondta Theodor bosszúsan.

Itt volt ez a Julius és kellemetlenkedett vele, ennyi ember jelenlétében. És nem volt mód ellene semmit se tenni, nem lehetett kidobni, bár mosdatlan szája volt.

Tíz ládába is sok befér, mondta Julius.

Az ám, helyeselték az italozó vendégek, örülnének, ha tíz ládánk lenne, a többi kilencvenet aztán megtarthatná Theodor.

És valamennyien teli torokból nevettek.

Nem értitek ti az ilyesmit! Hiszen egy egész láda csupa fésűvel lesz tele, mordult fel Theodor, aztán az irodájába lépett, hogy ne kelljen többet hallania.

Miféle fésű? kérdezte Julius. Sűrűfésű? Bontófésű?

Erre nagyot kacagtak a segédek.

Ó, ó, te Julius. Nem olyan fésűk azok, hanem olyanok, amiket a hajukba tűznek a nők, ez a legújabb divat. Londonban most senkise jár ilyen fésű nélkül, illetőleg a vének nem hordják, csak a fiatal lányok. És az ilyen fésű barna vagy sárga, aszerint, hogy milyen a haj színe. Nagy készletet kapunk belőle.

És mi lesz az ára? kérdi valaki a borosasztal mellől.

Az majd kiderül a fuvarlevélből. Még nem kalkuláltuk ki.

Mire azonban beesteledett és megérkezett délről a gőzhajó, nem állt ott tovább, mint máskor, csak a szokásos postát rakta ki meg be, és tovább haladt. A bolt száz bálája nem érkezett meg. Meglehetősen sokan gyülekeztek össze a rakodóparton, főképen fiatalok és várták a tavaszi cikkeket. Nevettek és hangosan beszéltek, hogy elleplezzék a csalódásukat. Theodor a szalagos cipőjében járt ide meg oda és kicsit bosszusnak látszott. Talán maga se várta a tavaszi cikkeket ma estére, csak éppen előre akarta jelezni őket. Rávallott a büszke fiúra, hogy már előre ki akarta élvezni az általános emóciót. Hát hol a száz bála? kérdezte Julius. És hol van a tíz láda fésű? kérdezte szemtelenül.

De valami azért mégis történt ezen az estén: Holmengraa úr visszaérkezett. Csöndes volt és titokzatos, nem mosolygott és csak nagyon keveset beszélt. Mindenki észrevette, hogy valami változás történt vele. Már a ruhája is elegáns volt, új és selyembélésű. De a legfur-

csább mégis Holmengraa úr tekintete volt. Bandzsított talán? Úgy festett, mint aki sokat böjtölt.

Mikor végighaladt a hajóhídon, éppen Rasch ügyvéd állt előtte a feleségével. A teremburáját! Rasch ügyvéd meg akarta mutatni az embereknek, hogy sétálni viszi a feleségét, ahányszor a fontos üzleti ügyei mellett jut rá ideje. Ma például a rakodópartra baktatott vele és ez nem is volt ostoba ötlet, mert éppen sok ember ácsorgott ottan. Köszönt Holmengraa úrnak, mikor az megérkezett, de Holmengraa úr nem fogadta a köszönést, hanem csak a kezét emelte a kalapjához. Mi az? A közepső ujján furcsa aranygyűrű van. Isten hozta! mondta az ügyvéd. Erre nem felelt Holmengraa úr, hanem oldalt nézett, mitha bandzsítana és csak elhaladt Rasch előtt.

Tyüh, de kellemetlen volt ez, mondta az ügyvéd a feleségének. Hangosan mondta, csupa fontoskodásból és fölényeskedésből.

A körülöttük állók fülelni kezdtek és Raschné ártatlanul megkérdezte:

Mi volt kellemetlen?

Láttad azt a gyűrűt az ujján?

Gyűrűt?

Julius is hallatni akarta a hangját. Tolakodó fickó volt, nem átallotta bárkihez kérdést intézni. Ezt mondta:

Én láttam a gyűrűt. Miféle gyűrű volt az?

Rasch kidüllesztette a mellét és megnézte Juliust, hogy válaszra méltathatja-e. Aztán a feleségéhez fordult és megkérdezte:

És láttad azt a furcsa ferde pillantást? Biztosan sokat böjtölt.

Mire valók ezek a kérdések? Mit akart velük az ügyvéd? Nem a babona beszélt belőle és Holmengraa

urat sem akarta támogatni vele, fokozni az ő tekintélyét. Rasch ügyvéd nem ismert más tekintélyt, csak a magáét. Azért beszélt, hogy csillogtassa a tudását, hogy fontoskodjék, hogy megfélemlítse Manuelsent, a vén csavargót, hogy imponáljon a boltos Theodornak, pedig Theodor ott állt a közelben és úgy tett, mintha ügyet se vetne az ügyvédre.

Hát nem tudja megmondani, hogy miféle gyűrű volt az? kérdezte Julius.

Erre Rasch ügyvéd így felelt:

Inkább ne kérdezd Julius, mert ez meghaladja a te tudásodat. Az igazi szabadkőműves gyűrű.

Az ügyvéd most a legszívesebben elhúzódtott volna a tömegtől, de a felesége vigyázatlanul megkérdezte:

Szabadkőműves gyűrű? Hát az olyan különös dolog?

Az ügyvéd ünnepélyes hangon oktatta ki a feleségét:

Mindig úgy hallottam, Christine. A szüleim házában az egyik falon lógott az anyám nagyapjának az arcképe. Az így tartotta a kezét és a középső ujján szabadkőműves gyűrű csillogott. Onnan tudom.

De mi célja van annak a gyűrűnek? kérdezte Julius. -- Hogy ez a komisz Julius nem tudta befogni a száját!

Az ügyvéd nem akart a nyilvánosság előtt tovább beszélni a dologról, ahelyett a feleségéhez fordult és ezt mondta: Holmengraa úr most körülbelül olyan magas színvonalon áll, amilyen magasan halandó csak állhat.

Azután eltávozott a házaspár. Egyszerre nagy zúgás támadt, a tömeg megtárgyalta a hallottakat. Mindenki a gyűrűről beszélt, sötét kíváncsisággal néztek Holmengraa úr után és bólintottak: Uglátszik, komolyan szabadkőműves lett. Ott megy, gondolataiba merülten,

bandzsi szemmel, ki tudja, hogy látja-e még a jelentéktelen földi dolgokat? Az ügyvéd azt mondta, hogy van valami kellemetlen abban az emberben. Lars Manuelsen pedig hirtelen így szólalt meg: Majd írok a fiamnak, a Lassennek, és tőle kérdezem meg. Az egyik ember a közelében a kétségét fejezte ki, hogy Lassen maga tudja-e és így szólt: Azt hallom, hogy senkise tudja az igazat a szabadkőművességről. Erre Lars Manuelsen mosolygott. Ez volt az egyetlen mosoly ebben az egész komoly gyülekezetben. És ezt mondta: Olyat el se gondolhatsz, amit az én Lassen fiam ne tudna.

Mindenkit zavaros érzés fogott el. Mintha az örökévalóság suhogtatta volna itt szárnyait, valami rejtély, vagy hamis eskü, szerződés az ördöggel.

6.

Sjura felépítette a fészket, megtojta és kiköltötte a tojásait. Valóságos családi élet folyt a nyírfa ágai közt és a szülők elvégezték kötelességüket a kis hajlékban.

Lars Manuelsen átment a sagvikai Bertelhez. Bertel a malomban dolgozott, de az öreg Katrine otthon volt és a liszteszsákjait varrta. Lars Manuelsen megkérdezte, hogy kölcsön kaphatná-e a létrát. Vidd csak el, mondta Katrine, de mit akarsz vele? — Föl akarok menni a padlásra, kijavítom a kéményt, felelte Lars Manuelsen.

Hazavitte a létrát. Mivel pedig a felesége lent volt a szállodában, egyedül maradt a házban. A létra nehéz volt és Lars Manuelsen a zsebkendőjével megtörölte az arcát, meg a parókáját. Az egyik szarka éppen eléje röpi a nagy fészekből és nemsokára kirepült a másik

szarka is és letlepedett előtte a földön. Erre Lars Manuelsen nekitámasztotta a létrát a nyirfának és felmászott a fészekhez.

A szemüvegét akarta megkeresni, de mikor bele-nézett a fészekbe, csak a szarkafiókákat látta.

Milyen utálatos látványt mutattak ezek a kis csu-pasz teremtések! Nem volt még tolluk és természetelle-nesen nagy csőrüket még nagyobbra tátogatták, mint az öregek. Hol rikoltoztak, hol csipogtak, Lars Manuelsen nem foghatta meg és nem dobhatta le őket, de alaposan el akarta végezni a dolgát és az egész fészket meg akarta lazítani és le akarta dobni. A fészek jó erősen ült két ág között és a meglazítás meglehetősen erőltető munka volt Lars Manuelsennek. Végül is sikerült egy nagyobb dara-bot kitépnie a fészekből, körülbelül a felét. Azt legör-gette a földre. Utánanézett a fészekdarabnak. A két nagy szarka éppen alatta ült. De a szemüvegét nem találta meg. A fiókák nagyra tátották a csőrüket és csi-pogtak, fészkelődtek, mint megannyi kis ördög. Lars Manuelsen dühösen szakította le a fészek alját is és le-dobta a földre a fiókákkal meg minden egyéb tartalmá-val együtt.

A szarkaszülők pedig csak ültek lenn és nézték.

Lars lement a létrán és lent szétszedte a fészket. Mindenféle rongyok, csontocskák, üvegdarabok. És mi lehet az a csillogó nikkeldarab? A pápaszemét nem találta meg, talált azonban helyette némi gyapjuszöve-tet és egy eléggé használható rézfésűt. Lars Manuelsen zsebrevágta mindezeket. Ott feküdt még mindig a nik-keldarab, Lars Manuelsen közléről szemügyre vette és azt gondolta magában: Bizonyosan ez lesz a kis kulcs, Irgensné ezt vesztette el! Egész télen át mindenkit meg-

kérdezett az éléstár kulcsa felől és most íme előkerült. Lars Manuelsen gondosan zsebrevágta a kulcsot és tovább kutatott a fészekben, de egyebet nem talált. Végzetül pedig széttaposta a fiókákat, egyiket a másik után, hogy kiirtsa a szarkacsalád ivadékait. A szarkaszülők pedig ott ültek és nézték.

Lars Manuelsen visszavitte a létrát Sagvikába és megköszönte. Az öreg Katrine azt mondta: Szóra se érdemes. Most aztán rendben van a kéményed?

Igen, mondta Lars Manuelsen.

Hazament és eltüntette a fészket, aztán elindult a szálloda felé. A szálloda volt a második otthona, a felesége ott főzte az ebédet, ő pedig ott cipelgette az utasok bőröndjeit. Julius bizonyos mértékig gondoskodott az anyjáról és ennek fejében az anyja dolgozott neki. Az apa meg a borralalókból élt.

Julius nem volt rossz üzletember, nem tudott jól olvasni és a maga használatára csak valami jelfírással írt. Természetes esze azonban volt és hihetetlenül jó emlékezése, a szálloda-számlákat mindannyiszor pontosan és tisztán megőrizte az eszében. Már az is boszorkányos munka volt, üres kézzel megalapítani ezt a virágzó szállodát. Igaz, hogy a vállalkozás legkezdetén kénytelen volt némi hitelt igénybevenni a Segelfossi Takaré- és Kölcsönpenztárnál, amint azt annakidején mindenki megtette, a pénzt azonban a házra, a berendezésre, megépítőfára költötte, nem pedig szórakozásra és cicomára. Úgy látszik, a szerencse is kedvezett neki, ha nem is kapta meg a kis Paulinét a segelfossi kastélyból, — pedig az igazán kitűnően beleillett volna a szállodába, — nem, nem kapta meg, az ostoba lány, úgy látszik, nem szerette őt, de egyébként szerencséje volt Juliusnak mindenben.

Mikor az első háza leégett, alighogy teljesen berendezték, nem vesztett rajta semmit. Sőt ellenkezőleg, még keresett is, határozottan jó üzletnek bizonyult az a tűz eset. Julius új házat szerzett és újra berendezkedett, azal a különbséggel, hogy azelőtt két ágya volt, most pedig hat. A tűzvész valóságos főnyeremény volt a számára.

Ősz felé aztán kezdtek szállingózni a kereskedelmi utazók. Az első a postahajóval érkezett, prémes kabáttal a karján, és mikor lement a boltba, mintakollekciós bőrönd volt a kezében. Aztán jött egy második is, ezen már külsőleg is jobban meglátszott a kereskedelmi utazó és mind a két kezében bőröndöt cipelt. Julius odalépett hozzá és elvette tőle a táskákat. De nem sok idő telt bele és jöttek az előkelő utazók, vasveretű bőröndökkel, ezeket már ki se lehetett csomagolni a boltban, föl kellett vinni a szállodába, a nagyszobába. Ettől kezdve Julius már igazi szállodás volt, az apját szolgának alkalmazta, maga pedig adminisztrálta a szállodát. De nyár közepén és tél derekán, szóval a holt szezonban, maga Julius is minden munkát elvégzett, ami tennivaló csak akadt, eleven volt, mint a csík, és ha semmi más keresete nem nyílt, hajlandó volt még a boltos Theodornak is segédkezni a halszárításban.

Juliusnak hát jól ment a sora és Lars Manuelsen többi gyermekének se volt rossz dolga. Daverdanának megvolt a saját háza és biztos jövedelme, de ha sok volt a vendég a szállodában, ő is kisegített. Három testvére másutt élt, az egyik Trondhjemben volt férjnél, az egyik öccsét Lassen tiszteletes mint világitótoronyőrt juttatta álláshoz, a másik öccsét pedig Amerikába küldte, mert itthon sehogyan sem akarta megemberelni magát. Volta-

képpen Lassen tiszteletes minden tőle telhetőt megtett a családjáért, de ez rendjén is volt, hiszen ő volt a nagy ember, neki állt csak módjában tenni valamit. Viszont sohase cselekedett többet, mint amiért a felelősséget bátran vállalhatta. Így például Julius egyszer olcsón akart cégtáblát festetni a szálloda fölé, Korneliust kérte meg, hogy szívességből fessen nyomtatott betűket egy vaslemezre és ugyanakkor írt a bátyjának is, vajjon kiírhatja-e a cégtáblára, hogy: Hotel Lassen. De ezt bizony nem lehetett. Lassen tiszteletes, — mint azt mindenki el is várta tőle, — nem akarta a nevét egy szálloda cégfeliratáról leolvasni. Írd csak ki, hogy Hotel Larsen, írta, én azért akkor is föltétlenül betérek oda, ha egyszer északra visz az utam! Tovább aztán afelől érdeklődött, hogy Holmengraa úr még mindig fentartja-e a hatalmas malomüzemét és még mindig olyan gazdag ember-e, mint régen, végül pedig megírta, hogy Marianet egy-néhányszor látta véletlenül Kristiániában és a lány nagyon bájos teremtés lett. Üdvözöld a nevemben, írta.

Éz a Lars megbolondult! mondta Julius és megvetően mosolygott.

Az apja azonban éppen akkor lépett a szobába, azonnal rendreutasította és kijelentette, hogy Lassenen senkise mulathat.

Törődik vele az ördög! mondta Julius. Egyéb nincs abban a levélben?

A levelet Daverdana olvasta fel és most így fejezte be:

Ne feledkezz meg a következőről, Julius öcsém: Az utasok gyakran vesztenek el, vagy hagynak ott könyveket a szállodákban, miután már elolvasták azokat. Légy szíves, ha ilyen könyveket találsz, őrizd meg és

küldd el nekem, hogy a könyvtáramba beiktassam és a pusztulástól megmenthessem őket.

Persze, persze, ez a Lars folyton csak a könyveket bújjal mormolta az anyjuk és a fejét rázta.

Még csak az kellene! mondta Julius gúnyosan. Egy szóval sem írja, hogy mit fizet értük.

Nem szégyeled magad jó keresztény létedre? kiáltott Lars Manuelsen. Lent a nagyszobában fekszik éppen két ilyen könyv, megyek és elhozom őket.

Fütyülök a Larsra, mondta Julius.

Lars Manuelsen visszatért a könyvekkel a kezében és azt mondta: Ha te nem őrzöd meg ezeket Lassen számára, akkor megőrzöm én.

Daverdana felolvasta a címetek: „A teterviki tűzhalál”, „Nyomon a véreb”, és hozzátette: Ugyan adjátok nekem!

Kitűnő könyvek ezek, be fogom köttetni őket, mondotta, csakhogy az apját bosszantsa. Nem adom oda rongyos két koronáért, azt megírhatod Lassennek.

A gúnyos mosoly azonban hirtelen eltűnt az ajkáról, mert az ablakon át észrevette, hogy az előljáró közeledik. Julius nem mindenben járt el olyan tiszta becsületességgel, mint ahogyan kellett volna és ezért nem szívesen látta az előljárót a szállodájában. Bár mindenkivel elég szemtelenül viselkedett, amikor bátornak kellett volna mutatkoznia, ijedt képet vágott és alázatos lett, — ilyen volt már gyermekkorától. Az előljáró pedig bejött az ajtón, a sapkáján aranypaszománt és az iratáskáját a hóna alatt hozta. Jónapot! mondta.

Nem volt nála békésebb ember a környéken. Már többször járt itt, mikor Lars Manuelsennél kellett foglalnia valamit, vagy mikor Lars Manuelsent feljelentet-

ték birkalopás miatt, de ha jött, mindig egy adjonisten-
nel köszönt és egy istenáldjával távozott. A minap egy
kellemetlen mellékízű óracseré ügyében jött el Julius-
hoz, mert Aslak, a melommunkás, kártérítést követelt
és Julius megbüntetését, de az előljáró semmisnek nyil-
vánította a cserét és kibékítette a két felet. Bizony ilyen
ember volt az ura-i előljáró.

Helyet foglal és társalog a háziakkal mindenféléről,
csak azután tér rá a tárgyára. Julius, mondja, az árve-
rési elszámolás miatt jöttem. De nem tudom, kedvedre
lesz-e a dolog.

Ez a Julius komisz ember, a szelídség felháborítja.
Mint hogy csak egy elévült árverési elszámolásról van
szó, azonnal visszanyeri a lélekjelenlétét, sőt már szem-
telenkedni is mer.

Ezért igazán kár volt idefáradnia, feleli. Felmehet-
tem volna én is az irodájába és akkor elvittem volna
a pénzt.

De itt a közelben volt éppen dolgom.

Csak hogy ma nincsen pénzem kéznél, mondja Julius.
Majd pár nap múlva elhozom.

Az a baj, hogy a bank azonnal akarja a pénzt, veti
közbe az előljáró. Az ügyvéd ma küldött nekem újabb
felszólítást.

Julius szemtelensége nőttön-nőtt. Most már azt
kérdi:

De hát mennyiről is van szó? Nem is érdemes annyit
beszélni a dologról. Egyébként az is érdekelne, hogy a
többiek mind fizettek-e már?

Nem, mondja az előljáró, a többiek ugyanazt mond-
ják, mint te, hogy későbbben fizetnek.

Rajta leszek, hogy még ma este elhozzam a pénzt,

jelent ki Julius, azt a néhány garast majd csak felhajtom valahonnan.

Mikor aztán az előljáró becsukja maga mögött az ajtót, Julius a hasát fogja nevetében és már megint visszanyerte minden bátorságát. Törődöm is én ezzel a fickóval, mondja. A révészeknek is van ilyen arany-paszomántjuk a sapkájukon.

Nem kellett volna ma estére ígéred a pénzt, aggodalmaskodott az anyja. Honnan veszed most azt a nagy összeget?

Julius úgy tett, mintha nem hallaná, viszont kifejti egy friss ötletét.

Veszek hat darab kis tejszínes kannát, hogy minden utazó külön kaphasson egyet. Ha csak egy nagyot teszek az asztalra, akkor már az első félig kiüríti. Mire a másodikra kerül a sor, az egyszerűen kopog az asztalon és még ráadást kér. Erre pedig ráfizetek!

Az már igaz, helyesli az anyja.

De ezentúl nem így lesz, mondja Julius. És a könyvek... Hova lettek a könyvek, Daverdana?

Az apja félrerakta a könyveket, de Julius megkeresi őket és nem is adja többé ki a kezéből. És Julius megint lóhátról beszél, hogy az apját még jobban bosszant-hassa.

Ha majd beköttetem őket, akkor Lars pénzért megkaphatja nálam, mondta.

Barom! mondta Lars Manuelsen.

Hehehe! Üdvözöld a nevemben! Ezt itt nem értem, mindenesetre nagyon együgyűen hangzik.

Ki együgyű?

A Lars. A leghatározottabban állítom. És te mit gondolsz, apám?

Hogy nagy a szád!

Hehehe! Nem mennél fel most Marianehez, hogy átadd neki a fiad üdvözetét? Érthetetlen, hogy ez a Lars mindig ilyen vacak (könyvekre gondol, amilyeneket az utazók sutba dobnak. Nem nagyszerű dolog?

Daverdana közbeszól: Talán bizony Paulinének akard adni a könyveket.

Paulinének? És ha így volna?

No, az ugyan kárbavesztett fáradság. Tudni se akarólad.

Ez talált. Julius dühbe gurult:

Hát, vigye el az ördög az a Paulinét! A fehérnép mind haszontalan. Azt hiszed, tartom őket valamire? De a könyveket mégse kapod meg, Daverdana.

Nem is kellenek.

Sose kapod meg.

De nagyra vagy. Pedig lesz még rám szükséged.

Nem. Nincs rád szükségem. Mire köllenél te nekem? Majd a városból hozatok gazdasszonyt és az csinál meg mindent. Mit szólsz hozzá, anyám? Akkor te is elmehetsz.

Az anyja sírni kezd:

Jó, jó, az Uristen táplált mostanáig kegyes morzsáival, majd ezután is gondoskodik rólam.

Úgy van, mondja Lars Manuelsen is, az Uristen majd gondoskodik rólunk, öreg szülőkről, úgy ahogy eddig se hagyott cserben.

No meg a Lars! gúnyolódik Julius. A nagy Lassen!

Erre Lars Manuelsen dühösen kiegyenesedik és nyomatékkal ezt mondja:

Többet a lábamat se teszem be ebbe a házba, ezt a füled mögé írhatod. Aztán az a Lassen, a fiam, szent

ember, miattad pedig szégyelnem kell magam Isten és emberek előtt. Csak te kerülnél olyan bizonyosan Isten birodalmába, mint ő.

Mit küldött neked? kérdi Julius. Mindaketten már régen a szemétdombon feküdnének, ha én nem lettem volna.

Az anya sír, Lars Manuelsen pedig az ajtóban áll és a kilincset fogja. Pedig az egész csak olyan apró egyenetlenkedés, amelyik mindig kibéküléssel szokott végződni. Daverdana megsértődött az új gazdasszony miatt:

Szóval, a városból hozatsz gazdasszonyt?

És ha megtenném?

És hat tejszínes kancsót vásárolsz. De nagyon előkelő lettél!

Igen. Hat tejszínes kancsót, bólint Julius. Még ma este megveszem őket.

Az előljárót persze nem tudtad kifizetni?

Ne üsd bele mindenbe az orrod, hallod? kiáltja Julius. Nem tudtam kifizetni az előljárót? Ha elővette volna a számlát, abban a minutumban kifizettem volna.

Daverdana nevetett és a két öreg is nevetett. Julius előkapta a tárcáját és bankjegyeket vett ki belőle, rengeteg pénzt. Egyenként csapta le a bankjegyeket az asztalra, hogy csakúgy csattogtak és mikor az utolsót is letette, rácsapta a kezét.

No és most mit szóltok ehhez? Ki tudtam volna fizetni az előljárót?

Végignéz a három emberen, azok szótlánul bámulnak. Az ördögös Julius ennyi pénzt kapart össze, a zsebében hordja, milyen gazdag! Daverdana úgy tett, mint-

ha az a pénz nem lenne sok, nem lenne valami nagyon sok, csak rámutatott és így szólt:

Azzal a pár bankjeggyel akarsz henecegni? Láttam én már egyszer háromezret is.

Az apjuk azonban megváltoztatta a véleményét.

Ne ellenkezz annyit Julius-szal, Daverdana, azt nem szeretem. Juliusra nem lehet panasz, azt mindig mondtam és anyád is tudja. Ha pedig annyi pénzed van, Julius, akkor ne engedd, hogy az apád éhezzen, ez nem szép tőled.

Éhezel? Irj Larsnak! felelte Julius.

Csak egy vagy két koronát, Julius. Attól még gazdag maradsz.

Egyetlen örét sem. Irj Larsnak!

Hagyd csak meg a pénzét, kiáltotta Daverdana és dühösen felkelt. Nincs azon áldás. Menetközben azonban még az ajtóból visszaszólt: És eszedbe ne jusson engem még egyszer elhívni!

De persze, alig múlt el néhány nap, Julius megint elküldött Daverdanáért és Daverdana el is ment. Alapjában nem volt egyenetlenség köztük, az egész család összetartott a maga módján. És Julius a maga külön módján. Ezt tették a többiek is. Vagy azelőtt talán okosabbnak mutatkozott Julius? Tartozott a boltban, az előljárónak és megfizette talán a tartozását? Megengedte vajjon, hogy kizsákmányolják, tönkretegyék? Hohó, tudta Julius, hogy mit csinál. Megvolt vele a szándéka, a hátsó gondolata: az adók. Azt akarta, hogy a vagyonát minél kevesebbre becsüljék. Ebben megértéssel támogatta az egész család, hiszen az maga is erre törekedett egész életében. Adó? Mi az? Sohase csikartak ki még haszontalanabbul pénzt a szegény ember zsebéből!

mondta Julius. Az adó a gazdagoknak való, az uraknak. És mióta Segelfoss önálló község lett, nem akart vége szakadni a sok adókiivetésnek. Örömet részt vett volna az urak kiirtásában, hajlandó volt leadni rájuk az első lövést.

Lars Manuelsen a fiával tartott, most nem ellenkezett vele, mert már közeledett a holt szezon, amikor nem volt borralaló és amikor jó volt tudni, hogy a Larsen szálloda konyhájában mindig találni egy-két falatot. Ilyenkor aztán Julius volt az első és utolsó gondolata és apa meg fiú a legjobb barátok lettek.

Ördögös fickó volt az a Julius! Mások hengegtek a pénzüikkel, Julius azonban — azonkívül, hogy leánykérésen is törte a fejét, — minden pénzét a zsebében hordta és csupa józanságból mindenütt adósságokat csinált. A szállodának kellett volna lobogó, a kikötőnek volt zászlaja, a boltnak volt zászlaja, a Segelfossi Ujságnak volt zászlaja, de volt-e ilyesmire Juliusnak pénze?

Gyáva és rossz ember volt, de huncut is.

Mit csinált vajjon az ura-i előljáró? Hiszen nem kapta meg a pénzt. Ó, ez az ő hibája volt. Nem értette ő meg már Segelfosst, annak a tíz körmét kellett volna mutatni, de azt az előljáró még nem vette észre. Nehéz keresztüllátni az olyan emberen, amilyen Rasch ügyvéd. Hogy az árverési összegeket a lejárati napján kell megfizetni? Jól van. De ha egyszer nincs meg a hozzávaló pénz. Néhány évvel ezelőtt ott volt az előljáró, meg a felesége az ügyvéd lakodalmán, akkor még testvérek voltak, jó barátok. Mennyire megváltoztatta az idő a várost, meg az embereket! A szomszédok pörösködtek a csónakkikötőért, a malommunkások egymást jelentették fel holmi késelésért a táncteremben, egy legényt pedig

tiltott vadászatért jelentettek föl az előljárónak, mert a csupaszh sziklák közt vadászgatott. De most már magát az előljárót is veszedelem fenyegette. Mikor legutóbb Rasch ügyvédnél járt, nem tudott pontosan számot adni a kezelésére bízott összegekről és bizony megfenyegették. Hát lehet az ilyesmit ésszel fölérni?

Az ura-i előljáró behajtotta az árverési összegeket a bank javára, de a pénzt a maga céljaira használta föl. Szó, ami szó: hátralékban volt a fizetéssel. Bár a régebbi időkből volt néhány követelése, minthogy azonban nem voltak karmai, nem tudott azokból behajtani semmit. Az utolsó napokban mint valami közönséges pénzbeszedő, lejárt az egész kerületét, de nem gyűjtött egyebet, csak — csalódást. Mind jobban összezsaptak a hullámok a feje fölött. Volt ugyan egy már majdnem teljesen felhízott ökre, de mégis csak kár lenne így nyár elején elfecsérelni azt a jószágot. Lehet ugyan, hogy Holmengraa úr megveszi az ökrét, hiszen mindig szívesen segített rajta. Az a néhány száz korona is nagy segítség lenne most neki. Volt az előljárónak egy pompás lova is, a legrosszabb esetben ahelyett is vehetne egy olcsóbbat.

Milyen szófukar és mogorva ma az előljáró úr, enyelgett vele Mariane. Csak nem követtem el valami rosszat?

Csak jót követett el, mint mindig, felelte az előljáró.

Mégis olyan keserű hangulatban van és ideges, ilyennek még sohase láttam. Pedig még nem mondtam fel magának a barátságot, folytatta Mariane kacérul.

Erre már nem tud mit válaszolni az előljáró, csak mosolyog és a fejét rázza a kedves beszéd hallatára.

Aztán sok mindenre térül a szó, és Mariane újra évődni kezd.

Nemsokára visszaérkezik az ifjú Willatz, — majd szólok neki, hogy magára valahogy ne találjon szemet vetni, mondja az előljáró.

Nehogy eszébe jusson! fenyegeti meg Mariane. Elvénné az egyetlen fiatalembert is tőlem, pedig másra már nem számíthatok.

Lesz-e a dologból valami még ebben az évben? tréfál az előljáró.

Azt nem tudom, feleli a lány. De annyit biztosan tudok, hogy magukat az egész históriából csak a lakodalom érdekli. Persze, hogy egész éjszaka mulathassanak, pöfékelhessenek és iddogáljanak. Nagy lumpok maguk mindaketten, a papával együtt.

Beszélhetnék az apjával?

Hogysisne! Hogy mindent elpletykázzon neki, amiről beszélgettünk! Egyébként a papa még a magánánál is rosszabb hangulatban van, azt hiszem, eljegyezte magát a fővárosban, mert mikor hazajött, valami gyűrű volt az ujján.

Igen, erről már hallottam.

De olyan komikus az a gyűrű, még kő sincsen a közepében. Már meg is mondtam neki, hogy én bizony egyik gyűrűmet se cserélném el az övével.

Mit gondol, Mariane kisasszony, nem beszélhetnék egy pillanatra Irgensnével?

A lány gyorsan felpillant rá és megkérdezi:

Miről van szó?

Arról van szó... feleli az öreg, nem, tulajdonképen semmiről sincsen szó... csak éppen az ökrömet szeretném eladni.

Mariane elgondolkozik, látja, hogy az öreg úr mosolyog, de nem tud hinni félig sem ennek a mosolynak. Ó, Mariane nem volt már kislány. Több mindent megértett ő már, mintsem gondolták volna!

És az segítene a maga helyzetén? kérdezte.

A férfi hallgat és csodálkozóan tekint rá. Csak mikor a lány megismétli a kérdést, akkor válaszol:

Hogy segítene-e? Igen.

Nekünk éppen szükségünk volna egy ökörre, mondja Mariane. Éppen ma esett szó róla, hogy hús után kell néznünk valahol a környéken. Az ifjú Willatz hazaérkezik és bizonyosan hoz magával utitársakat is, aztán ha a vendégnépség ebédre jön, rendesen kitünő az étvágyuk. Hát jőjjön akkor, előljáró úr és próbáljon szerencsét azzal az ökörrel, — jól van, jól, ismerem én már magát.

Ha, ha! Nevetnem kell, mert mindjárt arról beszélt, hogy rajtam segít-e a dolog. Az ökör még nem hízott meg kellőképen. Őszig bizony még ráférne egy kis hizlalás, de ha maguknak olyan sürgősen van rá szükségük...

Azonnal idehívom Irgensnét.

Holmengraa úr nem mutatkozott, csaknem mindenki számára láthatatlan maradt és fenn töltötte az idejét a hálószobájában. Régi szokásához híven még most is megtette mindennap a körútját: elment az irodába, onnan a raktárba, ahol a kikötőmester tett-vett, aztán a malomra került a sor, később pedig a rakodóházra. Ott mindig talált egész sor liszteskocsit, színültig megrakták őket és elindították a kikötő felé, de Holmengraa úr nem beszélt senkivel. Most egészen új modort sajátított el, — csakugyan felsőbbbséges volt ez a

modor! Egy szót se beszélt a munkásaival, hanem minden mondanivalóját a malommesterhez, a sagvikai Bertelhez intézte, vagy pedig Ole Johához. Ennek még a béréit is fölemelte és munkavezetőt csinált belőle. Holmengraa ezekkel se beszélt sokat, csak rövid parancsokat adott ki: A nagy szállítmánynak még ma este az északi postahajón kell lennie, el ne felejtsetek! — Sietni kell a rakodással, Bertel. — Ole Johan, rajta legyen a szemed, hogy minden rendjén menjen, arra valók az embereid!

Ole Johan mintha a saját szemében is megnőtt volna, mióta nagyobb lett a felelőssége és a bére, derekasan kitett magáért. Ostobának ostoba volt, az igaz, de erős, mint a bika és jó figura volt a lisztes ruháiban. Első nap óta itt dolgozott a malomban és alaposan kitanult mindenféle munkát, most, hogy munkavezető lett belőle, még jobban összenőtt a malommal, sőt most már vasárnaponként is bejárt, és ahogyan ő ott körülnézett és szemlélődött, abban volt valami a gazda önértéből. „Mi”, mondta, mikor a malomról beszélt. „Most majd elszállítjuk a lisztet”, mondta ha egy-egy szállítmány útnak indult. Igen, Ole Johan értette a dolgát és minden rendjén is ment a keze alatt.

Holmengraa úr, mihelyt elhagyta a malmot, nyomban ismét hazament. Ez is az új modorához tartozott. Szinte úgy tett, mintha valami tanácsot követne, vagy szerepet tanult volna be és ezzel bizonyosan önmagát úntatta a legjobban. Finom selyemmel béleltette ki a ruháját és ebben a ruhában nem lehetett szabadon mozogni, valóságos büntetés és kínszenvedés volt a számára ez a viselet és ugyanolyan kényelmetlennek érezte a magányos órákat fenn a hálószobájában. Mihez fog-

jon? A tavasz ismét beköszöntött. Megifjodott a föld és az egész természet mintha tótágast állt volna és bizony az öreg malomtulajdonos is csodákat érzett magában. Valamikor ilyen tájban kicsit elkószált a saját házai közt, elment megnézni az egyiket vagy a másikat, amint éppen a fejébe vette — és ilyen módon nem egy kalandban volt része, nem egyszer sikerült egy kis boldogságot lopni, s ez aztán igazán tiszta nyereség volt. De most már vége a sok bohóságnak, Holmengraa urat bilincsbe verte a saját új modora.

Mert kétség se lehetett felőle, Holmengraa úr teljesen új modort sajátított el. Hogy visszaszerezze az emberei előtt régi tekintélyét, nem akart többé elkeveredni köztük, hanem visszavonult, előkelően öltözködött és a kellő tisztes távolságban tartotta magát tőlük. A titokzatos gyűrűt is azért hordta az ujján, hátha még hasznára lehet. Voltaképen megértette az embereit, hiszen ő maga is közülük való volt a születésénél fogva, egy parvenű a nép széles rétegeiből. És Holmengraa úr jól ismerte a világot, ahonnan származott. Nemrégiben még, ha találkozott a munkásaival, titkos félelemmel mindjárt arra gondolt: vajjon köszön-e vagy sem? Most már jelentősen javult ez az állapot, a munkások önkénytelenül is a sapkájuk után nyúltak. Ez már valami! A gyűrű és az új modor megtette a hatását, most már csak okosnak kellett lenni! Vajjon hogyan viszonyozza ő a köszönést? Lehet, hogy ebben is valami ismeretlen tanácsot követett: nem köszönt vissza, egyáltalán nem köszönt, csak éppen intett a fejével, de azzal se nagyon, inkább csak úgy ráhunyorgott az emberekre, mikor elmentek előtte és úgy tett, mint akit más gondolatok foglalnak el. Sokan azt hiszik, jó elkerülni a nappal

világosságát, Holmengraa úr talán nem vélte éppen így, de mindenesetre nem átallotta a saját házában meg idegen házakban kóborogni.

Egész délután roskadásig megrakott lisztes szeke-
rek haladtak lenn az úton. A postahajó késő este túl-
költ csak és aztán kikötött. Holmengraa úr nem vett
részt semmiben, utána se nézett a dolognak. Menni kel-
lett annak ő nélküle is, a kikötőmester serényen rakatta
fel a liszteszsákokat és a rakodást maga ellenőrizte,
holott erre a célra egy alkalmazottja is volt. De vajjon
miért viselkedett ilyen szokatlan módon a kikötőmes-
ter? Azt nem mondta meg senkinek. Most azonban itt
volt Rasch ügyvédné. Az utolsó három postahajó meg-
érkezésénél kijött a kikötőbe és nézte a rakodást, a ki-
kötőmester pedig mindannyiszor személyesen ügyelt fel
annál. Most ismét itt állt az asszony és csakugyan érde-
kes látvány, — valóságos élmény volt nézni, amint a
tagbaszakadt kikötőmester ide-oda rohant a kikötőben
és harsány hangon rendelkezett a liszteszsákok felől.
Igaz, hogy meg is volt hozzá a szép, csengő hangja, sok
évvel ezelőtt ő alapította a segelfossi dalárdát és maga
volt az első énekes.

De vajjon Rasch ügyvédnét mi hozza ki ilyen későn
a kikötőbe? Tudni akarta, hogy nem érkezik-e meg az
ifjú Willatz, — ez volt a célja a kijövetelével. Rajta
kívül senki se jött el, hogy fogadja a fiatalembert, nem,
egy Holmengraa már nem volt valami nagy ember Se-
gelfossban, most már mindenki nagy ember volt itt és
mindenki egyforma kicsiny. Persze Holmengraa úr, az
nagy ember volt, de rajta kívül már senki, sőt Holmen-
graa úr is sokat vesztett régi tekintélyéből. Amint
Raschné ott állt a parton, hogy üdvözölje az utolsó

Holmsent, nem volt különb, mint egy egészen kis szikla künn a tengeren, — eltűnt, elvegyült a többiek közt.

Az embereknek kisebb gondjuk is nagyobb annál, hogy vele és a szándékaival törődjenek. Eppen nemrégiben jelent meg a *Segelfossi Ujság* utolsó száma és benne egy hízelgő cikk L. Lassen tiszteletesről. Persze a cikket Rasch ügyvéd írta, mert nagyon jó volt a fogalmazása és az emberek élénken tárgyaltak mindenfelé. L. Lassen tiszteletes mintha a világitótornya lenne Segelfossnak, most már a szomszédos Svédországot is meg akarja hódítani, végtelen tudásának már régen híre futott az egész országban és kétségtelen, hogy még püspökségig is fölviszi. És itt, Segelfossban élnek a tiszteletreméltó öreg szülők, olvashatták, mit ír az ujság az ő híres fiúkról. Csodálatos volt a cikk fogalmazása, ennek csak Rasch ügyvéd lehetett a szerzője, senki más, mert bizonyos dolgokban senki se ért a nyomába. A cikk végén azt is megemlítette, hogy Theodor Jensen boltjának tulajdonképen egy konkurensét kellene felállítani.

Rasch ügyvédnek ez igazán ragyogó ötlete volt.

De a felesége, Rasch ügyvédné szégyenszemre ott állt még mindig a kikötő partján és figyelt a kikötőmester hangjára, a szemét mereven a hajóra irányította, úgy kémlelte az ifjú Willatzot. Most semmi más gondolat nem volt abban a kicsiny fejében. És az ifjú Willatz végre is partraszállt, ni itt jön csakugyan, fiatal, a ruhája szürke és egészen különös. Persze, hiszen gazdag és elegáns ember volt, mint ahogyan ezt mindenki el is várta tőle. A lakkcipőjének hegyes az orra és a nyakendőtűjében a gyöngy ibolyásan csillogott, nem volt olyan közönséges fehér email tú, az útibőröndjei meg-

annyi sárgabőr kincsek, — de azért ő se lépkedett más-ként, mint a többi ember, Raschnénak pedig azt mondta, hogy jónapot, közben lehúzta a keztyűjét és a kalapot is levette a fejéről.

Lám, most már nem keltett feltűnést a ruhája, mint annak idején, mikor az apja egyes hosszabb távollét után hazahozta. De azért most is olyan volt az ifjú Willatz, mintha a skatulyából vették volna elő, arany-fejű bot lógott a karján, értékes darab, úgy örökölte az apjától. De mi különös volt rajta? Legfeljebb az, hogy híres ember volt az egész országban. A keztyűjét szép körülményesen újra felhúzta és üdvözölte Juliust, — az egy kissé távolabb állt mellette, — azt mondta neki: „Jónapot, Julius.” Ez annak csöppet se volt inyére. „Üdvözlöm a szülővárosában!” felelte Julius és intett a kezével. De az ifjú Willatz már ismét Raschnéhoz fordult és fölényes, évődő hangon beszálgetett vele.

No, csakhogy végre megérkezett, mondta Raschné. Már minden hajóval vártuk.

Köszönöm a kedvességét, Christine asszony, maga csakugyan a világ leghűségesebb teremtése.

Ha most nem volna olyan késő, el se engedném, amíg el nem jön hozzánk, legalább egy csésze teára. Miért érkezik ilyen későn?

Későn? ismételte a szót az ifjú Willatz és nevetett széles jókedvében. Bizony, elmegyek magához, Christine, ebben a késői órában. Eljövök az én rózsámhoz, megkocogtatom az ablakát és úgy suttogom: engedj be, angyalom! Az ilyesminek nem is a reggeli előtt van az ideje. Gyerünk csak, magával jövök mindjárt.

És a csomagja? kérdezte az asszony.

Azt majd eligazítja a kikötőmester.

Igen, de... a férjem alighanem már lefeküdt.

No, annál jobb, akkor egyenesen a konyhába mehetünk.

Nem lehetett tőle szabadulni.

Martin béres most érkezett oda kocsival és lóval, hogy elszállítsa a podgyászt.

Aztán elindultak szépen egymás mellett: Raschné, a jószívű hölgy, födetlen fővel, sál nélkül és Willatz Holmsen, Segelfoss ura és legényember, a férfi, aki a hajóval érkezett, hogy meglátogassa a birtokát. Bizony ez nem volt nagy úrhoz illő bevonulás.

Az emberek lenn csoportosultak a kikötőben és mindegyik mással foglalkozott. Lisztet raktak be, tizenöt zsákot egyszerre, de a kikötőmester már nem kívánt személyesen felügyelni a berakodásnál, a hangját se lehetett hallani többé, hiszen Raschné már eltávozott a partról. Lars Manuelsen egyik csoporttól a másikhoz járkált, mindenkinek a fiáról és a Segelfossi Ujság cikkéről beszélt, bizony, igaz annak minden szava, az emberek véssék jól emlékezetükbe, kicsoda Lassen tiszteletes és kik a szülei.

Megérkezett az ifjú Willatz, meséli Julius, már üdvözöltem is. — Igen, az ifjú Willatz van itt, mondják az emberek. Hasonlít az apjára, ő se visel szakállt. De az alakja mintha magasabb lenne. — Akkora lehet, mint én, mondja rá Julius. — Ó, Lassen kövérebb, mint akármelyiktek is, mondja Lars Manuelsen, egyik se ér fel vele! Lars Manuelsen tovább bolyongott egyik csoporttól a másikig és mind az járt a fejében: hogy Willatz a földbirtokos, ma este megérkezett, de sok kereskedelmi utazónak volt több pénz a zsebében, mint neki. Lelkemre mondom, hogy így van. Egy muzsikus,

olyan, mint egy kóbor komédiás. Bezzeg Lassen! Itt járt, ezen a helyen és itt játszott, mikor még kis gyermek volt. Az emberek Larsnak hívták és ezeket az utakat rózta a lába, a szeme pedig itt nyugodott ezeken a szakadékokon és sziklákon. A szülőháza még most is fennáll, öreg apja és anyja laknak benne. Milyen szép volt mindezt végiggondolni — Lassennel kapcsolatban.

A postahajó fölszedte a horgonyt és elindult. Késő éjszakára vált az idő. A rakodóparton ott áll még vagy tíz láda, valamennyit a boltos Pernek címezték, de Theodor nem mutatkozott sehol, nyilván azért, mert csak tíz ládáról volt szó, nem pedig legalább is százzal. Julius találkozott Kornelius boltiszolgával és azt mondta neki: Itt vannak a fésük, érkezett vagy tíz láda. — Ökör! mondta Kornelius dühösen.

De késő éjszaka Holmengraa úr mégis kijött a szobájából. Ugyilátszik, vágya támadt a szabad levegő után, csakúgy, mint más embernek és este, mikor mindenki a kikötőben szorongott és elhagyottak voltak az utak, Holmengraa úr is elősétált valahonnan. Isten tudja, honnan jött, lassú léptekkel bandukolt hazafelé...

7.

Nagyszerű idők jártak akkoriban, szépen és jól köszöntött be a tavasz, zöldeltek a mezők és a szántóföldek, a viharok, esők és a forróság, — minden a maga idejében következett be. Pompázó és gazdag termékenységben állt minden az urasági épület körül: a hatalmas segelfossi fensíkok, az öreg fák és az erdő. Az embereknek semmi kívánnivalójuk se maradt.

Az ifjú Willatz nem hozott magával társaságot, de ő már egymagában is társaságnak számított és ezért a birtok elevenése csodálatosan nőtt, mióta a tulajdonosa hazaérkezett. Itt volt mindenekelőtt az evés problémája. Vajjon mit adjanak be az asztalra? Segelfoss mindig hemzsegett a nagy személyzettől és ez a személyzet most se volt éppen csekély, bőségesen volt ennivaló, tartalékágy és több hatalmas vendégszoba, ahol kényelmes tartózkodás esett, de ez a sok bolond ember most is csak azon törte a fejét, mit akarhat vajjon enni és inni Holmsen úr. Az pedig azt ette és itta, ami éppen elébe került, soha egy szót se pazarolt az ilyesmire és nem voltak semmiféle különös kívánságai. Nem olyan időket élünk, hogy dőzsölhetnénk, mondta. Gyermekkorában volt egy hátaslova az istállóban és a kis Gottfred, a mostani segédtávirász, gondoskodott róla, hogy a ló rendes legyen és tiszta. Most azonban nem volt hátaslova és nem is kívánczolt utána. Egyszer csak felnő az ember, mondta. Mikor Martin béres meghallotta, hogy nem tudnak elég változatos étrendet összehajtogatni Holmsen úrnak, maga ajánlkozott, hogy a tilalmi idő letérek kimegy vad szárnyasok után az erdőre, Holmsen úr azonban a fogát csikorgatta és a válaszával rögtön elnémította Martin bérest: Menj csak és lödözd a madarakat! mondta neki. Én meg majd nyomban följelentelek, érted?

Segelfoss ura tehát nem ismert tréfát. De az se baj! Alig melegegett még meg itthon, máris mindenki a szívébe zárta. Alapjában mindenkit szörmentén kezelt és nem ütötte bele mindenbe az orrát, de ha aztán szükség volt rá, ugyancsak a sarkára tudott állni. És micsoda ereje volt ennek a fiatalembernek! Az aratóknak elállt

szemük-szájuk, mikor egyszer valami óriási köszörűkövel kínlódtak, az ifjú Willatz pedig váratlanul a segítségükre sietett. Ó, nagyon köszönöm, mondta Martin béres és megrökönyödött egy kicsit. Nézte a földesúr kezét, — milyen biztos a fogása és milyen vasökle van!

Az ifjú Willatz átment Holmengraa úrékhoz és ott nagyon szívélyesen fogadták. Holmengraa urat már évek hosszú sora óta nem látta, azért meg is ütközött egy kicsit, amint a szemébe ötlöttek a közelgő öregség jelei a malomtulajdonos alakján. Bizony, azok a szemek elfénytelenedtek már egy kissé, és a fej valahogy előre-kókkadt. Őszinte öröm látszott az öreg úron, jóságos, egyszerű arca földerült és a leszzeretetreméltóbb módon üdvözölte az ifjú Willatzot. Boldog volt-e most? Leültette egy jó székbe a vendégét, aztán csöngetett. Csakugyan boldog volt. Lám, ez a a fiatalember elsőnek őt látogatta meg, hozzá jött el először a híres művész, az ujságok kedvence, az ifjú Willatz, Holmsen hadnagy fia, — hozzá, nem pedig Rasch ügyvédhez, vagy Landmarck lelkészhez, igenis ő hozzá, a királyhoz jött el legelőbb, amint azt el is várta tőle.

A zongoráját engedelmével a raktáramba helyeztem el, amíg megérkezik, mondta.

Köszönöm, nagyon jól volt így, felelte Willatz.

Most aztán mondja meg, hol akarja felállítani, én kirendelem vagy félszáz emberemet, azok majd óvatosan odaszállítják. A téglaegetőbe kerüljön, ügye?

Hálásan köszönöm, felelte Willatz. Minden megváltozott ezen a vidéken, csak az ön szeretetreméltósága marad mindig a régi, mondta. És az ifjú Willatznak eszébe se jutott, hogy Holmengraa úr csak kérkedett

azzal a félszáz emberrel, nem is volt már ötven munkása.

Most Irgensné jött be a szobába és Holmengraa úr fel akarta frissíteni a vendége emlékezetét Irgensné irányában, erre azonban nem került sor. A fiatalembernek már a köszönésén is megérezett a nagyrabecsülés és a régi ismeretség emléke, Irgensné pedig örült, hogy fölvette a gránátékszereit. Bort és kalácsot hozott, egy kis kóstolót abból a híres kalácsból, amely szinte elolvad az ember nyelvén.

Szívesen fogadtam volna önt már kinn a kikötőben és Marianenak is az volt a szándéka, hogy kijön, még őrszemet is állítottunk, csakhogy későn futott be a jelentéssel.

Ez több is lett volna, mint amennyit megérdemlek.

Nem, dehogyan is lett volna több, mondta Holmengraa úr nagykomolyan.

És most itthon van Mariane kisasszony?

Nincs fönn a szobájában, Irgensné? kérdezte Holmengraa úr.

Azonnal megnézem.

Azért ne zavarja Mariane kisasszonyt, kiáltott Irgensné után az ifjú Willatz. Egyébként nem vagyunk teljesen idegenek egymásnak, az utóbbi években többször volt szerencsém találkozni a kisasszonnyal.

Igen, Mariane meg is írta. Maga volt olyan szíves és elvitte néhányszor színházba meg hangversenyre.

Hát Félix kint van még Mexikóban?

Igen, kint van és kinn is marad. Tengerész lett belőle és már többször érintette az európai partokat, egyszer már Kielben is járt. De haza akkor se jött. Most már önállóan vezet egy hajót.

Ez már teszi! Én ugyan nem értek hozzá, de képelem, hogy ez már nagy eredmény, úgy-e? Az ő korában, úgy értem.

Igen, határozottan csinos eredmény.

Mi, többiek, nem vesszük semmire, mondta ifjú Willatz.

No, ugyan, hiszen magából híres ember lett azóta, felelte Holmnegraa úr, mindennap írnak magáról az ujságok.

Nem ér az semmit. Múlnak az évek és én még nem alkottam semmi maradandót. Igaz is, Holmengraa úr, ugye, mi már mindent kiegyenlítettünk? Azt hiszem, nincsen több követelése rajtam.

Nem, nincsen több követelésem, sajnós, felelte Holmengraa úr és mosolygott.

Nem sajnós, — hála Istennek! mondta az ifjú Willatz és ő is mosolygott.

Egyébként nem lett volna szükséges, hogy teljesen kiegyenlítse az adósságát, jegyzi meg erre Holmengraa úr és olyan, mint a megtestesült jóindulat. Isten tudja, nem a bor szédíti-e meg a fejét. Mert hozzáteszi: Legalább is várhatott volna, amíg pénzzavarba jutok.

Az ifjú Willatz pedig azt feleli rá:

Akkor alighanem sokáig kellett volna várnom. Nem, jobb úgy, hogy szépen elrendeztünk mindent. De most másról van szó, Holmengraa úr. Nézze csak, én nem értek az erdőgazdálkodáshoz. Szabad most nekem fákat kivágnatni?

Holmengraa úr gondolkozik a dolgon, aztán szak-szerűen válaszol:

Azt hiszem, megteheti, legalább is bizonyos határig. Elvégre az apjaura ideje óta teljesen érintetlen az erdő.

Mert nagyon jól esnék, ha most lehetne.

Ha akarja, elmegyek az erdőbe és megnézem, lehetne-e vágatni valamit már az ősszel.

Most, azonnal nem tehetném meg?

Most? Nem. Csak ősszel vagy télen.

Úgy? kérdezi az ifjú Willatz. Ez bizony keresztezi a számításomat. Hiszen könnyen megeshet, hogy nem is maradok itt őszig vagy télíg.

Az nem számít a gazdaság szempontjából. A fák csak itt vannak, kidöntik őket, eladják, a pénzt pedig felveszik értük. Ami pedig az utolsó pontot illeti, már mint a pénzkérdést, — az csekélység, — de a pénzt meg lehet kapni, amint akarja az ember. Ez már így van a fakereskedésben. Akármelyik erdőtulajdonos jön hozzám ilyen kívánsággal, annyi pénzt adok neki, amennyire szüksége van. Hiszen a faüzletben biztos minden kötés.

Az ifjú Willatz Holmengraa úrra nézett és megérezte annak finom tapintatosságát. Holmengraa úr pedig hozzátette:

Fára különben mindenütt lehet pénzt kapni, ahol akar az ember, például az itteni bankban is. Alapítottam egy kis bankot itt Segelfosban és Rasch ügyvédet tettem meg direktornak, ott még van elég készpénz. Csak arra mondom ezeket, hogy ön azt hiszi: személyesen itt kell lennie, mikor a fát kivágják. De csak nem akar bennünket ismét elhagyni az ősszel, Willatz?

Még nem tudom. De okvetlenül el kell majd utaznom. Dolgozom valamin és nem tudom még, hogy be tudom-e itt fejezni. Az is meglehet, hogy sohase fejezem be!

Nem haragszik, hogy csak úgy egyszerűen Willatznak szólítom?

Sőt ellenkezőleg, — hálás vagyok érte.

Ismertem az édesapját, meg az édesanyját és magát is ismertem, amikor még egészen kicsi volt és Angliából tért haza.

Akkor kaptam öntől egy hátaslovat.

Tőlem? Igaz, csakugyan, egy kis barna kancát. Még arra is emlékszik? Ó, azóta mi minden történt már velem! Szóval egyelőre itthon akar dolgozni? Ne kerüljön el akkor bennünket. Nálunk nem olyan előkelő, mint odaát a kastélyban, de nagyon fogunk örülni, ahányszor látjuk.

Az urak összekoccintották a poharukat és ittak. Holmengraa úr kétségkívül meghatódott. Az öreg már olyan régóta fojtja magába a szót, hogy most vágyat érzett: kiönteni, ami a lelkét nyomja. Választékosan szívélyes volt, egy kicsit kérkedett ugyan azzal a fél-száz munkással meg a bankjával, a saját alapításával, de később annál szerényebb lett és nem dicsekedett tovább. Szegény király, ott ült a finom ruháiban, egy szegény ember, aki kilépett a meséből és most megtörték az idők és meghajlott a kemény dereka, és az ifjú Willatznak a nagy bevonulásra kellett gondolnia, a diadalmenetre évekkkel ezelőtt, amikor Holmengraa urat felhő vette körül, a csodálat és elismerés mesebeli felhője! Mi minden történt már azóta! Tulajdonképen semmi különös, sem ő, sem más nem tapasztalhatott éppen hanyatlást vagy szerencsétlenséget, csak éppen — vége volt a mesének...

Ma reggel egy ember keresett föl és pénzt akart hozni nekem, mondta az ifjú Willatz. Jensennek hívják,

Theodor Jensennek, vagy boltos Theodornak, abból is felnőtt férfi lett azóta. Korán reggel volt még, mikor fölkeresett.

Holmengraa úr fölfigyelt.

Azt mondja, halat szárított az én szikláimon és most meg akarja fizetni a bért, merthogy hat évi bérrrel tartozik már nekem.

Ugy. No lám, a kis Theodor nem is olyan ostoba, mondta rá Holmengraa úr.

Megkérdeztem tőle, hogy annyira elhasználta-e a szikláimat, hogy lyukakat koptatott beléjük? Nem, azt mondja, azt nem tette. No hát akkor nincs is mit elszámolni, mondom.

Hát persze, helyesli Holmengraa úr, de általában szokás helypénzt fizetni, s így joggal gondolhatott erre Theodor.

Aztán valami földet is akar vásárolni tőlem. Azt mondta, nincs egy talpalatnyi tulajdon földje sem. A bolt és a pékség az ön telkén épült, egy áruraktárt pedig az én területemen állított fel az apja, szóval, hogy neki semmi saját telke nincsen és hogy nem vásárolhatna-e éntőlem. Majd gondolkozom a dologról, mondtam neki. Csakhogy látja, Holmengraa úr, én a földből már nem szeretnék eladni semmit.

Majd megmondom Theodornak, hogy ne zaklassa ilyesmivel.

Ó, zaklatásról szó sincs, nagyon jóra való, rendes embernek látszik ez a Theodor. Elmondta, hogy az ügyvéd konkurrens üzletet akar nyitni s hogy abból nem lesz semmi jó, egyikük se keres majd eleget. Most egy darab földet meg rakodópartot szeretne vásárolni, hogy elvágja az útját a konkurenciának.

Holmengraa úr fölényesen mosolygott:

Ez meghaladja az erejét, mondta. A jó Theodornak kicsit zabolátlan a fantáziája. De felfogása annál helyesebb. Ketten itt csakugyan nem tudnának megélni.

És ekkor — Mariane jött be a szobába. Az urak mindketten fölálltak és az ifjú Willatz elébement a lánynak. Szinte úgy látszott, mintha most nyomban valami rendkívüli dolognak kellene történni, de semmi sem történt. A fiatalok már jól ismerték egymást, tegeződtek, mint valamikor gyerekkorukban és nyugodtan, barátságosan társalogtak. A sötétarcú lány karcsú volt és fehér ruhát vett föl, és Willatz meg is jegyezte, hogy olyan, mint egy szegfű ezüstös üvegben. Ezen mind a ketten szívből nevettek.

Egy ezüst pálinkás üvegben, toldotta meg Mariane. Aztán megkérdezte: Egyedül jöttél? Nem hoztál magaddal nagy társaságot?

Hidd el, én egymagamban is egész hadsereg vagyok. De Anton Coldevin utánam jön később.

Vettünk egy ökröt, amit nektek kell megennetek, mondta Marianne.

Holmengraa úr, a lánya mindig rabszolgamunkára fog. Rendszerint a zongoránál kell neki dolgoznom.

Holmengraa úr csak nevetett ezen a két gyereken.

Mariane apró házi eseményekről referált: Tudod kérék, itt minden nagyszerűen megy, legutóbb is tíz csibe kelt ki a kotlós alól és csak egy tojás lett rossz. Minél többet beszélt, annál többször zökkent bele a segelfossi dialektusba és általában nem nagyon váltogatta meg a kifejezéseit. Vajjon hanyagság volt ez, vagy ravaszság? Az apjának azt jelentette: Éppen most adtam magot a tyúkoknak, pedig már tegnap kellett volna

kapniok. Aztán egyenesen Willatzhoz fordult és megkérdezte: Nem akarsz egy kis gyümölcsöt?

Ó, egészen jól érzem én magam gyümölcs nélkül is.

Azért ehetsz egy kis gyümölcsöt. Akkor legalább Irgensné behozhatja az ezüst tálat, az mindig nagy pillanat neki. Papa, Irgensné már megint siránkozott a kulcs miatt. Tudnod kell, Willatz, hogy Irgensné elveszített egy icipici élestárkulcsot és most halálra bánkódik miatta.

Mariane kisasszony csengetett a gyümölcsért.

Úgy hallom, színházat is kapunk ide, mondta Willatz. A fiatal Theodor említette, hogy színházat épít. És mentegetőzött, hogy azt is az én telkemen építi.

No lám, a Theodor, mondta. Az igaz, hogy a csónakházat valami mulatóhelyfélének bővíti ki. A ház az ön telkén van.

Hisz ebből a Theodorból valóságos férfi lett. Emlekszem rá, kicsi korában milyen semmiség volt.

Elég szorgalmas ember és, ügylátszik, szerencséje van abban, amihez hozzákezd, mondta Holmengraa úr.

Erről jut szembe: csakugyan miért ne vehetne telket és rakodópartot, hogy kizárhassa a konkurenciát? Hiszen a telek itt nem drága.

Dehogyan nem. Attól függ, mennyit kér ön érte. De bizony drága telek az, értékes telek. A segelfossi földek most sokkal többet érnek, mint azelőtt.

Ezt önnek köszönhetem, Holmengraa úr. Azért mégsem adok el földet.

Behozták a gyümölcsöt, szállót meg almát ezüst tálon.

Mariane huncutkodni kezdett.

Irgensné, a papa azt mondja, sose mérgeledjék
amiatt a kulcs miatt.

Nem is, válaszolta Irgensné kitérően.

Hát persze, hogy nem, elvégre is csak egy kulcsról
van szó.

Ezzel azonban már be is telt a mérték és Irgensné
ingerülten adta vissza a szót:

Holmengraa úr mindig azt mondja, hogy ne nyug-
talankodjam a kulcs miatt, pedig elég fájdalmas ügy
az nekem. És még csak el se tudom gondolni, hogy mi
lett vele.

De a többiek csak nevettek s végül Irgensnének is
muszáj volt elmosolyodni, Holmengraa úr azzal vigasz-
talta, hogy hiszen úgyse akad tolvaj Segelfossban.

Ezzel csak ne tessék tréfálni! intette az asszony.
Őn különben is túlságosan jóhiszemű, Holmengraa úr.
A cselédszobában néhány embert nem szenvedhetek.
Szívesen útnak ereszteném őket.

Kik azok?

Mindenekelőtt Konrad.

Holmengraa úrnak kellemetlen volt ez a beszéd.
Konrad napszámos utálatos fickó volt, ha őt elbocsát-
ják, a malcmmunkások okvetlenül közösséget vállalnak
vele és sztrájkba lépnek.

De hiszen egy idő óta nincs is már vele semmi baj,
mondta Holmengraa úr.

Az ám, csak hogy úgylátszik, mintha megint újra
akarná kezdeni.

Holmengraa úr vidámságot erőltetett az arcára, de
azért nyilván nyugtalankodott. Egy darabig gondolko-
zott, aztán bocsánatot kért, egy pillanatra, hogy neki
valami beszélni valója van Irgensnével.

A fiatalok egyedül maradtak.

Ifjú Willatz szólani akart valamit, azt hitte, úgy folytathatják, ahogy kezdték, közömbös fecsegéssel. De ebben csalódott. Mariane minden átmenet nélkül megkérdezte s egészen belesápadt az arca:

Miért nem hallottam rólad azóta? Rossz embernek tartsalak?

Willatz várt valami ilyesmit, de mégse készült fel a helyes válaszra. meglepetten nézett szembe a lánnyal.

Csak nyugalom! mondta és felkelt. Csak megfogadtam az utolsó szavadat.

Milyen szavamot? Hogy nem akartam?

Igen, hogy nem akartál.

Úgy, mondta a lány. De te magad voltál az oka, hogy azt mondtam... te kínoztál.

És te voltál az oka annak, hogy kínoztalak. Te játszottál velem.

Hazudsz, sziszegett a lány és indián arca eltorzult dühében.

Willatz elmosolyodott és megjegyezte:

Nehéz egy érzést színlelni. Hiszen nem is vagy te dühös.

Mariane összeszedte magát. Ó, az érzése nagyon is igazi volt, de a fiatalember szava letompította.

Igenis, hogy dühös vagyok, mondta. Rémesen dühös. Ezt nem érdemeltem meg tőled. Hát olyan nagy baj az, hogy akkor azt mondtam? Hallgass csak! Már azt se tudom, hogy hívták azt az embert. Te még tudod? Mifél ember volt?

A legutolsót gondolod?

Úgy, tehát több is van? No most már igazán hagyd abba, kérlek. Rémes alak vagy. Én sohase játszottam

veled. Soha. És különben neked sincs sok beszélnivalód.

Az meglehet, felelte a fiú.

Az ifjú Willatz ezt bizonyosan nem gondolta komolyan. Nyilván érezte, hogy fölényben van és megsértődött. Valami rossz angolság ragadt rá, a lány pedig heves volt és kíméletlen.

Te igazán még féltékenyebb vagy, mint egy lány, mondta Mariane. Tükön ülök, ahányszor együtt vagyok veled. Nos, ki volt az a nagy legény, ki veled!

Ifjú Willatz vállat vont. Érezte, hogy megbántotta a lányt. Azelőtt nem tapasztalt benne ennyi komolyságot, most egyszerre jóvá akarta tenni a hevességét, mert megint leült és azt mondta:

Érdemes beszélni róla?

Beszélni róla? Mondd meg, hogy mit tettem én?

Hogy mit tettél? Nos, ne túlozzunk! Sok mindent teszel te. Egész sereg férfit gyűjtesz magad köré, pusztán azzal, hogy beszélsz velük és rájuk nézel. Hát mit akarsz még, mit lássak? Még valami meghatározott dolog is rajta kapjalak talán?

Hát én csak beszélgetek, míg nézelődöm. Hát mit tehetek én arról?

Persze, hogy tehetnél róla egy kicsit, mondta a fiú sokkal szelídebben. Úgyis tudod, hogy ilyen mindenható vagy, hát nem kellene mindúntalan megismételned a csudáidat.

Majd igyekszem abbahagyni, adta vissza a lány a szót és bűnbánóan mosolygott.

Mert ezzel annyit elrontasz nekem!

Igyekszem abbahagyni, Willatz.

Tedd még, kérlek! mondta a fiú.

Nem volt ez egyéb, csak szerelmesek civódása, együgyű édes egyenletlenség, most is jól végződött, mint mindig. Bizonyosan hozzászoktak már az ilyen pörpatvarhoz és nem esett nehezükre a kibékülés. Végül kijelentette Mariane, hogy ő maga is féltékeny. Bizony, mondta, mikor annyi női szem előtt játszol és mindenki csak téged néz, mindenki csak téged akar, akkor igazán féltékeny vagyok. Igen, én láttam ezt a tulajdon szemmemmel. Hát akkor csak kell tennem nekem is valamit! Kapkodó, de érthető beszéd volt ez. Fogták a poharukat és mikor az ifjú Willatz ivott, a lány nem pillantott fel. De Mariane kisasszony vigyázott és villámgyorsan felvetette a tekintetét a pohár szélén. Olyan gyorsan történt ez, hogy a szeme látszólag meg se rebbent. A hajában kis ezüst villa volt. Nem valami modern ékszer, csak két ága volt, még hozzá nagyon kicsinyek, egyetlen ékben futottak össze, mint egy kigyónyelv.

Willatz aztán elbúcsúzott és megígérte, hogy nonsokára eljön újra. Elment a távirdába az állomás főnökéhez. Hiszen ott dolgozott a kis Gottfred is. Gottfred csinos, finom legényke volt, de mégis inkább Baardsen érdekelte Willatzot. A távirász megöszült és kopott ruhában járt, mint mindig, de azért csak imponált az embereknek és mindig olyan széles volt a válla. A cselló a sarokban állt. Baardsen éppen indulni készült hazulról, de megint letette a kalapját és székkel kínálta meg Willatzot.

Bocsásson meg, hogy csak faszékkel kínálhatom, mondta. A látogatás jól eshetett neki, mert udvarias volt, szórakoztató és szeretetreméltó. Nem is rosszak ezek a faszékek, mondta, az itteniek se rosszabbak, mint a többi. Recsegnek és inognak egy kicsit, de mindig is

inogtak, amióta itt vagyok és rémesen ropognak az eresztékeikben, mikor ráül az ember. De azért nem romlanak és nem mennek tönkre. Szinte jókedvűek. Egyébként a legnagyobb érdeklődéssel figyeltem az ön pályáját, Holmsen úr. Bár nem sokat értek a művészetéhez, de az ujságokban olvastam önről.

De hiszen ön is ugyanazt a művészetet gyakorolja. Nagyon jól emlékszem még a gyönyörű gordonkajátékára.

Baardsen a hangszerére pillantott, de rögtön el is fordította az arcát.

Itt szándékozik maradni a nyáron, Holmsen úr?

Igen, és akkor önnek megint el kell jönnie hozzám és majd együtt játszunk. Most már valamivel többet tudok, mint legutóbb.

Köszönöm, nagyon szívesen elmegyek.

És maga is, Gottfred!

Gottfred szerény volt és csak meghajlással fejezte ki köszönetét. Egész idő alatt csak állt a helyén.

Meg szabad nézmem a csellóját? kérdezte Willatz.

Persze, megnézhetette. Megpengette a húrokat és őszintén megcsodálta.

Bizony, csodás hangszer ez.

Nekem olyan, mint egy ember, mondta Baardsen és szeretettel, emberséggel beszélt a csellójáról. Egy távirász meg egy cselló, mondta s önmagát gúnyolta. Így van ez. Itt ülünk mi ketten és egyengetjük a boldogságunk útját. A mi jó Gottfredünk pedig hisz bennük, elhallgat és megcsodál. Ilyenkor csak ülünk itt és nagyok vagyunk és a Göncölszekér játszik az Orion kódéne... Gyönyörűen állnak idén a vetések az ön földjein, Holmsen úr.

Csak most vette észre Willatz, hogy Baardsen kifejezései kissé furcsák. Azt felelte, hogy igen, jónak ígérkezik a termés.

Csak az édesapja hiányzik, nem járja már be a lován a vidéket.

Baardsen szórakozottan játszott a késével. Ez amolyan bűvös kés volt, a pengéje eltűnt a nyelében, ha megnyomták. Mikor észrevette, hogy Willatzot ez idegesíti, megint letette a kést az asztalra.

Igen, és az édesanyja is, folytatta. Nagyszerűen tudott lovagolni. Általában, micsoda idők voltak azok!... Láta már Landmarck lelkészt?

Még nem.

Éppen órá kellett gondolnom. Valahogyan más, mint a többi ember itt és rászorul a hívők elnézésére. Nagyon okos dolog, hogy ért az asztalosságához. Mechanikus és pap egyszemélyben. Hallottak már ilyen keveréket? Egyébként tudhatja azt az ember, hogy milyen keveréknek szánták? Az arisztokraták már kivesztek. Nem egészen száz év előtt még föltekintettek rájuk, most már egyet se látni semerre, láthatatlanok ezen a tájon, csak a részvét kutatja fel őket. Nem tudom, lehet, hogy ez jó így a világnak, én nem törődöm vele, de talán megint le kellene gyűrni Spartacust. Ez nem is lehetetlen. Még egyszer le kellene gyűrni. Hátha ez volna jobb a világnak. De Landmarck lelkész, mint keverék, mindenesetre furcsaság és erupciónak köszönheti a létét.

Ifjú Willatz felkelt és indulni készült.

Tehát az urak meglátogatnak, ugyebár, mondta. Nagyobbrészt lent tartózkodom a tégláégetőben.

Baardsen kikisérte és a ház előtt feltette a kalapját.

A munkásaim után kell nézmem, mondta mosolyogva. Theodor Jensen színházat épít és én vagyok az építész.

Köszönt és széles vállát végigringatta a csónakházhoz vezető úton.

Mikor ifjú Willatz elhaladt a bolt előtt, Theodor kilépett az ajtón és úgy látszott, mintha meg akarná szólítani. Ez aznap már másodszor történt volna és ezért Willatz tovább akart menni. Meglepetten olvasta el az új címtáblán a bolt fölött: P. Jensen kézmű- és gyarmatárú kereskedése. Aranyozott betűk voltak.

Szabad-e megkérnem, hogy fáradjon be a boltunkba, hogy egy kis fogalma legyen a mi üzletünkről? mondta Theodor.

Willatz a homlokát ráncolta kicsit, az órájára nézett és azt mondta:

Majd máskor.

Csak azért gondolom, hogy látni méltóztassék, mennyire szükséges az üzlet kibővítése. Az a baj, hogy nincs telkünk, se földünk. Ha lenne olyan kegyes, akár csak innen a lépcsőről körülnézni. Nem is kell tovább fáradnia, ha nem tetszik.

De nem tudom, miért tenném, mondta Willatz kelletlenül, aztán engedett és követte Theodort a boltba.

Ó, Theodornak volt esze és élt is az alkalommal! Hiszen sokat ért az, hogy az ifjú Holmsen urat, a hazatért földbirtokost látták az oldalán... soha ennél kedvezőbb alkalma nem nyílhatott. Az új áruk megérkeztek. Finom és drága áruk. De nem volt hely a számukra, halomszámra feküdtek mindenütt és a bolt tele volt emberrel. Hát nem kellett Theodornak okvetlenül kibővítenie az üzletét?

Méltóztassék csak idenézni, mondta Teodor és az ujjával kifelé mutatott. A kézműárú osztály, ahol a szövetekeket és ruhákat helyezték el, túlságosan kicsi.

Mindenki az ajtó felé fordult és odanézett. Az ifjú Willatz azonban nem állhatott csak egyhelyben, hogy oldalt nézzen be egy ajtó hasadékán. Kénytelen volt be is lépni a boltba és Theodor útát csinált neki, felütötte a csapódeszkát, de Willatz megköszönte és megállt az ajtónál.

A helyiség csakugyan kicsinek bizonyult ezen a napon. A tavaszi cikkek megtöltötték az egész házat. Zsúfolásig megtelt minden és pénz csörgött ma minden kézben. A nők csak úgy duskáltak a kelmékben és blúzokban, az asszonyok és lányok mindjárt elvesztették a fejüket, csak úgy égtek a perverz izgalomban, megszedítette őket a muszlin és az úgynevezett svájci selyem színpompája. Valóságos orgia volt az, a cselédek orgiája. Ez a Theodor ugyancsak értette a dolgát, ide tudta hozni Segelfossba az egész nagyvilágot.

Mi mindenféle holmi volt itt sorjában vagy tíz szünetig töltött papírdobozban? Hajfésűk, hajcsattok és celluloid hajdíszek mindenféle elérhető áron. Aztán kiegészítések és bőrutánzatú cipők, hatalmas bronzszínű keresztcsattokkal. Meg aztán gallérok! Bizony, csak úgy hemzsegték minden színben és stílusban: Maria Stuart és sátevölgyi váltakoztak egymással. Egy bérmealkozó fiú íróasztali garnitúrát vásárol, sok ezüst van a holmikon és angyalok tartják a tolltartó üvegoldalát. A tintatartónak is ezüst a lába és az ezüstben helyet hagytak, ahová a tulajdonos is bevésheti a nevét. A férfiak — régi megszokásból — a bolt másik oldalán tartózkodtak az előbbi borozóasztal helyén. Most már nem

volt szabad bort és sört árusítani, de spirituszt és hajt vizet lehetett vásárolni, esetleg a helyszínen meg is kóstolni. Azt se lehetett megtiltani, hogy két jóbarát néha-néha össze ne találkozzék a borozóasztal mellett és a zsebéből ki ne húzzon egy kis innivalót. De azért mégis csak végük volt a régi jó időknek, most már rum se akadt elegendő mennyiségben, hogy érdemes lett volna nekifeküdni, meg aztán — asszonyok voltak túlsúlyban idebent.

A hajfésűk körül nagy alkudozás folyt. Volt ott egy fésű, a közepét vörös üveggyöngy ékítette, ez volt az egyetlen gyöngyös fésű, valószínűleg csak betévedt a többi közé, Kornelius inas azonban rögtön külön rekeszbe akarta tenni. Miért teszi el? Mennyibe kerül az a fésű? Okvetlenül meg akarom venni. A fiatal Theodor ugyan éppen előkelő társaságban van, de a szeme sohase nyugszik és most odakiált: A vörös drágaköves fésű nem eladó!

Az ifjú Willatz odafordítja a fejét. Ki az a vöröshajú lány ott? És megismeri Daverdanát, — gyermek volt még, mikor a lány a kastélyban szolgált és ott mutogatta a csodás bronzvörös haját. Az alku teljesen elfoglalja.

Nem kapom meg azt a fésűt? kérdezi.

Mit kezdenél vele? kérdi Kornelius. Hiszen az sárga fésű, nem is illik a hajadba.

Igen, de egy vörös kő van rajta.

Kornelius félreteszi a fésűt.

Akkor hát Theodor oda akarja ajándékozni valakinek? mondja Daverdana nyílt szóval.

Theodor meghallotta ezt és rögtön megváltoztatta a szándékát. Talán meg akarja mutatni, hogy milyen

nagy férfiú és hogy a fésűnek még sincsen semmi jelentősége a szemében, vagy pedig fél a Daverdana nyelvé-
től, mert a lány ugyanolyan pletyka természetű volt,
mint a bátyja, Julius.

Jól van, add oda neki a fésűt! kiáltja Theodor.

És így Daverdana megkapta a vörös üveggyöngyös
fésűt.

Cégünk mindent megtesz, hogy a vevőit kielégítse,
mondja most Theodor az ifjú Willatznak. Ugy tapasztaltuk,
hogy ez mégis csak a leghelyesebb eljárás. És
arra kérném önt, méltóztassék egy kis időt szentelni az
én kérésemnek. Ön látja, mi folyik itt és el fogja hinni,
hogy Rasch ügyvéd csupa rosszindulatból hozna
konkurrenciát a nyakamra, hogy aláássa vele Segelfoss
virágzó kereskedelmét.

Theodor beszélt, mint a vízfolyás. Néhány fiatal
lány egy svájci selyemből készült sárga kiskabát körül
csoportosul. Fekete selyemrojtok és arany paszomántok
diszítették, valóságos művészi munka volt, pompás da-
rab, könnyű és vékony, mint valami földöntúli selyem-
papírkabát, de azért mégis jó hasznát lehetett venni
idelent a földön is. A kincsre alkudozott egy lány is,
a fogfájás miatt kendőt kötött a szája körül, a többiek
azonban igyekeztek visszatartani a szándékától, elma-
gyarázták neki, hogy a kabát nagyon drága és szó ami
szó, az ő számára túlságosan finom volna — hova gon-
dolsz, Florina? Florinának azonban már megvolt a sa-
ját véleménye a dolgokról, ami pedig az árat illeti, nem
is csinált titkot belőle, hogy az egyik zsebéből ki tudja
fizetni, sőt ha akarja, még drágább dolgokat is vehetne.
A gyapjukendőt visszatolta a szájáról és úgy kérdezte:
És milyen alkalommal hordják az ilyen kiskabátot?

Kornelius önkénytelenül is elnevette magát.

Hogy mikor hordják az ilyesmit? Nos, hát ez természetes, ez nem valami hálóköpeny, hanem egy sárga nyári kiskabát olyan időkre, amikor a télikabát már meleg. Ennek a kabátnak pedig egészen különös szabása van, ilyet hordanak most a hölgyek a fővárosban.

Ezt nem kérdezte senki! kiáltott oda Theodor fontoskodó hangon. Ha jól értettem, azt akarod tudni, Florina, mikor hordják az ilyen kiskabátot. Nos hát, fölveheted minden időben, csak éppen akkor nem, ha a vecsernyére mégy, mert oda ugyebár feketében kell menned? Egyébként azonban viselheted, amikor tetszik. Nagyon elegáns kis darab és az egész vidéken egyedül neked lesz ilyen. — De Holmsen úr, csakugyan nem parancsol befáradni?

Most észreveszik Willatzot a férfiak is a borozóasztal mellett, egyik a másik után odajön, hogy üdvözlje és kezét szorítson vele. Willatznak egy helyben kell maradnia és még jó, hogy keztyű van a kezén. Mindenki az apjáról beszél, nagyszerű, igazi úr volt az a maga módján, kissé heves, de ugyanabban a pillanatban már ismét jóságos úr, amilyennek kell. Ők is gyakran üdvözölték a hadnagy urat és az mindig is fogadta a köszönésüket és a fejével bólintott vissza. A hadnagy úr mindig nyeregben ült és a lova barna volt és sárga a sörénye. És Holmsen úr édesanyja, a nagyságos asszony, gyakran énekelt a templomban, olyan hangot se hallottak még azóta. És a segelfossi kastély, ó, oda bárki elmehetett, ha valami búja-baja volt, hacsak lehetett, segítettek rajta. Bizony úgy volt az. És most az Uristen magához szólította mindkettőt...

Ha kaphatnánk egy kis földcsíkot a bolttól a partig, akkor még mindent meg lehetne menteni, mondja közben Theodor.

... És most nyugszanak a sírjukban, folytatják az emberek rendületlenül. Hiába, ez már az emberi sors. És Holmsen úr is, úgy látszik, sokat fáradozik.

Willatz bólint az emberek felé és eltávozik. Egész idő alatt alig szól egy szót is. Most elmegy a tégláégetőbe, a két szobájába, ahová el akar rejtőzni, hogy ott kitartó szorgalommal alkosson végre valami marandót... Mert az eszében se volt, hogy csak töltsse az időt és estétől reggelig lustálkodjék, hanem igenis dolgozni akart. A zongora már itt állt, a ruháit pedig Pauline kicsomagolta a bőröndökből, minden a legnagyobb rendben volt, a nyújtó és a trapéz még az előbbi alkalomról ittmaradtak. A falakon fegyverek és revolver, horgászbotok és vadászkések, ritka hangszerek, fuvolák, okarinák és kilyukgatott kagylók, igen, mindenféle kagyló, még zenélni is lehetett rajtuk. Az ifjú Willatz most hozzálátott, hogy a megmaradt holmit kiszedje a bőröndökből, a legkülönbözőbb körömkéfeket hozta magával, három pár selyem rövidharisnyát és mindenféle más szép és drága dolgot. Néhány fémtárgyat az asztalon helyezett el, egy sárga üvegflakon nem illett a többihez, azért az egyik falipolcon szorítottak csak neki helyet. Az ifjú Willatz mindenféle rajszereket is hozott magával, ecseteket is és festéktubusokat. Az édesanyja is bizonyosan rajzolgatott volna ebben a helyzetben, — ez már hozzátartozott a hangulathoz. Végül is mindent sikerült elrendezni, valamennyi tárgy a méltó helyére került és Willatz birtokába vette a szobákat, az

apja két szobáját, ahol a fiú zongorázni akart és komponálni és dolgozni vadul, esztelenül. Mert ha itt se lehet, akkor sehelse....

8.

Az öreg sagvikai Katrine ismét megér valamit. Egy szép napon azt látja, hogy az ő vén nyírfáikra egy idegen szarkapár vetett szemet. Egyideig egyikről a másikra repülnek, csivikelnek egymás közt, aztán, amilyen gyorsan csak lehet, fészket építenek maguknak. De hiszen már késői volt az évszak, más szarkák már régen felépítették a fészkeket és kiköltötték a tojásaikat, — mit jelentsen ez? Katrine hallotta már, hogy Lars Manuelsen a szarkáit tette hazátlanokká és megölte a fiókáikat. Az öreg Katrine nem tudta az okát, hogy miért is tagadná meg a menedéket valamelyik nyírfa koronája alatt, akármilyen nemzetséghez is tartozik az a szarkapár. Ezt Bertellel is közölte, az embert azonban nem sikerült meggyőznie, annak nem volt kedve szállást nyújtani idegen szarkáknak annál is kevésbbé, mert ebből a fajtából már fészkelte egy pár az ő fáikon. A kedélyek csak akkor nyugodtak meg, mikor az új szarkapár hihetetlenül gyorsan tojásokat rakott és kiköltötte a fiókáit, — szóval csakugyan otthonosan rendezkedett be.

Bizony Sagvikában volt már egy szarkafészkek. Itt békén tanyázhattak a szarkák és ugyanaz a pár minden esztendőben visszatért, megtisztította fészket a korhadt galyaktól, újra tatarozta és továbbra is megőrizte a helyét. Míg a gyerekek otthon voltak, a kis Gottfred meg a kis Pauline, kész öröm volt nekik elnézni a

szarkákat és a madarak vidám énekét, ősszel pedig, mikor lekaszálták a rétet, gyönyörűség volt megfigyelni Sjurnát, amint a mezőn ugrált egy hosszú kukaccal a csőrében.

No, de ez már régen volt.

Mégis csak más dolog a Lars Manuelsen szarkáit befogadni, mint a magunkéit, mondta Bertel. Komolyan gondolok rá, hogy még ma éjszaka megölöm őket.

Katrine ott ült mellette és mint rendesen, zsákokat varrt a malom számára. Most rémülten nézett fel a Bertel arcába. Ritkán látta még ilyen haragosnak és rosszul esett neki.

És hova lett most a szappan? kérdezte Bertel még mindig mogorván.

Csakugyan, Katrinának meg kellett gyónnia, hogy a patak mellett hagyott egy darab szappant és mire újra visszament érte, a szappan már eltűnt.

Hm, mondta Bertel és a fogát csikorgatta. Tehát a Sjura cipelte el. Bizony, szép kis szarkapárt fogadtál te be. Megyek azonnal és keresek egy kést.

Ugyan mit beszélsz! mondta Katrine.

Én nem beszélek! Hazajövök a munkából és megszeretnék mosakodni, de nem lehet, mert a Sjura elvitte a szappant! Bertel fenyegetően közeledik az öreg felesége felé és azt mondja neki: És meg tudnád nekem mondani, hogy mire használja Sjura azt a szappant? Vajjon felfalja-e, vagy pedig fejpárnának használja?

Minthogy pedig Bertel nem volt valami tréfáskedvű, simamodorú ember, hanem éppen ellenkezőleg egy szakállas, bozontos férfi: mindez úgy hangzott az ajkáról, mintha a legkomolyabban értené.

Az asszony azonban gyanakodni kezdett, még egyszer felnézett ültében és amint Bertel erre elfordította a tekintetét, Katrine már bizonyos volt a dolgában. És úgy nevetett, hogy a könnye lepergett az arcán és azonmód ismételte folyton-folyvást: Fejpárnának, fejpárnának!

Bertel azonban hevesen krákogott, kiment az ajtón és egyideig nem is tért vissza.

Jóságos ég, micsoda kellemes, tréfás ember lett ebből a Bertelből az évek folyamán!

Ennek pedig csak az lehetet az oka, hogy biztos munkája, jó jövedelme és szép életet volt. Leginkább azonban az tette elégedetté, hogy a gyermekei jó elhelyezkedésre találtak és valamennyiből az lett, aminek lennie kellett.

Pauline a nap jól végzett munkája után még átjött a kastélyból egy kis tereferére. Elmesélte, hogy a csónakházban egész éjszaka táncoltak, de a csónakház már nem volt csónakház, hanem színház és díszterem, és ott táncoltak mindig. Theodor nagy vigassággal akarta felszentelni a házat, még zászlót is vontatott a tetejébe és ez libeg-lobog egész nap. Az anyja persze Paulinenak is elmesélte az ellopott szappan történetét és most már Bertel is velük nevetett. Amint Pauline egy idő múlva elment hazulról, találkozott fiúkkal és lányokkal, akik a táncba indultak és köztük volt Florina is, a sárga selyemkabátjában, a váltai Nils ott ment az oldalán, Marciliet pedig — a lány most ismét Holmengraa úr szolgálatában állt — Konrad napszámos kísérgette. Nem jössz táncolni, Pauline? kérdezték. Nem, felelte Pauline. No, hogy te milyen fontos személyiség lettél, mondták

nevetve. Ugy látszik, azt hiszed, hogy Willatz egy órára se nélkülözhet téged.

Ó, nem ez volt az eset, Willatz maga ajánlotta fel a lánynak, hogy menjen táncolni, mikor hallott a dologról. De ezt Willatz úr bizonyára csak tréfásan mondhatta, magyarázta Raschné, mert az ember nem mehet csak úgy egyszerűen táncba, ha a segelfossi kastély házvezetőnöje, és olyan bátyja van, mit Gottfred, a segéd-távirász. Egész más dolog, ha a színházban van előadás, oda elmehetsz, mert Rasch meg én is elmegyünk és dr. Muus meg a papék is, sőt lehet, hogy egyszer Willatz úrnak kedve kerekedik végignézni az előadást. Raschné még mindig oktatta régi tanítványát egy és más dologban, és ez nagyon hasznos is volt Pauline számára.

Az emberek egész éjszaka ide meg oda vándoroltak a széles úton. Willatz a kastély hálószobájában állt és nézte, amint elhaladtak előtte. Fiúk és lányok, szerelmespárok, esetleg a vetélytársaik is velük együtt, mind táncolni mentek, vagy onnan vissza. Néha kiáltásokat hallott, hivatások töredékeit a kék sötétségben. Willatz nem emlékezett rá, hogy a szülei életében valaha hallott volna lent az úton ilyen kiáltásokat. Másnap reggel Martin béres elmondta, hogy az éjszaka a legények és a malommunkások összeakaszkodtak, és hogy az egyik még kövel is dobálózott. A lánynak Palästina volt a neve, elhívták az ura-i előljárót és az öregúr — bár fülíg merült az adósságban és bizonyára máson járt az esze, — békét teremtett és rábírta a legényeket, hogy béküljenek ki. Mivel pedig az embereket nem akarta éjszaka idején nyugtalanítani azzal, hogy szállást kér tőlük, virradatig fel és alá járkált a szabadban. Csak azután ment el az ügyvédhez.

Amennyi pénzt össze tudott kaparni, mind elhozta, remélte, hogy az ügyvéd méltányos lesz és nem kér tőle lehetetlenséget, hiszen az előljáró ott volt Raschék lakodalmán is. Levette az aranypaszomántos sapkáját a fejről és megállt az ajtóban. Ennyi alázat láttán Rasch ügyvéd engedékenyebb lett, hiszen Rasch ügyvéd nem volt embertelen, csak szerette, ha elismerték a fölényét.

Elfogadom ezt a lefizetést, mondta, de a hátralékért kamatot kell fizetnie.

Igen, mondta előljáró.

Együttal meg kell önnek mondanom, hogy a bank nem én vagyok, a bank önnek egy hónapi haladékot ad.

Igen, köszönöm.

Rasch ügyvéd kövéren és kényelmesen ült a székében, az előljáró pedig állt. De Rasch ügyvéd méltányolta az alázatot, felkelt és így szólt:

Jöjjön be reggelizni, előljáró úr! Bizonyára éhes.

És az urak bementek reggelizni. Mikor aztán az előljáró felfrissült a kávétól, egy kicsit nekibátorodott, nyugodtan beszélt Raschnéval és udvariasan közlékeny lett. Mikor az önök esküvőjén voltam, mondta. Ohó, hát megfélemedkezett az alázatosságról? Rasch ügyvéd megszólalt:

Most jut eszembe: előljáró úr, mi lesz, ha a pénztárellenőr elmegy magához inspiciálni? Gondolt már erre?

Ó, az előljáró bizonyára másra se gondolt az utóbbi időben, de mégis meglepődött ezen a durva kérdésen. Bántotta a dolog az asszonyt is és még egy csésze kávé töltött az előljárónak.

A pénztárelleőr már volt nálam máskor is, mondta az előljáró.

És rendben találta a pénztár? Nos, akkor remélem, hogy most se lesz kivetnivalója, mondta az ügyvéd sértődötten. Amint mondtam, a bank várhat egy hónapig, de tovább nem.

Egyébként az ügyvédnek igaza volt: az öreg ura-i előljáró kissé hanyagul viselkedett. Hiszen rendben tarthatta volna a különböző pénztárait, ha jobban értett volna a hivatásához és ha ki tudta volna szipolyozni az embereket. Sok tanya és ház előtt haladt el ezen a délelőttön, mikor hazament, és valamennyit jól ismerte. Mindenütt az ő adósa laktak és bizonyosan törleszthették volna az adósságukat egy kecskével vagy kossal, ha akarták volna. De sohasem akarták. Ilyenek lettek az emberek. Az emberek örök idők óta adósok maradtak. Azelőtt nem tudtak fizetni, most meg nem akartak. Holmengraa úr és a malom, annakidején, évek hosszú sora előtt munkát és készpénzt hozott a környékre, de ez a pénz nagyon is mozgékony volt, mindenféle árúra váltották fel a Per pultján. A fiatalság tízszer annyit költött ruhára, cicomára és cigarettára, mint azelőtt, és modern lett a szó rossz értelmében, a jellemük pedig egyre hanyatlott. Ami viszont azt a kérdést illeti, hogy mire mehetett volna az előljáró a hivatalos hatalmával: édes Istenem, hiszen kiszipolyozhatta volna az embereket és kereshetett volna jócskán pénzt! Bizony sokszor lett volna módja megbüntetni a boltos Theodort tiltott üzlete miatt, aztán zsebrevághatta volna a bírság felét!

Az előljáró ellátogat Nils vargához. Nils otthon van, de nincsen dolga, egész nap vagy a széken üldögél,

vagy az ágyán hever. Ó, az öreg csizmadiát ugyancsak megfertőzte az idő. Az elmúlt tavasszal hirtelen sok pénz hullott rá az égből és ha a távirász Gottfred el nem jön, és vissza nem követeli a pénz egy részét a távirda pénztára számára, akkor Nils varga ma már Amerikában ülhetne és naponta háromszor ehetnék húst. Így azonban semmire lett az amerikai útból és a varga kezdett jobb élelmet vásárolni, hogy egy kis húst szedjen magára. Ráfért szegényre. Csak az volt a szerencsétlenség, hogy ezzel a romlás útjára jutott és mindig több jó étel kellett neki. Egyik a másikat vont maga után, most már erősebb kávéét kívánt, mint azelőtt és nagyon megtetszett neki az a külföldi sajt, amilyent a boltos Theodor üzletében lehetett kapni. Egészen megbolondult, mintha forgószél kapta volna el, már nem is értette, hogy bírta ki az életet, amikor még nem ehetett konzervet. Mostanában kaphatott az ember friss hal-konzervet nyáron is. Fényes bádogdoboz volt az és hal volt benne. Hiszen Nils maga is kievezhetett volna néhány száz méternyire az öbölbe és maga is halászhatott volna, volt ott elég finom hal, de minek? A boltban volt konzerv bőven, csemegehal és ezt még izletesebbé tette az olaj. Nils varga két emberöltőn át élt igénytelenségben, nélkülözésben és meglegedettségben, most azonban utolérte az idő az ő javaival, és önmagának torzképévé alakította. Annyira ment, hogy a kávéját se maga pörkölte már, hanem zacskókba csomagolt pörköltkávéét vásárolt. És hát mi az ördögnek örölte volna maga a kávéját, mikor finomra örölt kávéét vásárolhatott ezüstpapírban, mindenféle bélyegzővel és címkével? Bizony ennyire fajultak a dolgok és ez valósággal égbekiáltó volt. Nils sokat elherdált a pénzéből.

Szeretném, ha most eljönnél hozzám, mondta az előljáró. A lábam szinte kilátszik már csizmámból.

Most már mindenféle csizmát lehet kapni a boltban is, mondta Nils. Azok sokkal elegánsabbak.

De én már csak olyan ósdi vagyok, hogy a te cipőidet tartom a legjobbaknak, Nils, mondta az előljáró.

Nem látok én már jól, ellenkezett Nils.

Ahhoz a munkához, amit én akarok neked adni, elég jól látsz.

Nem én.

Az előljáró csodálkozóan néz Nilsre, alig ismer rá. Szokása szerint kíméletesen viselkedik és nyugodtan, értelmesen beszél a vargával. De az csak nem akar engedni. Végül is azt mondja Nils:

És azonkívül most én adom el a színházjegyeket.

Ehhez makacsul ragaszkodott a varga és nem is lett a munkából semmi. Mikor Theodor azt ajánlotta neki, hogy ő árusítsa a színházjegyeket, a varga úgy érezte, hogy örökös állást kapott és nem szabad másra pazarolnia az erejét. Tegnap este is ott ült a kis pénztárfülkében és árusította a táncmulatság jegyeit. Nagyszerű dolog volt, az emberek odamentek hozzá, mint valami igazi kereskedőhöz. Kiadta a belépőjegyeket, átvette a pénzt és ma reggel a leszámolásnál Thodor egy kétkoronást dobott az asztalra és ezt mondta: Tessék, ezt tedd el a munkádért. És, majd ha rendes színház lesz, akkor gyere el újra.

Theodor aztán gyorsan elsietett, mert sok dolga volt.

Kiderült, hogy a színház sok munkát okozott. A hirdetés már egynéhányszor benne volt a Segelfossi Ujságban és holnap megint benne kell lennie. A bolt-

ban nyomtatott plakátok lógtak. A zászló éjjel-nappal lobogott a színház épületén. Vörös, zöld és fehér belépőjegyeket nyomtak. Theodor áradozó szavakkal nyilatkozott a készülő előadásról és toborozta az embereket: Halljátok, a „Mérges kígyó a pokolban” című darabot játsszák, nagyszerű darab, Björnson írta, vagy valaki más, de annyi bizonyos, hogy nagyszerű darab. És a mérges kígyó nem is igazi mérges kígyó, nehogy azt higgyétek, az a mérges kígyó ember, olyan, mint te, vagy én. Én építettem a házat, hogy mi is láthassuk a darabot. Mindenkinek meg kell váltania a jegyét, csak nem maradunk el a többi város mögött...

De az ujságból hiányzott valami. Benne volt ugyan a hirdetés, de a kis előkészítő cikk hiányzott. Theodor elment a szerkesztőségbe és megkérdezte, hogy ennek mi az oka? Nem hirdet talán az ő cége állandóan a lapban? A szerkesztő csávában volt... Igen, igen, a kis előkészítő cikk, majd közöljük. És a cikk mégse jött. Theodor megint elment a szerkesztőségbe... Persze, az előkészítő cikk, az ügyvédnek még nem volt ideje megírni... Hát az ügyvéd írja meg? — Igen. És azt mondja, hogy a színészeknek először látogatást kell tenniük nála.

Theodor nem jutott tovább, tülerővel állt szemben. Gúnyolhatta a szerkesztőt, megvonhatta a laptól cégének hirdetéseit örök időkre, hiába minden, kiderült, hogy mégis Rasch ügyvéd a Segelfossi Ujság tulajdonosa. Hogy az ördög vinné el azt az ügyvédet, el akarja nyelni a világot.

Theodor az ajkát harapdálta. Fiatal volt, minden fog benne ült még a szájában és jól tudott harapni. Még most sem volt tanácstalan, egyszerre eszébe ötlött

valami. Tudott egy lányról, aki gyapjukendőt csavart a feje köré és nem csinált titkot abból, hogy van egy takarékkönyve. De hol szerezte ezt a takarékkönyvet? Nem sürgős a dolog. Várjatok csak. Az ügyvéden múlik, hogy meg akarja-e írni a cikket, vagy sem!

Alapjában Theodor nem sokat kockáztatott. Hiszen ő csak bérbeadta a helyiséget, úgyis megkapja érte a bért, ő volt az első hitelező. Mégis csak az a kívánatos, hogy jó lábon álljon az ujsággal, mert hiszen lesznek még később is színházi előadások.

Megérkeztek a színészek és Theodor lengette a lobogót. A társulat a Hotel Larsenben helyezkedett el, összesen hét személy, ifjak és öregek, egy primadonna, egy igazgató, egy pénztáros. Julius meg akarta mutatni, hogy ez az előkelő társaság jó helyre, sőt hírneves házba került. Bátyjának, L. Lassennek a képe keretben lógott a szalónban. Milyen szerencse, hogy a kép éppen most jelent meg a Luther-alapítvány kiadásában és a lelkész rögtön elküldött az övéinek ajánlással és aláírással egy díszes példányt. Most ott lógott a kép az üveg alatt, a keretben, a lelkészen rajta volt a talár és a széles gallér. A színészek ránéztek és Lars Manuelsen — persze ő cipelte a podgyászt — szokása szerint megjegyezte: Az az én fiam!

Jesszus! kiáltotta az egyik színész. Mikor a többiek meghallották ezt a felkiáltást, egymásra néztek és az ujjukat harapdálták, a hölgyek pedig a zsebkendőjüket tépdesték a fogukkal. Gyönyörűen viselkedtek.

Ugye, hallottak már Lassenről? kérdezte Lars Manuelsen.

Hogyne... Természetesen... Van-e, aki ezt a nevet nem ismeri... Lassen!

A színészek aztán elmentek hazulról. A járás, a ruhájuk és az egész viselkedésük valóságos csoda volt az emberek szemében. Az urak ferdén tették a fejükre a kalapot és csupa jóllakottságból dudorásztak; az igazgató piros és zöld nyakkendőt viselt és csakúgy áradt belőle az életművészet meg a világfíság. Az egyikük ilyesmit énekelt:

„Az asszony ingatag,
álnok és csalfa lény!..

Csupa életkedv és semmi más. Féktelenség, uralkodásvágy és öröm. Segelfoss szinte kábultan bámult a társaságra.

De a primadonna nem volt szebb, mint a másik két hölgy. Ellenkezőleg, egy mélyhangú, magas barna lány volt a legszebb valamennyi közt. Úgy járt, mint valami királynő, kicsit megemelte a szoknyáját és alatta suhogott a selyemcsipkés alsószoknya. A plakáton Sibylle Engelnek írták a nevét, de ez csak a művészneve volt. Ő volt a legcsinosabb valamennyi között. Ellenben a primadonna más tekintetben multa fölül. A művészetével, a nagy játékával és ez volt a fődolog. Ennek óriási kalap volt a fején és Lydia asszony volt a neve, semmi más. Egyébként a primadonna is magas volt és szép.

Először a boltba vitte őket az újtjuk.

Az ott a Jensen úr háza?

Túláradó hálálkodással léptek a boltba. Annyian voltak, hogy Theodor nem nyithatta fel előttük a csapódeszkát, de levette a kalapját és nagyon udvarias volt. Nem győztek neki eléggé hálálkodni a segítségért és megkérdezték, milyenek az előjelek, rendben van-e min-

den? Ó, nem jött kommuniké? És az ujság már ma délután megjelenik? Hát akkor el kell mennünk az ügyvédhez is, ahhoz az ördögös ügyvédhez... ügye Rasch-nak hívják? A primadonna, meg az igazgató rögtön odaindult. A társaság többi tagja pedig, Theodor kíséretében a színház felé irányította lépteit.

Zászló leng a színházon, miért? kérdezték.

Az önök tiszteletére és általában az esemény kedvéért, felelte Theodor.

Engedje meg, hogy még egyszer megköszönjük, mondták neki.

Theodor egyáltalán nem volt félszeg, derék szál ember volt és jó benyomást keltett. Talán a cipője szalagjai is hatottak. De esetleg még inkább hozzájárult ehhez a nyakkendőjében ülő nagy arany-húszkoronás. A cégünk, mondta. Amit odakint látnak, az az én yachtom és az én halaim, mondta.

Ó, Istenem, már megint megbicsaklott a lábam, nyöszörgött Sibylle Engel kisasszony és megragadta Theodor karját. Szabad a karját kérnem? mondta.

Theodor ugyan még sohase nyujtotta hölgynek a karját és nem is értett hozzá, de Sibylle önagysága egy kis mozdulattal rendbehozta a dolgot.

Rossz az út, mentegetőzött Theodor, de majd jobb lesz.

Nem az út az oka, mondta Sibylle.

A többiek nem sajnálták a hölgyet, hanem inkább lopva mosolyogtak, mintha Sibylle kisasszonynak akkor bicsaklanék meg a lába és akkor ragadna meg férfikarokat, amikor éppen neki tetszik.

Beléptek a folyosóra. Nils csizmadia a fölkében ült.

Úgy látszik, ő is főpróbát tartott, hogy minden rendben van-e.

Ez az ember a jegyelárusító, mondta Theodor. De Nils, ma nincs előadás.

Nem, de azért csak úgy idejöttem.

Itt vannak a jegyeid a szekrényben? Csak vigyázz, hogy betörő ne férjen hozzá, mondta Theodor és fontoskodott. Megértetted, Nils? A vörös jegy másfél korona, a zöld egy korona és a fehér hetvenöt öre. És ne adj ki egyszerre kettőt véletlenül.

Beléptek a terembe.

Nagyszerű, mondta a művésznő. A színpad éppen a helyes magasságban van, a padsorok, a falak, minden olyan, amilyennek lenni kell. Ön szakértő embereket alkalmazhatott az építkezésnél, Jensen úr! És a színpad mögött két öltöző van. Ó, Istenem, Jensen úr, maga nagyszerű ember, halálosan szeretem magát! Két öltöző... Másutt mindenütt úgyszólván csak egy függönnyel kell beérnünk. Maga nem is tudja, mennyit jelent nekem ez a két külön öltöző. És lámpák, reflektorok, nem is értem, honnan szerezhetette mindezt! No, ha itt nem tudunk játszani, akkor igazán nem tudom, hol!

Mindenki helyeselt és Theodor csak úgy hízott a büszkeségtől. Bizony, ő nem kímélt fáradságot és mindent a legjobb tudása szerint csinált. Csak egyedül oldalt hiányzik még valami, az a ... hogy is hívják?

Kulissza?

Igen, kulissza. Nem jutott eszembe mingyárt a neve. Talán abból nincs elegendő. De majd szerzünk. És általában díszleteket. Még jó, hogy az önök darabja szobában játszik.

Ismeri a darabot?

Theodor mosolygott és így felelt:

Ó, egy kicsit, a mérges kígyó nem kígyó, hanem ember.

De nem minden történik a szobában, mondta egy Max nevű művész. Talán kellemetlen volt neki, hogy Sibylle kisasszony olyan sokáig akaszodik egy új férfi karjára.

Theodor mentegetőzik:

Hiszen nem ismerem a darabot, de Baardsen mondta. Vagy talán azt is mondta, hogy az egyik rész az úton játszódik le a ház előtt. Itt a háttér hozzá, tessék!

Ez? Pompás. Ki az a Baardsen?

Baardsen a táviróállomásunk főnöke.

Magunk is hoztunk egy-két dekorációt, szólalt meg ismét Max művész úr. És majd itt is csak el leszünk valahogy, mint másutt.

Kétségkívül féltékeny volt ez az ember.

Amint hazafelé mentek a szállodába, találkoztak a primadonnával, meg a direktorral. Ezek már beszéltek Rasch ügyvéddel és ígéretet kaptak tőle, hogy majd eszébe juttatja a szerkesztőnek a kommunikét. Hiszen nem ő maga szerkeszti a Segelfossi Ujságot, ő nem, de majd megmondja a szerkesztőnek.

Azután valamennyien visszatértek megint a színházba a deszkákhoz, az ő világukba, hogy megmutassák ennek a két embernek a sok pompás dolgot, mert hiszen ők még nem látták. És Theodor is velük ment. Megint kijutott neki az áradozásból és ő így felelt: Megtettem minden tőlem telhetőt! De a primadonna, meg a direktor egyszerre. Baardsen után kezdtek érdeklődni és azt kérdezték, vajjon lemenjenek-e Baard-

sen távirdafőnökhöz is és neki is köszönetet mondjanak-e? Ó, hogyne, felelte Theodor. Baardsen, persze, ő segített neki, mert hiszen ő maga, már mint Theodor, nem lehetett jelen az építésnél.

Az az átkozott ügyvéd!

Aztán hazamentek. De Theodornak már nem dagadozott a keble a büszkeségtől. A többiek látták ezt, ő nagyon is jól látták. És hogy némiképen jóvátegyék, hazakísérték Theodor urat, sőt bementek a boltjába is. Sibylle a karján lógott és nagyon ügyesen bicegett. De ime, a boltban ott állt maga a távirdafőnök és egy kis csomag dohányt vásárolt. Igen. Éppen Baardsen volt az, saját személyében!

Ilyen véletlenekkel és a sorsnak ilyen játékaival tréfálja meg az embert az élet!

Baardsen ott állt a pultnál, néhány apró pénzdarabot kapart ki a mellényzsebéből és az asztalra tette. Theodor így szólt hozzá:

A művészek köszönetet akarnak mondani magának, Baardsen.

Baardsen lassan megfordult, éppen csak annyira, hogy láthassa a társaságot, a hét idegen embert, aki csupa életkedv, a ferde kalapjaival és a suhogó selyemcsipkéivel. Az igazgató eléje lépett, megszólította, utána a két legelőkelőbb hölgy következett a sorban és végül az urak. Mind beszéltek, mind nevetgéltek és mind szorongatták Baardsen kezét. Theodor bement az irodájába. Ekkor hirtelen megszólalt a legjelentéktelenebb színésznő, aki mostanáig egyetlen szót sem ejtett ki a száján:

De hol kapunk zongorát?

Halálos csönd. A zongoráról egészen megfeledkeztek.

Igazad van, Clara, mondta az igazgató. Aztán ezekkel a szavakkal fordult Baardsenhez: Ez a hölgy, Clara kisasszony, a zongoristánk.

Baardsen ránézett a nő fiatal, buzgó arcára és hosszúkás, kékeres zongorázó kezére.

Rövid volt az idő, mondta Baardsen, De Theodor úr bizonyosan szerez majd zongorát, mire újra eljönnek. Benne megbízhatnak.

Arnyék suhant át Clara kisasszony arcán. Nyilván nem volt nagyon okos hölgy és nem gondolta meg, hogy az egész truppban ő a legjelentéktelenebb. Baardsen egy kicsit beszélgetett vele a zenéről és megtudta, hogy a kis hölgynek zenei oktatásban is volt része, sőt egyszer ösztöndíjat is adtak neki. No lám! Egyébként ő is színésznő, sőt elsőrangú.

Theodor megint kilépett az irodájából és egy levéllel legyezte magát. Derék ember volt, csak ne lett volna olyan tökfilkó! Most is úgy fogta a levelet, hogy mindenki láthatta: Mariane Holmengraa kisasszonynak szólt. Talán a színtársulatnak akart imponálni vele? De a trupp, úgylátszik, a Holmengraa nevet éppoly kevéssé ismerte, mint Lassen nevét. Megint a zongoráról beszéltek és Theodor megígérte, hogy legközelebb szerez egyet. Aztán elment a társaság.

Vidd el ezt a levelet, mondta Theodor a legkisebb inasnak. Mivel azonban most már nem volt kinek imponálni és egyúttal mentegetőzni is akart, azt mondta Baardsennek: Ön talán furcsálja, hogy Holmengraa kisasszonynak írok. Ez azonban egyáltalán nem levél, távolról sem, csak színházjegyet küldök neki.

Színházjegyet küld neki? kérdi Baardsen és fölényesen mosolyog.

Igen. Színházjegyet küldeni egy hölgynek, ezt más városokban is megteszik az urak.

Vajjon tiszteletben akarta-e tartani Baardsen a fiatalember őszinte gyerekességét vagy sem, már nem mosolygott rá fölényesen, hanem csak kérte, hogy mondjon le erről a tervéről. Ha Holmengraa úr és a lánya meg akarják nézni az előadást, majd ideküldik a cselédet és vesznek belépőjegyet. Ennyire csak telik nekik, nem gondolja?

Pedig ez vörös jegy, a legjobb helyre szól, mondta Theodor. Azt hittem, megtehetem.

Ne tegye, tanácsolta neki Baardsen. De ha mindenáron akar valamit tenni ebben az irányban, akkor menjen oda maga néhány belépőjeggyel, álljon meg a küszöbön és adja elő a mondanivalóját. Mondja meg Mariane kisasszonynak, hogy a maga számára nagyon fontos Holmengraa úr jelenléte a színház felavatásánál és hogy nagyon hálás lenne, ha felhasználnák a jegyeket.

Hány jegyet vigyek magammal? kérdezte Theodor.

Nem tudom, hány ember van ott. Vigyen magával egy féltucatot.

Azt már nem, mondta Theodor.

Erre Baardsen megint mosolygott és ezt mondta: Persze! Maga fősvény, megátalkodott fősvény!

Másnap a próba után a színészek egész estig szabadok voltak. Kint kószáltak, mutogatták magukat a napvilágon és felébresztették az emberek kíváncsiságát a darab iránt. Eközben hallottak Willatz Holmsenről, a földbirtokosról, akinek oszlopok díszítették ugyan a

kastélyát, de a művésznevét még nem kapta szárnyára a hír. A zongorista hölgy fülét azonban mégis megütötte ez a név. Holmsen? A zeneszerző? Szent Isten, a muzsikus Holmsen? Ó, ha láthatnám!

Hát még ha én láthatnám, mondta Max művész úr, a talpraesett szavú irigy és gúnyoskedvű ember.

Majom vagy Max, mondta Clara kisasszony. Willatz Holmsen már sokat komponált, egy kantátét, dalmot, táncokat. Nagy muzsikus, mondta és alaposan henegegett Willatzcal, csak azért, mert ismerte a nevét.

De persze Clara kisasszony majmokkal nem beszélhetett zenéről. Ezt meg is mondta nyíltan, aztán lement a távirdára Baardsenhez.

Ilyen véletleneket vet föl az élet!

Baardsen az irodájában ült, a saját környezetében nagyon tudott imponálni és jóindulatú arccal fogadta a lányt. Felkelt és székkal kínálta. Van egy szófánk is, mondta, de az most tele van papirokkal. Mire azonban legközelebb megtisztel a látogatásával, le fogjuk rakni.

Willatz Holmsenről beszélgettek. Valóban ő lakik itt, nemrég jött haza, dolgozni és minden bizonnyal nagy munkában van.

Milyen szép lenne, ha eljönne ma este!

Van önnek szerepe, Clara kisasszony?

Szent Isten, hiszen én magam vagyok a mérges kigyó.

Azt hittem, hogy maga az angyal.

Nem, azt a primadonna alakítja.

Pedig a maga szeme inkább arra való. A mennyei gyémánt inkább a maga szemében csillog.

Ezt komolyan gondolja? mondta Clara kisasszony és ujjongott a lelke.

Azért valami túlsokat nem beszéltek ezek ketten az első találkozásnál. A kis Gottfred fölösleges volt és a háttérben maradt. De Clara kisasszonynak feltűnhetett a távirdafőnök csiszolt beszédmodora, meg is mondta elismerő szavakkal: Önnek pompás stílusa van, Baardsen úr. Mennyei gyémánt! Ilyent mi magunk közt sohase hallunk. Nem tudom, de talán ez is hozzájárul ahhoz, hogy ön olyan nagyszerű benyomást tesz az emberre.

Furcsa. A jó távirdafőnök egyébként fölszinesen élte az életét, ivott és filozofált és fölülről szemlélte a világot, de most egyáltalán nem beszélt lóhátról, hanem valóban mélyen érintette a Clara kisasszony dicsérete. Végül magától kezdett vele a zenéről beszélni, sőt fogta a csellóját és játszott. Baardsen talán még sohasem viselkedett ilyen bolondosan és a kis Gottfred meglehetősen csodálkozott is rajta. És hogyan játszott ma Baardsen? Gottfred csak azt látta, hogy Baardsen tekintete egyre mélyebben vésődik Clara kisasszony szemébe, míg Clara kisasszony szeme egyre tágabbra nyílik és a hölgy szinte tátott szájjal ült ott.

Mellhangok, mondta Baardsen és abbahagyta a játékot. Ez az öreg cselló valóságos ember.

Hiszen ez csodás! mondta Clara kisasszony hal-kan. Nem találok magára illő kifejezést. És mielőtt elment, mondott még több ilyesfélét is. Nagyon megindíthatta a játék és őszintén beszélt.

Mikor Clara kisasszony elment, Gottfred megütöközéssel mondta:

Azt hiszem, maga szerelmes.

Baardsen metegetőzött:

Nagyon ritkán kerülök össze hölgyekkel. Ez a fehérnép egyébként muzikális volt.

... A „Mérges kígyó a pokolban“ előadásra került a világos nyári éjszakákon. Nagy esemény volt ez. A lap csinos előkészítő cikket közölt. És a városból, meg az egész környékéről özönlöttek az emberek. Nils csizmadia eladta minden belépőjegyét. És az ajtónálló Kornelius inastól még vagy félszázat visszacapott és azokat is eladta. Az ügyvédék ott voltak, dr. Muus is ott volt és eljöttek néhányan a paplaktól is, Holmen-graak házából megjelent Irgensné és az egész cselédség. Később eljött Mariane kisasszony is, meg Willatz Holmsen, senkise maradt el. A korlátlan jegyeladás következtében a ház zsúfolásig megtelt és Muus doktor a szellőztetés miatt elégedetlenkedett. A színházban első feltétel a jó levegő, mondta hangosan Theodornak. Egyébként az előadás váratlanul szerencsésen folyt le. A darabban a cím volt a legrosszabb, ez hamarosan kiderült, mert a tartalma friss volt és szenvedélyes. Az emberek elfelejtették, hogy gőzben és rossz levegőben ülnek. Muus doktor nem tapsolt. Nem tapsolt Rasch ügyvéd sem, de azért nagy volt a siker. A tapsolók sorát gyakran nyitotta meg Mariane kisasszony és a gavaléria, aztán átvette a tapsot Theodor, a színház tulajdonosa, a szerencsefia, és ő adta tovább. Muus doktort végül már bosszantotta is ez a nagy tetszés, a nézőtér felé fordult és azt mondta: Pszt! De általában nagy este volt ez.

És vajjon mi volt a legkülönb? A darab-e, a primadonna, avagy Max művész úr? A primadonna! Mikor Muus doktor egyszer elismerően bólintott a játékára és néhány szót suttogott, Rasch ügyvédnek is így kellett

tennie és ő már hangosan is kimondta: Ez eddig a legkiválóbb alakítás, amit eddig életemben láttam! Egyébként az uraknak a legjobban Sibylle kisasszony tetszett, ami nem is csoda, mert hiszen igazán bájos volt. Ha azonban Baardsen ott lett volna, akkor bizonyosan meglepte volna Clara kisasszony, a „mérges kígyó”: ez sokszor az öntudatlan romlottság mély szakadékát mutatta meg, senkise tudott eligazodni rajta, a durva, kétértelmű szavak szörnyűségeit tudta tiszta ajakkal kifejezni. Egyenesen kiforgatta a dolgokat, s fordított értelemben játszotta meg őket, határozott talentummal ábrázolta a beszámíthatatlanságot. Ilyen volt a természete. De Baardsen nem volt ott és nem is látta. Azt mondta, rendkívüli szolgálata van.

Másnap megint szabad volt a trupp egészen estig, amikor az északi postahajó megérkezett. A művészek északra készültek, messze északra, ahol megszűnik minden... Ezt napot Baardsen, a távirda főnöke arra használta fel, hogy felkeresse Clara kisasszonyt a Hotel Larsenben, megkérték, hogy fáradjon be a hölgy szobájába, bár egy kicsit váratlanul jött, helyet is megkínálták, pedig a hölgy egyedül volt és ágyban feküdt.

Mi lesz most? Hol vannak a többiek? Ez is véletlen? Tizenegy óra volt s a többiek mind elmentek hazulról. Baardsen enyhíteni akarta a furcsa helyzetet, tapasztalt embernek mutatta magát, egy kis szabálytalanság mit se jelentett, pajtáskodva beszélt.

Ha most fönn lenne és már felöltözött volna, elmehetnénk Willatz Holmsenhez.

Mit mond? kérdezte a színésznő és felült az ágyán.

Megengedte nekem, illetőleg tisztelettel meghívja magát.

Maga ott volt az előadáson?

Nem.

Szerettem volna megkérdezni, hogy' tetszett?

Úgy hallom, nagy volt a siker.

Nem az én sikerem.

Valamennyiüké.

Nem, nem megyek el Willatz Holmsenhez, mondta a lány hirtelen.

Neki van zongorája, játszhatik vele négykezes, mondta Baardsen. És ha akarja, magammal viszem a csellómat. Holmsen mindent ismer.

Hiszen éppen ez az, mondta Clara kisasszony. Mindent ismer, gyönyörűen játszik! Amikor magát hallattam, egészen beleszédültem. Azelőtt is tudtam, de most még jobban tudom: nem tudok én játszani. Nem, nem megyek el Willatz Holmsenhez.

Hallgatás. Talán becsípett ez a lány? gondolhatja magában Baardsen. De mindenesetre itt fekszik, fiatalon és háborgó lélekkel, ezt is elgondolta. Ennek ugyan semmi köze az előbbihez, de önkénytelenül is ezt mondta: Semmi erőfeszitésembe sem kerül, hogy páratlan teremtsenek tartsam magát.

Pedig arra nincs is oka, adta vissza a szót a lány. Hiszen nem is volt ott az előadáson. Nem zongorázom többet, egészen a másik játékra adom a fejemet. Ó, Istenem, egy szép napon bebizonyítom magának... mindenkinék bebizonyítom...

Szóval azt hiszi, hogy ez az igazi hivatása?

Igen! A lány még jobban fölült az ágyában és csak a térdére nehezedett. Úgy-e, nem hiszi el egy pillanatra sem, hogy én Lydia asszonyt tökéletesen ki tudnám ütni a nyeregből?

Nem.

Nohát, nem. Mindenki őt csodálja, mert olyan szép sápadt tud lenni, ha akar. Pedig elsápadni igazán nem művészet, bizonyosan tudom, hogy még szürke is tudnék lenni, ha kell. Igen, és ez az én hivatásom, ki fogok ütni mindenkit a nyeregből. Férjhez is mehetnék, ha kedvem tartaná, de minek tegyem? Az az ember gazdag és fiatal és boldog lenne, ha feleségül vehetne, de nem örültem meg hogy máris lekössem magam. Először megmutatom a világnak, ki vagyok. Most azonban Hátsó-Norvégiába kell mennem és ott kalimpálni, tette hozzá elkeseredetten.

Baardsen sehogyan se tudott tisztába jönni a helyzettel. Tisztán látta, hogy a lány nem ittas, ezt mint szakértő rögtön megállapította.

Szóval még nem találta meg az igazi helyét, Clara kisasszony, mondta.

Nem. Azaz hogy igen. De az én időm még nem érkezett el. Mindenesetre már útban vagyok, — maga ellenben nem. Hiszen úgy csellózik, mint egy fiatal isten!

És a távirász újra csak nem tudott szabadulni ennek a bóknak a hatása alól és maga előtt sem tagadhatta el, hogy milyen jól esett.

Igen, jó a hangszerem, mondta. Hát akkor nem akarja fölkeresni Willatz Holmsent?

Nem, arról lemondok. Én itt csak színésznő akarok lenni.

Hm. Vajjon nem színészkedik-e önmagával is?

Ó nem. De maga talán, maga komédiázik! mondta Clara kisasszony. Maga csak ül itt s kopogja a táviratókat s gondolkázik és megelegedett, úgy-e?

Nono, kisasszony!

Bocsásson meg nekem és ne vegye rossznéven, amit mondok! Magával nagyon kellemesen el lehet beszélgetni Baardsen úr, de maga tönkremegy ezen a helyen. Hiába mosolyog, itt tönkre kell mennie.

Szóval, azt hiszi, hogy én itt eltemetkeztem. És a szükös viszonyok áldozata vagyok? Nem, kisasszony, ez kissé gyerekes beállítás. Engem nem fűt semmiféle magasabb ambíció, mert a művészi hajlandóságom sem olyan természetű. Én a magam akaratára hallgatok és ezt tartom elsőnek a földön. Nem vagyok megelégedett, de azért ebben a pillanatban mindenem megvan, tudom, hová hajtsam le a fejemet, mibe öltözzem és van mit ennem és innom.

Szándékosan beszélt az ivásról?

Ahogy vesszük. Nem egészen akaratlanul mondtam.

Nagyon jól! Éppen erről akartam beszélni én is, arra gondoltam, hogy ilyen módon könnyen eljöhet az idő, amikor ismét nem lesz lakása, se ruhája és nem is lesz mit ennie és innia, nem mulatságos?

Baardsen felállt, elkomolyodott és ezt mondta:

Kisasszony, utóljára kérdem, fel akarja-e keresni Willatz Holmsent és megengedi-e, hogy odakísérjem?

Nem megyek el hozzá. Forduljon el, akkor felkelek.

Elmehetek, ha akarja.

Látja: most elégedetlen velem!

Baardsen emelkedett hangon felelte: A tengerbe ugrom aznap, mikor elégedetlen leszek magával!

És olyan arcot vágott, mint aki többet nem tehet a lány érdekében.

Clara kisasszony visszafeküdt és ezt mondta:

Akkor nem kelek fel.

Visszaél a szépségével, ha az ágynemű közé tetemeti, mondta Baardsen.

Maga nem is tudja, milyen szép vagyok, csicse-regte a lány. Beszéljen őszintén: csakugyan bolond dolognak tartja, hogy hátat fordítok annak a művészetnek, ahol örökké csak jelentéktelen kis pont maradnék és átmenetet keresek egy másikba, mert itt mégis lehet belőlem valaki. Nos? Végül még megérem, hogy nem is válaszol.

Valahogy úgy érzem, kisasszony, hogy rosszul áll nekem, ha erénycsőszül lépek a porondra és vizet predikálok, holott bort iszom. Itt azonban arról van szó, hogy maga teljesen cserbehagyja a művészetet...

Igen, és áttérek egy másik művészetre.

Azt már nem.

Hogy-hogy nem?

Egyelőre csak arról van szó, hogy elhagyja a művészetet. Ezt pedig csak az tegye, aki nem tudja szolgálni.

Hát a színművészet nem művészet?

Nem, de a színész azért lehet művész.

Ebben senkise fog magával egyetérteni.

Tudom, mondta Baardsen.

Valaki járkált a szomszéd szobában, úgy látszik a társulat jött haza: Az asszony ingatag, álnok és csalfa lény... mevetés... jónapot... L. Lassen lelkes...

Maga még nem látott engem színpadon, mondta Clara kisasszony.

Nem, mondta ismét Baardsen.

Clara kisasszony hirtelen elnevette magát és ezt mondta:

Hiszen maga csak a levegőbe beszél. Azt akarja, hogy komolyan vegyem?

Nem bánám, felelte Baardsen.

Clara kisasszony még jobban nevetett és így szólt:

No, ez kedves dialógus, akárcsak egy színdarabból vennénk. Nos, Baardsen úr, mikor látom viszont? Találkozhatunk ma délután?

Baardsen aznap délután találkozott a színésznővel, még pedig annak tulajdon szobájában, a lány feszelenül egyedül volt, félig felöltözötten, de frissen megmosakodott, és igen csinos volt. És történhetett közöttük valami, amit Baardsen nem várt, amikor jött, és nem értett, amikor elment, Baardsen a táviróállomás főnöke, megvadult, kirugott a hámból, könnyelmű, boldog gyerek lett... Ó micsoda állapot! Mintha csupa fény áradt volna belőle, a fejét magasan hordta a levegőben és úgy tartotta, mint valami csillogó semmit.

Estefelé elment a kis temetőbe és néhány virágot vitt el Willatz Holmsen hadnagy, meg a hadnagné sírjáról. Ezeket a virágokat cserépben tette oda Rasch ügyvédné, hogy örömet szerezzen az ifjú Willatznak, de most Baardsen elvette a virágokat, annyira elment az esze. A virágokat levitte a partra és ott állt és várt, amíg a színtársulat hajóra nem szállt, hogy elutazzék. Tessék! mondta Clara kisasszonynak és levette a kalapját. Szent Isten, honnan vette ezeket a gyönyörű rózsákat? kérdezte a színésznő. A temetőből, felelte Baardsen. A lány megértette, hogy Baardsen igazat mond és meg is súgta a színtársulat tagjainak. Ez éppen nekik, művésznépnek való volt, féktelenül nevet-

tek rajta és fűdták méltányolni. Van még időm partraszállni? kérdezte Max művész úr és aggodalmas arcot vágott. — Nincs, mondta a kapitány. — Kár, mondta Max, mert otffelejtettem Lassen egyik arcképét. Viselkedjünk úgy, hogy még eljöhessünk Segelfossba, mondta az igazgató is, meg a primadonna is.

A hajón néhány utas áll és Baardsent mustrálgatja. Az egyik, úgy látszik, ismeri. Hogy hívják azt az embert? kérdi az egyik partonállótól. Baardsen? Úgy? Aztán az útitársához fordul és azt mondja: Volt nekünk egy Baardsenük odahaza, valami hajógyáros, óriási vállalat. Annak volt egy fia, akiből semmitse lehetett faragni. Előbb színész akart lenni, de... Aztán darabokat írt, de csupa kudarc érte. Vajjon nem ez-e az?

Baardsen pedig a parton állt és nem hallott semmit, annyira meg volt zavarodva, hogy csak a jókívánságait hajtogatta és nem tudott semmi fenköltet mondani. Egzségben térjenek vissza, mondotta egyre. Mikor utóljára látta Clara kisasszonyt, az éppen a füstölő gőzhajón állt és fehér bőrkezyűt húzott, amit a boltban vásárolt. És Baardsen nem tudta elgondolni, hova tehetette közben a rózsáit.

Azokat a rózsákat, amelyeket a jószívű Raschné engedélye reményében orozott el egy sírról, pedig azt a sírt maga az asszony díszítette fel velük.

9.

Muus körorvos néhány napig Segelfossban maradt és felhasználta az alkalmat, hogy meglátogassa Holmengraa urat. Vele volt Rasch ügyvéd is.

Ó, nagyon megtisztelnek az urak! mondta Holmengraa úr.

Nem mondhatok le arról az élvezetről, hogy megszorítsam a kezét, amikor ezen a tájon járok, mondta Muus körorvos. És a kedves lánya jól érzi magát? Egyébként engedje meg, hogy gratuláljak a h o z, mondta végül és Holmengraa úr gyűrűjére mutatott.

Ó, Muus körorvos értett a társalgáshoz, a szájából csak úgy folyt a szó és tudott az emberek hóna alá nyúlni, meg jóindulatot tanusítani.

Rasch ügyvéd valamivel lassúbb mozgású volt, de erős és komoly — férfi. Bámulta a körorvost és jóbarátja volt. Az ügyvédnek az volt a legnagyobb baja, hogy elhájjasodott, a zsebében csörgette a kulcsait, néha kivette őket és a kezében tartotta. De az ujjai olyan rövidek és vastagok voltak, hogy az már szinte kómikus volt. A jegygyűrűjét régente a kisujjára húzta, de még arra is szűk lett, így most már évek óta nem hordott gyűrűt, de úgy látszik, nem is nélkülözte.

Rögtön a nagy eseményről, a színházról kezdett beszélni: Nem volt ott, Holmengraa úr? Azt elég rosszul tette. Ez egyszer igazán megérte a pénzt. Kérdezze meg a doktort! — Lám, az ügyvédnek azért tetszett a dolog, mert neki is volt köze hozzá. Neki kellett kritikát írnia a Segelfossi Ujságba, sőt már meg is írta.

Hm! mondta Muus doktor. Hallotta, Holmengraa úr, hogy csekélységem milyen változtatást forgat a fejében?

Nem.

No, ön bizonyára házasságra gondol, pedig nem is arról van szó.

Hát miről?

Elköltözöm innen.

Igazán? No, akkor már jobban szerettem volna az előbbit! mondta Holmengraa úr udvariasan.

Ami azt illeti... kapnak maguk másik doktort is ide, és az sokkal különb lesz nálam.

Mi már csak megszoktuk önt. Hát elköltözik innen?

Már régen gondolom, hogy nem nekem való hely ez. Aztán eljött a papné, Landmarckné, igen művelt hölgy, eleven és lelkes délnorvégiai asszony, ő nagyof lendített az elhatározásomon. Néhányszor elbeszélgettem vele és már kész is volt a tervem.

Egy szép napon én is Dél-Norvégiába kerülök, mondta az ügyvéd és a lábát nyújtogatta.

Maga is, ügyvéd úr? Hát ne ürítsék ki egész Észak-Norvégiát.

Az ügyvéd úr is meg én is elmondhatjuk, hogy már kitöltöttük itt az időnket, mondta Muus doktor, ebben a tekintetben senkise vethet semmit a szemünkre!

És egyes fordulatokkal fejtegették tovább ezt a témát.

Mivel azonban a malomtulajdonos nem mondott ellent, a két embernek egyedül kellett társalognia. Ez másképp bajosan is lehetett volna. Az urak talán túlbecsülték magukat, amikor azt hitték, hogy a bizalmasságuk hízeleg Holmengraa úrnak. Ez csöngtetett és borral kínálta a vendégeit.

Ha én ihatnám! mondta az ügyvéd.

Talán bizony rossz a gyomra? kérdezte a doktor.
Rossz? Éppen ellenkezőleg, nagyon is jó.

Akkor megihatik egy pohárral a malomtulajdonos
úr jó terméséből.

No jól van, a maga szakértői véleménye alapján
merek inni. De Holmengraa úr, nagy kár, hogy nem
volt ott a premieren. Nem mondom, hogy minden
tekintetben mintaszerű előadás volt, nem, azt nem
merném mondani. De voltak nagyhatású pillanatok
benne.

Igen, a primadonna egy-egy pillanatra rendkívüli
magasságba emelkedett, mondta a doktor is.

Ugy-e? Hát még Sibylle kisasszony! Ó még azon-
kívül valósággal elbájoló volt. De meg tudja azt ér-
teni doktor úr, hogy annyira belekapaszkodott a bol-
tos Theodorba?

Hiszen tudja, a gusztusok különbözők.

Az igaz, de a színházban is, meg hazamenet is ..
ez már mégis csacsiság.

Bölcs kádi, nem viselkedhetünk mindnyájan egy-
formán, mondta a doktor az ügyvédnek. Éppen az,
amiért mi, akik itt együtt vagyunk, jól érezzük ma-
gunkat egymás társaságában, másokkal szemben aka-
dály lehet és esetleg feszélyezi őket. Sibylle talán ab-
ban a... hogy is hívják?... abban a boltos Theodor-
ban találta meg a maga ízlésének és társadalmi nivó-
jának megfelelő társaságot. Mit tehet maga ez cilen,
bölc kádi?

Igaza van, mondta Rasch ügyvéd. De legjobban
azon csodálkoztam, hogy az előljáróék közül is ott
voltak egynéhányan az előadáson. Arra ugyan honnan
kerül pénze annak az embernek?

Ha éppen erről van szó, hát akadtak többen is, akiknek nem lehetett rá pénzük. Holmengraa úr, az ön kikötőmesterének például van egy alkalmazottja, telik annak ilyen szórakozásokra? Ismerem azt az embert, jártam egyszer nála, egy Daverdana nevű mesés asszonynak a férje. Ez a házaspár az első helyen ült.

Az első padban, csak úgy velünk együtt! mondta Rasch ügyvéd és a malomtulajdonosra nézett.

Nem vagyok sznob, mondta a doktor. hiszen a foglalkozásommal jár, hogy a nép közé keveredjem. De a határt megtartom, ez nemcsak jogom, hanem kötelességem is.

Persze, mondta Holmengraa úr.

Úgy-e, mondta az ügyvéd és egyszerre felélénkült, mert helyeselték a véleményét. Nem tudom, hogy mit szándékozik tenni a Segelfossi Ujság szerkesztője, de nem csodálnám, ha megnyomná a tollat. Landmarckenének, a tiszteletesasszonynak, meg a leányainak, a második padban kellett ülni. Mit szól hozzá? Daverdana az első sorban ült. díszfésűvel a hajában mint valami úrhölgy, vörös kővel a fésűjében. Mi következik még ezután?

Legyező és nyeles lorgnon, mondta a doktor.

Kopogtattak és ifjú Willatz lépett be. Úgy látszik, csodálkozott, hogy idegeneket is talál a szobában és bocsánatot kért az alkalmatlankodásáért, csak Mariane kisasszonyt kísérte haza.

Ritka vendég minálunk! mondta Holmengraa úr, kezét nyújtott neki és általában szívélyesen fogadta. Talán egy pohárka bort? Ma sem? Persze, hiszen délelőtt sohasem iszik.

Mért nem iszik délelőtt? kérdezte a doktor.

Holmsen úr dolgozik délelőtt.

Ó, az a munka, mondta ifjú Willatz. De legalább nem akarok még homályos és bágyadt fejjel is kinlódni.

Akkor nagyon előkelő munkája lehet, mondta a doktor.

Mariane a másik ajtón lépett be, ő is megtorpant a csodálkozástól, mikor idegeneket látott és az ajtót a hátával, a lapockájával csukta be maga mögött.

Voltam bátor érdeklődni a kisasszony hogyléte iránt, mondta doktor Muus és kezet fogott vele. És íme itt jön egészségesen és elragadóan, mint mindig! — A doktor folytatta a beszélgetést és kijelentette: Előkelő munka, bizony, de meg kell adni, hogy az én munkám se éppen egyszerű fajta, hiszen hajszálfinom diagnózisokat kell csinálnom. És azért egy pohár bor még sohase nehezítette meg a dolgomat.

Mert mi ketten jóegészségű emberek vagyunk, doktor uram, szólt közbe az ügyvéd. Holmsen úr, ismét a szűkebb hazája földjén jár...

Willatz bólintott és Marianehoz fordult.

Ne játsszuk el együtt azt a néhány taktust? kérdezte.

De igen.

A doktor közbeszólt: Nagyon kedves öntől, Willatz Holmsen úr, hogy meg akarja mutatni nekünk, milyen nagyot haladt már.

Mariane felkacagott. Nehezőre esett neki a hölgyet.

Pszé, ne csörgesse a kulcsait ügyvéd úr, mondta a doktor, és a szomszéd szobából beáradó zenei han-

gokat hallgatta. Egyébként... hiszen ezek csak gyakorlatok, ilyesmivel akarnak traktálni minket?

Alighanem olyasmit játszanak, amit Holmsen úr komponált, mondta Holmengraa.

No, szó ami szó, arra más alkalmat is választhatott volna Willatz Holmsen úr. Hiszen ő kényszerítette rá Mariane kisasszonyt. Felőlem teheti... tulajdonképpen lesz valami ebből a fiatalemberekből?

Már többször olvastam a nevet a kristianiai lapokban, mondta az ügyvéd.

No, ahhoz nem kell sok! Erről jut eszembe Lassen, a lelkész, az is innen származik, nagyszerű ember. Igen.

Nagy ember! Gondolja csak el, mit tesz az, keresztülragódni annyi vizsgán, felnőtt korában, egészen előlről kezdeni, megtanulni annyi nyelvet és tudományt, és olyan magasra emelkedni! Ehhez isteni tehetség kell.

Azt mondják, püspök lesz belőle.

Persze. Remélem, lesz annyi tisztesség a kormányban, hogy mingyárt valami délnorvégiai püspökségbe nevezi ki. Elég ideig volt itt északon, itt töltötte el az egész gyermek- és ifjúkorát. Sokszor csodálkoztam magán, Holmengraa úr, hogy maga itt kibírja, mikor magát senkise kényszeríti rá.

Ha már egyszer itt van az üzletem, felelte Holmengraa úr kitérőleg.

Igaz, igaz, de mégis. Már ami engem illet, csak inkább élnék nagy városban. Nagyon szép a vidék, de hát az embernek más érdekei is vannak, kultúrérdekei! Örökösen semmiesetre sem laknám még a legjobb vi-

déki városkában se. És ha valaki Kristianiában nőtt fel, akkor minden más várost vidéknek érez.

De hiszen maga nem is kristiania, mondta az ügyvéd.

Muus doktor a homlokát ráncolta.

De, bizonyos értelemben igen. Persze, itt születtem északon, mint mi hivatalnokgyerekek többnyire, de aztán mindig lejebb kerültem délre és végül az Östervölgyben telepedtünk le. Elverum és Hamar voltak a kis városaink, de Kristiania volt a fővárosunk. És később, — hisz ezt tudja ügyvéd úr — egész tanulási időnk alatt Kristianiában voltunk. Hát nem ott kaptuk meg úgyszólván a tűzkeresztséget? Persze az alapot, a kultúrát a szülői ház adta meg, de a politikai, színházi, művészeti, tudományos fejlődésünket, az életfelfogásunkat mind a nagy Kristianiában szereztük. Odavalók vagyunk mi.

Bizony odavalók vagyunk.

Irgensné jelentette, hogy tálaltak. Mariane és Wil-latz megint bejöttek. A doktor azt mondta: Nem szó-rakoztattak ugyan éppen valami magasrendű muzsikával, de ezt is megköszönjük. Megengedi? kérdezte és a karját nyújtotta Marianenak. Vagy ellenére van?

Nincs. Miért gondolja?

Úgy láttam, mintha a mosoly eltűnt volna az arcáról.

Csak az örömeimet fojtottam el.

Bizony, Mariane kisasszony, nemsokára egészen megszabadul tőlem, mondta a doktor, mikor az ebéd-lőbe kísérté a lányt.

Muus doktor el akar költözni közülünk, Mariane, magyarázza a leánynak az apja.

Talán csak nem komoly szándéka ez, doktor úr?
De a legkomolyabb.

Erre Mariane nem szólt semmit. A doktor tiszteletben tartotta a hallgatását és nem zavarta meg. A helyett Willatzhoz fordult és néhány megjegyzést tett a zenére, az énekekre, meg az operára. Mikor lesz már ebben az országban állandó operánk, Willatz Holmsen úr?

Ha majd elég nagy lesz az ország, felelte Willatz. Feltűnt neki, hogy a doktor mindig fölösleges teljességgel ejtette ki a nevét. De nem tudta, hogy ezzel bántani akarja-e.

Ha maga nem volna annyira módos, akkor a megnyitóra magánál rendelnék egy operát, tréfálkozott Willatzal Rasch ügyvéd.

A fiatalember így válaszolt: Igen, ha ön annyira módos lenne.

Vagy úgy, hát olyan nagy összeg kell ahhoz? mondta Rasch elnéző mosollyal.

Ilyen pompásan seholy lehet étkezni, mint önnél, Holmengraa úr, mondta a doktor.

En is amondó vagyok, mondta Rasch, mert ingyenc volt ő is.

Irgensné különösen egy salátafélét tud nagyon jól elkészíteni. Bizony, Irgensné asszony, már csak azért a salátáért se lett volna szabad az urának olyan fiatalon meghalnia.

Irgensné mosollyal köszönte meg a bókot. Gondolja doktor úr? Örülök neki! Már ismerte a urakat, és ezért latba vetette minden erejét. Sőt, mikor a gesztenyekompótot befőzte, még új találmányra is jött rá, igaz, hogy tévedésből, mert elcserélte a vaniliát meg a

citromot. De a kompót mégis újszerűen és sajátságosan hatott.

Mivel pedig most már némiképen Irgensnét illette a szó, nem állhatta meg, hogy ne figyelmeztesse Holmengraa urat egyik munkásának legújabb csínytevésére.

És meddig tűri még ezt? Mert ez már igazán sok, mondta.

Mi történt már megint, Irgensné? kérdezte Mariane.

Éppen azt akarom elmondani, pedig szívesebben elhallgattam volna. Néhány nap előtt történt, mikor a boltos Theodor mulatságot rendezett a csónakházban. Nos, akkor idejött egy párocska és felszólította az ittenieket, hogy menjenek velük a bálba. Az ügyvédék Florinája volt, meg a váltai Nils. A Florinán sárga selyemkabát volt. A mi Marcilienk szívesen velük ment volna, de nem volt gavallérja, mert a Konrad kéznél volt ugyan, de nem volt neki cipője. Erre Konrad fogta magát és Holmengraa úr cipőiből vett ki egy párat.

Mit csinált? kérdezte Mariane.

Feljött, ide a házba. Az új cipőt vitte el, azt a lakozott orrút. Holmengraa úr most legutóbb hozta magával a városból.

Általános hallgatás. A doktor megkérdezte:

Ki az a Konrad?

Az egyik napszámosunk. No és hát vele ment el Marcilia a bálba. Ott táncoltak kivilágos virradatig. Mikor hazajöttek, Konrad jól berúgva, fogta a cipőket s úgy, amint voltak, visszahajította a helyükre, még most is úgy fekszenek ott. Idehozzam?

Nem szükséges, mondta Holmengraa úr.

Ha megnézem azt a pár cipőt és elgondolom, hogy milyen vadonatúj és ragyogó volt előbb, hát nem tudom mit tudnék csinálni... Holmengraa úr meg csak hagyja, hogy mindez menjen a maga útján...

Az ügyvéd azt ajánlotta, hogy a napszámos béréből vonjanak le mindaddig, amíg a cipők ára megtérül. Szerinte ezt minden nehézség nélkül meg lehet tenni.

Csakugyan, ez igaz. Mit szólsz hozzá, Willatz? kérdezte Mariane ravaszul.

Persze, hogy igaz, felelte Willatz. Csak az a kérdés, van-e kedve Holmengraa úrnak cipőkkel kereskedni.

Mindenki Holmengraa úrra nézett, de az csak mosolygott és azt mondta:

Azt hiszem, Irgensné, neki fogjuk ajándékozni azt a cipőt.

Még csak az kellene! kiáltotta Irgensné megütközéssel. Legközelebb aztán majd leakaszt egy ruhát a fogasról, mert ilyen volt az mindig, nem ez az első eset.

Nem érdemes ezen bosszankodni, Irgensné, mondja rá Holmengraa úr közömbösen.

Holmengraa úr mindenesetre sok önuralmat árult el, amint egykedvűen ült itt, pontosan betöltötte a házigazda szerepét és ivott a vendégeivel. Mikor Irgensné a cipők dolgával hozakodott elő, először megrándult valami a szája körül, mintha beleszúrtak volna, talán fájt neki, hogy még a szép cipők, a szabadkőművescipők és a selyembélésű ruhák se tudnak már tekintélyt szerezni.

Az ügyvéd úgy vélekedett, hogy ezt a napszámos nem viheti el szárazon. Csatlakozom Irgensné felfogásához, mert ha nem állunk a sarkunkra, akkor ezek az emberek maholnap a nyakunkra nőnek, mondta.

A malomtulajdonosnak önkénytelenül eszébe jutott, hogy milyen kirohanásokat intézett ellene akárhányszor a Segelfossi Ujság és hogy az ügyvéd ezeket milyen szépen eltúrta. Mindebből semmisse látszott az arcán. Még egy pohárkával, ügyvéd úr? Ilyen csekélység csak nem keserítheti el az életünket! Mariane kocintott az apjával és a következő beszédet mondta: Papa, hadd jelentsem ki összes jelenlevő gyermekeid nevében, hogy te vagy a legjobb ember a világon!

Most arra terelődött a szó, hogy a zászlólobogtást újabban mennyire túlzásba viszik Segelfossban és ismét az ügyvéd vitte a szót: Itt mindennap lengetik a lobogót, Isten tudja, hogy mért. Ma megint zászlót tűztek egy házra, ahol az újonnan jött fényképész telepedett meg. Hány lobogó van már egyáltalán a házainkon? És az ügyvéd mindjárt számlálni kezdte a torz ujjain: Nyolc darab, kilenc darab... Segelfoss már szinte vöröslök a zászlóktól. Hiszen annak csak van értelme, ha a magunkféle ember zászlódíszit rak a házára, mikor valakinek a születésnapja van, vagy másvalamilyen családi esemény történt, mert hiszen így szoktuk meg. De képzeljék el, ha a boltos Theodor az öreg boltos Per születésnapján tűzi a lobogót.

Vajjon a bor csakugyan őszintébbé és nyíltszívűbbé teszi az embereket? Muus doktor azt mondta:

Magá az imént az orrom alá dörgölte, hogy nem is vagyok kristianiai. De hátügyvéd uram, nincs-e magának ujságja, ahol síkraszállhatna az ilyen visszaélések ellen? Ehelyett pedig mit tesz az az ujság?

Az ügyvéd hallgatott egy percig. Muus doktor közben körülhordozta a tekintetét a társaságon, mint aki elismerést vár a kardos megjegyzésért. Élete legboldero-

gabb perce volt ez, mert hiszen a legjobb barátját utasította rendre.

A Segelfossi Ujság nagyrészben az enyém ugyan, de nem én szerkesztem, mondta az ügyvéd.

Amit a zászlókkal való visszaélésekről mondott, azt én tökéletesen aláírtam, mondta Muus doktor, és a maga módján csak még jobban ingerelte a barátját. Mikor én az orvoslakra tűztem ki a lobogót, akkor még csak nekem volt zászlóm. Most van már mindenkinek, a harangozónak, a kovácsnak, a segédjének, Jacobnak, a grönvoldi Oleának és mind lobogtatják éjjel-nappal, — azért is vettem le én a zászlót a házamról.

Megragadom az alkalmat annak a tisztázására, hogy a Segelfossi Ujságot nem én szerkesztem, jelentette ki Rasch ügyvéd kissé ünnepeyesebben, mint kellett volna. Az arca közben őszinteséget mutatott, mintha ráhámozta volna ezt az őszinteséget, ezt a rendkívüli igazságszeretetet. Én a hóna alá nyúltam annak a sápadt nyomdásznak, ezzel voltak ugyan bizonyos személyi ambícióim is, de nem olyanok, amikért bárki-nek is számadással tartoznám. Szóval: egyengettem a fiatalember útját és ő a lapot kiszedi és egyúttal szerkeszti is. Néhány esetben aztán magam is írtam egy-két sort, vagy átfésültem, amit ő írt, — ennyi az egész Magamnak se tetszik sokszor a lap modora, de minden alkalommal igazán nem léphetek közbe, arra időm se lenne elég.

Persze, hogy nem, mondta Holmengraa úr. És azt remélte, hogy ezért az engedékenyséért az ügyvéd majd enyhíteni fogja a lap hangját. Hiszen ezt a Rasch ügyvédet éppen a malomtulajdonos alkalmazta itt Segelfossban, ő egyengette az útját, sőt még az uraság-

nak is bemutatta a kastélyban, — csakugyan ne rejtőznék az ügyvédben semmi szemérem? Megengedné, hogy az ő ujságja lázítson a jótevője ellen?

Eszembe se volt, hogy önt megtámadjam, kedves barátom, mondta a doktor. Egészségére!

Egészségére! Nagyon hálás vagyok, amiért alkalmat adott, hogy eloszlassak egy félreértést, mondta az ügyvéd szertartásosan. Én nem tartozom a Segelfossi Ujság szerkesztőségéhez, jelenleg sem, aminthogy a multban sem tartoztam hozzá.

Most aztán általánosabb beszéd tárgyra terelődött a szó, mindenféle helybeli és környékbeli hírekre. Landmarck lelkésztől elmesélték, hogy éppen most fejezték be egy csinos egyfogatú kocsit, az utolsó kerékszögig mindent maga csinált rajta.

Mindez nagyon rendjén volna, mondta rá doktor Muus, de hogy egy tisztviselő, egy lelkész ilyesmivel foglalkozzék, — hová vezet ez? Ha én az apámat, vagy a nagyapámat az esztergapad mellett próbálnám elképzelni!

A keleti kérdést, Port-Arthur elestét egy szóval sem említette senki.

És a szertartásosan hallgatag fárfiaknak is megeredt lassan a nyelvük, nyilván a bor is megtette hatását. Az ifjú Willatznak is megjött a kedve, a malomtulajdonosnak átadja Anton Coldevin üdvözlését, elmondta, hogy nemsokára ideérkezik, sőt már útban is van. Apja, a konzul volt beteg, különben már régen is lenne.

De jól emlékszem még Coldevin konzulra, mondta Holmengraa úr. Ő közvetített, mikor a maga apja urától telket vásároltam, egy nyári éjszakán kötöttük meg az alkut, és az északi fény ragyogott felettünk. Nagyon

szeretetreméltó ember volt a konzul, mindig volt kéznél egy jóízű tréfája.

Az ügyvéd ismét visszanyerte a fölényét:

Kár, hogy akkoriban még nem voltam itt, mondja, akkor biztosan én közvetíttettem volna.

Kétségkívül!

Igen, igen, Holmengraa úr, ön által szereztem itt a birtokot és a működési teret. Apropos, látta a ligetemet az utóbbi időben? Valami pompás és csodás dolog, úgy-e, doktor úr?

Csakugyan nagyszerű. De, mint mondtam, még hiányoznak a pacsirták. Mikor rendezi meg már a kerti ünnepélyét, ügyvéd úr?

Hamarosan. Csak ez a kánikula múljék már el. Ad-digra a fák még jobban meglombosodnak és megnőnek néhány hüvelykkel. Most már van szökőkútam is, Holmengraa úr, és egy vasöntődével is tárgyalok, néhány művészi szobor dolgában. Tudja, mire gondolok? Arra, hogy tulajdonképpen egészen helyén van itt a fényképész. Legalább fotografálhat majd az ünnepélyen, és meg is csinálja a maga kis üzletét, hiszen világos, hogy minden résztvevőnek kell majd kép.

Mariane kisasszony összevonta a szemöldökét, ravaszul nézett az ügyvédre és úgy mondta:

Előbb azonban a bér málkózókat kell lefényképeznie.

Mikor már felkeltek az asztaltól és megitták a feketét, Muus doktornak sikerült rövid időre egyedül maradnia Mariane kisasszonnyal. A doktor arról beszélt, hogy az ő csekély személyét illetőleg valami változás áll be, mert a leghatározottabb szándéka elhagyni Segelfosst... Ilyen az élet, az emberek egymásra akad-

nak, aztán szétválík az útjuk. Mi is egymásra akadtunk, Mariane kisasszony, és most...

Cisz, há, é, doktor úr, csak lágyan és bensőségesen, így ni: cisz, há, é...

A doktor a vastag szemüvegen át rámered:

Hát ez mit jelent?

Egy románc kezdődik így.

Vagyúgy, már megint gyerekek lettünk! mondta a doktor, és nevetett. Vagy csak a hétfejű hidra bújt elő a bűvös szekrénykéből?

Legfeljebb a saját gyufaskatulyájából, doktor úr. Fölösleges mondanía, hogy az utóbbi időben gyakran fordúlt meg a lelkészlakban.

No ugyan! A doktor szabadkozni kezdett és igyekezett magát fehérre mosni. Hogy vajjon hova gondol Mariane? A papné rendkívüli asszony, közösek a hajlamaik, közös a kultúrájuk és ne felejtjük el, kérem, hogy a kislányokat csak nemrég bérálták, a fiatalabakat éppen tavaly. Ne vessük el hát a sulykot.

Tehát a bérálkozás, mint akadály! És mind a két lány nagy és csinos.

Nem tagadom, mondta a doktor. Természetes, hogy jó szemmel néznek a családban és hogy már jó néhány-szor megfordultam ott. A két fiatal lány és az édesanyja csak maguknak élnek, a lelkész kevés időt szentelhet nekik, őt egészen leköti a műhelye. Így aztán érthető, hogy szegénykék örülnek, ha néha művelt társaságuk akad. De attól még nagy ugrás van odáig...

És maga inkább megugrik, kedves doktor úr, mondta Mariane.

A doktor erre meghajolt és így szólt:

Ez úgy hangzik, mintha egyenesen tanácsolná ne-

kem. Szóval nem érdekli, hogy feladom-e ezt a tervet, vagy sem?

Cisz, há, é...

A doktor újra meghajol és otthagyja a gyerekes kisasszonyt.

Holmengraa úr kikísérte a vendégeit az útig és ott azzal bucsúzott, hogy a malomba megy. Szabad elki-sérnem? kérdezte Willatz. Vajjon Holmengraa úr ezt az ajánkozást csak elvárta-e, vagy pedig elő is idézte? Mert elég okos és éleselméjű volt hozzá. Meg volt az oka, hogy szeresse ezt a fiatalembert, örült, hogy visz-szatért és most együtt lehet vele, az ifjú Willatz eszébe idézte a régi időket, mikor ő még mint a mesék királya jött el Segelfossba, bejáratos volt a hadnagyékhoz, itt építkezett és megtelepedett. Micsoda napok voltak azok! Azóta megváltoztak az idők és a királynak le kellett szállni a trónjáról. Hátha még egyszer szerepelhet az életében egy Holmsen, aki följebb viszi őt!

A két úr lassan haladt föl az úton, szép meleg idő volt, néha-néha találkoztak Holmengraa úr valamelyik munkásával, mert éppen ilyen időtájt csináltak szabad órát maguknak a munkások. Talán szándékosan tette mindezt Holmengraa úr, meg akarta mutatni az ifjú Willatznak ezeket a felforgatott állapotokat?

Willatz azonban egyelőre nem látott semmit. Furcsa két emberke ez! mondta az ügyvédről és az orvos-ról. Ha beszélni hallom őket, azonnal megértem, miért észik a kínaiak a rizst kis pálcikákkal!

Ugyan mire célzott ezzel? Hogy szűkkeblűek, kor-látoltak és kicsinyesek voltak? Az ügyvéd kétségkívül nagy stréber volt, de a Muus doktor fölényeskedése még jobban visszataszította a fiatalembert. Lehet, hogy

Willatz lelkében megragadt valami előkelősi, valami dsentri-tempó még az angol iskola idejéből. Vagy az ősei elkótyavetyélt földjének utolsó maradványa bizsergett a vérében: egy kis heraldika? Az nem volt inyére, hogy a doktor, bár jó családból származott, mindig talpalt cipőt viselt, és hogy a kabátján meg lehetett látni a karosszék nyomát. És milyen furcsa ingeket tartott finomaknak! Mindez azonban még tűrhető lett volna, ha a jó doktor — önmagáról is fölényesen tud gondolkozni...

S hát ő, Willatz Holmsen, ismerte-e a maga ereje mértékét.

Az erős mindig egy még erősebbre ütközik. A negyedik Willatz Holmsen gondolt-e már arra, hogy kicsoda ő voltaképpen? A társai bizony már nem egyszer emlékeztették erre. És ő maga is gyakran tréfálkozott róla: ő az utolsó sarj a családfáján, olyan, mint egy ócska kép, ha már széttörték a keretét. Egy kevés külső dísz, egy kis dandység, valami öröklött vagyonka, törpe falusi birtok, — hát azért már banális egyéniségnek kell neki lenni? Az való, hogy kerek kétszáz esztendő múltra tekinthet vissza. És a fajtája? Ősei még szolgák és lakájok voltak és az uraságok széke mögött sorakoztak föl, így kezdték el a karrierjüket, aztán házgondnok, felügyelő lett belőlük, megszerezték a hatalmat, fölcseperedtek és gazdaságra jutottak. Ez volt az első stáció. Aztán négy generáció következett, a fényezés, kifinomodás, — most pedig ki kell hálnia a fajnak. Ez az élet sorja. Mi különös van benne? Nem jó-e, ha ilyen búvóhelyek keletkeznek a társadalomban, búvóhelyek, ahova új törtetők és ingyenélők ugorhatnak a helyükbe?

Bizony, a bor megoldja az ember nyelvét, Willatz most már belemerült a beszédbe és elmondott mindent, ami a szívét nyomta:

Ezek seholse vernek gyökeret, mindig csak délfelé törekszenek, mondta, megint csak az ügyvédre meg a doktorra célozva. Micsoda emberek ezek! Hivatalnoknepség! Csakugyan mind jobban belátom, mennyire igaza volt az apámnak, mikor azt mondta, hogy a hivatalnoktípus ér a legkevesebbet egy népben, — az csak olyan embergyártmány. A kereskedő, az üzletember mégis csak vállal valami kockázatot, megalapítja a léteét, egy kártyára teszi mindenét, néha semmi biztosítéka sincsen, csak várja minden pillanatban a nyereséget. A munkának, a spekulációnak és az eredménynek szenteli az életét, harcba száll a sorssal: a pajzssal, vagy a pajzson. De ugyan mit él meg egy hivatalnok? Ha elhelyezik, akkor is csak a régi szárazmalmi munkát végzi egy új taposómalomban.

És az urak? Nekik abban rejlik az erejük, hogy megvolt a biztos talajuk: az ősi föld volt hazájuk, egy kisebb-nagyobb világ, ahol övék a hatalom. Kényes paripájukon kivágtattak a kapun a birtokra, amely egész sereg embernek adott kenyeret. Nemcsak megalapítottak egy nemzetséget, hanem be is ültették mélyen a talajba. Mikor aztán kihalóban volt a nemzetség, a hivatalnokok igyekeztek a helyébe ülni. És vajjon mi jögon? Már béna volt a kezük, semmihez se kezdhettek vele, csak ültek az intézőségben és írtak, írtak. Lassankint elhítték, hogy ez az élet, — ez a cselédmunka, amint a betűket rótták, egyet a másik után. A hivatalnokcsaládokban az apát akárhány fiú követhette a pályán, ez nem járt semmi kockázattal, ők csak egy ve-

szedelmet ismertek, ha valaki későn tett le egy vizsgát. Nekik csak azt kellett folytatni, ami kivihető, értendő és megszokott, amit örököltek és amiért — fölveték a maguk kis évjáradékát. Amint az előd távozik, az utód nyomban elfoglalja a helyét, a múltja vezérfonala a jövőnek, ismert úton jár és csak az a kérdés, végigjárja-e?

Úgy-e, a kiváló embernél ez is egészen másképpen van, a gazdagság nem öröklődik át a végtelenségig, hanem kimerül a harmadik vagy negyedik generációnál, a zsenit a sírba viszi a tulajdonosa és aztán — vagy föltámad, vagy nem. A nagyemberek kimerítik a nemzetségük minden őscerejét. Ha lehetne, szabállyá kellene tenni, hogy a nagyembereknek csak lányuk lehessen, fiuk nem. Ennek törvénné kellene válnia az igazi arisztokratáknál. Bezzeg, a hivatalnoknép minden veszély nélkül hozhat a világra annyi fiat és annyi középszerűséget, amennyit csak akar.

Ó, milyen jól fejezte ki magát az ifjú Willatz, mennyire megoldotta a nyelvét a bor és milyen folyékony volt ilyenkor az előadása.

Végül azt mondta:

A hivatalnoknak nincs származása. Ő csak egy irányt követ: dél felé törekszik valamennyi. Soha sincsen saját otthonuk, mindig idegen telken laknak, a más házában. Képzeljük csak el, hogy nemzedékről-nemzedékre hajléktalan volt az egész családjuk, mintha szünet nélkül az Isten átka függött volna felettünk. A gyermekek nem otthonosodnak meg azon a helyen, ahol születtek és fölnevelkedtek, hanem elviszik őket az első és a második és a harmadik helyről, ahol gyökeret eresztett a szivük, mert hát a szülők délre vágynak,

mindig tovább dél felé, és ha elhelyezik őket, elvágják minden gyökeret maguk mögött. Fáj a szívem az ilyen gyerekekért. Hosszú, hosszú évek múltán talán ismét elvergődnek egy ilyen meghitt helyre. Talán utazás közben elnézik a lelkükbe vésett régi nyomokat, és nem jön könny a szemükbe többé. Talán emlékeznek még valamelyik élményükre, ez a kő, az a nyárfa talán juttat valamit az eszükbe, igen, és ott, annál a pataknál forgácsot úsztattak a vízben. El-elnézik egy kis ideig, — aztán elmennek onnan. Utaznak tovább.

Nézze csak meg ezt a két embert! Annyi ideig hajoltak már egy asztal fölé, hogy belegörcbült a hátuk és a kezük már nem alkalmas semmi rendes munkára. Az orrukon is gyakran ül szemüveg. Ez annak a jele, hogy a nagy tudomány, amely az agyukat elöntötte, elvonta a szemtől minden látóképességét és ők szegények, már nem látnak semmit. És ezekből az emberekből váljon új arisztokrácia! Nézze csak meg őket, ahogy ott baktatnak ketten.

Az ifjú Willatznak nem volt nehéz dolga, hogy mindezt kifejtse, hiszen most nem ellenkezett vele senki. De mikor a pajtásaival üldögélt együtt, biztosra vehette, hogy valaki majd nyersen leinti: hohó, az utód beszél, a nemesi sarj! És milyen jól tudja már a leckét, az apja meg a négy öse ugyan alaposan betanították! Az én apám bíró volt, az övé még csak nem is aktív tiszt, nos, melyik ér többet? És mit ér ő maga, a trónörökös úr? Van a vidéken egy kastélya! És mi lehet belőle? Azt egy jóstól kérdezzétek! Így persze könnyű dolga van az embernek, ha nem sikerül valamelyik vizsgája, akkor otthagya csapot-papot és hazatér a vidéki birtokára. Ott mindig akad valami öreg szolgáló,

az majd ellátja. Az utódnak, a nemesi sarjnak semmi gondja, megvan az öreg szolgálója, akit örökölt és a szolgálonak csinos főkötője van és jóságos szeme. Ha a nagyságos úr reggel sokáig hever az ágyban, akkor bejön s megkérdezi, hogy nem beteg-e, ha sokáig ül a nagyságos úr egy széken, ő ráveszi, hogy keljen fel, nehogy a hosszú ülés meg találjon ártani. És aztán meghal. Akkor a szolgáló virágot ültet a sírjára. Ez a nóta vége. És bizony, ők a legjobb utódok és nemesi ivadékok, ők: — a halottak. Azok rezignáltak és szerények! Bizony, Willatz Holmsen úr, csak amelyik jelentéktelen és haszontalan, az dacol a halállal és akar továbbélni mindenáron!

De hát mindenkinek megvannak a maga szempontjai, és Holmengraa úr is a maga gondolatait követte. Lehet, hogy a fiatalember beszédében az apjára, a hadnagyra emlékeztette valami, annak is hasonló nézetei voltak, ez meglátszott minden szaván és cselekedetén. Holmengraa úr fülében még mindig ott csengett az egykori hadnagy hangja, de annak minden szava keserű volt és igaz, a fia szájában viszont valahogy veszélytelenül hangzott. Lehet, hogy volt valami igaz abban, amit mondott: a nagyembereknek nem szabad fiút nemzeni.

Holmengraa úr csak rámondta, hogy igen, igen, bólintott és odahallgatott, gondolni azonban csak önmagára gondolt. Vajjon az ifjú Willatz nem vette észre a lebzselő munkásokat, és a sok rendetlenséget? Apja, a hadnagy, rájukmeresztette volna a szürke szemét és lett volna hozzájuk egy rövid kérdése.

A két úr némán haladt egymás mellett még egy darabig.

Az ön munkásaival találkoztunk odalent? kérdezte Willatz.

Igen.

Nem szoktak azok köszönni?

De igen, néha, felelte Holmengraa úr. Némelyikük köszön.

Hogy lehet az, hogy nem mind köszön, hiszen ön végre is a főnökük.

Hát ez csak úgy lehet, hogy a természet, mikor úrrá tesz valakit, nem mindig adja meg neki az úri fölépés kellékeit, mondta Holmengraa úr.

Ön így magyarázza? kérdezte Willatz.

A maga apja, az bezzeg úr volt. Gyakran gondolkok rá, — meg a lovára. Ha csak a kezével intett, már szót fogadtak az emberei.

Próbálták volna csak meg szót nem fogadni!

És azért mégis helyén volt a szíve. Keményen állt a lábán, mert tudta, hogy sok ember sorsa függ rajta, és tudta jól: ha ő meginog, akkor százan zuhannak a porba.

Bizony, úgy volt az, mondta Willatz. Na, itt jön egy másik, — lássuk köszön-e ez.

Holmengraa úr feltekintett, mintha csak most venné észre az emberét, és azt mondta:

Ez Konrad, — ez biztosan nem köszön.

Miféle Konrad? Az, amelyik elvitte az ön cipőit?

Holmengraa úr szomorúan mosolygott.

Igen, ez csak egyike a sok gonosz csinyjeinek.

És ön mégis megtartja a szolgálatában?

Igen, meg kell tartanom, különben a többi társa összefog vele és sztrájkol lép.

Hát hadd sztrájkoljanak! mondta Willatz.

Konrad elsomfordált a két férfi mellett. Begombolta a mellényét és ez a foglalkozás szemmeláthatólag tökéletesen lekötötte a figyelmét.

Csakugyan nem köszönt, állapította meg Willatz. De hova mennek ilyenkor sorjában az ön munkásai?

Nem tudom, munkaszünetet tartanak, ők maguk honosították meg így. Néhányan úgy látom, ott szemben üldögél az erdőben.

Willatz Holmengraa úrra nézett és egyszeriben megértette, hogy a mesebeli király mennyire megroskadt. Láttá, amint az ajka könnyen megremeg és az írisz a szemében fénytelen és színtelen lett. Bizony, megvénuült már ez az ember.

Ifjú Willatz megállt és azt mondta:

Ugyan hívja vissza azt az embert! Kérdezze meg tőle, hová megy!

Holmengraa úr engedelmeskedett és nagyot kiáltott:

Konrad! Gyere csak ide kérlek, egy pillanatra!

Willatz meglepődött ezen a kérő formán és azon is, hogy a malomtulajdonos néhány lépést tett a munkása felé. Azt gondolta talán, hogy ezzel könnyít a dolgán? Ettől ugyan Konrad nem szaporázta a lépteit. Mikor végre nagynehezen odacammogott, nem várta be a parancsot, hanem maga kérdezte meg:

Tessék?

Hová mégy?

Hova megyek? mondta Konrad. Sehova.

Hát nem munka ideje van most?

A többiek elmentek, hogy egy kicsit kiszuszogják magukat. Hát én is elmentem.

Menj vissza a munkához! mondta Holmengraa úr.

Konrad nagyon furcsállotta a hangot és szokatlan-
nak találta. Valami különös történhetett, egy egész vá-
ratlan fordulat, mert a malomtulajdonos visszanyerte
a hangját, nemcsak néhány szót vetett oda, hogy aztán
elfordúljon, mintha el akarna rejtőzni. De meg aztán
nem is volt egyedül, hanem a kastély tulajdonosa ment
az oldalán, — hét ez ugyan mit jelentsen?

Én is visszamegyek majd, mikor a többi, mondta
Konrad és megfordult.

No, mi baj, Konrad? hangzott az erdő széléről.

Hogy álljunk rögtön munkába, felelte Konrad.

Gyertek, fiúk, ezt már én is szeretném látni! hang-
zott ismét az erdő felől.

És azzal kilépett Aslak, hatalmas, szélesvállú férfi,
szájában az elmaradhatatlan pipa. A fején ellenzős
sapka, zöld zekét viselt, a lábát pedig magas csizmába
dugta, ennek a szárán csattok voltak. Két másik mun-
kás is ment vele, ingujjban, de szalmakalappal a fejü-
kön és cigarettával a szájukban.

A malom felé indultak. Konrad csatlakozott a tár-
saihoz és heves beszélgetés indult meg köztük.

Azt szeretném csak látni! mondta Aslak.

Holmengraa úr lehajtott fővel ment az úton és
gondolkozott. Lehajtott fővel! Így igazán nem járhat
egy király!

Lehet, hogy valami kész terve volt már és ütni
akarta a vasat, amíg meleg. Mikor a malom elé érkez-
tek, megkérdezte a sagvikai Bertelt:

Nincs talán szükségünk az emberekre, Bertel, hogy
így elköszálnak a munkaidő közepén?

De igen, szükségünk van rájuk, mondta Bertel.

Ole Johant is odahajtotta a mértéktelen kíváncsi-
sága.

Persze, hogy szükség van rájuk, mondta.

De hiszen elkóborolnak!

Igen, azt gyakran megteszik.

Igenis, gyakran megtesszük, hangzott fel az Aslak
szava.

Holmengraa úr a munkások felé fordult és azt
mondta:

Ezentúl nem tesszük többször.

Nem? kérdezte Aslak. És azt hiszi, hogy ezt Hol-
mengraa úr egyedül fogja meghatározni?

Igen.

Ejha! Én pedig úgy képzeltem, hogy ahhoz még
nekünk is lesz szavunk.

Nem lesz.

Nem-e? Hát csak látszik, hogy ki született úrnak.

Halljátok? Azt akarja, hogy befogjuk a szánkat!
mondta Konrad.

Altalános mormogás. Mind több munkás szakította
meg az ügyelgést és sietett oda. Látták, hogy ott törté-
nik valami. Aslak szipákolt és köpködött. Mikor a pi-
pája kialudt, egyszerre több gyufával akarta meggyúj-
tani és a gyufákat aztán nem taposta el, hagyta, hogy
égjenek a földön. Nagy, behemót ember volt, most
pedig különösen bízott magában.

Mindenki a munkájához, emberek! parancsolta a
malomtulajdonos. Aki dolgozni akar, azonnal munkába
áll, a többi mehet ahova akar.

Rövid hallgatás.

Ejnye, hát már rabszolgák lettünk? kérdezte Aslak.

A malomtulajdonos el akarta hallgattatni és rászólt:

Téged mindenesetre elbocsátalak, Aslak.

Aslak még sohasem hallott ilyen beszédet a malomtulajdonos szájából. Még a pipáját is elfelejtette szívni, annyira leverte a lábáról ez a hihetetlen fordulat. Mikor kicsit észbekapott, azonnal magyarázkodni kezdett és kijelentette, hogy ezt a külön pihenőt már évekkel ezelőtt honosították meg és nem hajlandók lemondani róla. Végül azt mondta, ha őt elbocsátják, akkor alighanem mások is leteszik a kalapácsot.

Mindannyian letesszük, helyeselték a többiek.

Ez a támogatás megerősítette Aslakot. Most már biztos lett a fellépése, haragos volt, tiszteletlenül beszélt a főnökével, tegezte és Tóbiásnak nevezte.

Tudjuk jól, hogy honnan származol, mondta neki, egy jött-ment vagy és Tóbiás a neved, ne tégy úgy, mintha te lennél a római pápa. Ha még egy szót szólsz, itt hagyunk faképnél valamennyien!

Rendben van, menj csak a kikötőmesterhez, ő majd kifizeti a béredet, mondta Holmengraa úr.

De Aslaknak még egy ütőkártya lehetett a kezében, hatalmas ütőkártya, mert haragos, sértődött mosoly ült ki az ajkára. Az ifjú Willatzra nézett, aki közömbös arccal egy kissé távolabb állt, — és azt mondta:

Ez az ember az oka, hogy ma olyan nagy a hangod, Tóbiás?

Most visszatér mindenki a munkájához, vagy valamennyiteket elbocsájtalak! kiáltja a malomtulajdonos és csakúgy zeng a hangja. Téged, Konrad, mindenesetre elbocsátlak.

Aslak azonban már valahogy összeköttetésbe hozta

az ifú Willatzot a katasztrófával és ezt a szílat nem volt hajlandó olyan könnyen elejteni.

Talán a vöd az ottan? kérdezte a malomtulajdonosól. Hozd csak ide, hogy illő módon üdvözölhessük!

Végül nagynehezen mégis megértette, hogy Konradot is elbocsátották a malom szolgálatából és erre még jobban fölragyogott az arca, mintha még jobb fegyver akadt volna a kezébe.

Ahá, ez csak kettőnknek szól, Konrad!

A döntő szó azonban már elhangzott. Holmengraa úr és a kísérelje tehát ismét elindultak lefelé az úton. A malomtulajdonoson egyébként nem látszott meg, hogy öröme lett volna az energikus fellépésben, még mindig összegörnyedt háttal haladt az útján. Megfoghatatlan dolog volt ez, egy királynak végre is magasba emelt fővel kellene távoznia, az öreg tengerészhez és kalandorhoz nem is illett úgy elhagynia a helyet, hogy legalább egy-két revolverlövessel ne könnyítsen a lelkén. De ő csak nézett, az ifjú Willatzra emelte vizenyős kék öreg szemét és azt mondta:

Évek óta nincs már nekem semmi örömöm.

Illett vajjon ez az őszinte kitörés egy fölényes, uralkodásra termett emberhez?

Aslak ott kiabált a háta mögött:

Veszem észre, hogy Konrad nem fér a bögyödbe, hahaha, felhúzta a cipőidet a tánchoz, ez csakugyan halatlan! De vajjon milyen táncra jársz te magad éjszákánként, Tóbiás? Azt hiszed, hogy valami nagy tisztelet jár ki neked, te híres szabadkőműves? Tudjuk jól, hogy belopózol a házakba és titkos találkákra jársz a szénapadlásokon. Elég ember állítja, elég tanu látta! Jársz táncolni te is, csak kettesben és az ágyba!

Aslaktól csak úgy ömlött tovább a szitkok árja. Ez volt az ő ütőkártyája. A munkások mögötte csoportosultak és nyerítő nevetésüktől visszhangzott a levegő. Holmengraa úr szemmeláthatóan szeretne volna siettetni a lépteit, hogy gyorsabban elkerüljön erről az átkozott helyről, alázatosan mosolygott és a fejét rázta, mintha azt mondaná: Hát hallottak már valaha ilyen galád rágalmakat?

De az ifjú Willatz elsápadt és megállt. Egy pillanat! mondta és sarkon fordult. Aztán elindult visszafelé és menetközben lehúzta a kezéről a keztyűt.

Itt jön a vőmuram! mondja Aslak. Várjatok csak, majd méltó fogadtatásban részesítjük!

Willatz odamegy hozzá, egy ütés a levegőben és Aslak a földön fekszik. Hogyan? — kezét emelt rá? Úristen, micsoda ököl ez. Kemény és angolos! Az áldozat se kiáltott föl, csak összecsuklott a teste, mintha a végórája érkezett volna el.

Aslak mögött bomladozik a munkáscsoport. Néhányan nyíltan hátrálnak és az ifjú Willatz követi őket.

Engem hiába szemelt ki, mert én már megyek is innen, mondja Konrad siralmas hangon.

Amint a társai meghallják az alázatos szavakat, föl-villan bennük, hogy miről is van itt szó voltaképpen: azt parancsolták nekik, hogy rögtön vissza a munkához, — vagy azonnal elhagyni a malmot. És már jön vissza a malomtulajdonos is, a főnök, minden mehet úgy, mint eddig, csak a helyükre kell visszatérniök. Nem a malomtulajdonos ütött meg valakit, a malomtulajdonos sohasem szokott senkit megütni...

A könyökükkel taszigálják egymást és összedugják a fejüket, aztán párosával elindulnak, vissza a munka-

helyükre. A gézengúz Konradot cserbenhagyják. Konrad pedig Aslakot hagyja faképnél. És most újra a napfényre villan a helyzetük minden nyomorúsága: — hiába kerékpároznak, hiába járnak csattos csizmában és veszik a legdivatosabb ruhákat Theodor boltjából, hiába szedték magukra minden külső és felszínes fejlődését ennek a virágzó helynek: a jellemük változatlan maradt. És változatlan az egész nyomorúságuk is.

Holmengraa úgy tett, mintha nagyon csodálkózna, de azért ostoba lett volna, ha az eredmény nem elégíti ki. Pedig Holmengraa úr nem volt ostoba, ezt az ellenségei se foghatták volna rá. De bizonyos, hogy teljesen kijött a sodrából.

Bocsássa meg, hogy kénytelen-kelletlen tanujává lettem ennek a jelenetnek, mondja neki Willatz.

Most Aslak megvonaglik, felül, a fejéhez kap, föltápáskodik, megkeresi a sapkáját és elindul. Néhány lépést tesz, visszafordul, még egyszer végignézi a két úron és azzal szépen tovább baktat lefelé az úton. Odalent utóléri Konradot. Most bizonyára a kikötőmesterhez mennek és fölveszik a bérüket.

Bizony, így van ez, mormogja Holmengraa úr maga elé. Mit is akartam mondani... mondja aztán. Éveken át parancsolgattam nekik és ők dacoltak velem. Bertel, hol vannak? A munkahelyükre mentek?

Igen, úgy látszik.

Félnek a korbáctól, mondja az ifjú Willatz és összeráncolja a homlokát.

Holmengraa úr a fejét csóválja, a tengerész, aki a lelkében él, bizonyára örül most magában. De a malomtulajdonos kénytelen tovább látni az orránál: hiszen három nap múlva mgismétlődhetik az egész

história! Aslak nem halt meg és a szelleme se veszett ki a munkásokból!

Mennek lefelé az úton és az ifjú Willatz azt mondja:

Bocsásson meg, hisz a dolog tulajdonképen nem tartozik énram. De ez az ember többször is emlegette, hogy szeretne velem közelebbről megismerkedni, hát én a magam felelősségére odamentem hozzá, hogy kívánsága szerint bemutatkozzam neki.

Igen, persze! mondja rá Holmengraa úr.

Vajjon gyáva volt-e, vagy ravasz? Nem mert-e odaállni a saját legjobb támasza mellé, vagy pedig nem is akart? Nem tesz az jót egy mesebeli királynak, ha túlságosan világos vonalakban mutatkozik meg, a legjobb, ha körülveszi magát a monda homályával. Csak az volt feltűnő, hogy Holmengraa úr hirtelen tüntetni és dicsekedni kezdett.

Ezek azt hiszik, hogy nem vagyok már elég gazdag, azért nem respektálnak eléggé. Néhányszor megszorítottam már az üzemet és a lisztárakat fölemeltem, egyszer-kétszer, ezt aztán rossz jelnek vették. Pedig hát, mondja, és ebben a pillanatban fiatalon és energikusan áll ott, én tehetem, hogy itt akár az életem végéig veszteségeket szenvedjek. Persze nem mondhatom meg magának, hogy miért. De azért mégis tehetem.

Most már ismét király volt! Igen, ez volt Holmengraa, világos fénycsíkot vágott a sötétben, úgy tudott feltűnni a monda éjszakájából, aztán ismét alábukni és egy nagyszerű pálya aranyos ívét hagyni maga után!

Most háború van a keleten, mondta. És Japán csengő arannyal méri fel a hajók rakományát.

Willatz Holmengraa úrra nézett. Vajjon józanul beszél ez az ember? És csak úgy, udvariasságból, megkérdezte:

Hát ön Japánnal is összeköttetésben áll?

Az én kezem hosszú, felelte Holmengraa úr és mosolygott. Annak idején Kubával is volt dolgom, Puerto-Ricoval, a Filippinákkal, az Antillákkal, Jamaikával.

Ez már a monda világa. És ez már Holmengraa úr, a király. Hozzá is tette mindjárt:

De ezt persze nem mondhatom el az embereimnek, azért hiszik ők, hogy lekicsinyelhetnek! De egy szó mint száz, már régóta forogtok egy tervet a fejemben és arról szerettem volna beszélni önnel, de most, ezután a jelenet után nem szívesen terhelném vele.

Pedig éppen ellenkezőleg, most még jobban érdekel...

Ez a terv még a maga apja ura idejéből származik, de egész a haláláig nem volt rá érkezésem, hogy megbeszéljem vele. Maguknak hatalmas területeik vannak még, fensíkok és zöld legelők. Ezeket bérbeadhatná vagy eladhatná nekem.

Hiszen nincs is vad odafönn, felelte Willatz.

Nem, vad az nincsen és éppen ezért a maga számára nincs is haszna a földnek. Én azonban jószágot legeltetnék ottan, hatalmas ökrörsordákat.

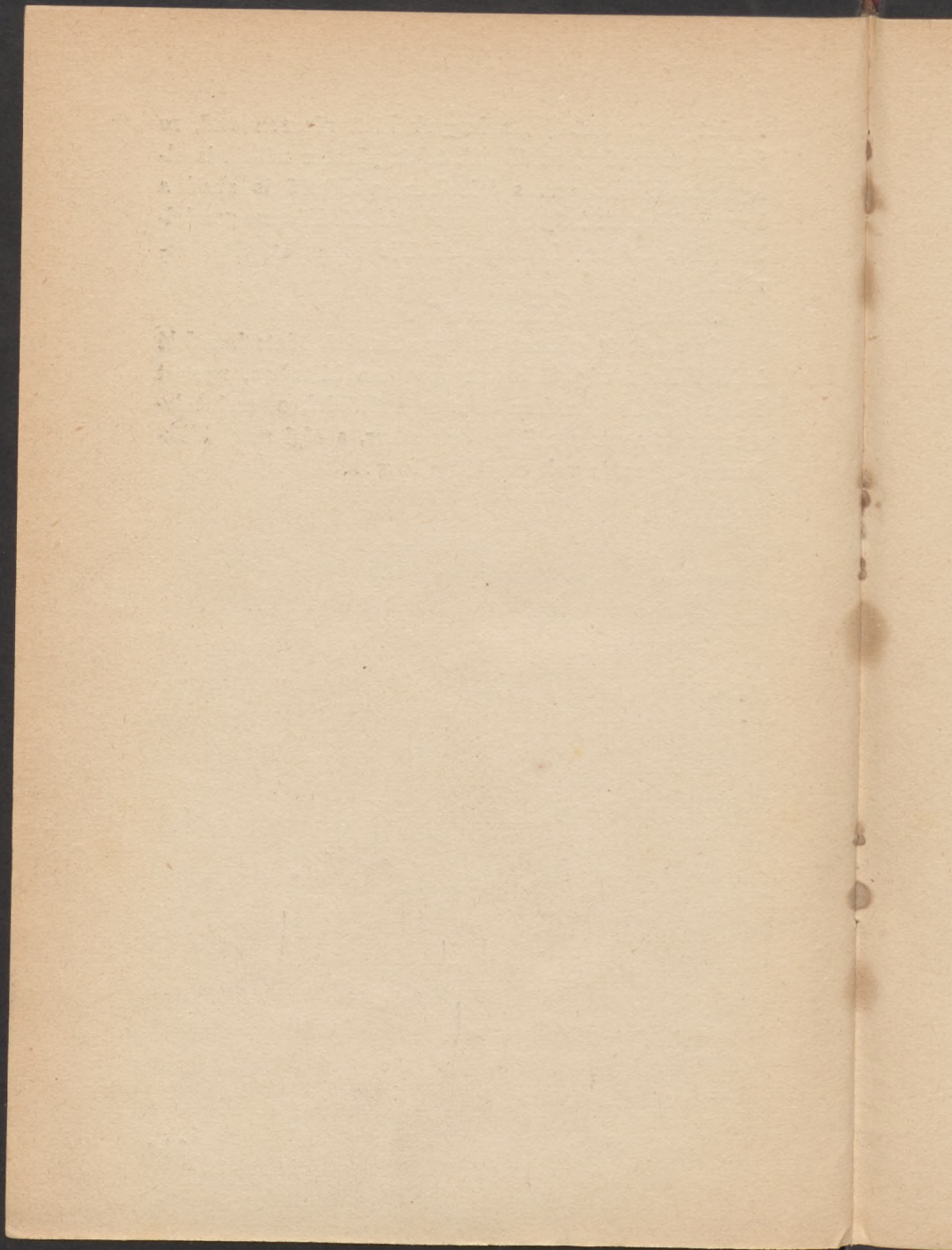
Willatz a fejével intett. Igaz, az öreg Coldevinéknek bizonyára van néhány száz ökrük.

Én valamivel többet szeretnék be. Kicsinyben kezdeném el, mondjuk egyezerrel csupán, de aztán megszorítanám a számukat. Esetleg kétezerrel is kezdeném, de mindenesetre egészen kis arányokban, hiszen Mexikóban milyen más ökrörsordákat láttam én!

Amint maga mondja, a hegyek közt nincsen vad, se farkas, se medve, az állatok tehát pásztor nélkül is elegendnének. Víz van a közelben, védőtető is akad a hegyek közt. A hely nagyon megfelelő. Kérem, gondolkozzék a dolgon, és aztán közölje velem az elhatározását.

Jó, majd gondolkozom róla.

És a két úr elbúcsúzott egymástól. Willatz hazafelé indult. Most végigláthatott az egész birtokon, nyugat felé a sziklás ormokon és a szántóföldeken, amint legyűrűztek a víz partjáig. Valamikor, a régi nagy időkben az ő hazája volt ez a Segelfoss...

KNUT HAMSUN

LEGSZEBB REGÉNYEI

A modern ember vergődése, a szerelem és a természet örök muzsikája csendül ki a nagy norvég író minden munkájából.

1. PAN
2. HALK HÜROKAT PENGET
A VANDOR
- 3.—4. AZ UTOLSÓ FEJEZET
Két kötet
5. BENONI
6. TÉKOZLÓK
7. ROSA
8. TÓBIAS KIRÁLY VAROSA
9. AZ UJ NEMZEDÉK
10. ALMODÓK

FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ R.-T.

DANIEL LESUEUR
REGÉNYEI

KÁLVÁRIA

Páris és Róma márványpalotái tárulnak fel, egy pompázó, bűnös világ bódító szépsége, cselszövése, modern nagyurak, mártirasszonyok, akik mintha Tizian és Piombó vásznairól lépnének elénk.

I. A BOSSZU

II. A GYERMEK

III. D'HERQUANCY GRÓFNÉ

IV. NEMEZIS

FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ R.-T.

AZ ÉLET REGÉNYEI

CLAUDE ANET

ARIANE

Fordította Faludi Dezső

CAMILLE MARBO

MADELEINE

Fordította G. Beke Margit

GEIJERSTAM

A HÁZASSÁG KOMÉDIÁJA

HAUKLAND

A VÉGZET FONALA

TOLSZTOJ

A KERESZT UTJÁN (Levelek)

MARIO PUCCINI

A SZŰZ ÉS AZ UTCA LÁNYA

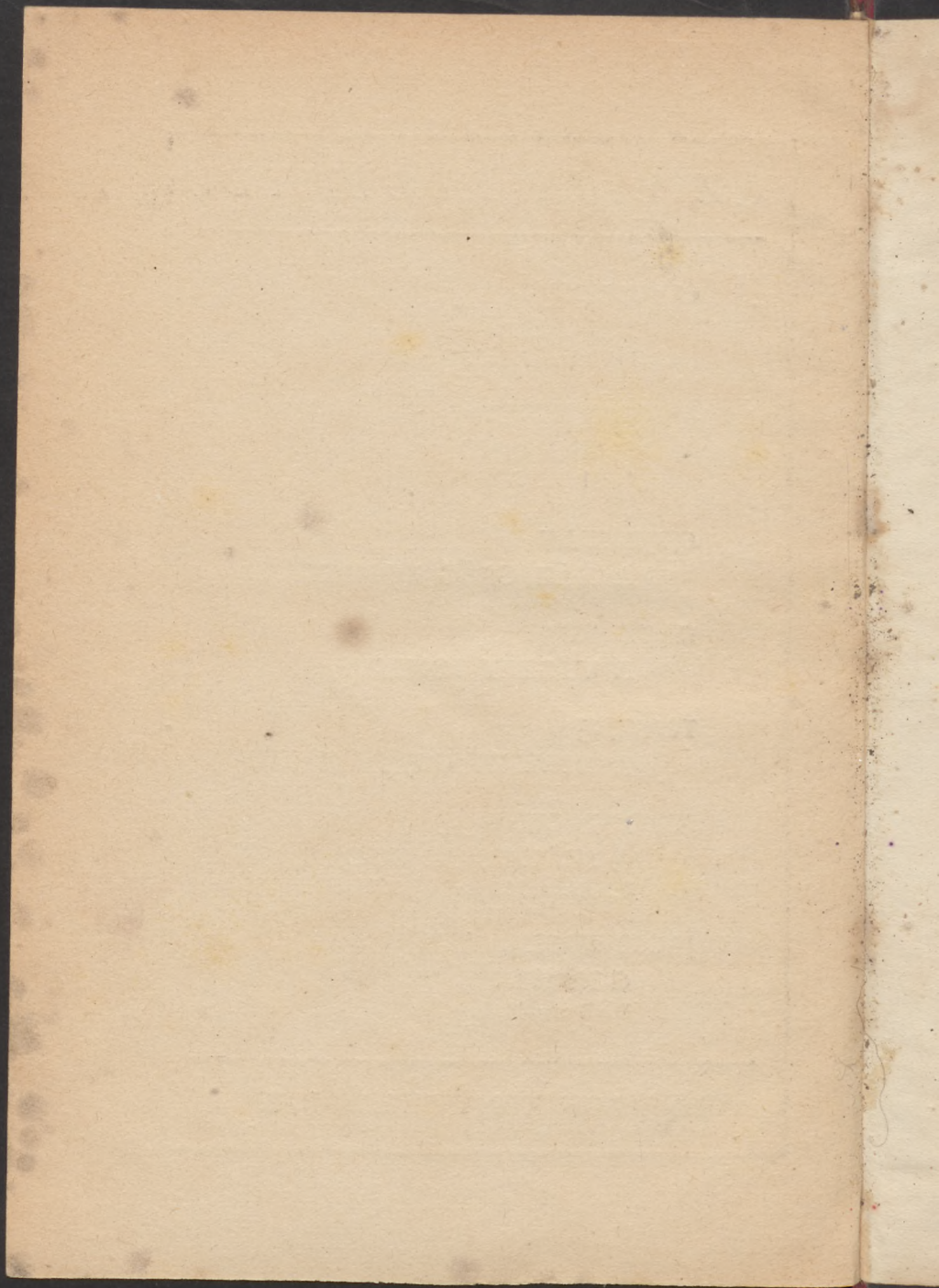
Fordította Marsovszky Miklós

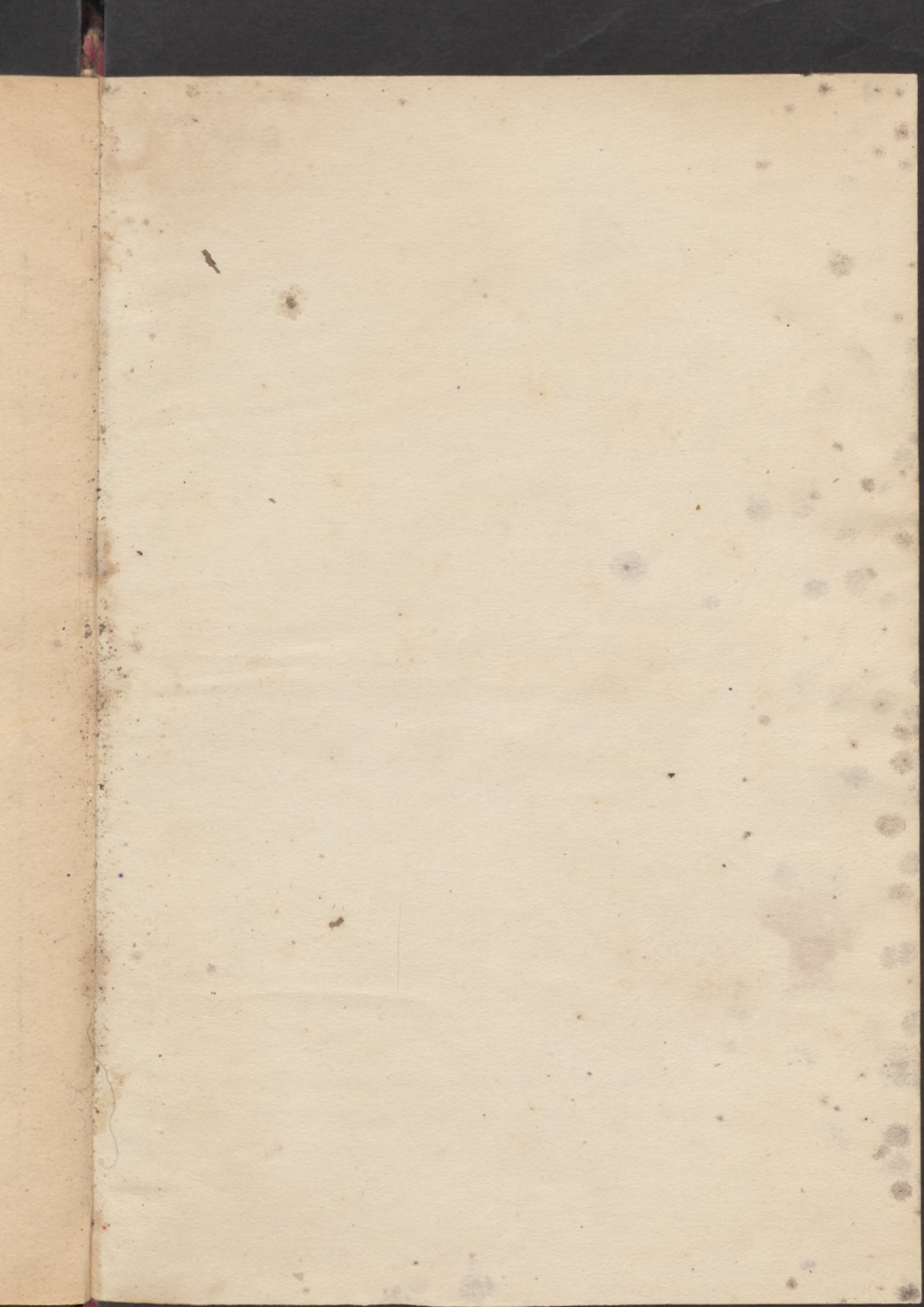
JACOB WASSERMANN

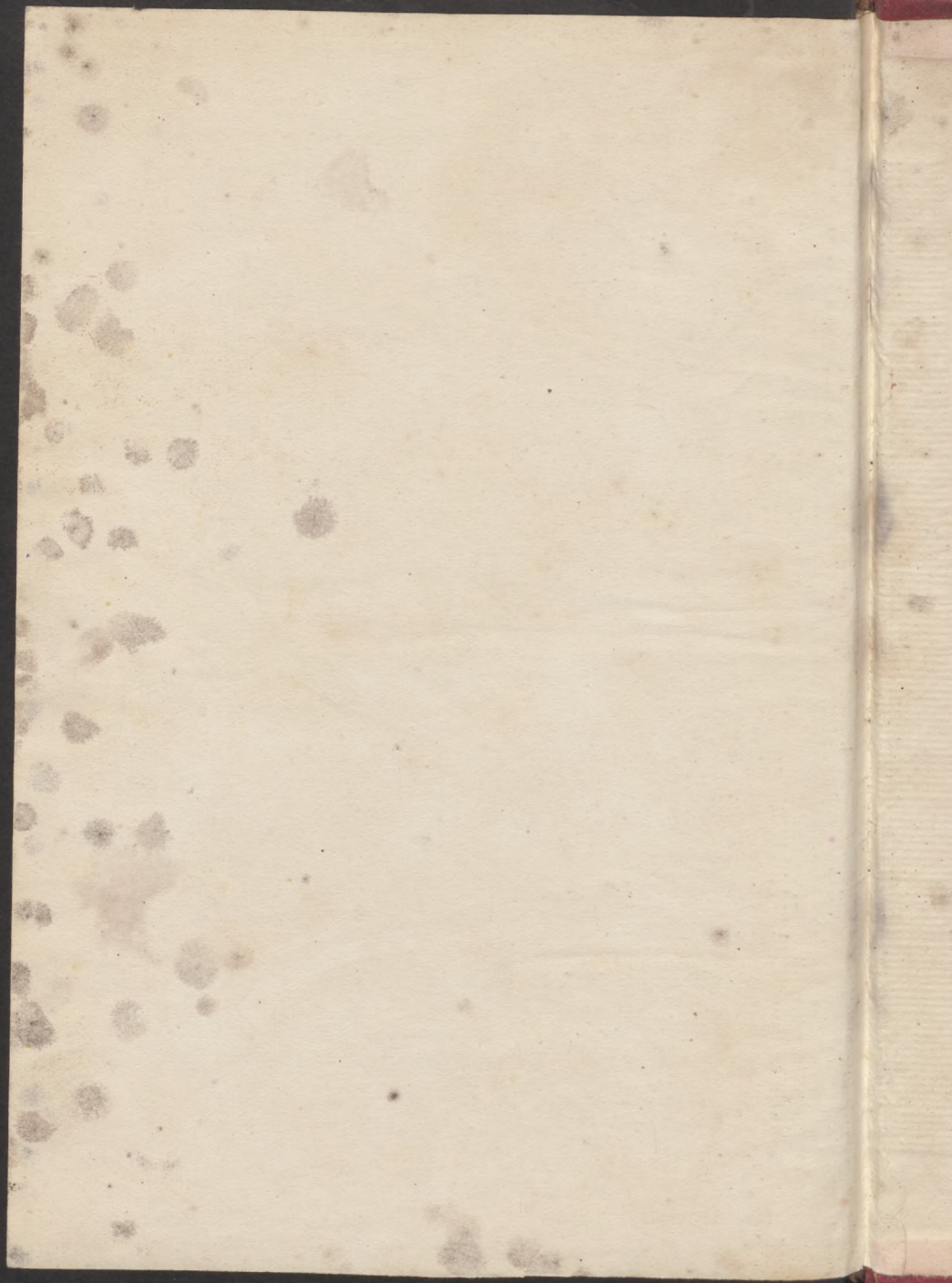
GOLOVIN

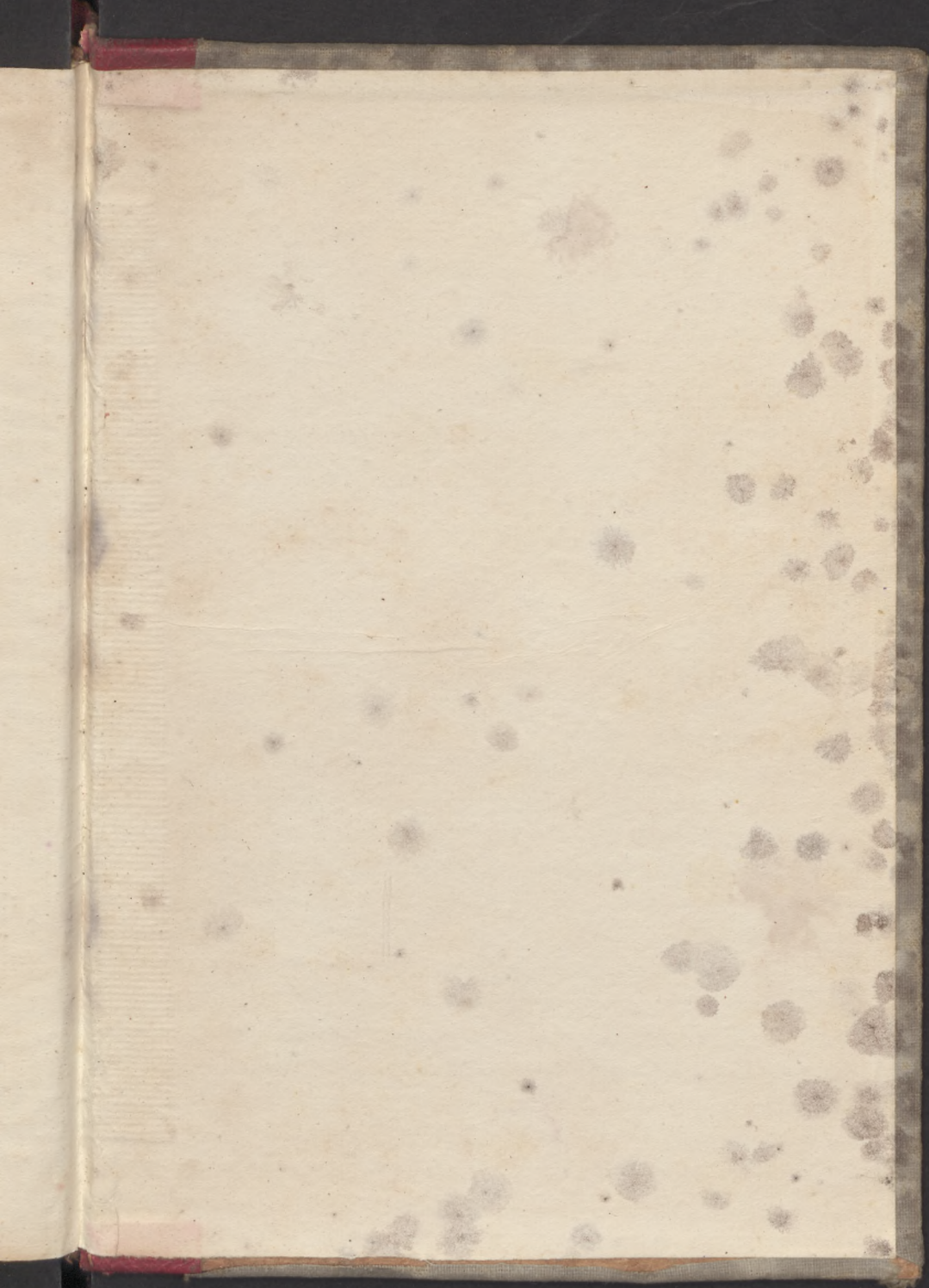
Fordította Nyireő Éva

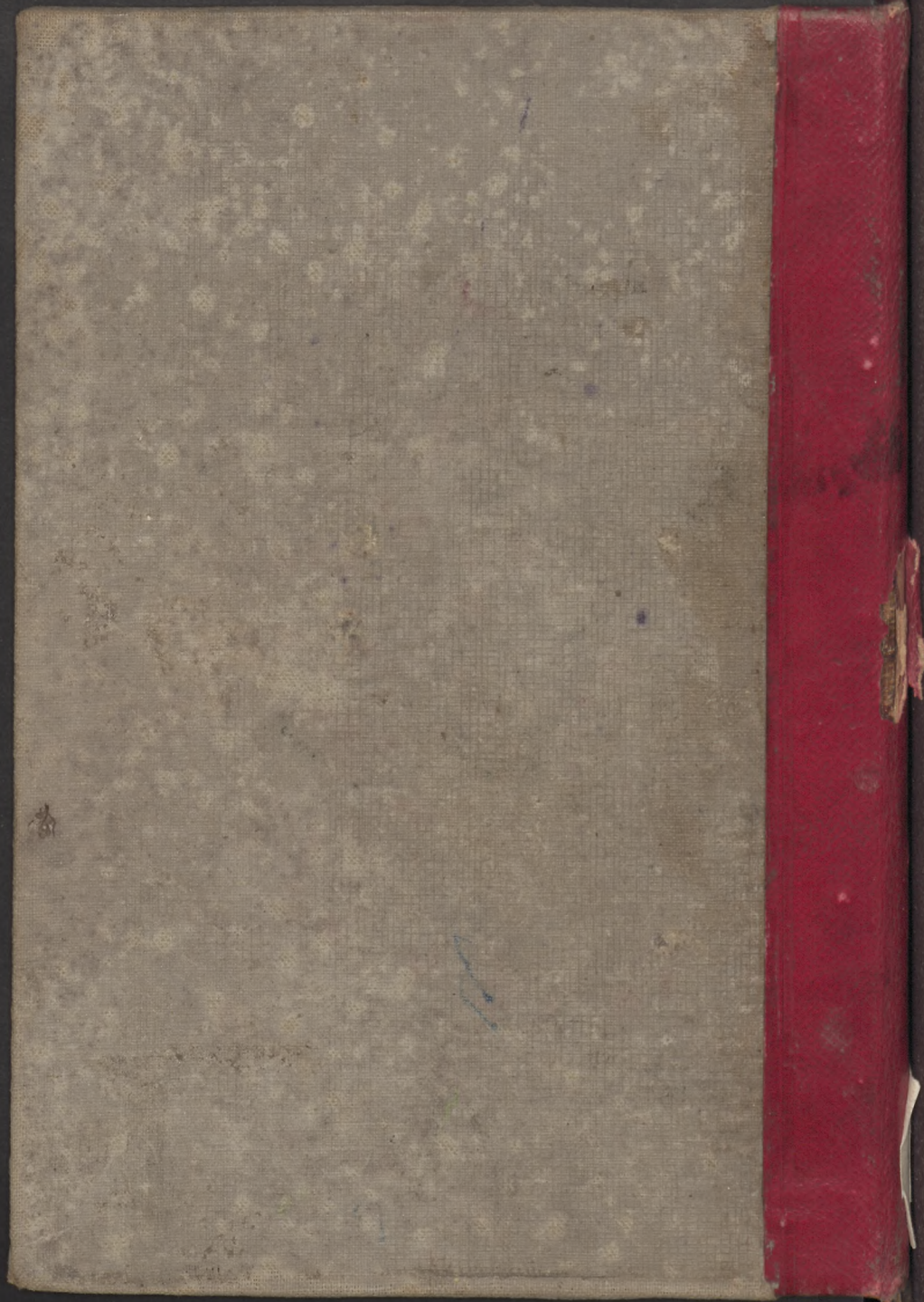
FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ R.-T.

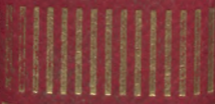
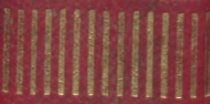

NYELV- ÉS IRASMTUDOMÁNYI
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁR
BUDAPEST, ELŐREKÖZELT
KÖNYVTÁRSZÁM
KÖNYV- ÉS IRASMTUDOMÁNYI
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁR
BUDAPEST, ELŐREKÖZELT
KÖNYVTÁRSZÁM

KNUT HAMSUN

TÓBIÁSKIRÁLY
VÁROSA

255.661

NYELV- ÉS IRASMTUDOMÁNYI
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁR